ЗВІТ
ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ (СЕО) ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2027 РІК

М.КРОПИВНИЦЬКИЙ
2026 РІК

ЗМІСТ

ЗМІСТ 2
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ 4
ВСТУП 5
І. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування 6
1.1 Зміст і основні пріоритетні напрями документу 6
державного планування 6
1.2 Зв'язок проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2026 рік з іншими документами державного планування 11
ІІ. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено ***(за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)*** 18
2.1. Загальні відомості про область 18
2.2 Екологічна ситуація 19
2.2.1 Кліматичні умови території. 19
2.2.2 Стан атмосферного повітря: 29
2.2.3 Водні ресурси 37
2.2.4 Земельні ресурси і ґрунти 50
2.2.5 Надра 58
2.2.6 Збереження біорізноманіття. Тваринний та рослинний світ Кіровоградської області та охорона флори і фауни. 60
2.2.7 Лісові ресурси 64
2.2.8 Природні об'єкти Кіровоградської області 68
2.2.9 Утворення та накопичення відходів 82
2.2.10 Радіаційна безпека 86
2.3 Демографічна ситуація 87
2.3.1 Народжуваність населення області 92
2.3.2 Смертність населення області 93
2.3.3 Міграція населення області 94
2.4 Вплив забруднення довкілля на здоров'я людини 96
2.4.1 Фізичні фактори впливу на довкілля та здоров`я населення 96
2.4.2 Забруднення довкілля внаслідок військової агресії росії 100
2.4.3 Захворюваність населення 101
2.5 Охорона здоров'я 111
2.5.1 Ресурси охорони здоров'я 111
2.5.2 Показники медичного обслуговування дітей та підлітків 113
2.6 Прогноз екологічної ситуації 115
2.6.1 Кліматичний прогноз 115
2.6.2 Прогноз використання води на господарсько-питні потреби 117
2.6.3. Прогноз використання свіжої води на потреби зрошення 119
2.6.4 Прогноз використання свіжої води на виробничі потреби 120
2.6.5 Сценарії розвитку ситуації з водними ресурсами 121
2.6.6 Поводження з відходами. Прогноз утворення відходів у Кіровоградській області на період до 2030 року 122
2.7 Прогноз чисельності населення Кіровоградської області. 124
2.8 Прогноз змін у довкіллі, якщо Програма не буде затверджена 127
ІІІ. Характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності і здоров'я людей на територіях, які ймовірно зазнають впливу 138
IV. Основні екологічні проблеми Кіровоградської області 141
V. Зобов'язання у сфері охорони довкілля 149

VI. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення від реалізації програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2025 рік/у тому числі вторинних, кумулятивних, синергетичних, коротко-, середньо- та довгострокових ***(1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків/*** **.....156**
VII. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2026 рік.....172
Заходи, передбачені для запобігання, зменшення та пом'якшення ймовірного негативного впливу на компоненти довкілля, в тому числі здоров'я населення, внаслідок реалізації завдань Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2026 рік 172
VIII. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив.....174
IX. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2026 рік для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.....175
X. Опис ймовірних транскордоннихнаслідків для довкілля.....184
XI. Резюме нетехнічного характеру інформації.....184
Забезпечення доступу та врахування пропозицій і зауважень громадськості під час розроблення ДДП та здійснення СЕО.....186
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....188

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Програма – Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік
Стратегія-2027 - Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки
СЕО - Стратегічна екологічна оцінка
ДДП - документи державного планування
ЦСРУ - Цілі сталого розвитку України
ОМС – органи місцевого самоврядування
МСБ - малий та середній бізнес
ДП - державне підприємство
ПрАТ - приватне акціонерне товариство
ПАТ - публічне акціонерне товариство
ГМЗ - гідрометалургійний завод
АЗПСМ - амбулаторія загальної практики-сімейної медицини
ЦПМСД - центр первинної медико-санітарної допомоги
ДФРР - державний фонд регіонального розвитку
ЦНАП - центр надання адміністративних послуг
ОТГ - об’єднана територіальна громада
ВООЗ - Всесвітня організація охорони здоров'я
ПЗФ - природно-заповідний фонд
ПВ - побутові відходи
ГДК - гранично допустима концентрація
СЗЗ - санітарно-захисна зона
ЗС - зона спостереження

ВСТУП

Стратегічна екологічна оцінка здійснюється відповідно до Порядку, визначеним Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" (із змінами).

СЕО – є систематичною та комплексною процедурою визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування (регіональних стратегій, планів заходів із реалізації регіональних стратегій, або програм) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки, складання звіту про стратегічну екологічну оцінку, проведення громадського обговорення та консультацій, врахування у ДДП звіту про СЕО, результатів громадського обговорення та консультацій, інформування про затвердження ДДП. Ця процедура тісно пов'язана із забезпеченням досягнення Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року і дозволяє виявити, а іноді й скоригувати пріоритети розвитку регіону/громади у досить тривалій перспективі.

Метою СЕО - є недопущення суттєвої деградації компонентів довкілля, захист уразливих екосистем та населення від надмірного антропогенного впливу, що може бути як наслідком розміщення особливо небезпечних виробничих об'єктів, так і необґрунтованої локалізації певних видів діяльності у тих чи інших місцевостях.

СЕО - допомагає представникам органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, приймати рішення, ухвалювати обґрунтоване з екологічної точки зору рішення, що базується на об'єктивній інформації, отриманій з урахуванням консультацій із громадськістю та відповідальними державними органами. Ідея СЕО полягає в тому, щоб оцінювати ДДП на 5, 10, 15 років щодо можливості втілення їх із дотриманням принципу сталого розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог.

Результатом якісного проходження СЕО є - зменшення негативних та посилення позитивних наслідків реалізації майбутнього ДДП для навколишнього середовища та здоров'я населення.

І. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування

1.1 Зміст і основні пріоритетні напрями документу державного планування

Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік (далі – Програма) є базовим документом регіональної політики та дієвим інструментом для системного розвитку Кіровоградщини, спрямованого не лише на подолання наслідків війни, а й на створення передумов для подальшого зростання в умовах глобальних викликів.

Згідно із Законом України "Про стратегічну екологічну оцінку" Програма є документом державного планування (далі – ДДП) та підлягає проведенню стратегічної екологічної оцінки.

Методологічною основою для підготовки Програми є:

Конституція України; Бюджетний кодекс України; Господарський кодекс України;

закони України: "Про місцеві державні адміністрації", "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про засади державної регіональної політики" (із змінами), "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України" (із змінами); "Про правовий режим воєнного стану" (із змінами);

постанови Кабінету Міністрів України: від 26 квітня 2003 року №621 "Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету" (із змінами); від 31 січня 2007 року №106 (із змінами) "Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм"; від 11 березня 2022 року № 252 "Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану" (із змінами).

З метою забезпечення цілісності системи планування регіонального розвитку Програма враховує положення програмних документів, що діють на державному та регіональному рівнях, а також положення щодо екологічної складової, визначені, зокрема, такими документами:

Основними засадами (стратегією) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затвердженими Законом України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року";

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695 (із змінами);

Національною доповіддю "Цілі сталого розвитку: Україна", підготовленою та адаптованою для України у вересні 2017 року, та Глобальними цілями сталого розвитку до 2030 року, схваленими 25 вересня 2015 року державами-членами Організації Об'єднаних Націй;

Бюджетною декларацією на 2027–2029 роки, схваленою постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2026 року № 793;

Планом заходів з реалізації Дорожньої карти реформування управління публічними інвестиціями на 2024–2028 роки, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 червня 2024 року № 588-р;

Основними прогнозними макропоказниками економічного і соціального розвитку України на 2027–2029 роки, схваленими постановою Кабінету Міністрів України від 04 червня 2026 року № 695;

Стратегією формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року та операційним планом заходів з її реалізації у 2024–2026 роках, затвердженими розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 травня 2024 року № 483-р;

Державною стратегією забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2022 року № 752-р;

Стратегією ветеранської політики в Україні на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 року № 1209-р;

Національною стратегією із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 366-р;

Стратегією розвитку Кіровоградської області на 2021–2027 роки, затвердженою рішенням обласної ради від 12 березня 2020 року № 743 (у редакції рішення обласної ради від 04 липня 2025 року № 540);

Середньостроковим планом пріоритетних публічних інвестицій області на 2027–2029 роки, затвердженим розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 01 вересня 2026 року № 1816-р;

Єдиним проєктним портфелем публічних інвестицій області на 2027–2029 роки.

Програма визначає:

основні проблемні питання розвитку галузі (сфери діяльності);

мету, пріоритетні завдання та заходи щодо розвитку галузі, виконання яких передбачає координацію спільних зусиль місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, територіальних органів міністерств і відомств України в області у співпраці з представниками бізнесу, науковцями та громадськості задля забезпечення у 2027 році в регіоні стабільного соціально-економічного стану, створення належних безпечних умов для життєдіяльності мешканців регіону, забезпечення реалізації державної політики, спрямованої на підвищення якості життя громадян та забезпечення їх нагальних потреб;

пріоритетні напрями діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища, дотримання вимог екологічної безпеки та обов'язковості додержання екологічних нормативів у відповідності до вимог чинного законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, зокрема, Лісового, Водного та Земельного кодексів України,

законів України "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про природно-заповідний фонд України", "Про управління відходами" тощо.

очікувані результати та ключові індикатори оцінки виконання запланованих на 2027 рік завдань.

Метою програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік є забезпечення в умовах воєнного стану розвитку економіки регіону шляхом підтримки бізнесу, активізації інвестиційної діяльності, розбудови інфраструктури та забезпечення сталого функціонування всіх сфер життєдіяльності, створення безпечних та безбар'єрних умов для належної життєдіяльності населення області та підвищення його добробуту, забезпечення соціальної підтримки ветеранів війни, найбільш вразливих категорій населення, зокрема і внутрішньо переміщених осіб, підвищення енергостійкості та обороноздатності регіону.

Проєкт Програми складається із 5 розділів, в яких визначені основні пріоритетні напрями розвитку Кіровоградської області на 2027 рік, що кореспондуються із стратегічними цілями Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки, а саме:

розвиток реального сектору економіки;

розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення;

сталий розвиток усіх територій;

збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури. Зменшення екологічного навантаження на довкілля;

підтримка Збройних Сил України та інших військових формувань. Посилення обороноздатності держави, цивільного захисту населення, правоохоронної діяльності. Допомога регіонам, які постраждали від бойових дій внаслідок збройної агресії російської федерації проти України

Проєкт Програми містить:

1) аналіз стану соціально-економічного розвитку області за 2026 рік, з урахуванням дії воєнного стану;

2) основні проблеми на розв'язання, яких спрямовані завдання та заходи проєкту Програми;

3) пріоритетні завдання та заходи щодо розвитку галузей (сфери діяльності) на 2027 рік;

4) очікувані результати та ключові індикатори оцінки виконання запланованих на 2027 рік завдань та заходів;

5) основні показники економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік (додаток 1);

6) перелік обласних цільових програм, реалізацію яких передбачається здійснювати у 2027 році із залученням фінансування з обласного бюджету (додаток 2);

7) перелік інвестиційних проєктів, реалізацію яких планується здійснювати у 2027 році у реальному секторі економіки та інших сферах діяльності та передбачають створення робочих місць (додаток 3).

Виконання завдань та досягнення мети Програми буде забезпечено шляхом:

1) укладання та реалізації угод про співпрацю, меморандумів порозуміння із центральними органами виконавчої влади, іншими регіонами України, регіонами і діаспорами іноземних держав, державними підприємствами, інвесторами, громадськими організаціями, організаціями роботодавців тощо;

2) врахування завдань та основних показників Програми під час формування:

актуалізації пропозицій центральним органам виконавчої влади до програмних документів з питань регіонального, економічного і соціального розвитку України та Державного бюджету України, державних цільових програм;

місцевих програм економічного і соціального розвитку та відповідних місцевих бюджетів на 2027 рік;

обласних комплексних та цільових програм;

3) формування та системної актуалізації єдиного проєктного портфелю публічних інвестицій області;

4) залучення міжнародної технічної допомоги, міжнародних фінансових організацій, коштів державного, обласного та інших місцевих бюджетів, для вирішення актуальних питань розвитку економіки і соціальної сфери області та територіальних громад;

5) узгодження дій, пріоритетів, завдань і заходів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо розв'язання поточних проблем регіонального розвитку та досягнення довгострокових стратегічних цілей;

6) впровадження інвестиційних проєктів (програм) із залученням для цих цілей коштів з різних джерел фінансування;

7) залучення громадськості, підприємств, установ і закладів до участі у заходах щодо соціально-економічного розвитку області різних рівнів;

8) об'єднання зусиль місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, представників бізнесу, громадських організацій на вирішенні завдань, заходів, проєктів і показників Програми;

9) проведення статистичних, науково-аналітичних та соціологічних досліджень щодо показників і проблематики регіонального та соціально-економічного розвитку області, зокрема і для розробки Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2028-2034 роки, залучення для цих цілей, у разі потреби, коштів обласного бюджету у необхідних обсягах;

10) реалізації Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки та Плану заходів на 2024-2027 роки (ІІ етап) із реалізації Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки;

11) здійснення Стратегічної екологічної оцінки до проєктів Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2028-2034 роки, плану заходів на

2028-2030 роки з реалізації Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2028-2034 роки та програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2028 рік;

12) оновлення офіційного вебсайту обласної військової адміністрації та її структурних підрозділів, поновлення їх актуальними інформаційно-аналітичними матеріалами щодо соціально-економічного розвитку області;

13) створення належних умов для підвищення ефективності виконання обласною державною (військовою) адміністрацією, її структурними підрозділами визначених чинним законодавством власних і делегованих повноважень щодо виконання передбачених цією та іншими обласними програмами завдань і заходів, висвітлення результатів їх реалізації в медіа, шляхом підтримки їх діяльності та зміцнення матеріально-технічної бази із залученням для цих цілей коштів обласного бюджету;

14) організація та проведення засідань Конгресу місцевих і регіональних рад при Президенті України, Регіонального офісу міжнародного співробітництва, семінарів, робочих зустрічей, нарад, груп, засідань за круглим столом з актуальних питань регіонального розвитку, формування та виконання стратегічних і програмних документів з цих питань із залученням для цих цілей у разі потреби коштів обласного бюджету у необхідних обсягах;

15) організація виїздів до територіальних громад з метою забезпечення контролю і координації дій щодо реалізації завдань і заходів програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області, виконання Плану заходів з реалізації Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки, формування Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2028-2034 роки та надання консультативно-методичної допомоги територіальним громадам у розробці стратегій розвитку та інших програмних документів;

16) посилення інституційної спроможності установи "Агенція регіонального розвитку Кіровоградської області" та активізації її залучення до виконання програми економічного і соціального розвитку на 2027 рік, Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки та Плану заходів на 2024-2027 роки з її реалізації та розробки проєкту Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2028-2034 роки.

Коригування Програми може здійснюватися у міру необхідності, враховуючи зміни умов її реалізації, а також нові завдання щодо регіонального розвитку, які будуть визначені законодавчими і нормативно-правовими актами України.

Ключові індикатори оцінки виконання запланованих завдань.

Реалізація визначених заходів забезпечить економічний і соціальний розвиток області, за рахунок збільшення**:**

індексу промислової продукції - на 1 % до попереднього року;

індексу сільськогосподарської продукції в усіх категоріях господарств – на 2,2% до попереднього року;

темп зростання (зменшення) обсягу прямих іноземних інвестицій

(акціонерного капіталу) – на 11% до попереднього року;

темпу зростання (зменшення) обсягу експорту товарів – на 5,3% до попереднього року;

темпу зростання (зниження) середньомісячної заробітної плати штатних працівників – на 17% до попереднього року.

1.2 Зв'язок проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2026 рік з іншими документами державного планування

З метою забезпечення цілісності системи планування регіонального розвитку проєкт Програми враховує:

1) положення програмних документів, які діють на державному, регіональному рівнях, екологічної складової та узгоджується із стратегічними цілями, які зокрема, визначені:

Основними засадами (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затвердженими Законом України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року" (таблиця 1);

Національною доповіддю "Цілі сталого розвитку: Україна", підготовленою та адаптованою для України у вересні 2017 року, та Глобальними цілями сталого розвитку до 2030 року, схваленими 25 вересня 2015 року державами-членами Організації Об'єднаних Націй (таблиця 2);

Стратегією екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 року № 1363-р (таблиця 3);

Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 року №940) та плану заходів на 2025-2027 роки з її реалізації, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 вересня 2025 року №1047-р; (таблиця 4);

Національною економічною стратегією на період до 2030 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 року №179;

Стратегією людського розвитку, затвердженою Указом Президента України від 02 червня 2021 року № 225/2021;

Стратегією демографічного розвитку України на період до 2040 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2024 року № 922-р;

Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020;

стратегічними і програмними документами державного, регіонального рівня у відповідних галузях (сферах діяльності).

Стратегією розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки, затвердженої рішенням обласної ради від 12 березня 2020 року №743 (у редакції рішення від 04 липня 2025 року №540) (таблиця 5);

2) пріоритетні завдання та заходи щодо їх реалізації:

а) регіональних природоохоронних програм:

Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2026-2030 роки (проєкт рішення обласної ради);

обласної програми розвитку туризму у Кіровоградській області на 2022-2027 роки (рішення обласної ради від 03 грудня 2021 року № 209);

обласної програми розвитку рибного господарства у Кіровоградській області на 2024-2027 роки (рішення обласної ради від 21 грудня 2023 року № 436);

б) обласної програми цивільного захисту Кіровоградської області на 2022-2027 роки, яка передбачає вирішення питань щодо захисту населення і навколишнього природного середовища від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (рішення обласної ради від 30 листопада 2021 року № 194);

в) обласної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року, яка передбачає вирішення питань щодо популяризація здорового способу життя та фізичної реабілітації як важливої складової поліпшення якості та тривалості активного життя населення області, зміцнення здоров'я з урахуванням інтересів, побажань, здібностей та індивідуальних особливостей кожного (з урахуванням ґендерної рівності (стать, вікові особливості, фізичні можливості, вподобання видів спорту) (рішення обласної ради від 23 грудня 2021 року № 221);

д) обласної програми розвитку та підтримки комунальних закладів системи охорони здоров'я, які перебувають в управлінні обласної ради, на 2024-2027 роки (рішення обласної ради від 21 грудня 2023 року № 415).

г) обласної програми розвитку агропромислового комплексу Кіровоградської області на 2024 – 2028 роки, яка передбачає вирішення окремих екологічних завдань та заходів (рішення обласної ради від 21 грудня 2023 року № 416).

Таблиця 1

АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ
основних пріоритетних напрямів розвитку Кіровоградської області проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік стратегічним цілям державної екологічної політики визначених "Основними засадами (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року"

Стратегічні цілі державної екологічної політики	Розділи проєкту Програми, в яких визначені основні пріоритетні напрями розвитку Кіровоградської області				
	"Розвиток реального сектору економіки"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури. Зменшення екологічного	"Підтримка Збройних Сил України та інших військових формувань. Посилення обороноздатності держави, цивільного захисту населення, правоохоронної

				навантаження на довкілля"	діяльності. Допомога регіонам, які постраждали від бойових дій внаслідок воєнної агресії російської федерації"
1	2	3	4	5	6
Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	+	++	+	++	+
Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	+	++	+	++	+
Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України	+	+	+	++	+
Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	+	++	+	++	+
Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління	+	+	+	+	+

Примітка:*"++" – основні пріоритетні напрями проєкту Програми добре узгоджені з стратегічними цілями державної екологічної політики;*
"+" - основні пріоритетні напрями проєкту Програми та стратегічні цілі державної екологічної політики узгоджуються на рівні окремих пріоритетів;

Таблиця 2

АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ
основних пріоритетних напрямів розвитку Кіровоградської області проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік Цілям сталого розвитку України на період до 2030 року

Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року	Розділи проєкту Програми, в яких визначені основні пріоритетні напрями розвитку Кіровоградської області				
	"Розвиток реального сектору економіки"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури. Зменшення екологічного навантаження на довкілля"	"Підтримка Збройних Сил України та інших військових формувань. Посилення обороноздатності держави, цивільного захисту населення, правоохоронної діяльності. Допомога регіонам, які постраждали від бойових дій внаслідок воєнної агресії російської федерації"
1	2	3	4	5	6
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства: *(завдання 2.4.)*	++	+	++	++	0

1	2	3	4	5	6
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови: *(завдання 6.1; 6.2;6.3;6.4 та 6.5)*	0	0	++	++	0
Ціль 7. Доступна та чиста енергія: *(завдання 7.2;7.3 та 7.4)*	++	0	+	++	0
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура: *(завдання 9.1 та 9.2)*	++	+	+	++	0
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад: *(завдання 11.5)*	0	++	++	++	+
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво: *(завдання 12.4)*	++	+	+	++	0
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату: *(завдання 13.1)*		0	++	++	+
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші: *(завдання 15.1; 15.2 та 15.3)*	*0*	0	0	++	+

Примітка:*"++"– основні пріоритетні напрями проєкту Програми добре узгоджені з Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року;*
"+" - основні пріоритетні напрями проєкту Програми та Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року узгоджуються на рівні окремих пріоритетів;
"0" - основні пріоритетні напрями проєкту Програми взаємонейтральні з Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року.

Таблиця 3

АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ
основних пріоритетних напрямів розвитку Кіровоградської області проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року

Стратегічні цілі Стратегії екологічної безпеки	Розділи проєкту Програми, в яких визначені основні пріоритетні напрями розвитку Кіровоградської області				
	"Розвиток реального сектору економіки"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури. Зменшення екологічного навантаження на довкілля"	"Підтримка Збройних Сил України та інших військових формувань. Посилення обороноздатності держави, цивільного захисту населення, правоохоронної діяльності. Допомога регіонам, які постраждали від бойових дій внаслідок воєнної агресії російської федерації"
1	2	3	4	5	6
Ціль 1. Зменшення рівня промисловою забруднення	+	0	+	+	0
Ціль 2. Створення ефективної системи хімічної безпеки	0	+	+	+	+

1	2	3	4	5	6
Ціль 3. Забезпечення раціонального використання природних ресурсів	+	+	+	+	0
Ціль 4. Досягнення "доброго" екологічного стану вод	+	+	+	+	0
Ціль 5. Забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до зміни клімату	0	0	0	+	0
Ціль 6. Створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії поводження з відходами	+	0	+	+	0
Ціль 7. Підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища	+	0	+	+	0
Ціль 8. Збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку природно-заповідного фонду в Україні	+	+	+	+	0
Ціль 9. Посилення адаптаційної спроможності та стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату	+	+	+	+	0
Ціль 10. Стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях у Донецькій га Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону	0	0	00		0
Ціль 11. Включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами	0	0	0	+	0
Ціль 12. Підвищення обізнаності	0	0	0	+	0

1	2	3	4	5	6
представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері навколишнього природного середовища, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату					

Примітка: "+" - основні пріоритетні напрями проєкту Програми та стратегічні цілі Стратегії екологічної безпеки узгоджуються на рівні окремих пріоритетів;
"0" – основні пріоритетні напрями проєкту Програми взаємонейтральні з стратегічними цілями Стратегії екологічної безпеки.

Таблиця 4

АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ
основних пріоритетних напрямів розвитку Кіровоградської області проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік стратегічним цілям Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки та плану заходів на 2025-2027 роки з її реалізації, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 вересня 2025 року №1047-р

Стратегічні цілі Державної стратегії - 2027	Розділи проєкту Програми, в яких визначені основні пріоритетні напрями розвитку Кіровоградської області				
	"Розвиток реального сектору економіки"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури. Зменшення екологічного навантаження на довкілля"	"Підтримка Збройних Сил України та інших військових формувань. Посилення обороноздатності держави, цивільного захисту населення, правоохоронної діяльності. Допомога регіонам, які постраждали від бойових дій внаслідок воєнної агресії російської федерації"
1	2	3	4	5	6
Ціль І. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах	++	++	++	++	++
Ціль ІІ. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів	++	+	++	++	+
Ціль ІІІ. Розбудова ефективного багаторівневого врядування	+	+	+	+	+

Примітка:*"++" – основні пріоритетні напрями проєкту Програми добре узгоджені з стратегічними цілями Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки;*
"+" - основні пріоритетні напрями проєкту Програми та стратегічні цілі Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки узгоджуються на рівні окремих пріоритетів;

Таблиця 5

АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ
основних пріоритетних напрямів розвитку Кіровоградської області проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік стратегічним цілям Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки

Стратегічні цілі Стратегії - 2027	Розділи проєкту Програми, в яких визначені основні пріоритетні напрями розвитку Кіровоградської області				
	"Розвиток реального сектору економіки"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури. Зменшення екологічного навантаження на довкілля"	"Підтримка Збройних Сил України та інших військових формувань. Посилення обороноздатності держави, цивільного захисту населення, правоохоронної діяльності. Допомога регіонам, які постраждали від бойових дій внаслідок воєнної агресії російської федерацІЇ"
1	2	3	4	5	7
Стратегічна ціль 1. "Конкурентоспроможна інноваційноспрямована економіка, яка розвивається на засадах смарт-спеціалізації"	++	+	+	+	+
Стратегічна ціль 2. "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	++	++	+	+	++
Стратегічна ціль 3. "Сталий розвиток усіх територій"	+	+	++	++	++
Стратегічна ціль 4. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"	+	+	+	++	+

Примітка:*"++" – основні пріоритетні напрями проєкту Програми добре узгоджені з стратегічними цілями стратегічними цілями Стратегії-2027;*
"+" - основні пріоритетні напрями проєкту Програми та стратегічні цілі Стратегії-2027 узгоджуються на рівні окремих пріоритетів;

Таблиця 6

Узгодженість основних пріоритетних напрямів розвитку Кіровоградської області проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік з ключовими секторами економічного розвитку

Сектори	Розділи проєкту Програми, в яких визначені основні пріоритетні напрями розвитку Кіровоградської області				
	"Розвиток реального сектору економіки"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури. Зменшення екологічного навантаження на довкілля"	"Підтримка Збройних Сил України та інших військових формувань. Посилення обороноздатності держави, цивільного захисту населення, правоохоронної діяльності. Допомога регіонам, які постраждали від бойових дій внаслідок воєнної агресії російської федерацІЇ"
1	2	3	4	5	6
Економіка й торгівля	+	+	+	+	+
Промисловість та інфраструктура	+	+	+	+	0

1	2	3	4	5	6
Сільське, лісове господарство, харчова промисловість	+	+	+	+	0
Транспорт і дороги	+	+	+	+	0
Освіта й молодь	+	+	+	0	0
Здоров'я, соціальний захист, сім'я й дитина	0	+	+	+	+
Культура й туризм	+	+	+	+	0
Обмін інформацією	+	+	+	+	+
Житлове будівництво, житлово-комунальне господарство	+	+	+	+	0
Територіальний розвиток, земля й кадастр	+	+	+	+	0
Екологія і природні ресурси	+	+	+	+	+

Примітка: *"+" - основні пріоритетні напрями проєкту Програми та ключові сектори економічного розвитку узгоджуються на рівні окремих пріоритетів;*
"0" - основні пріоритетні напрями проєкту Програми взаємонейтральні з ключовими секторами економічного розвитку.

II. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено *(за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)*

2.1. Загальні відомості про область

Географічне розташування та транспортна доступність:

Кіровоградська область розташована в центральній частині України між р.Дніпро і р. Південний Буг і займає площу 24,6 тис кв. км (4,1% території України).

Відстань від м.Кропивницького до столиці, м.Києва:

залізницею – 392 км, автошляхом – 300 км.

Автомобільні дороги: Кіровоградську область перетинають автомобільні дороги міжнародного і національного значення:

автошляхи європейського значення Е-50 Ужгород - Тернопіль – Кропивницький - Донецьк - Довжанське та Е-584 Полтава – Кропивницький - Кишинів - Галац - Слобозія;

міжнародний Критський транспортний коридор № 9 Гельсінкі: Виборг – Санкт-Петербург–Псков – Москва – Калінінград – Київ – Любашівка/Роздільна – Кишинів – Бухарест – Димитровград-Александруполіс;

автодороги міжнародного значення (М-05 Київ-Одеса, М-13 Кропивницький – Платонове, М-22 Полтава – Олександрія, М-30 Стрий - Тернопіль - Кропивницький - Знам'янка - Дніпро - Донецьк - Дебальцеве);

автодороги національного значення (Н-01 Київ – Знам'янка, Н-08 Бориспіль – Дніпро – Запоріжжя – Маріуполь, Н-14 Олександрівка – Кропивницький – Миколаїв, Н-23 Кропивницький – Кривий Ріг – Запоріжжя, Н-24 Благовіщенське – Миколаїв).

Протяжність області з півночі на південь становить майже 148 км, із заходу на схід – 335 км.

Населення:

Наявне населення області (за останніми офіційними статистичними даними) **на 01 січня 2022 року склало 903,7 тис. осіб** (2,2 % населення України), у тому числі: міське – 575,9 тис. осіб, сільське – 327,8 тис. осіб. На кожний квадратний кілометр території області припадає 36,7 особи.

Кількість адміністративно-територіальних одиниць:

		Обласна рада	1
Районів	**4**	Районних рад	**4**
Районів у містах	**2**	Районних рад у містах	**2**
Міст	**12**	Міських рад	**12**
Селищ	**43**	Селищних рад	**16**
Сільських населених пунктів	**972**	Сільських рад	**21**
Усього - 1027 населених пунктів		**Усього – 56 місцевих рад**	

Природно-географічні умови:

Область розташована у центральній частині України, на півдні Придніпровської височини, у межиріччі Дніпра та Південного Бугу, на межі лісостепу та степу.

По території області протікають 1599 річок, найбільші з них: Інгулець, Інгул, Синюха, Дніпро

Межує з областями: Вінницькою, Дніпропетровською, Миколаївською, Одеською, Полтавською, Черкаською.

На території області виявлено понад 390 родовищ різноманітних корисних копалин, з яких 338 враховані державним балансом України. Мінерально-сировинна база складається:

58% – сировина для виробництва будівельних матеріалів;

16% – паливно-енергетичні корисні копалини (буре вугілля, горючі сланці, уранові руди);

26% – руди чорних, кольорових та рідкісних металів, а також питні, технічні та мінеральні підземні води.

2.2 Екологічна ситуація

2.2.1 Кліматичні умови території.

Кіровоградська область має помірно-континентальний клімат.

Основні характеристики клімату Кіровоградської області включають:

1. Зима (грудень, січень, лютень): Середня температура від -5°C до -7°C. Сніг часто випадає в цьому періоді, і сніговий покрив може триматися декілька тижнів або більше. Мінімальні температури можуть спускатися до -20°C і навіть нижче.

2. Весна (березень, квітень, травень): Середня температура починає підніматися, коли дні стають довшими. Весняні опади можуть бути дощем або мокрим снігом.

3. Літо (червень, липень, серпень): Літні місяці в Кіровоградській області характеризуються теплими та спекотними днями. Середня температура влітку

зазвичай становить близько +25°С, але може перевищувати +30°С. Літні опади розподілені нерівномірно, і можуть бути грози та дощі.

4. Осінь (вересень, жовтень, листопад): Осінь характеризується похолоданням, але температура ще досить комфортна в вересні. У жовтні і листопаді температура починає спадати, і можливі перші заморозки. Найбільше опадів в області припадає на весну, але дощі можливі протягом усього року. Середньорічна кількість опадів варіює від року до року, але в середньому складає близько 550-600 мм на рік.

Клімату Кіровоградщини властиві небезпечні явища погоди – такі, як сильні зливи, град, ожеледь, пилові бурі та суховії, можуть бути характерними для степової зони. Сильні дощі можуть спричиняти затоплення, особливо в районах з поганим стоком води. Перевищення нормальних опадів може призвести до повеней. Взимку можливі ожеледиці, які ускладнюють рух та можуть призвести до обриву ліній електропередач та інших комунікацій. Весняні і осінні суховії можуть супроводжуватися сильними вітрами зі швидкістю від 25 до 30 м/с, що може викликати руйнування будівель, перебої в роботі енергопостачання та інші проблеми.

За кліматичну норму, що сформована для періоду 1961-1990 років (період рекомендований Всесвітньою метеорологічною організацією для моніторингу зміни клімату) середня річна температура становила 8,3°С, найнижча вона у січні – -7,9°С, найвища – у липні – +26,7°С дані наведено у таблиці 7.

Таблиця 7

Основні кліматичні показники за період 1961-1990 роки

Показник	Місяць											
	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Середня температура, місяця(°С)	-4,8	-4,2	0,9	9,3	15,3	18,8	20,8	19,9	14,9	8,3	2,2	-2,2
Середньомісячна за мінімальними температурами, °С	-7,9	-7,3	-2,9	3,7	9,1	12,9	14,6	19,6	8,8	3,4	-0,9	-4,8
Середньомісячна за максимальними температурами, °С	-1,9	-1	4,7	14,5	21,2	24,7	26,7	26,2	20,7	13,3	5,3	0,2
Мінімальна температура місяця, °С	-18,6	-17,5	-11,6	-2,5	2,2	6,8	9,9	8	1,9	-4	-9,4	-15,2
Максимальна температура місяця, °С	5,8	6,4	14,2	22,8	28,9	30,7	32,7	33	27,9	22	13,6	7,3
Кількість опадів, (мм)	29,1	26,2	25	32,3	38,7	54,8	59,3	38,7	35	24,8	30,9	31,5
Кількість днів із морозами (од.)	18	17	17	5	0	0	0	0	0	6	11	16

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Кількість днів із дощем (од.)	7	7	8	10	10	10	8	7	8	8	12	10
Кількість днів зі снігом (од.)	13	13	8	1	0	0	0	0	0	1	5	11
Кількість днів із грозою (од.)	0	0	0	1	3	6	5	3	1	0	0	0
Середня дальність видимості, км	6,1	6,6	7,5	9,1	10,6	10,9	10,9	10,4	9,6	8,3	6,3	5,8
Середня швидкість вітру, м/с	4,3	4,6	4,4	4,1	3,8	3,4	3,3	3,3	3,5	3,6	4,1	4,2

На Кіровоградщині за погодою спостерігають 6 метеостанцій, метеорологічна обсерваторія та авіаційна метеостанція. Кліматичні або ж метеорологічні спостереження проводяться кожні 3 години, безперервно й за будь-якої погоди. Метеостанції розташовані в містах Гайвороні, Новомиргороді, Помічній, Бобринці, Долинській, Знам'янці, Світловодську (Світловодської ГМО) та в Кропивницькому (АМСЦ Кропивницький) (таблиця 8).

Таблиця 8

Основні кліматичні показники, які зафіксовані на метеостанціях, розташованих на території Кіровоградської області

за період з січня по серпень 2026 року

Місяць	Середня температура	Максимальна температура	Мінімальна температура	Середня швидкість вітру	Кількість опадів усього	Максим. глибина снігу	Роза вітрів
1	2	3	4	5	6	7	8
м.Кропивницький							
01.2026	-5.1 °	+10.2°	-14°	4 м/с	51.6 мм	10 см	
02.2026	-4.4 °	+5.1°	-18.2°	3.9 м/с	46,1 мм	13 см	
03.2026	+6 °	+18.6°	-3.1°	3.5 м/с	0.4 мм	3 см	
04.2026	+8.5 °	+22.4°	-2.1°	3.8 м/с	23.6 мм	-	
05.2026	+15.8 °	+30.3°	-1.6°	3.4 м/с	87.3 мм	-	
06.2026	+20.6 °	+33°	+6.8°	2.8 м/с	2.7 мм	-	
07.2026	+20.9 °	+30.8°	+10.6°	3 м/с	45.4 мм	-	
08.2026	+25.2 °	+36.8°	+11.8°	3 м/с	0 мм	-	
м.Знам'янка							
01.2026	-5.6 °	9.5°	-14.6°	3 м/с	0 мм	-	
02.2026	-5 °	5.3°	-20.7°	2.7 м/с	0 мм	-	
03.2026	+5.6 °	18.2°	-1.7°	2.5 м/с	0 мм	-	
04.2026	+7.9 °	21.8°	-2.2°	3 м/с	0 мм	-	
05.2026	+15.8 °	31.6°	0.3°	2.7 м/с	0 мм	-	
06.2026	+20.7 °	31.6°	6.3°	2.3 м/с	0 мм	-	
07.2026	+20.7 °	33.5°	10.2°	2.2 м/с	0 мм	-	
08.2026	+24.1 °	36°	10.8°	2.1 м/с	0 мм	-	
м.Світловодськ							
01.2026	-4.9 °	+10°	-14.6°	2.8 м/с	43.7 мм	8 см	
02.2026	-5.1 °	+6.2°	-18.1°	2.8 м/с	73,2 мм	25 см	
03.2026	+4.8 °	+18.6°	-1.8°	2.2 м/с	2.7 мм	7 см	
04.2026	+8.6 °	+19.8°	-0.2°	2.9 м/с	27.9 мм	-	
05.2026	+16 °	+27.2°	+0.1°	2.2 м/с	55.5 мм	-	

1	2	3	4	5	6	7	
06.2026	+21 °	+32°	+8.4°	1.6 м/с	22.1 мм	-	
07.2026	+21.3 °	+29°	+12.2°	2 м/с	57.5 мм	-	
08.2026	+24.6 °	+35.8°	+14°	1.8 м/с	0.3 мм	-	
01.2026	-4.5 °	10.1°	-14.3°	2.5 м/с	0 мм	-	
02.2026	-3.9 °	6.1°	-16.6°	2.4 м/с	0 мм	-	
03.2026	+6.2 °	19.1°	-2.4°	2.3 м/с	0 мм	-	
04.2026	+8.6 °	22.2°	-1.5°	2.7 м/с	0 мм	-	
05.2026	+15.4 °	30.2°	-1.9°	2.2 м/с	0 мм	-	
06.2026	+20.9 °	34.3°	6.9°	1.6 м/с	0 мм	-	
07.2026	+21.3 °	33.8°	10.1°	1.8 м/с	0 мм	-	
08.2026	+25.1 °	36.2°	11.6°	1.5 м/с	0 мм	-	
01.2026	-6.2 °	3.5°	-18.5°	1.2 м/с	0 мм	-	
02.2026	-4.2 °	7.6°	-22.6°	1.4 м/с	0 мм	-	
03.2026	+5.7 °	18.8°	-4.4°	1.2 м/с	0 мм	-	
04.2026	+7.9 °	21°	-2.1°	1.9 м/с	0 мм	-	
05.2026	+15.4 °	28.2°	-1.6°	1.7 м/с	0 мм	-	
06.2026	+20.2 °	34.2°	8.4°	1.2 м/с	0 мм	-	
07.2026	+20.8 °	33.5°	10.2°	1.4 м/с	0 мм	-	
08.2026	+23.4 °	36.3°	9.8°	1.1 м/с	0 мм	-	
01.2026	-4.8 °	10.3°	-14.2°	3.8 м/с	0 мм	-	
02.2026	-4.1 °	5.9°	-17°	3.5 м/с	0 мм	-	
03.2026	+6.2 °	19.2°	-2.7°	2.9 м/с	0 мм	-	
04.2026	+7.9 °	21°	-1.6°	3.1 м/с	0 мм	-	
05.2026	+15 °	29.7°	-1.7°	2.6 м/с	0 мм	-	
06.2026	+20.7 °	32.6°	7.1°	2.3 м/с	0 мм	-	
07.2026	+20.6 °	33.3°	9.7°	2.4 м/с	0 мм	-	
08.2026	+24.8 °	34.1°	10.4°	2.4 м/с	0 мм	-	
01.2026	-5.4 °	8°	-14.8°	2.8 м/с	0 мм	-	
02.2026	-4.3 °	6.3°	-18.6°	2.9 м/с	0 мм	-	
03.2026	+5.9 °	18.4°	-3°	2.6 м/с	0 мм	-	
04.2026	+7.9 °	21.7°	-0.6°	2.8 м/с	0 мм	-	
05.2026	+15.4 °	29.8°	-0.1°	2.5 м/с	0 мм	-	
06.2026	+20.6 °	32.6°	9.8°	2 м/с	0 мм	-	
07.2026	+21.1 °	33°	11.3°	2.3 м/с	0 мм	-	
08.2026	+24.9 °	36.1°	12.2°	2.1 м/с	0 мм	-	
01.2026	-6.4 °	8.3°	-16.4°	2.4 м/с	0 мм	-	
02.2026	-5.2 °	4.9°	-22.7°	2.3 м/с	0 мм	-	
03.2026	+5.6 °	18°	-3.5°	2.1 м/с	0 мм	-	
04.2026	+7.7 °	20.3°	-2.4°	2.2 м/с	0 мм	-	
05.2026	+15.3 °	29.2°	-1.4°	2.2 м/с	0 мм	-	
06.2026	+19.8 °	31.9°	6.9°	1.8 м/с	0 мм	-	
07.2026	+20.4 °	33.3°	9.5°	1.9 м/с	0 мм	-	
08.2026	+23.7 °	36.5°	10.7°	2 м/с	0 мм	-	

На основі таблиць 7 та 8 здійснено порівняльний аналіз кліматичних показників Кіровоградської області за кліматичну норму 1961–1990 років та фактичних даних, зафіксованих на метеостанціях області у січні–серпні 2026 року.

Порівняння середніх температур свідчить про суттєві відмінності температурного режиму окремих місяців 2026 року від кліматичної норми. За узагальненими даними восьми метеостанцій області середня температура:

у січні становила -5,36 °С проти -4,8 °С за кліматичною нормою, тобто була нижчою на 0,56 °С;

у лютому – -4,53 °С проти -4,2 °С, нижче на 0,33 °С;

у березні – +5,75 °С проти +0,9 °С, вище на 4,85 °С;

у квітні – +8,13 °С проти +9,3 °С, нижче на 1,18 °С;

у травні – +15,51 °С проти +15,3 °С, вище на 0,21 °С;

у червні – +20,56 °С проти +18,8 °С, вище на 1,76 °С;

у липні – +20,89 °С проти +20,8 °С, вище на 0,09 °С;

у серпні – +24,48 °С проти +19,9 °С, вище на 4,58 °С.

Таким чином, найбільш суттєве перевищення кліматичної норми середньої температури спостерігалося у **березні та серпні 2026 року**, а також у червні. Водночас січень, лютий та квітень характеризувалися температурним режимом дещо нижчим за кліматичну норму.

Особливо показовим є **серпень 2026 року**, коли середня температура за даними восьми метеостанцій становила близько +24,5 °С, що приблизно на **4,6 °С вище кліматичної норми**. На окремих метеостанціях максимальна температура у серпні перевищувала +36 °С: у Кропивницькому вона становила +36,8 °С, у Гайвороні – +36,3 °С, у Бобринці – +36,2 °С, у Помічній – +36,1 °С, у Знам’янці – +36,0 °С.

Мінімальні та максимальні температури також характеризувалися значними коливаннями. У зимовий період мінімальні температури на окремих метеостанціях опускалися до -22,7 °С у Новомиргороді та до -22,6 °С у Гайвороні. Водночас у літні місяці спостерігалися високі максимальні температури: у серпні максимальні значення становили від +34,1 °С у Долинській до +36,8 °С у Кропивницькому.

Отже, температурний режим 2026 року характеризується не лише загальним підвищенням температури, а й **зростанням температурної контрастності та частоти значних температурних коливань**. Особливо це проявилося у весняно-літній період, коли поряд із періодами температур, близьких до кліматичної норми, спостерігалися значні перевищення середніх та максимальних температур.

Кількість опадів

За даними таблиці 8 простежується значна територіальна нерівномірність розподілу атмосферних опадів. Найбільші обсяги опадів у січні–серпні 2026 року зафіксовано на метеостанціях Кропивницького та Світловодська. У Кропивницькому найбільша місячна кількість опадів припадала на травень – **87,3 мм**, у Світловодську – на лютий (**73,2 мм**).

У порівнянні з глобальними стандартними кліматологічними нормами по опадах (за період 1961–1990 років) у лютому 2026 року у м. Кропивницький випало 46,1 мм опадів (норма 26,2 мм), що в 1,8 рази більше норми, у травні –

87,3 мм опадів (норма 38,7 мм), що в 2,3 рази більше норми. Реакція опадів носила слабо-кислий-нормальний характер;

у м. Світловодськ випало 73,2 мм атмосферних опадів (норма 26,2 мм), що в 2,8 рази більше норми. Реакція опадів носила слабо-кислий-слабо-лужний характер.

Водночас на більшості інших метеостанцій у таблиці зафіксовано **0 мм опадів протягом усіх місяців**, що суттєво відрізняється від показників Кропивницького та Світловодська. З огляду на таку значну територіальну різницю ці дані доцільно додатково перевірити за первинними метеорологічними матеріалами перед використанням для оцінки загального рівня зволоження області.

Порівняння фактичних даних з кліматичною нормою свідчить, що у 2026 році, як і у попередні роки, **розподіл опадів характеризується значною нерівномірністю як у часі, так і по території області**. Чергування періодів достатнього зволоження з тривалими періодами без опадів підвищує ризики виникнення посушливих умов, особливо у літній період.

Вітровий режим

Середня швидкість вітру у 2026 році на метеостанціях області становила переважно від **1,1 до 4,0 м/с**. Найвищі значення зафіксовано у Кропивницькому – до 4,0 м/с у січні, а найнижчі – у Гайвороні, де швидкість вітру у серпні становила 1,1 м/с.

У цілому вітровий режим характеризувався помірними швидкостями та мав значну територіальну диференціацію.

Сніговий покрив

Сніговий покрив у зимовий період також відрізнявся за територією. Максимальна глибина снігу у лютому становила **25 см у Світловодську**, тоді як у Кропивницькому – 13 см. У березні максимальна глибина снігу у Кропивницькому становила 3 см, а у Світловодську – 7 см. Починаючи з квітня, сніговий покрив не фіксувався.

Висновки

Порівняльний аналіз кліматичних показників свідчить про суттєву мінливість погодних умов Кіровоградської області у 2026 році.

Найбільш виражені відхилення температурного режиму від кліматичної норми спостерігалися у березні та серпні, коли середні температури перевищили відповідні нормативні значення відповідно приблизно на **4,9 °С та 4,6 °С**.

Особливо важливим є підвищення температур у літній період та фіксація максимальних температур понад +36 °С, що свідчить про посилення ризиків, пов’язаних із **тепловими хвилями, посухами, дефіцитом водних ресурсів, зниженням продуктивності сільськогосподарських культур та підвищенням пожежної небезпеки**.

Одночасно значна нерівномірність розподілу опадів може посилювати ризики виникнення посушливих явищ. Такі тенденції мають враховуватися під час стратегічного планування розвитку області, зокрема у сферах **сільського**

господарства, водного господарства, енергетики, охорони здоров'я, цивільного захисту, управління природними ресурсами та просторового планування.

Таким чином, результати спостережень підтверджують необхідність системного моніторингу кліматичних показників та врахування кліматичних ризиків під час формування стратегічних і інвестиційних документів Кіровоградської області.

Зміна клімату на території Кіровоградської області.

До основних потенційних негативних наслідків зміни клімату, що можуть проявлятися у територіальних громадах області належать: тепловий стрес; підтоплення; зменшення площ та порушення видового складу міських зелених зон; стихійні гідрометеорологічні явища; зменшення кількості та погіршення якості питної води; зростання кількості інфекційних захворювань та алергійних проявів; порушення нормального функціонування енергетичних систем області.

Зокрема:

Тепловий стрес: Збільшення середньорічної температури може призвести до збільшення теплового стресу для населення. Це може вплинути на здоров'я людей, особливо дітей та літніх людей, і зробити певні галузі, наприклад, сільське господарство, менш продуктивними.

Підтоплення: Зміни клімату можуть спричинити збільшення кількості опадів та рівень води в річках, що може призвести до підтоплення населених пунктів області. Це може завдати значних збитків інфраструктурі та призвести до евакуації населення.

Зменшення площ та порушення видового складу міських зелених зон: Збільшення температур та зміни в режимі опадів можуть призвести до засух та знищення рослинності у населених пунктах області. Це може погіршити якість життя населення та загрожувати біорізноманіттю та впливати на екологічний баланс та якість повітря.

Стихійні гідрометеорологічні явища: Зміни в кліматі можуть призвести до більшого ризику стихійних природних лих, таких як зливи, сильні вітри, пилові бурі та суховії. Це може завдати значних збитків містам та сілам.

Зменшення кількості та погіршення якості питної води: Зміни в кліматі можуть вплинути на доступність та якість джерел питної води, що може призвести до проблем з постачанням чистої води для населення. Засухи можуть зменшити запаси прісної води, а зміни в режимі опадів можуть вплинути на якість води в річках та озерах.

Зростання кількості інфекційних захворювань та алергійних проявів: Зміни в кліматі можуть вплинути на поширення інфекційних захворювань, а також сприяти алергічним реакціям через збільшення розповсюдження алергенів.

Порушення нормального функціонування енергетичних систем: Зміни в кліматі можуть впливати на роботу енергетичних систем, зокрема на виробництво та передачу електроенергії. Стихійні явища, такі як урагани або зливи, можуть призвести до перебоїв в енергопостачанні та інших проблем.

Внаслідок збройної агресії російської федерації проти України значних руйнівних наслідків зазнали і продовжують зазнавати енергетична, соціальна, житлово-комунальна та логістична інфраструктура в усіх регіонах України. Все це спричиняє значні загоряння та призводить до забруднення атмосферного повітря небезпечними речовинами. Наказом Міндовкілля від 13 квітня 2022 року № 175 затверджена Методика, за якою розраховуватимуть обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану, а також розмір завданої такими викидами шкоди.

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695 (із змінами) визначено, що глобальна зміна клімату - одна з найгостріших екологічних проблем, що стоїть перед людством та впливає на всі сфери життя людини (насамперед на сферу охорони здоров‘я, соціальну сферу, міграцію, економіку, інфраструктуру).

Згідно з прогнозами провідних міжнародних наукових центрів з дослідження клімату, протягом наступного століття температура підвищиться на 2-5 °С. Такі темпи глобального потепління можуть спричинити серйозні кліматичні зміни і різні екосистеми опиняться під загрозою зникнення.

Україна, є стороною Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, Кіотського протоколу до неї і Паризької угоди. Ці міжнародні угоди визначають зобов'язання щодо зменшення викидів парникових газів та сприяння пристосуванню до зміни клімату.

Парникові гази двоокис вуглецю (CO_2), метан (СНД закис азоту (КгО), гідрофторвуглеці (ГФВ), перфторвуглеці (ПФВ), гексафторид сірки (SF6) (додаток А Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату), **що утворюються внаслідок діяльності промислових підприємств, теплових електростанцій, транспорту, лісових пожеж та ведення бойових дій та знищення або пошкодження інфраструктурних об'єктів на території держави становлять небезпеку для здоров’я населення.**

Протягом 2017-2025 років в області спостерігається: зменшення викидів забруднюючих речовин і парникових газів від стаціонарних джерел в атмосферне повітря (майже на 5,9 тис. т) у відношенні до 2017 року, на що мало вплив зменшення обсягів промислового виробництва.

Протягом 2017-2025 років в області спостерігається збільшення викидів забруднюючих речовин і парникових газів від пересувних джерел в атмосферне повітря (майже на 13,6 тис. т) у відношенні до 2017 року, на що мало вплив збільшення кількості автомобільного транспорту.

Таблиця 9

Викиди забруднюючих речовин і парникових газів, діоксиду вуглецю в атмосферне повітря

Роки:	Обсяги викидів забруднюючих речовин			Викиди вуглецю діоксиду від стаціонарними джерелами усього, тис.т
	усього, тис. т	у тому числі:		
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами[1]	
1	2	3	4	5
2017	54,8	12,2	42,6	1081,4
2018	53,7	12,2	41,5	1120,3
2019	56,3	12,8	43,5	925,2
2020	49,2	10,7	38,5	848,8
2021	56,0	11,1	44,9	837,2
2022	80,9	8,4	72,5	554,5
2023	69,4	7,5	57,4	476,5
2024	62,5	7,4	55,1	523,6
2025	62,5	6,3	56,2	461,2

Примітка: [1] - відображаються дані по автомобільному транспорту, розраховані на основі даних про кінцеве використання палива автомобільним транспортом, наведених у енергетичному балансі України.

Дослідження атмосферного повітря на території Кіровоградської області здійснюється лабораторіями Державної установи "Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я" (далі - Центр) (Кропивницьким та Олександрійським районними відділами, Світловодським та Гайворонським відділеннями) щоденно (2 рази на день) на вміст пилу, сажі, аміаку, азоту діоксиду, сірчистого ангідриду, вуглецю оксиду, кислоти сірчаної, метану, сірководню, солі важких металів (хром, марганець), фенолу, формальдегіду, хлору.

Надходження шкідливих речовин від автотранспорту домінують над викидами від стаціонарних джерел, і становить 78,5 % від загальної кількості забруднюючих речовин, що надходять в атмосферне повітря.

В області проводився систематичний контроль за вмістом окису вуглецю та димності у відпрацьованих газах автомобілів. Не допускався випуск автомобілів на лінію з перевищенням вмісту оксиду вуглецю та димності.

Проте і надалі залишається гострою проблема забруднення повітря пересувними джерелами, і особливо, автомобільним транспортом, при цьому кількість автотранспорту і надалі буде збільшуватися до насичення потреби користувачів.

Але, навіть враховуючи таку тенденцію можна спланувати заходи, які допоможуть зменшити кількість викидів CO_2 відносно об'єму викидів, що був би очікуваним, якщо не виконувати ніяких дій.

Заходи, які сприяють зменшенню викидів CO_2 та інших шкідливих речовин висвітлені у проєкті Програми, зокрема:

підвищення рівня екологічності та енергоефективності автомобільного транспорту;

сприяння розбудові та відновленню залізничної інфраструктури, що знаходиться на території області;

збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень;

поліпшення благоустрою населених пунктів;

Заходи, які вжитті з початку 2026 року для поліпшення існуючої ситуації в області створено:

1) лісових культур на площі 59 га (висаджено 500 тис шт. сіянців). З метою підвищення густоти та покращення стану насаджень минулих років проведено роботи з доповнення (підсадки нових сіянців замість тих, що не прижилися) на площі 211,6 га.

2) захисних лісових насаджень на еродованих землях на площі 20 га.

3) проведена робота по відновленню та ремонту вулично-дорожньої мережі, зокрема, поліпшено 106,5 тис. $м^2$ комунальних доріг.

Одним із найбільш комплексних та реальних шляхів скорочення викидів CO_2 та пом'якшення зміни клімату, є здійснення повного "енергетичного переходу" (energy transition) від викопних видів енергетичних ресурсів до відновлюваних.

З метою скорочення викидів парникових газів та поступовий перехід до споживання чистої енергії є впровадження нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії, які не супроводжується значними викидами небезпечних газів на відміну від викопного палива.

З початку 2026 року вживалися заходи, спрямовані на підвищення енергоефективності та розвитку альтернативної енергетики, зокрема станом на 01 жовтня 2026 року в області**:**

введено у дію 5239 джерел альтернативної енергії, загальною потужністю 529,7 МВт, а саме:

12 малих ГЕС потужністю 17 МВт;

3 біоенергетичні установки потужністю 35 МВт;

223 СЕС юридичними особами, загальною потужністю 343,8 МВт (у тому числі, з початку 2026 року – 44 СЕС, загальною потужністю 17,1 МВт);

5001 СЕС приватними домогосподарствами, загальною потужністю 133,91 МВт (у тому числі, з початку 2026 року – 837 СЕС, загальною потужністю 19,2 МВт).

Завершується будівництво 3-х вітрових електростанцій на території Петрівської селищної громади.

Впроваджується низка енергоефективних заходів промисловими підприємствами Олександрійської громади, зокрема: у стадії завершення будівництво нової наземної СЕС потужністю 770 кВт з акумулюючою станцією 2 мВт; проводяться роботи зі встановлення сонячних панелей.

Крім цього, на території області продовжується виконання проєкту стосовно будівництва вітрових електростанцій на територіях Соколівської та Катеринівської громад, який реалізується за сприяння норвезько-шведської компанії "Fenix Repower AS".

Компаніївська селищна громада у співпраці з чеською громадською організацією "NESEHNUTÍ" у межах проєкту "Сонце для України" отримала 625 сонячних панелей.

Здійснюється реалізація заходів Програми щодо встановлення об’єктів сонячних електростанцій та установок зберігання енергії в громадських та адміністративних будівлях (закладах охорони здоров’я, закладах освіти тощо) Кіровоградської області на 2025-2026 роки, затвердженої розпорядженням начальника обласної військової адміністрації від 23 квітня 2025 року №770-р. В рамках цієї програми продовжується робота щодо встановлення сонячної електростанції з установкою зберігання енергії для КНП "Кіровоградська обласна станція переливання крові Кіровоградської обласної ради".

Станом на 01 жовтня 2026 року до програмного продукту АІС "ЕНЕРГОСЕРВІС" в області підключено 264 об'єкти бюджетної сфери (заклади культури, освіти, молоді та спорту, соціального захисту та заклади охорони здоров'я).

Вплив забруднюючих речовин на зміну клімату: Викиди парникових газів очікуються в процесі створення нових виробничих потужностей та на етапі будівництва інфраструктури. Загалом, загальний вплив заходів Програми на клімат є позитивним, враховуючи спектр завдань щодо впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій в системі життєзабезпечення населених пунктів, використання альтернативних видів палива, розширення сфери органічного виробництва, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

2.2.2 Стан атмосферного повітря:

Висока концентрація найбільш екологічно-небезпечних корисних копалин та підприємств із їх видобування (уранові шахти) на території області спричиняють техногенне навантаження на навколишнє природнє середовище та загострення екологічних проблем.

В області відбувається утворення та накопичення відходів, переважну частину яких складають відходи IV класу небезпеки та відходи I-III класів небезпеки, саме вони створюють ризики для здоров'я людей і навколишнього середовища.

Обсяги викидів забруднюючих речовин у повітря від стаціонарних джерел зменшилися з 12,2 тис. т у 2017 році до 6,3 тис. т у 2025 році, що на 51,6 % менше, ніж у 2017-2024 роках.

За наявними статистичними даними за 2021 рік:

рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище Кіровоградської області нижчий, ніж в середньому по Україні;

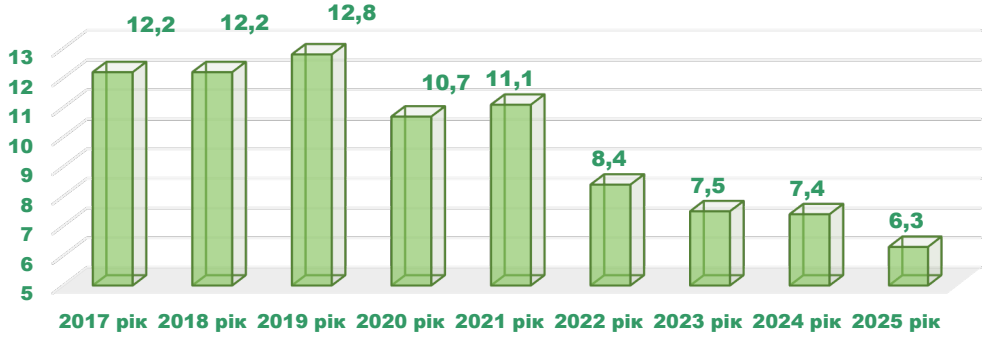
у розрахунку на 1 км^2 території регіону склав 0,451 т. викинутих в атмосферу забруднюючих речовин від стаціонарних джерел, що меньше на 9,1% до 2017-2019 років, проте збільшився на 3,8% до 2020 року (у 2020 році - 0,435 т).

Таблиця 10

Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2017-2025 роки

Показники	Роки:								
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Загальна кількість (одиниць) дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, виданих у поточному році суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до:	513	363	353	219	196	159	127	121	114
другої групи	91	91	85	40	40	26	25	25	9
третьої групи	422	272	268	179	156	133	102	96	105
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис. т	12,2	12,2	12,8	10,7	11,1	8,4	7,5	7,4	6,3
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км^2, кг	496,3	494,8	519,7	434,7	451,1	*	*	*	*
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг		12,8	13,6	11,5	12,2	*	*	*	*

Примітка:* - статистична інформація за 2023-2025 роки буде оприлюднена та поновлена після отримання органами державної статистики необхідних адміністративних даних у повному обсязі (по всіх адміністративно-територіальних одиницях) та проведення чергового Всеукраїнського перепису населення.

Діаграма 1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря протягом 2017-2025 років, тис.т

За наявними статистичними даними за 2025 рік Кіровоградська область має значно менші обсяги викидів забруднюючих речовин у повітря від стаціонарних джерел порівняно із сусідніми областями.

Таблиця 11

Викиди забруднюючих речовин у атмосферу за регіонами

Регіони	2025 рік			2021 рік*	
	Обсяги викидів:			Щільність викидів у розрахунку на 1 км^2, кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг
	тис.т	у % до 2024 року	у % до підсумку		
1	2	3	4	5	6
Україна	**998,4**	**100,1**	**100,0**	**3900,0**	**54,2**
Вінницька	75,1	153,4	7,5	3000,0	52,2
Дніпропетровська	329,5	84,1	33,0	16800,0	172,4
Кіровоградська	**6,3**	**84,9**	**0,6**	**451,1**	**12,2**
Одеська	26,1	94,9	2,6	1100,0	15,2
Полтавська	28,5	96,8	2,9	1800,0	38,5
Черкаська	56,2	92,4	5,6	2300,0	40,7

Примітка:* - статистична інформація за 2022-2024 роки буде оприлюднена та поновлена після отримання органами державної статистики необхідних адміністративних даних у повному обсязі (по всіх адміністративно-територіальних одиницях) та проведення чергового Всеукраїнського перепису населення.

У 2025 році серед найбільших забруднювачів атмосферного повітря в області за видами економічної діяльності є: переробна промисловість – 40,4% загального обсягу викидів (2,5 тис.т), сільське, лісове та рибне господарство – 27,2% (1,7 тис. т), добувна промисловість і розроблення кар'єрів – 18,5% (1,2 тис. т), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність - 5,9% (0,4 тис.т), постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 3,9% (0,3 тис.т).

Зокрема, у переробній, добувній промисловості та сільському господарстві найбільші обсяги виробництва припадали на виробництво олії та тваринних жирів (1394,7 т), розведення свиней (862,7 т), добування залізних руд (791,9 т), а також вирощування зернових, бобових культур і насіння олійних культур (760,8 т).

Таблиця 12

Викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за видами економічної діяльності у 2025 році

Види економічної діяльності	Обсяги викидів		Крім того, обсяги викидів діоксиду вуглецю	
	т	у % до 2022 року	т	у % до 2022 року
1	2	3	4	5
Усі види економічної діяльності	**6293,502**	**84,9**	**461239,8**	**88,1**
Сільське, лісове та рибне господарство	1711,518	97,6	12417,1	98,4
Добувна промисловість і розроблення кар’єрів	1164,733	96,4	6500,1	83,6
Переробна промисловість	2545,227	72,9	311353,2	86,8
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	250,740	92,3	101906,2	88,9
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	12,402	–	81,124	–

1	2	3	4	5
Будівництво	–	–	–	–
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	**37,309**	**109,3**	**834,259**	**898,7**
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	372,777	88,3	**17616,437**	**104,0**
Тимчасове розміщування й організація харчування	–	–	–	–
Інформація та телекомунікації	–	–	–	–
Фінансова та страхова діяльність	–	–	–	–
Операції з нерухомим майном	0,909	6,1	170,868	23,2
Професійна, наукова та технічна діяльність	1,044	96,1	47,426	68,0
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	–	–	–	–
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	**113,360**	**114,7**	4305,9	91,7
Освіта	32,017	91,4	689,7	91,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	51,466	63,8	5317,5	78,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	–	–	–	–
Надання інших видів послуг	–	–	–	–

Таблиця 13

Основні забруднювачі атмосферного повітря за 2025 рік

Галузь	Назва підприємства та місце знаходження
1	2
Добувна промисловость	ПрАТ "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат" (селище Петрово, Петрівська селищна громада, Олександрійський район), ТОВ ВКФ "Велта" (м. Новомиргород, Новоукраїнський район);
Переробна промисловость	ТОВ "Олександрійський цукровий завод" (Олександрійський район), ПрАТ "Кропивницький олійноекстракційний завод" (м.Кропивницький), ТОВ "Придніпровський олійноекстракційний завод" (м.Кропивницький), ТОВ "ОЕЗ ГРАДОЛІЯ" (м.Кропивницький), ТОВ "Капро Ойл" (м.Кропивницький), ТОВ "Кіровоградський завод будівельних матеріалів № 1" (м.Кропивницький), ТОВ "Гідросенд" (селище Власівка, Світловодська міська територіальна громада, Олександрійський район), ТОВ "Хімрезерв-Україна" (селище Нове, Кропивницький район)
Аграрний сектор	ТОВ "УкрАгроКом" (с. Головківка Олександрійський район), ПП "Віктор і К" (селище Власівка, Світловодська міська громада), ТОВ "Марлен-КД" (селище Компаніївка, Кропивницький район), ТОВ "Фалькон Агро Груп" (селище Нове, Кропивницький район), ТОВ ФІРМА "ОЛТО" (с. Цвітне Кропивницький район), ТОВ "Прогрес" (м.Олександрія); ТДВ "Колос" (с.Дмитрівка, Кропивницький район)
Енергетична галузь	КП "Теплоенергетик" Кропивницької міської ради (м.Кропивницький), "Теплокомуненерго Олександрійської міської ради"; ТОВ "Оператор газотранспортної системи України" (с. Ганнівка Олександрійський район);

Таблиця 14

Викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у розрізі районів у 2025 році

Адміністративно-територіальна одиниця	Обсяги викидів т	у % до 2024 року	У тому числі					
			діоксиду сірки		діоксиду азоту		діоксиду вуглецю	
			т	у % до 2024 року	т	у % до 2024 року	т	у % до 2024 року
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кіровоградська область	**6293,502**	**84,9**	**289,588**	**54,6**	**535,8**	**90,0**	**461239,8**	**88,1**
райони								
Голованівський	232,708	71,9	19,839	48,6	8,678	63,9	11597,2	84,9
Кропивницький	3181,736	86,4	176,284	46,1	333,0	85,9	336827,7	88,8
Новоукраїнський	395,562	40,2	24,804	64,4	45,4	57,0	12145,5	38,2
Олександрійський	**2483,496**	**102,7**	**68,661**	**100,3**	**148,7**	**129,7**	**100669,4**	**101,7**

Якість атмосферного повітря в населених пунктах області:

Контроль за якістю атмосферного повітря в населених пунктах області проводять **лабораторії спостереження за забрудненням атмосфери ІІ групи Кіровоградського центру з гідрометеорології** (м. Кропивницький, м. Олександрія та м. Світловодськ).

Атмосферне повітря досліджується на пил, сажу, аміак, азоту діоксид, сірчистий ангідрид, вуглецю оксид, кислоту сірчану, метан, сірководень, солі важких металів (хром), фенол, формальдегід, хлор.

У 2026 році за результатами спостережень Кіровоградського обласного центру з гідрометеорології здійснювався моніторинг стану забруднення атмосферного повітря у містах Кропивницькому, Олександрії та Світловодську.

Таблиця 15

Результати спостережень за рівнем забруднення атмосферного повітря у містах Кіровоградської області у 2026 році

Місяць 2026 року	м. Кропивницький	м. Олександрія	м. Світловодськ
1	2	3	4
Лютий	формальдегід - на рівні ГДК	сажа - на рівні ГДК	діоксид азоту - на рівні ГДК
Березень	пил - у 1,1 раза; формальдегід — на рівні ГДК	пил - у 1,1 раза; сажа - на рівні ГДК	перевищень не зафіксовано
Червень	пил - у 1,6 раза; формальдегід — у 1,5 раза	пил - у 1,5 раза; сажа - на рівні ГДК	формальдегід - на рівні ГДК
Липень	пил - у 2,0 рази; оксид вуглецю - у 1,1 раза; формальдегід - у 1,7 раза	пил - у 1,9 раза	формальдегід - у 1,7 раза

Перевищення середньомісячних концентрацій забруднюючих речовин відносно гранично допустимих концентрацій спостерігалося:

у м. Кропивницькому - із пилу у 2 рази, формальдегіду - у 1,7 раза, оксиду вуглецю - у 1,1 раза (у 2025 році - із пилу у 1,9 раза, формальдегіду - у 1,4 раза, оксиду вуглецю - у 1,4 раза);

у м. Олександрії - із пилу у 1,9 раза (у 2025 році - із пилу у 2 рази);

у м. Світловодську - із формальдегіду у 1,7 раза (у 2025 році - концентрація діоксиду азоту перебувала на рівні гранично допустимої концентрації).

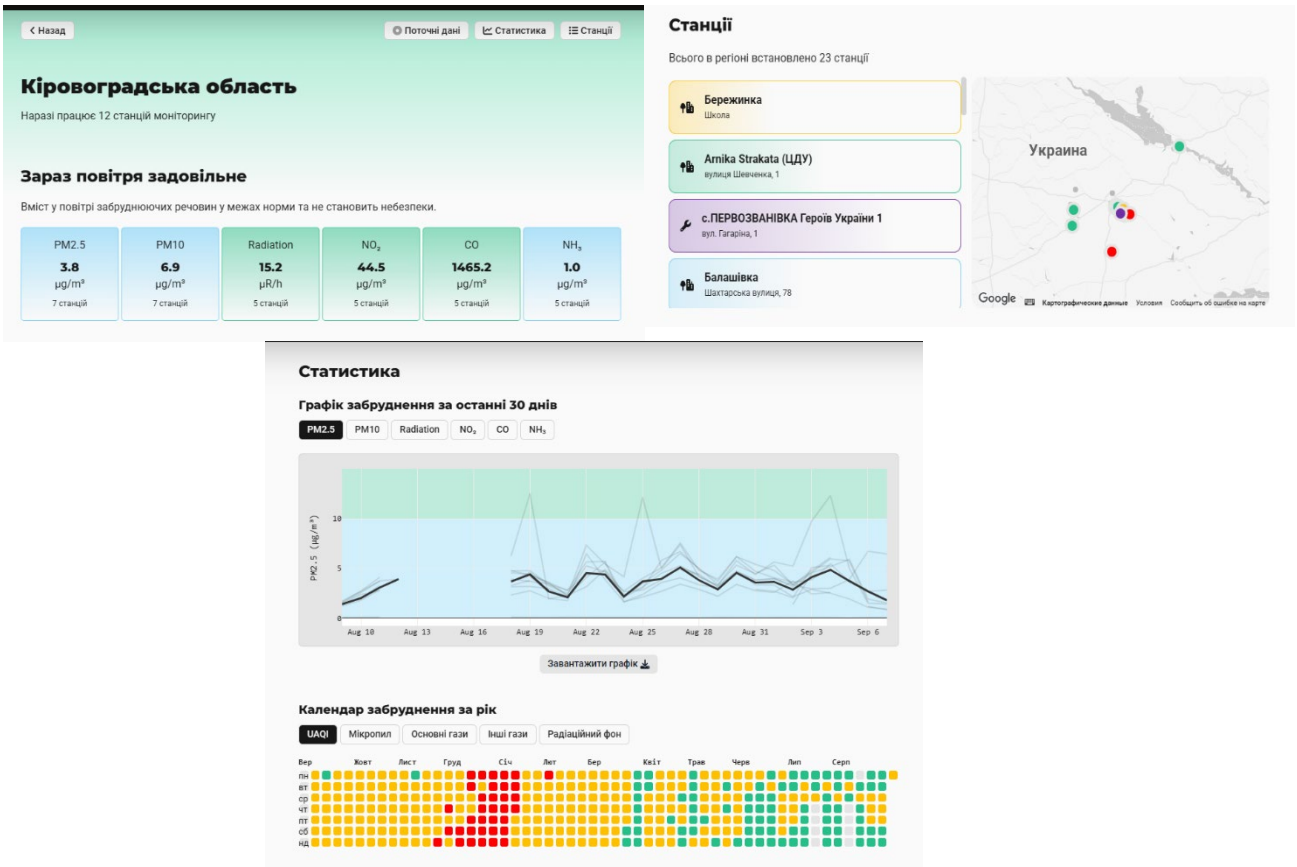
Випадків максимальних рівнів забруднення (перевищення 5 і більше ГДК) на контрольованій території в атмосферному повітрі міст Кропивницький, Олександрія, Світловодськ у лютому 2026 року не спостерігалось.

Середньомісячні концентрації інших визначуваних інгредієнтів були нижче рівня ГДК.

Результати аналізів, проведених у Центральній геофізичній обсерваторії імені Бориса Срезневського м. Києва, по важким металам (ПСЗ-1, ПСЗ-2) у травні, червні та липні в м. Кропивницький не перевищували ГДК.

Випадків максимальних рівнів забруднення на контрольованій території в атмосферному повітрі міст Кропивницький, Олександрія, Світловодськ у грудні не спостерігалось.

Крім того, на офіційному вебсайті EcoCity: Reborn **у режимі реального часу можливо відстежити поточний стан атмосферного повітря на території Кіровоградської області.**

Мал. 1 Карта моніторингу якості повітря міста Кропивницького та Кіровоградської області станом на 08 серпня 2026 року

Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря:

З початку 2026 року радіаційна ситуація на території Кіровоградської області залишалася стабільною. За даними Кіровоградського обласного центру з гідрометеорології, контрольний рівень радіаційного фону становить до 25 мкР/год.

Таблиця 16

Рівні радіаційного фону в Кіровоградській області у січні–серпні 2026 року

Місяць 2026 року	Радіаційний фон, мкР/год	Характеристика стану
1	2	3
Січень	7–13	У межах норми, підвищень не зафіксовано
Лютий	8–15	У межах норми
Березень	8–15	У межах норми
Квітень	У межах допустимих рівнів	Перевищень не зафіксовано
Травень	У межах допустимих рівнів	Перевищень не зафіксовано
Червень	У межах допустимих рівнів	Станом на 30.06.2026 показники відповідали допустимим рівням
Липень	У межах норми	Підвищень радіаційного фону не зафіксовано
Серпень	У межах норми	Підвищень радіаційного фону не зафіксовано

За результатами щоденних спостережень у пунктах моніторингу області фактичні показники радіаційного фону протягом січня-серпня 2026 року переважно коливалися в межах 7–15 мкР/год, що значно нижче встановленого контрольного рівня. Зокрема, на 8 пунктах спостереження у містах Світловодськ, Новомиргород, Знам'янка, Кропивницький, Гайворон, Помічна, Долинська та Бобринець перевищень допустимих показників не зафіксовано.

У квітні, травні, липні та серпні 2026 року підвищень радіаційного фону довкілля у пунктах спостереження також не встановлено.

Постійний моніторинг рівнів гамма-випромінювання атмосферного повітря здійснювала Кіровоградська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби. Щотижнево проводилося 205 радіологічних досліджень. Спеціалісти лабораторії провели 174 дослідження сільськогосподарських культур та 309 випробувань харчових продуктів, кормів за радіологічними показниками.

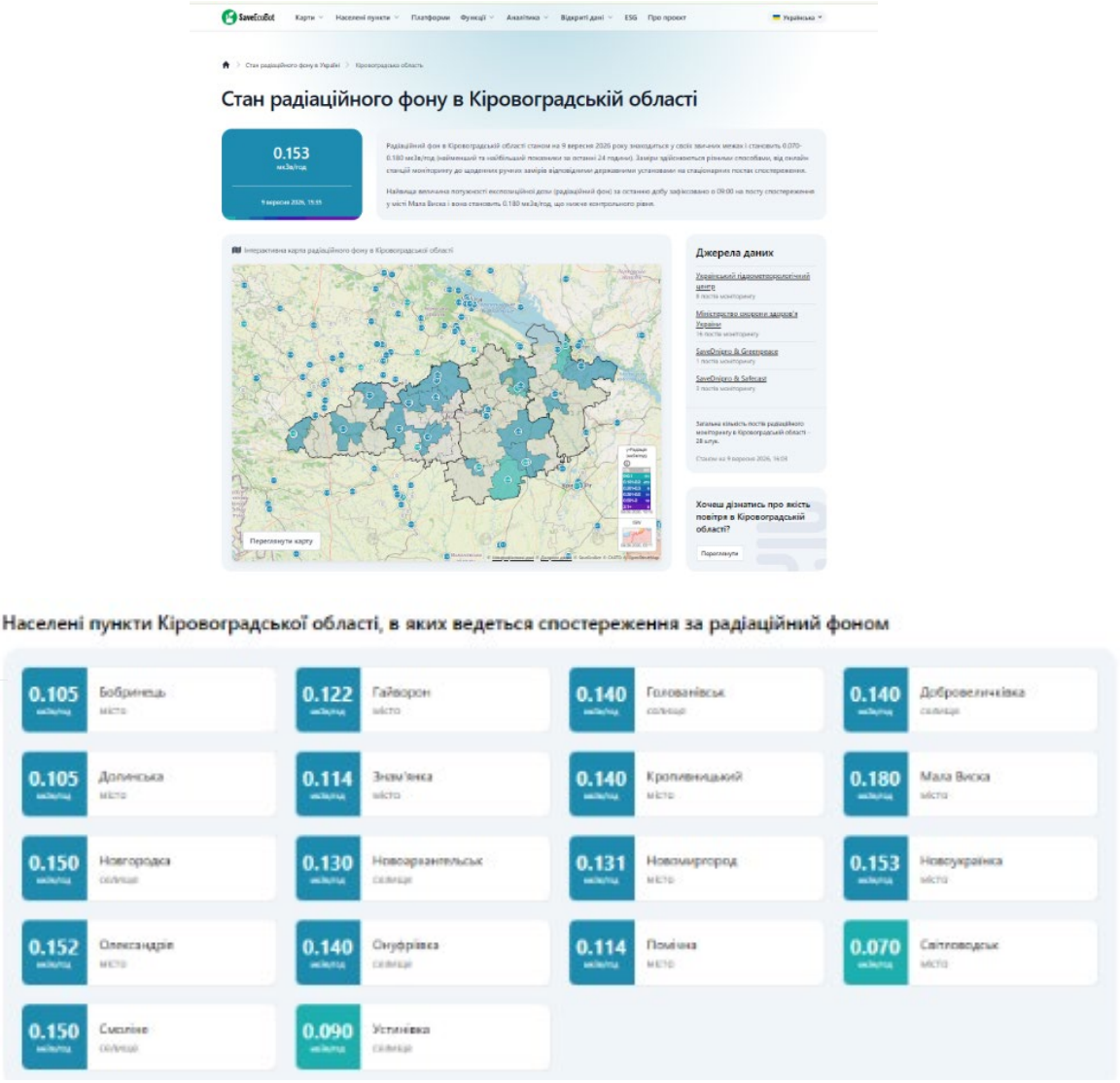
За результатами лабораторних досліджень перевищень допустимих рівнів радіоактивного забруднення не виявлено.

Таким чином, стан радіаційного забруднення атмосферного повітря на території Кіровоградської області з початку 2026 року характеризується як стабільний: рівні гамма-випромінювання перебували в межах природного фону та не перевищували контрольного рівня 25 мкР/год.

Найменше значення гамма-фону серед пунктів спостереження у січні–серпні 2026 року за наявними оприлюдненими даними зафіксовано у м. Світловодську — 8 мкР/год (лютий 2026 року).

За допомогою вебресурсу https://www.saveecobot.com/radiation-maps **у режимі реального часу** здійснюється щоденний моніторинг радіаційний фону в Кіровоградській області.

Загальна кількість постів радіаційного моніторингу в Кіровоградській області – 28 од., з них моніторинг здійснюються за даними Українського гідрометеорологічного центру (8 постів моніторингу), Міністерство охорони здоров'я України (16 постів моніторингу), SaveDnipro & Greenpeace (1 пост моніторингу), SaveDnipro & Safecast (3 постів моніторингу).

Мал. 2 Інтерактивна карта радіаційного фону в Кіровоградської області станом 09 вересня 2026 року

Станом на 09 вересня 2025 року Радіаційний фон в Кіровоградській області знаходиться у своїх звичних межах і становить 0,070-0,180 мкЗв/год (найменший та найбільший показники за останні 24 години). Заміри здійснюються різними способами, від онлайн станцій моніторингу до щоденних ручних замірів відповідними державними установами на стаціонарних постах спостереження.

Найвища величина потужності експозиційної дози (радіаційний фон) за останню добу зафіксовано о 09:00 на посту спостереження у місті Мала Виска і вона становить 0,180 мкЗв/год, що нижче контрольного рівня.

2.2.3 Водні ресурси

На території області налічується 1599 водотоків загальною довжиною 7,2 тис.км, з них: 2 великі річки – Південний Буг і Дніпро довжиною 130,7 км та 11 середніх річок довжиною 905,9 км: Синюха, Велика Вись, Чорний Ташлик, Ятрань, Інгул, Тясмин, Інгулець, Висунь; 1589 малих річок довжиною 6,3 тис. км. Майже 74% водотоків частково або повністю пересихають.

Більша частина області (65%) розміщена в межах басейну річки Південний Буг, інша (35%) – в басейні річки Дніпро (суббасейн Середнього та Нижнього Дніпра).

Таблиця 17

Водний фонд Кіровоградської області

Загальна кількість річок					Довжина в межах області				
Загальна кількість, од.	Великі, од.	Середні, од.	Малі, од.		Всього, км	Великі, км	Середні, км	Малі, км	
			понад 10 км	менше 10 км				понад 10 км	менше 10 км
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Басейн річки Південний Буг:									
1179	1	8	105	1068	**5139,90**	78,10	684,50	2008,71	2368,59
Суббасейн середнього Дніпра:									
125	1	1	17	106	**680,00**	52,60	35,10	394,40	197,90
Суббасейн нижнього Дніпра:									
295	0	2	26	267	**1413,70**	0	186,30	537,73	689,67
Всього:									
1599	2	11	148	1438	**7233,60**	130,70	905,90	2940,84	3256,16

Відрізок Дніпра, що протікає по території Кіровоградської області, перетворений на "штучні моря" – Кременчуцьке та Кам'янське водосховища. Загальна протяжність берегової лінії Кременчуцького водосховища в межах області складає – 100 км, з яких 35 км – абразійні береги, Кам'янського – 39,1 км, з яких – 9,8 км береги, що розмиваються.

Основним фактором формування в області поверхневого стоку є опади, які розподіляються зонально та зменшуються на південь.

Співвідношення снігового і дощового живлення змінюється в різні по водності роки. Стік весняного паводку в багатоводні роки складає 70-80 % річного стоку, в середньоводні – 60-70 %, а в маловодні - 50-60 % .

Втрати земель внаслідок руйнування берега Кременчуцького водосховища щорічно складають біля 1,2 га, а Кам'янського – 0,1 га.

Довжина р.Дніпро в межах області (по фарватеру) становить 68 км. Найбільші притоки – Інгулець, Тясмин.

Південний Буг протікає на південному заході області. Його загальна довжина – 806 км, в межах області – 84 км. Найбільші притоки - Синюха,

Велика Вись, Чорний Ташлик, Ятрань, Інгул. Південний Буг на території Кіровоградщини має ділянки звивистої каньйоноподібної долини з порогами та численними виходами гранітів.

В області налічується 3 озера з площею дзеркала 16 га:

озеро Берестувáте, яке розташоване поблизу с. Водяного на території Знам'янської громади (площа поверхні 0,16 км^2);

озеро Лонго в долині Великої Висі у місті Новомиргород (Новомиргородська громада (площа поверхні 0,13 км^2);

Солоне озеро, яке розташоване с. Веселівка на території Бобринецької громади (площа поверхні 0,66 км^2).

Загальна кількість ставків в області складає 3187 одиниць з площею поверхні 19,5 тис. га (обсяг води при при нормальному підпертому рівню складає 264,7 млн.м^3).

На території Кіровоградської області налічується - 57 водосховищ, загальною площею – 85,9 км^2 (8,6 га), обсяг води при при нормальному підпертому рівню складає - 209,6 млн м^3. За загальним об'ємом найбільші водосховища створені на території Голованівського району, в басейні річки Південний Буг – це Гайворонське (11,3 млн м^3), Тернівське (11,9 млн м^3) і Новоархангельське водосховища (14,9 млн м^3) та в Олександрійському районі, у суббасейні нижнього Дніпра – Іскрівське водосховище (38,2 млн м^3) (таблиця 18).

Таблиця 18

Водосховища Кіровоградської області

Місце розташування	Всього, од.	Загальна площа, тис. га	Комплексного призначення, од.	Перебувають у користуванні, од.
1	2	3	4	5
Адміністративно-територіальне розташування:				
Голованівський район	11	2,367	5	3
Кропивницький район	21	1,867	1	12
Новоукраїнський район	17	1,251	0	10
Олександрійський район	8	3,112	2	4
Разом по області	**57**	**8,597**	**8**	**29**
Розташування у басейновому розрізі:				
Басейн р. Дніпро, *у тому числі:*	11	3,414	2	7
суббасейн Нижнього Дніпра	*9*	*2,324*	*2*	*5*
суббасейн Середнього Дніпра	*2*	*1,090*	*0*	*2*
Басейн р. Південного Бугу	46	5,183	6	22
Разом у басейновому розрізі	**57**	**8,597**	**8**	**29**

Підземні води: Питні та технічні підземні води в Кіровоградській області для господарсько-питного і виробничо-технічного водопостачання розвідані на 43 ділянках, з яких експлуатуються 7. Сумарна кількість затверджених (балансових) запасів питних та технічних вод складає 224,9 тис.м^3/добу за категоріями А+В+С$_1$.

За хімічним складом ґрунтові води Кіровоградської області належать до гідрокарбонатних, гідрокарбонатно-сульфатних, сульфатно-гідрокарбонатних, калієвих та натрієвих. Загальна жорсткість води складає - 1,5-8 мг-екв./дм^3.

Підземні мінеральні води: Підземні мінеральні води області відносяться до типу радонових і використовуються для зовнішнього застосування у лікувальних цілях, розвідані на 3 ділянках, з яких експлуатується 2.

Кількість запасів складає 483 м^3/добу.

Петрівську ділянку експлуатує комунальне підприємство "Знам'янська обласна бальнеологічна лікарня" та Вербівську експлуатує Вербівська сільськогосподарським товариством з обмеженою відповідальністю "Зоря", Олександрійське родовище не використовується.

Водозабезпеченість. Кіровоградська область є однією з найменш забезпечених місцевими водними ресурсами областей, їх запаси вдвічі менші, ніж в середньому в Україні.

Згідно водогосподарського районування територій України, більша частина області (65%) розміщена в межах басейну річки Південний Буг, інша (35%) – в басейні річки Дніпро (суббасейн Середнього та Нижнього Дніпра).

Основні річки, які формують транзитний стік, значно віддалені від промислових центрів області, тому вода транспортується на значні відстані водогонами: Дніпро-Кіровоград (120 км), Синюха (Новоархангельськ) – Смоліно (38 км) та Карачунівське водосховище на р.Інгулець – Долинська (63 км).

Усунення територіальної і часової нерівномірності розподілу річного стоку здійснюється за допомогою 57 водосховищ (об'ємом 208,6 млн. м^3) площею водного дзеркала 8,6 тис.га та 3187 ставками (загальним об'ємом – 264,7 млн.м^3, площею водного дзеркала 19,5 тис.га).

Водозабезпеченість на 1 особу місцевим стоком склала 1,1 тис. м^3, а в маловодні роки знижується до 0,24 тис. м^3.

Нерівномірність розподілу стоку, потребує вжиття заходів з накопичення води у періоди повноводдя та раціонального використання у періоди низької водності.

В області є населені пункти, що користуються привізною водою.

Водокористування. У 2025 році водокористувачами області забрано 439,0 млн. м^3 води (на 15,6 млн.м^3, або на 3,4% меньше порівняно з 2024 роком), з них: із поверхневих водних джерел – 421,3 млн.м^3 та із підземних – 17,7 млн. м^3.

Обсяг піднятої води з поверхневих джерел склав 96% та з підземних джерел 4% до загального обсягу піднятої води.

Протягом 2025 року використано всього свіжої води 46,8 млн. м^3 (у 2024 році – 48,4 млн. м^3), найбіьше на виробничі потреби (23,9 млн. м^3) та на питні і санітарно-гігієнічні потреби (16,5 млн. м^3), на зрошення (5,3 млн м^3) та на інші потреби (1,1 м^3). Втрачено води при транспортуванні – 9,4 млн. м^3 (2024 рік – 11,4 млн. м^3).

Найбільшими споживачами в області є комунальні господарства – 19,5 млн.м^3, промисловість – 6,3 млн.м^3 та сільське господарство – 7,3 млн.м^3.

Щорічно здійснюється перерозподіл стоку за допомогою каналу "Дніпро-Інгулець" вода забирається з р.Дніпро та подається в р.Інгулець, Карачунівське водосховище для водообміну, забезпечення якісною водою промислових районів, потреб зрошення Миколаївської та Дніпропетровської областей, а також для загального оздоровлення річки Інгулець. У 2025 році каналом було подано 353,2 млн.м^3 води.

Таблиця 19

Основні показники водокористування в області

(за даними Державного агентства водних ресурсів України)

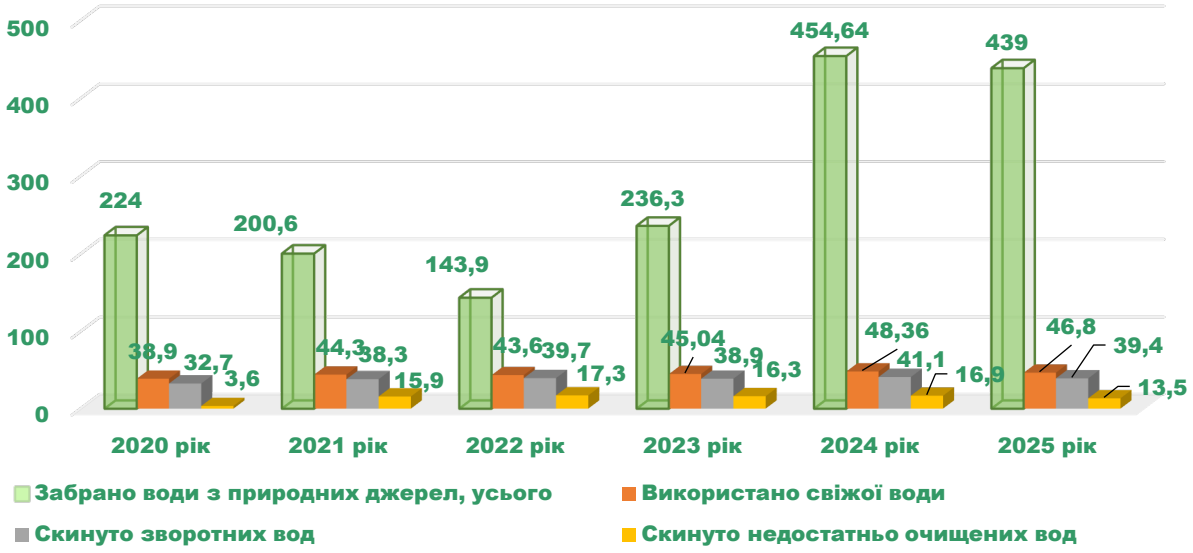
Показники	Роки:					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1	2	3	4	5	6	7
Забрано води з природних джерел, усього млн. м^3 у тому числі:	**224,0**	**200,6**	**143,9**	**236,3**	**454,64**	**439,0**
поверхневої, млн. м^3	209,1	185,2	128	219,8	437,0	421,3
підземної, млн. м^3	14,9	15,5	15,9	16,5	17,6	17,7
морської, млн. м^3	-	-	-	-	-	-
Використано свіжої води, усього, млн. м^3	**38,9**	**44,3**	**43,6**	**45,04**	**48,4**	**46,8**
у тому числі на потреби:						
господарсько-питні, млн. м^3	15,9	14,7	15,4	16,3	17,1	16,5
виробничі, млн. м^3	18,6	24,8	24,9	25,1	25,7	23,9
сільськогосподарські, млн. м^3	-	-	-	-	-	-
зрошення, млн. м^3	4,4	2,9	2,8	3,4	4,5	5,3
Втрачено води при транспортуванні, млн. м^3	**5,2**	**7,6**	**9,7**	**9,5**	**11,4**	**9,4**
Відсоток втраченої води при транспортуванні, % до забраної води	**2,3**	**3,4**	**6,7**	**4**	**2,5**	**2,2**
Скинуто зворотних вод, усього, млн. м^3	**32,7**	**38,3**	**39,7**	**38,9**	**41,1**	**39,4**
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, усього, млн. м^3:	**28,0**	**33,2**	**34,2**	**33,6**	**35,7**	**34,3**
нормативно очищені, млн. м^3	17,0	3,96	3,4	3,7	3,4	6,44
нормативно (умовно) чисті без очищення	7,4	13,2	13,5	13,6	15,4	14,32
забруднені, млн. м^3	3,6	16,04	17,3	16,3	16,9	13,5

Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод: За даними Порталу електронних послуг Державного агенства водних ресурсів України (https://e-services.davr.gov.ua/) та статистичної звітності 2-ТП (водгосп) у 2025 році на території області налічувалося 62 точкових стаціонарних скидів у поверхні водні об’єкти, з яких на 25 підприємствах не забезпечується нормативна очистка вод.

Протягом 2025 року загальне водовідведення по області склало 39,4 млн.м^3 води в тому числі: 34,3 млн. м^3 - скинуто в поверхневі водні об’єкти, з них нормативно очищених вод – майже 6,44 млн. м^3 (18,8%), що пройшли очистку на біологічних та механічних очисних спорудах, нормативно чистих без очистки – 14,32 млн.м^3 (41,7 %), недостатньо очищених вод – 13,5 млн. м^3 які склали 39,4% від загального обсягу водовідведення у поверхневі води.

Скидання недостатньо очищених вод, у порівнянні з 2024 роком зменшилося на 3,5 млн. м^3.

У розрізі видів економічної діяльності найбільшими забруднювачами поверхневих водних об'єктів є секція Е (Водопостачання; каналізація, поводження з відходами) - якими скинуто 10,8 млн. м^3 забруднених стічних вод та секція С (Переробна промисловість) – скинуто 2,6 млн. м^3.

Діаграма 2. Обсяги забору, використання води з природних об'єктів та скидання зворотних вод, млн. м^3.

До рейтингу "ТОП-100 найбільших підприємств-забруднювачів стічних вод" за 2025 рік, який створений на підставі даних офіційної статистики, сформованої за результатами поданої підприємствами звітності про обсяги скидів, увійшли підприємства Кіровоградської області, а саме: ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Кропивницьке ВКГ, Знам'янське ВКГ, Олександрійське ВКГ та Смолінське ВКГ) (Кропивницька, Знам'янська та Олександрійська міські громади), ДП "Східний гірничо-збагачувальний комбінат" (Інгульська шахта) (Первозванівська сільська громада) та КП "Теплоенергетик"КМР"(Кропивницька міська громада).

Основні забруднювачі, які здійснювали скид недостатньо очищених (забруднених) зворотних вод у 2025 році

Басейни річок	Назва підприємства та місце знаходження
1	2
Басейн Південного Бугу	ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Смолінське ВКГ) (Смолінська міська громада), КП "Мала Виска Водоканал" (Маловисківська міська громада), Новоукраїнське ЖКП (Новоукраїнська міська громада), КП "Нілот" (Добровеличківська селищна громада), БМКП "Міськводоканал" (Бобринецька гміська ромада), Голованівський комбінат комунальних підприємств, КНП "Голованівська ЦРЛ", (Голованівська селищна громада), КНП Обласна клінічна психіатрична лікарня Кіровоградської обласної ради" (селище Нове, Кропивницька міська громада), КП "Обрій" (Катеринівська громада), АТ "Гайворонський спецкар'єр", КП "Гайворонський комунальник" (Гайворонська міська громада), КП "Теплоенергетик" Кропивницької

1	2
	міської ради" (Кропивницька міська громада), КП Первозванівської сільської ради "Добробут" (Первозванівська сільська громада), КНП "Кіровоградський обласний фтизіопульмонологічний медичний центр Кіровоградської обласної ради" (Кропивницька міська громада), ДП "СХІДГЗК" (Інгульська шахта) (Первозванівська сільська громада), КП "Комунальник – 2016" (Новомиргородська міська громада), КП "Созонівський комунальник" (Великосеверинівська сільська громада), Суботцівське СКП "Сількомунгосп" (Суботцівська сільська громада); ДП "Заваллівське управління комунального господарства" (Заваллівська селищна громада), ПП "Гранвидобування" (Кропивницька міська громада)
Басейн Дніпра	ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Знам'янське ВКГ) (Знам'янська міська громада), ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Кропивницьке ВКГ) (Кропивницька міська громада), ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Олександрійське ВКГ) (Олександрійська міська громада), КП "Знам'янська обласна бальнеологічна лікарня" КОР (Знам'янська міська громада), ДКП "Комунальник" (Онуфріївська селищна громада), КП "Оберіг-Аква" (Олександріївська селищна громада).

В розрізі галузей економіки найбільшими забруднювачами поверхневих водних об'єктів є комунальні господарства – 16,6 млн м^3 та промислові підприємства – 5 млн. м^3 забруднених зворотних вод.

Централізованим водопостачанням в області забезпечені споживачі:

12 міст на 100 %;

22 із 43 селищ, або 51,2 % від загальної кількості селищ;

217 із 972 сільського населеного пункту, або 22,3 % від загальної кількості сільських населених пунктів.

Основним джерелом водопостачання 4 міст та притрасових населених пунктів є районний водопровід "Дніпро-Кіровоград", протяжність якого становить 120 км, який є одним із 10 найдовших в Україні.

У 5 населених пунктах Устинівської селищної територіальної громади та 16 населених пунктах Новоукраїнської міської територіальної громади населення забезпечується привозною питною водою.

Водночас централізоване водопостачання відсутнє у селищах Знам'янка Друга та Гайдамацьке Кропивницького району, Капітанівка Новоукраїнського району і Павлиш Олександрійського району.

Централізованим водовідведенням забезпечені споживачі:

11 із 12 міст (крім міста Благовіщенське), або 91,7 % від загальної кількості міст;

18 із 43 селищ, або 41,9 % від загальної кількості селищ;

6 сільських населених пунктів, або 0,6 % від загальної кількості сільських населених пунктів.

Пропускна спроможність очисних споруд перевищує обсяг стоків, які надходять на очищення, і використовуються у середньому по області на 28,4% до встановленої потужності, що зумовлює непродуктивні витрати паливно-енергетичних ресурсів та збільшення собівартості послуг. Технічний стан практично всіх каналізаційних очисних споруд потребує їх модернізації або реконструкції.

Заходи, які вжитті з початку 2026 року для поліпшення ситуації у галузі:

1) управління водним режимом:

розроблено 70 паспортів водних об'єктів. Загалом в області паспортизовано 1377 водних об'єктів, що складає 42% від їх загальної кількості;

прийнято та опрацьовано 698 звітів 2 –ТП (водгосп);

розглянуто та надано пропозиції територіальному органу Держводагентства в Кіровоградській області стосовно погодження 155 дозвільних документів: 75 паспортів водних об'єктів; 4 нормативи водопостачання; 5 звітів ОВД;

розглянуто 76 договорів оренди водних об'єктів.

Для максимально можливого забезпечення водними ресурсами населення, промисловості та аграріїв Кіровоградської області, розроблено та затверджено 3048 режимів роботи штучних водних об´єктів.

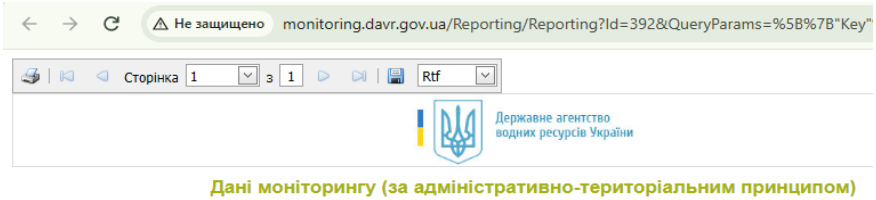
Крім того, дані досліджень за Програмою моніторингу вод доступні у відкритому доступі на онлайн-ресурсі Держводагентства "Моніторинг та екологічна оцінка водних ресурсів України" http://monitoring.davr.gov.ua/EcoWaterMon/GDKMap/Index

Мал. 3 Інтерактивна карта України "Моніторинг та екологічна оцінка водних ресурсів України"

Інтерактивна карта відображає результати моніторингу якості поверхневих водних об'єктів за 6 постами спостереження на території Кіровоградської області. Дані представлені за період з 01 січня по 11 вересня 2026 року **та дають можливість відстежувати динаміку показників якості води протягом року.**

Дослідження проводяться за 9 основними фізико-хімічними показниками, які характеризують стан водного середовища: амоній-іони, біохімічне споживання кисню за 5 діб ($БСК_5$), завислі (суспендовані) речовини, розчинений кисень, нітрат-іони, нітрит-іони, сульфат-іони, фосфат-іони (поліфосфати) та хлорид-іони.

Дані моніторингу (за адміністративно-територіальним принципом)
з 01.01.2026 до 11.09.2026

Область: Кіровоградська

1. Пост: р. Дніпро, 580 км, м. Світловодськ, (Кременчуцьке водосховище) правий берег питний в/з

Значення / Показник / Дата	Амоній-іони, мг/дм3	Біохімічне споживання кисню за 5 діб, мгO2/дм3	Завислі (суспендовані) речовини, мг/дм3	Кисень розчинений, мгO2/дм3	Нітрат-іони, мг/дм3	Нітрит-іони, мг/дм3	Сульфат-іони, мг/дм3	Фосфат-іони (поліфосфати), мг/дм3	Хлорид-іони, мг/дм3
13.01.2026	0,140	3,250		12,680	1,970	0,040	48,030	0,330	22,550
10.02.2026	0,140	3,580	4,300	12,680	2,750	0,020	48,030	0,270	34,460
10.03.2026	0,130	3,640	9,000	11,700	0,720	0,020	48,030	0,290	24,890
14.04.2026	0,270	3,250	2,800	12,350	0,720	0,030	42,030	0,090	24,890
12.05.2026	0,270	3,190	9,600	11,380	0,170	0,010	42,030	0,010	27,650
09.06.2026	0,210	3,270	2,900	8,840	0,430	0,050	44,030	0,090	38,290
21.07.2026	0,280	3,200	15,700	7,670	0,520	0,050	38,020	0,180	23,960
11.08.2026	0,100	3,290	8,300	7,580	0,580	0,020	42,030	0,130	22,970

2. Пост: р. Інгул, 318 км, м. Кропивницький, питний в/з міста

Значення / Показник / Дата	Амоній-іони, мг/дм3	Біохімічне споживання кисню за 5 діб, мгO2/дм3	Завислі (суспендовані) речовини, мг/дм3	Кисень розчинений, мгO2/дм3	Нітрат-іони, мг/дм3	Нітрит-іони, мг/дм3	Сульфат-іони, мг/дм3	Фосфат-іони (поліфосфати), мг/дм3	Хлорид-іони, мг/дм3
06.01.2026	0,280	3,690		9,720	2,860	0,040	296,190	0,570	84,550
03.02.2026	0,180	3,730	23,000	11,660	3,180	0,050	304,190	0,600	86,430
03.03.2026	0,160	3,900	13,000	11,050	3,700	0,100	284,180	0,620	84,550
07.04.2026	0,170	3,510	5,100	10,400	2,830	0,020	272,170	0,190	59,340
05.05.2026	0,120	3,480	8,100	11,020	0,350	0,010	256,160	0,140	63,170
02.06.2026	0,180	3,540	4,500	10,370	0,670	0,030	180,110	0,570	63,170
20.07.2026	0,240	3,930	9,300	9,780	0,750	0,020	160,100	0,250	70,050
10.08.2026	0,130	3,770	14,500	8,780	0,670	0,010	198,120	0,150	76,570

Мал. 4 Дані моніторингу (за адміністративно-територіальним принципом) інтерактивної карти з 01.01.2026 по 11.09.2026 року

Моніторинг охоплює такі пости: р. Дніпро в м. Світловодську (Кременчуцьке водосховище), р. Інгул у м. Кропивницькому, р. Інгулець у селищі Петровому (Іскрівське водосховище), р. Синюха в селищі Новоархангельську, р. Сухоклія в м. Бобринець та р. Чорний Ташлик у м. Помічній.За результатами спостережень упродовж 2026 року отримано регулярні значення зазначених показників. Зокрема, визначалися концентрації сполук азоту (амоній-, нітрат- та нітрит-іонів), мінеральних компонентів (сульфатів, фосфатів та хлоридів), вміст розчиненого кисню, завислих речовин та показник $БСК_5$.

Отримані дані дають можливість оцінювати просторові та часові зміни якості поверхневих вод, виявляти тенденції зміни окремих показників та своєчасно визначати ділянки, які потребують посиленого контролю. При цьому оцінка відповідності отриманих значень установленим нормативам має здійснюватися шляхом порівняння фактичних результатів досліджень із відповідними нормативними значеннями для поверхневих вод.

2) екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод. Хімічний стан масивів поверхневих вод

З 2019 року в Україні запроваджено європейські підходи до здійснення моніторингу вод відповідно до вимог **Водної рамкової директиви ЄС**.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 року № 758 "Про затвердження Порядку здійснення державного

моніторингу вод" (із змінами) залежно від цілей та завдань державного моніторингу вод здійснювалися **діагностичний, операційний та дослідницький моніторинги** за біологічними, фізико-хімічними, хімічними та гідроморфологічними показниками.

Оцінка хімічного стану масивів поверхневих вод здійснювалася відповідно до **Методики віднесення масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод, а також віднесення штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод**, затвердженої наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 14 січня 2019 року № 5, з урахуванням екологічних нормативів якості та положень Директиви 2013/39/ЄС.

Відповідно до наказу Міністерства економіки України від 27 січня 2026 року № 1250 "Про затвердження Програми державного моніторингу вод" державний моніторинг вод у 2026 році здійснюється у **басейні Південного Бугу, суббасейні середнього Дніпра та суббасейні нижнього Дніпра**.

У зоні діяльності Регіонального офісу водних ресурсів у Кіровоградській області державний моніторинг поверхневих вод здійснює **лабораторія моніторингу вод та ґрунтів**.

З метою впровадження інтегрованих підходів до управління річковими басейнами та досягнення або підтримання «доброго» екологічного стану масивів поверхневих вод, а також «доброго» екологічного потенціалу штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод, на території Кіровоградської області визначено **474 масиви поверхневих вод**, з них: **322 – у басейні Південного Бугу, 43 – у суббасейні середнього Дніпра та 109 – у суббасейні нижнього Дніпра.**

У 2026 році спостереження за станом поверхневих вод на території області здійснювалися у **26 пунктах моніторингу**, з яких 6 розташовані на масивах поверхневих вод, що використовуються для задоволення питних та господарсько-питних потреб населення, та 20 – на масивах поверхневих вод, де існує ризик недосягнення екологічних цілей.

Відповідно до Програми державного моніторингу вод дослідження якості поверхневих вод проводилися за **біологічними, фізико-хімічними та хімічними показниками, а також за пріоритетними та специфічними забруднюючими речовинами** суб'єктами моніторингу – ДСНС, ЦГО та Держводагентством (РОВР у Кіровоградській області) у визначених спільних пунктах моніторингу.

У межах моніторингу водогосподарської та гідрологічної обстановки на водних об'єктах підготовлено **181 інформацію до Кризового центру Держводагентства та 26 інформацій для басейнових управлінь річки Південний Буг, середнього та нижнього Дніпра.**

У рамках виконання Програми державного моніторингу вод у частині операційного моніторингу протягом звітного періоду **відібрано 156 проб води**, які після попередньої пробопідготовки направлено до лабораторій моніторингу

вод Північного та Південного регіонів для визначення вмісту забруднюючих речовин.

На **6 масивах поверхневих вод**, з яких здійснюється забір води для задоволення питних та господарсько-побутових потреб населення, проведено **828 вимірювань фізико-хімічних показників**.

За результатами проведених досліджень у поверхневих водах Кіровоградської області виявлено **забруднюючі речовини, що входять до складу гербіцидів і пестицидів, а також важкі метали**. Також спостерігається збільшення органічного забруднення води, яке є одним із основних компонентів стаціонарного та дифузного забруднення поверхневих вод.

За результатами моніторингових досліджень із 26 масивів поверхневих вод, на яких здійснювався моніторинг, 25 масивів віднесено до II класу хімічного стану – "недосягнення доброго", та 1 масив – до I класу хімічного стану – "добрий".

Таким чином, результати державного моніторингу свідчать про **переважно недостатній хімічний стан досліджених масивів поверхневих вод області**, що зумовлює необхідність подальшого здійснення систематичного моніторингу, виявлення основних джерел забруднення та реалізації заходів, спрямованих на досягнення «доброго» хімічного стану вод.

3) дослідження якості питної води здійснюються акредитованими лабораторіями:

а) лабораторіями підпорядкованими державній установі "Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров’я України" та Головному управлінню Держпродспоживслужби в Кіровоградській області;

б) ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (5 лабораторій: Кропивницького ВКГ, Олександрійського ВКГ, Світловодського ВКГ, Знам’янського ВКГ та Смолінського ВКГ).

в) КП "Теплоенергетик", селище Нове (1 лабораторія); КП "Долинський міськкомунгосп" (1 лабораторія) КП "Петрівське" (1 лабораторія); ТОВ "Побужський феронікелевий комбінат" (1 лабораторія);

Зокрема, в лабораторіях **Державної установи "Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України" (далі - Центр) здійснювався лабораторний контроль якості поверхневих вод за 28 показниками**:

5 санітарно-мікробіологічних показників (лактозопозитивні кишкові палички (ЛПКП), E.CoIi, стафілокок, коліфаги, сальмонела-шигела);

16 санітарно-хімічних показників (водневий показник (pH), завислі речовини, сухий залишок, ХСК, БСК, розчинений кисень, нафтопродукти, хлориди, залізо, сульфати, фосфати, марганець, фтор, азот амонійний, нітрити, нітрати);

5 токсикологічних показників (цинк, мідь, свинець, кадмій, ртуть);

2 паразитологічних (яйця гельмінтів та цисти патогенних кишкових найпростіших).

Станом на 29 червня 2026 року проведено дослідження якості води у 12 річках області: Дніпро, Вись, Південний Буг, Синюха, Інгул, Сугоклея, Чорний Ташлик, Кільтень, Інгулець, Березівка, Велика Вись та Сухий Ташлик, а також у 18 ставках, кар'єрах та озерах, Кременчуцькому та Іскрівському водосховищах. Додатково досліджено ґрунт (пісок) у місцях масового відпочинку населення біля зазначених водойм.

Загалом лабораторіями Центру досліджено **258 проб води**, за якими проведено **1152 дослідження** поверхневих водойм, а також **72 проби ґрунту (піску)**, за якими проведено **164 дослідження**.

За результатами досліджень у пробах води не виявлено патогенних мікроорганізмів, зокрема сальмонел, шигел, золотистого стафілокока, кишкових ентерококів та *Escherichia coli*. Паразитологічні дослідження також не виявили паразитів та яєць гельмінтів.

За радіологічними показниками досліджені проби води відповідали встановленим вимогам. Перевищень допустимих рівнів вмісту важких металів, зокрема ртуті, свинцю, кадмію, міді та цинку, не встановлено.

Водночас у частині проб за окремими санітарно-хімічними показниками зафіксовано відхилення від нормативних значень, зокрема за показниками **сухого залишку, вмісту заліза, водневого показника (pH), сульфатів та біологічного споживання кисню**.

За результатами досліджень ґрунту (піску) у місцях масового відпочинку **невідповідностей за мікробіологічними, паразитологічними та санітарно-хімічними показниками не встановлено**.

Моніторинг якості поверхневих вод та ґрунту (піску) продовжується. Результати лабораторних досліджень доводяться до відома органів місцевого самоврядування для вжиття відповідних заходів та забезпечення належних і безпечних умов відпочинку населення.

Спеціалістами Головного управління Держпродспоживслужби в Кіровоградській області спільно з представниками органів місцевого самоврядування проводилися комісійні обстеження об'єктів водопостачання.

Загалом перевірено дотримання вимог чинного законодавства щодо забезпечення населення питною водою на **388 об'єктах**, у тому числі на **124 об'єктах централізованого водопостачання та 264 об'єктах нецентралізованого водопостачання**.

За результатами обстежень порушення встановлено на **281 об'єкті, або 72,4 %**, з них на **106 водогонах (85,5 %)** та **175 громадських колодязях (66,3 %)**. З метою усунення виявлених порушень балансоутримувачам та органам місцевого самоврядування направлено **119 рекомендаційних листів**.

Крім того, на об'єктах водопостачання проведено **15 позапланових заходів державного нагляду (контролю)** у сфері питної води та питного водопостачання. Заходи здійснювалися з метою перевірки виконання приписів щодо усунення порушень, встановлених за результатами попередніх перевірок, а також за зверненнями суб'єктів господарювання. Охоплено **14 об'єктів**

централізованого водопостачання (водогонів) та 68 об'єктів нецентралізованого водопостачання (громадських колодязів).

За результатами проведених заходів балансоутримувачам надано **3 приписи** щодо усунення виявлених порушень, на відповідальних осіб складено протоколи та винесено **8 постанов про накладення адміністративних стягнень**.

З метою покращення санітарно-технічного стану об'єктів водопостачання та забезпечення належної якості питної води балансоутримувачами у І півріччі 2026 року проведено відповідні профілактичні та ремонтні заходи. Зокрема, профілактичну дезінфекцію проведено на **122 водогонах**, на **45 об'єктах** виконано ремонт окремих ділянок мереж і споруд. На об'єктах нецентралізованого водопостачання проведено очищення **46** та ремонтні роботи на **34 джерелах**, а також дезінфекцію **252 громадських колодязів**. Рівень паспортизації громадських колодязів становить **54,8 %**.

Виробничий лабораторний контроль якості води, що подається населенню, організовано на **75,2 % водогонів та 20,7 % громадських колодязів**.

За результатами виробничого лабораторного контролю у поточному періоді 2026 року досліджено **16 804 зразки питної води** з об'єктів централізованого водопостачання, у тому числі **12 336 зразків за санітарно-хімічними, 4 444 – за мікробіологічними та 24 – за радіологічними показниками**. За результатами досліджень виявлено **161 відхилення за санітарно-хімічними та 17 – за радіологічними показниками**.

З об'єктів нецентралізованого водопостачання досліджено **237 зразків питної води**, у тому числі **99 за санітарно-хімічними, 107 – за мікробіологічними та 31 – за радіологічними показниками**. Виявлено **56 відхилень за санітарно-хімічними та 38 – за мікробіологічними показниками**.

Позитивною тенденцією є **зменшення частки невідповідних проб води з водогонів за санітарно-хімічними показниками – до 1,3 % проти 2,8 % за аналогічний період 2025 року**. За мікробіологічними показниками відхилень не виявлено, тоді як у відповідному періоді 2025 року цей показник становив 0,2 %.

Також у порівнянні з аналогічним періодом минулого року зменшилася частка водогонів, на яких якість води не відповідала вимогам **ДСанПіН 2.2.4-171-10**, – **18,7 % проти 21,2 %**.

Водночас **якість води у громадських колодязях залишається проблемним питанням**. Частка невідповідних проб становила **56,6 % за санітарно-хімічними та 35,5 % за мікробіологічними показниками**, що свідчить про необхідність посилення контролю за санітарним станом джерел нецентралізованого водопостачання та проведення відповідних профілактичних заходів.

У першому півріччі 2026 року спеціалістами Держпродспоживслужби області розглянуто 14 звернень фізичних осіб, пов'язаних з питаннями утримання громадських колодязів, проведення лабораторного контролю якості

води, можливих порушень вимог законодавства у сфері радіаційної безпеки питної води, отримання результатів радіологічних досліджень водопровідної води, ініціювання позапланових заходів щодо перевірки якості питної води, а також можливого забруднення талими водами індивідуальних колодязів, що використовуються як джерела питного водопостачання домогосподарств.

За результатами розгляду звернень заявникам надано відповідні роз'яснення. У разі необхідності звернення направлялися за належністю до органів місцевого самоврядування та державної установи "Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України" для розгляду та вжиття заходів у межах повноважень.

З метою підвищення обізнаності населення здійснювалося інформування про якість питної води, а балансоутримувачам та органам місцевого самоврядування надавалися рекомендації щодо необхідності проведення заходів для забезпечення населення **якісною та безпечною для здоров'я питною водою**.

За результатами проведених перевірок та обстежень питання стану об'єктів водопостачання і забезпечення населення якісною та безпечною питною водою розглядалося на **33 засіданнях регіональної, районних, міських та селищних комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій**, за результатами яких прийнято відповідні протокольні рішення.

Станом на 01 вересня 2026 року ОКВП "Дніпро-Кіровоград" забезпечено якість питної води відповідно до вимог ДСанПіНу 2.2.4-171-10 без внесення коректив у технологію очистки питної води.

ОКВП "Дніпро-Кіровоград" щомісяця оприлюднює лабораторні звіти про якість води на своєму офіційному сайті (https://dnipro-kirovograd.com.ua/yakist)

З 31 травня по 07 червня 2026 року на Кіровоградщині (зокрема у Світловодську, Олександрії, Знам'янці та Кропивницькому) проводилося комплексне промивання та гіперхлорування мереж.

4) з метою поліпшення якості надання послуг водопостачання та водовідведення підприємствами водопровідно-каналізаційного господарства області:

а) підприємствами водопровідно-каналізаційного господарства області протягом звітного періоду здійснено: заміну 8,6 км мереж водопостачання, реконструкцію та ремонт обладнання на 13 водопровідно-насосних станціях та одній каналізаційній насосній станції, заміну та ремонт 7 од. насосного обладнання та ремонт 1 свердловини.

Роботи проводились на водопровідно-каналізаційних об'єктах у містах Кропивницький (селище Нове), Світловодськ, Олександрія, Знам'янка, Благовіщенське, Бобринець та селищах Петрове, Голованівськ, Новоархангельськ, Пантаївка.

5) питання екологічної безпеки та адаптації до змін клімату:

Питання екологічної безпеки та адаптації до змін клімату в області реалізуються шляхом виконання вимог чинного законодавства у сфері охорони

навколишнього природного середовища та відповідних заходів регіональних програм.

Зокрема, відповідно до пункту 35 Операційного плану реалізації Стратегії розвитку Кіровоградської області питання адаптації до змін клімату включено до Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2026–2030 роки (далі – Комплексна програма).

З метою досягнення належного екологічного стану довкілля області у І півріччі 2026 року залучено 10 400 тис. гривень на реалізацію 9 природоохоронних заходів, спрямованих, зокрема, на зменшення негативного впливу на довкілля, раціональне використання природних ресурсів та запобігання негативним наслідкам змін клімату.

З метою покращення екологічного стану річки Інгул з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища виділено 2,5 млн. гривень на реалізацію відповідного природоохоронного заходу.

Крім того, передбачається реалізація двох природоохоронних заходів, спрямованих на покращення стану водних об’єктів області, а саме:

"Біологічна меліорація водних об’єктів Кіровоградської області (на річці Сугоклея) шляхом проведення їх зариблення" – 99 тис. гривень;

"Біологічна меліорація водних об’єктів Кіровоградської області (Кременчуцького та Кам’янського водосховищ на річці Дніпро) шляхом проведення їх зариблення" – 500 тис. гривень.

Для забезпечення реалізації зазначених заходів головними розпорядниками коштів проведено процедури закупівель щодо визначення виконавців відповідних робіт.

2.2.4 Земельні ресурси і ґрунти

Земельний фонд Кіровоградської області складає 2458,8 тис.га (4,1% від території України), з них 2031,4 тис.га, або 82,6% займають сільськогосподарські угіддя (378,3 тис.га – землі 12 міських; 892,4 тис.га – землі 15 селищних та 760,7 тис.га – землі 21 сільських громад).

У структурі сільськогосподарських угідь рілля становить 1769,5 тис. га (71,9%), багаторічні насадження – 15,6 тис. га (0,6%), пасовища та сіножаті – 246,8 тис. га (10%). Ліси та інші вкриті лісом площі становлять 154,3 тис. га, у тому числі полезахисні лісосмуги – 23,3 тис. га. Загальна лісистість області з урахуванням усіх захисних лісових насаджень складає 7,4 %.

У північній та південно-східній частинах області переважають середньогумусні чорноземи, у південній – малогумусні, у долинах річок поширені чорноземно-лучні та лучно-болотні ґрунти.

Близько половини ріллі в області розташовано на схилах різної крутизни (від 1 до 7°). Це вимагає особливих технологічних прийомів у землеробстві з урахуванням природно-кліматичних та екологічних умов, вжиття належних заходів щодо охорони та відтворення земельних ресурсів з метою недопущення деградації та забруднення земель.

Таблиця 20

Структура земельного фонду регіону

Основні види земель та угідь	2025 рік	
	усього, тис. га	% від загальної площі території
1	2	3
Загальна територія області (усього земель)	**2458,8**	**100**
у тому числі:		
Сільськогосподарські угіддя, з них:	**2079,3**	**84,6**
рілля	*1764,6*	*71,8*
перелоги	-	-
багаторічні насадження	*15,6*	*0,6*
сіножаті і пасовища	*246,8*	*10*
Ліси і інші лісовкриті площі	**154,3**	**6,3**
з них вкриті лісовою рослинністю	*113,5*	*4,6*
Чагарникова рослинність природнього походження	-	-
Забудовані землі	**134,0**	**5,4**
Відкриті заболочені землі	**10,6**	**0,4**
Території, що покриті поверхневими водами	**76,8**	**3,1**
Інші землі	**51,7**	**2,1**

Таблиця 21

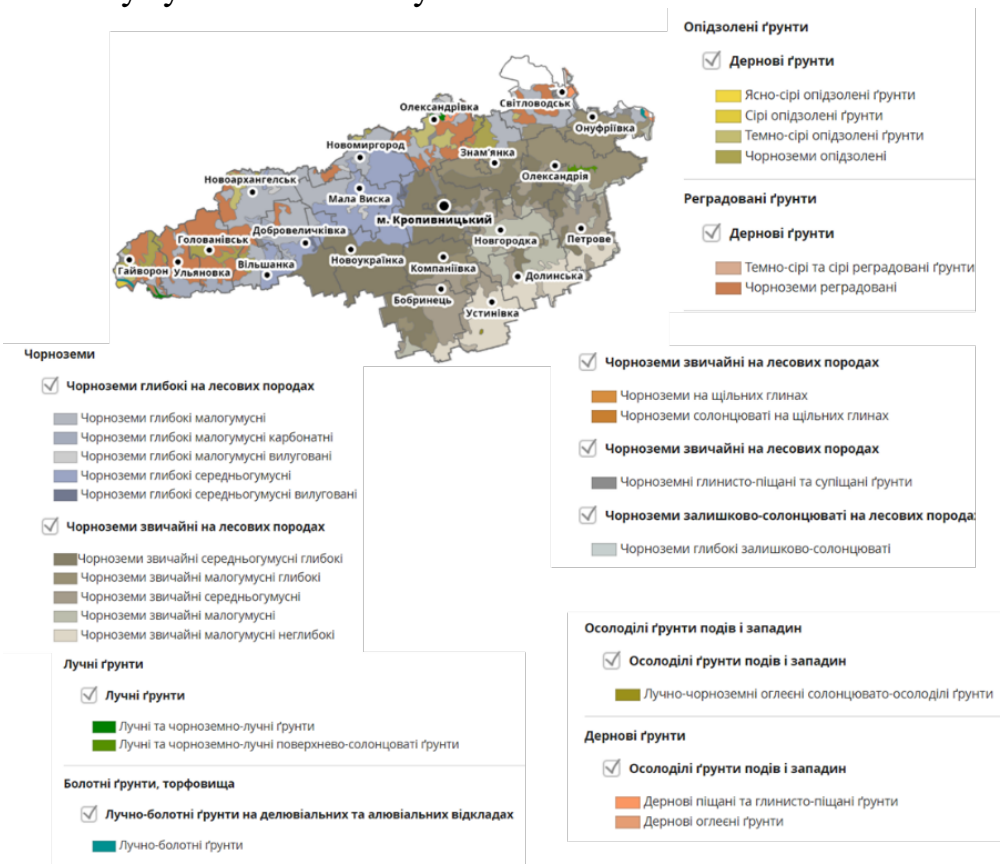
Категорії земель за основним цільовим призначенням

Основні категорії	2025 рік	
	усього, тис. га	% від загальної площі території
1	2	3
Загальна територія області (усього земель)	**2458,8**	**100,0**
у тому числі:		
Землі сільськогосподарського призначення	**2079,3**	**84,6**
Землі природно- заповідного та іншого природоохоронного призначення	**116,9**	**4,75**
Землі оздоровчого рекреаційного призначення	**13,1**	**0,5**
Землі лісогосподарського призначення	**117,4**	**4,7**
Забудовані землі (*під житловою забудовою, землі промисловості, землі, які використовуються для транспорту і зв'язку, землі, які використовуються для технічної інфраструктури, інші відкриті землі***),** у тому числі*:*	**134,0**	**5,4**
відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	*13,3*	*0,5*

Грунти: Ґрунтовий покрив області характеризується високою родючістю, оскільки представлений чорноземами, на частку яких припадає 95 % орних земель. За ступенем родючості ґрунтів Кіровоградська область посідає четверту позицію в Україні, а за 100-бальною шкалою якості ці ґрунти оцінено у 67 балів.

У північній частині області переважають чорноземи потужні малогумусні із вмістом гумусу 5% та середньогумусні із вмістом гумусу трохи більше 5,5 %. Значні площі тут займають чорноземи різною мірою реградовані, а також чорноземи опідзолені, темно-сірі опідзолені та рідше сірі опідзолені ґрунти.

Для південно-західних районів найбільш поширеними ґрунтами є чорноземи звичайні, середньо- та малогумусні, а в південній частині – чорноземи звичайні неглибокі малогумусні та малопотужні.

Мал. 5 Карта ґрунтів України: Інтерактивна карта ґрунтів України — SuperAgronom.com

Актуальними для області є питання з охорони і раціонального використання земельних ресурсів, захисту і реабілітації ґрунтів. Земельні ресурси Кіровоградської області (2458,8 тис. га) характеризуються надзвичайно високим рівнем освоєння. Наслідком високої господарської освоєності земельного фонду є прогресуюча деградація земель, що створює загрозу екологічній безпеці країни. Так, в області 1029,1 тис. га сільгоспугідь піддані водній ерозії, 3,9 тис. га – засолені, 0,8 тис. га – солонцюваті, 12,6 тис. га – кислі, 3,4 тис. га – перезволожені, 8,3 тис. га – заболочені, 0,5 тис. га – кам'янисті, 1111,7 тис. га – дефляційно небезпечні. Через ерозійні процеси площа ярів перевищує 3,5 тис.га, і щорічно втрачається 1,1 млн. т гумусу, а площа деградованих та малопродуктивних земель склала 270 тис. га.

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси та грунти є:

агресія Російської Федерації в наслідок, якої є пошкодження і знищення родючого шару ґрунту та шкода, зумовлена забрудненням і засміченням земельних ресурсів;

галузі економіки, такі як сільське господарство, промисловість та транспорт. Зокрема, необґрунтовано високим рівнем сільськогосподарського

господарського освоєння території та незбалансованим співвідношенням між земельними угіддями.

Проблеми деградації земель та опустелювання загострюються через швидкі темпи зміни клімату, що супроводжується підвищенням середньорічних температур, повторюваності та інтенсивності екстремальних погодних явищ, у тому числі посух, які охоплюють раз у два - три роки від 10 до 30% території країни, а раз у 10-12 років - від 50 до 70% її загальної площі.

З початку 2026 року у сфері охорони та раціонального використання земельних ресурсів, захисту і реабілітації ґрунтів здійснено низку заходів, спрямованих на:

1) побудову кліматично орієнтованого сільського господарства:

В області розвивається органічне виробництво, зокрема у сферах вирощування зернових та олійних культур, ягідництва та інших видів сільськогосподарської діяльності.

За даними оперативного моніторингу Мінагрополітики, проведеного шляхом опитування органів іноземної сертифікації, які здійснюють сертифікацію органічного виробництва та обігу органічної продукції в Україні, загальна площа сільськогосподарських земель області, зайнятих органічним виробництвом та земель перехідного періоду, становить 13,82 тис. га, з них 13,71 тис. га мають органічний статус.

Сертифікати на право здійснення органічного виробництва мають 2 суб’єкти господарювання області, які здійснюють виробництво різних видів органічної продукції, зокрема зернових та олійних культур, ягідної продукції тощо.

Подальший розвиток цього напряму доцільно спрямовувати на залучення до органічного виробництва малих і середніх фермерських господарств, розширення площ органічних земель, збільшення асортименту органічної продукції, а також розвиток її переробки та реалізації.

В області функціонує кластер органічного бджільництва та апітерапії "ORGANIC STEP". Наукову та освітню складові кластеру представляють Центральноукраїнський національний технічний університет та Інститут степу НААН, які є учасниками міжнародної програми Європейського Союзу UniClaD "Підвищення спроможності університетів ініціювати та брати участь у розвитку кластерів на принципах інновацій та сталості".

2) оптимізацію землекористування, системну протидію ерозійним процесам:

Зокрема, проведено низку заходів, спрямованих на оптимізацію землекористування, впровадження ґрунтозахисних технологій та системну протидію ерозійним процесам.

Науковими співробітниками Інституту сільського господарства Степу Національної академії аграрних наук:

а) розроблено рекомендації щодо зменшення втрат гумусу на 15–20 відсотків шляхом оптимізації структури посівних площ;

б) для суб'єктів господарювання організовано та проведено серію навчальних семінарів і практичних заходів у форматі "Днів поля".

Основною метою заходів було підвищення обізнаності аграріїв щодо сучасних методів сталого управління земельними ресурсами, зокрема впровадження ґрунтозахисних технологій, оптимізації використання ресурсів та збереження родючості ґрунтів.

Учасники отримали практичні рекомендації щодо адаптації господарств до змін клімату та ознайомилися з інноваційними підходами до сталого землекористування безпосередньо в польових умовах.

3) охорону земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів:

Відповідно до Закону України "Про охорону земель" передбачено проведення ґрунтово-агрохімічного обстеження та агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

Відповідно до розпорядження голови обласної державної адміністрації від 20 квітня 2018 року № 234-р "Про контроль за використанням і охороною земель сільськогосподарського призначення» Придніпровським міжрегіональним центром державної установи "Інститут охорони ґрунтів України" у 2024 році в області проведено роботи з агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення у Кропивницькому, Новоукраїнському та Олександрійському районах.

Обстежено 45,123 тис. га сільськогосподарських угідь, відібрано 3,306 тис. зразків ґрунту, за якими проведено 22,358 тис. аналітичних досліджень щодо агрофізичних та агрохімічних показників, вмісту макро- та мікроелементів, важких металів, залишків пестицидів і радіонуклідів.

Виготовлено агрохімічні картограми на площу 45,123 тис. га та 262 агрохімічні паспорти полів з еколого-агрохімічною оцінкою. Землекористувачам надано рекомендації щодо підвищення родючості ґрунтів та застосування ресурсозберігаючих технологій.

За даними XI туру агрохімічного обстеження земель сільськогосподарського призначення (2016–2020 роки) середньозважений уміст органічної речовини (гумусу) становив 4,01 %, проти 4,11 % за результатами X туру. Актуалізовані показники за результатами XII туру обстеження ґрунтів (2021–2025 роки) будуть визначені після завершення відповідних робіт.

З початку 2026 року у рамках розширення площ зрошуваних земель водогосподарськими організаціями та землекористувачами:

проведено ревізію та ремонт насосно-силового обладнання;

здійснено ремонтно-відновлювальні роботи для відновлення технічного стану гідротехнічних споруд та приведення будівель насосних станцій і прилеглих територій у належний стан;

укладено договори на забір води для зрошення сільськогосподарських культур між Кіровоградською регіональною філією ДУ "Українські гідромеліоративні системи" та 5 агроформуваннями;

у квітні–червні 2026 року проведено полив сільськогосподарських культур на площі 1,5 тис. га, використано 741,1 тис. м³ води.

Відповідно до Закону України від 17 лютого 2022 року № 2079-IX "Про організацію водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель" продовжується робота щодо передачі державних меліоративних систем у власність організацій водокористувачів.

У липні 2026 року державну Приміську зрошувальну систему офіційно передано у власність організації водокористувачів "СЕВЕРИНІВСЬКА ОАЗА". За іншими організаціями водокористувачів триває підготовка відповідної документації.

4) ефективне використання земельних ресурсів та удосконалення земельних відносин:

Відповідно до Указу Президента України від 11 серпня 2026 року № 719/2026 до території національного природного парку "Чорний Ліс" включено включено 13710,2441 гектара земель державної та комунальної власності, а саме:

12844,5 гектара земель державної власності (землі лісогосподарського призначення) на території Кропивницького району Кіровоградської області, що перебувають у постійному користуванні Державного спеціалізованого господарського підприємства "Ліси України", вилучаються у землекористувача і надаються національному природному парку в постійне користування;

865,7441 гектара земель комунальної власності (землі водного фонду, сільськогосподарського, лісогосподарського призначення) на території Кропивницького району Кіровоградської області, що включаються до території національного природного парку без вилучення у землекористувачів.

Відповідно до Закону України "Про національну інфраструктуру геопросторових даних" та Порядку функціонування національної інфраструктури геопросторових даних, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2021 року № 532, у першому півріччі 2026 року здійснювалися заходи щодо наповнення та актуалізації відомостей Державного земельного кадастру.

Зокрема, внесено:

відомості про межі 6 населених пунктів; загалом відомості про межі внесено щодо 451 населеного пункту, що становить 44 % їх загальної кількості;

187 відомостей про нормативну грошову оцінку земель населених пунктів;

відомості про обмеження у використанні земель щодо 114 об’єктів природно-заповідного фонду;

відомості про 140 земельних ділянок загальною площею 116,1 га, на які правовстановлюючі документи видано до 2013 року, але які не були зареєстровані в Державному земельному кадастрі.

Крім того, у Державному земельному кадастрі зареєстровано 3785 земельних ділянок.

Проводяться роботи з інвентаризації земель державної власності загальною площею 7387,5 га.

Реалізація зазначених заходів сприяє упорядкуванню земельних ресурсів, удосконаленню їх обліку та забезпеченню використання земель відповідно до їх категорій і цільового призначення.

5) впровадження у виробництво біоадаптивних технологій вирощування рослин сільськогосподарських культур, спрямованих на підвищення їх продуктивного потенціалу.

Інститутом сільського господарства НААН України

а) укладено 32 договори трансферу інноваційної сільськогосподарської продукції, що в комплексі з впровадженням новітніх сортів ярих зернових культур передбачають надання в період вирощування продукції рослинництва науково-консультаційних послуг, а саме:

підбору сортів та гібридів сільськогосподарських культур, адаптованих до ґрунтово-кліматичних умов недостатнього зволоження Кіровоградської області;

виробництва насіннєвого матеріалу сільськогосподарських культур на науково-інноваційній основі;

застосування біоадаптивних технологій вирощування сільськогосподарських культур з урахуванням системи сівозмін, особливостей агротехніки та ощадного використання ресурсів;

б) підготовлено науково-практичні рекомендації щодо особливостей догляду за посівами озимих зернових та вирощування ранніх ярих сільськогосподарських культур на Кіровоградщині в умовах 2026 року, у яких висвітлено основні агротехнічні вимоги до обробітку ґрунту та сівби;

в) на системній основі надавалися науково-консультаційні послуги з питань системи обробітку ґрунту, удобрення сільськогосподарських культур, інтегрованого захисту посівів від бур’янів, хвороб і шкідників, підвищення родючості ґрунту, оптимізації мінерального живлення рослин та раціонального використання органічних добрив;

6) на виявлення причин незадовільного стану земель, своєчасного виконання меліоративних заходів по запобіганню деградації ґрунтів здійснювався еколого-меліоративний моніторинг зрошуваних земель (далі - Моніторинг). За результатами Моніторингу, еколого-меліоративний стан на 96% зрошуваних земель оцінено як сприятливий, на 4% - як задовільний (моніторинг проводили на площі 40,7 тис.га).

Тенденції щодо зміни ситуації у галузі:

Рішенням Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, створеної згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2017 року № 20, зокрема стосовно схвалення представлених НААН добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель (далі - НРДЗ) за напрямом "Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах" (до 2020 року передбачалося досягнення стабільного рівня органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь не нижче за базову лінію станом на 2010 рік

(3,14 % в середньому по Україні, у т.ч. у розрізі зон: Полісся - 2,24 %; Лісостеп - 3,19 %; Степ - 3,40 %), а до 2030 року – планується збільшення не менше ніж на 0,1 %), а також допоміжних заходів щодо досягнення НРДЗ за напрямами "Відновлення зрошення і поліпшення еколого-меліоративного стану зрошуваних земель" та "Відновлення та стале використання торфовищ".

Відповідні завдання і заходи щодо НРДЗ також зазначені у рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року № 111/2021 "Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 січня 2022 року № 70-р схвалена Концепція Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель, у рамках якої планується вирішення проблеми деградації земель та опустелювання. У результаті очікується здійснити оптимізацію структури земельних угідь та агроландшафту, зменшити розораність території на 10%, підвищити продуктивність сільськогосподарських угідь до 50%, зменшити загрозу земельним ресурсам від деградаційних процесів, зберегти природні водно-болотні угіддя.

Пунктом 9 постанови Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 326 "Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації", визначені основні показники, які оцінюються за напрямом, що включає шкоду завдану земельним ресурсам, з урахуванням особливостей кожної території, а саме:

витрати на рекультивацію земель, які були порушені внаслідок бойових дій, будівництво, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій для облаштування державного кордону;

збитки, завдані власникам (землекористувачам) земельних ділянок сільськогосподарського призначення;

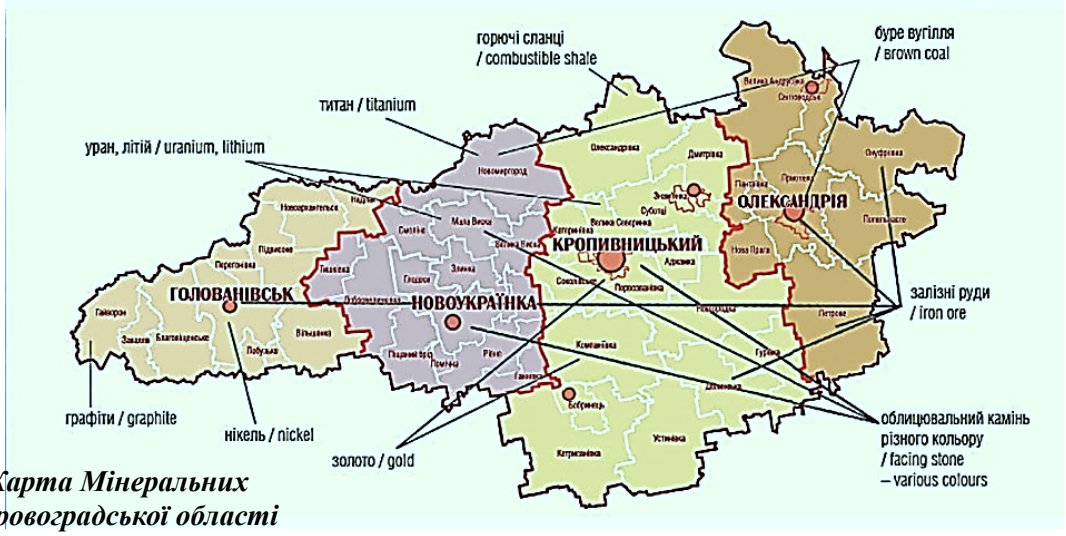
витрати на відновлення меліоративних систем;

шкода, завдана ґрунтам та земельним ділянкам внаслідок забруднення ґрунтів речовинами, які негативно впливають на їх родючість та інші корисні властивості;

шкода, завдана ґрунтам та земельним ділянкам внаслідок засмічення земельних ділянок сторонніми предметами, матеріалами, відходами та/або іншими речовинами.

2.2.5 Надра

Кіровоградська область належить до одного з найбільш насичених мінеральними ресурсами регіонів України.

Мал. 6 Карта Мінеральних ресурсів Кіровоградської області

На території області налічується більше 390 родовищ корисних копалин, з яких: 341 родовищ - враховані державним балансом України.

Мінерально-сировинна база області на 16% складається з паливно-енергетичних корисних копалин (буре вугілля, горючі сланці, уранові руди), на 58% - із сировини для виробництва будівельних матеріалів, 26% загальних запасів надр складають руди чорних, кольорових та рідкісних металів, а також запаси прісних і мінеральних вод.

До складу Олександрійського та Ватутінського геолого-промислових районів Дніпровського буровугільного басейну входять 44 ділянки бурого вугілля у складі 12 родовищ, по яких розвідані запаси в кількості 751 млн. т, що становить 1,71% балансових запасів в Україні.

Область посідає провідне місце та займає монопольне становище в Україні за запасами урану (83% від загальних запасів в Україні) і 100% за його видобутком. Розвідано 16 родовищ, з яких розробляється 4 - Мічурінське і Центральне родовища на території Кропивницького району та Ватутінське і Новокостянтинівське родовища на території Новоукраїнського району.

На території області також наявні руди золота на Клинцівському та Юріївському родовищах (Кропивницький район).

На території області виявлені 2 родовища руди літію, це Полохівське (Маловисківська міська громада) та ділянка Добра (Добровеличківська громада), з яких розробляється Полохівське.

Родовища графітової руди наявні на 3 розвіданих ділянках з яких Заваллівське родовище експлуатує та Балахівське родовище.

На території області наявні 7 родовищ руд заліза, балансові запаси яких складають 323 млн. т, з яких розробляється два - Петрівське та Артемівське розташовані на території Олександрійського району.

Налічується 3 родовища титанових руд: Бирзулівське, Лікаревське та Аврамівське, з яких розробляється два (Бирзулівське родовище ільменіту та

Лікарівське ділянки титанових руд).

Розвідано 8 родовищ каоліну, придатних для використання у якості нерудної сировини для металургії, по яких розвідані запаси в кількості 76,2 млн. т, з них розробляється три: Обознівське родовище вторинного каоліну та Балашівське родовище вторинного каоліну, Вікнинське родовище каоліну.

Кварцит та кварц для вогнетривів представлені Малоскелівським родовищем, по якому розвідано запаси в кількості 15,5 млн. т, що становить 12,1% від запасів в Україні.

Корисні копалини для будівництва представлені в області 11 видами, та налічується 195 родовища.

Розвідано 19 родовищ будівельного піску, розробляється 5 родовищ - Грузьке-2, Кремгесівське (Світловодське), Шостаківське, Обозніське та Балашівське родовище.

Підприємства області повністю забезпечені сировиною для виробництва буто-щебеневої продукції та облицювального каменю. Розвідано 76 родовищ будівельного каменю, розробляється 31 родовище та 11 родовищ облицювального каменю, з яких розробляється 6.

Кіровоградська область багата покладами цегельно-черепичної сировини. На території області налічується 61 родовище, з яких лише 4 розробляється, а саме: Веселівське та Соколівське родовище суглинку, Ганнівське родовище суглинку та глини, Новоукраїнське родовище глини.

Розвідані 43 родовища води питної і технічної кількість запасів складає 224,9 тис. м^3/добу, з яких 11 розробляється.

Підземні мінеральні води області належать до типу радонових і використовуються для зовнішнього застосування у лікувальних цілях, вони розвідані на трьох ділянках, кількість запасів складає 483 м^3/добу. Експлуатується Петрівська ділянка КП "Знам'янська обласна бальнеологічна лікарня" та Вербівська сільськогосподарським товариством з обмеженою відповідальністю "Зоря".

З метою прискорення розгляду заяв та поступового впровадження цифрування адміністративних послуг із надання спеціальних дозволів на користування надрами розроблений Електронний кабінет надрокористувача. Порядок функціонування електронного кабінету надрокористувача було затверджено наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 05 вересня 2022 року № 342.

Інформація щодо виданих суб'єктам господарювання спеціальних дозволів на користування надрами на території Кіровоградської області розміщена на офіційному вебсайті Державної служби геології та надр України. Проте, у відповідності до вимог законодавства, на період дії воєнного стану відкритий доступ до цього розділу сайту обмежено.

Станом на 01 серпня 2026 року, суб'єктами господарювання, отримано в Державній службі геології та надр України 83 спеціальні дозволи на користування надрами, що розташовані на території Кіровоградської області, у т.ч. 18 – з метою геологічного вивчення надр, 65 – з метою видобування

корисних копалин. У розрізі районів: у Голованівському районі видано 16 дозволів, у Кропивницькому - 33, у Новоукраїнському - 22 та в Олександрійському - 12 таких дозволів.

Заходи, які вжитті з початку 2026 року щодо розвитку гірничодобувної галузі області окремими підприємствами області:

1) підприємство Олександрійської міської громади отримало спеціальний дозвіл на користування надрами – на видобування бурого вугілля на території Бандурівського родовища (Олександрійський район);

2) продовжується реалізація проєктів з розробки:

Балахівського графітового родовища (Петрівська селищна громада), який увійшов до переліку 13 стратегічних CRM-проєктів щодо розробки критичних мінералів за межами ЄС. Наразі Українським державним науково-дослідним і проєктно-вишукувальним інститутом "Укрндіводоканалпроект" виконано техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) будівництва майбутнього хвостосховища та схеми оборотного водопостачання;

родовища "Добра" (Новоукраїнський район), який увійшов в перелік стратегічно важливих проєктів у сфері розробки корисних копалин. Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 січня 2026 року №14-р американське підприємство "Dobra Lithium Holdings JV, LLC" обрано переможцем конкурсу на укладення угоди про розподіл металічних корисних копалин, які видобуватимуться та збагачуватимуться у межах родовища Ділянка Добра;

3) у січні 2026 року ТОВ ВКФ "Велта" (Новомиргородська міська громада) уклало угоду з австралійською компанією "European Lithium Limited" щодо стратегічної співпраці та обміну акціями, яка спрямована на розвиток гірничодобувної промисловості та просування критично важливих та стратегічних корисних копалин на міжнародні ринки. У рамках угоди планується реалізація масштабного проєкту "CRM кластер", який включає розвиток Бирзулівського родовища, запуск нового комплексу на Лікарівському родовищі й модернізацію існуючих виробничих потужностей.

У травні 2026 року за участі керівництва обласної військової адміністрації, ТОВ ВКФ "Велта" та міжнародних інвесторів відбулася ділова зустріч стосовно розвитку міжнародного партнерства у сфері критично важливих мінералів та створення нових переробних потужностей у регіоні.

2.2.6 Збереження біорізноманіття. Тваринний та рослинний світ Кіровоградської області та охорона флори і фауни.

Конвенція про біологічне різноманіття (CBD), прийнята в 1992 році, і є основним міжнародним документом, спрямованим на збереження та управління біологічним різноманіттям.

2021-2030 роки Організацією Об’єднаних Націй проголошено роками відновлення екосистем, з метою недопущення деградації екосистем та досягненню Цілям сталого розвитку.

Ці дві ініціативи разом визначають основну рамку для збереження та відновлення біорізноманіття на міжнародному рівні та сприяють досягненню Цілей сталого розвитку, зокрема тих, які стосуються збереження природних середовищ і біологічного різноманіття.

Кіровоградська область є важливим екологічним регіоном України, яка зберігає значну частину свого природного багатства завдяки ретельному контролю та охороні природи. Різноманітний та унікальний тваринний і рослинний світ роблять Кіровоградську область цікавою для досліджень і туризму.

З початку 2026 року в області здійснюються заходи, спрямовані на збереження та відновлення біорізноманіття Кіровоградської області, які сприяють виконанню заходів, передбачених Конвенцією про біологічне різноманіття, зокрема:

1) з метою відновлення лісів та степів, здійснюються заходи з висадки дерев у лісостепових зонах для відновлення лісового покриву та охорони лісових екосистем. Також проводяться заходи для відновлення степових рослинних угідь, включаючи висадку різних видів трав'янистих рослин;

2) забезпечується підтримання загального екологічного балансу, збереження найбільш цінних природних комплексів, різноманітності ландшафтів і генофонду рослинного і тваринного світу шляхом створення та розширення природоохоронних територій;

3) створено національний приодний парк "Чорний ліс" (12,8 тис. га лісових територій Кіровоградської області) та оголошено (створено) 4 території та об’єкти природно-заповідного фонду області на площі 372,7 га, а саме, ботанічні пам’ятки природи: "Балка тисячі шафранів" на території Компаніївської селищної територіальної громади, "Фіолетові пагорби" на території Новопразької територіальної громади та ландшафтні заказники місцевого значення: "Балка Бузова" на території Компаніївської селищної територіальної громади, "Балка Диківська" на території Пантаївської селищної територіальної громади;

4) станом на 01 жовтня 2026 року погоджено матеріали на створення ще 41 території та об’єктів природно-заповідного фонду, загальною площею 2185,68 га, в адміністративних межах Бобринецької, Долинської, Добровеличківської, Компаніївської, Новоархангельської, Великоандрусівської, Великосеверинівської, Глодоської, Гурівської, Кетрисанівської, Первозванівської та Тишківської територіальних громад.

5) здійснюється розроблення проєктів землеустрою щодо організації і встановолення меж територій природно-заповідного фонду області. Станом на 01 жовтня 2026 року із існуючих 258 природно-заповідних території та об’єктів, загальною площею 116,9 тис. га, встановлено межі та внесено відомості про обмеження у використанні земель до Державного земельного кадастру України щодо 155 територій та об’єктів природно-заповідного фонду загальною площею 7990,8 га;

6) вживалися заходи щодо збільшення чисельності мисливської фауни. Зокрема, проводилася охорона та облік диких тварин, здійснювалася заготівля і викладка кормів для підгодівлі мисливських тварин. За звітний період випадків інфекційних захворювань диких тварин та птахів не зафіксовано. Загалом стан популяції диких тварин вважається задовільним.

7) проведено 228 рейдів, спрямованих на охорону мисливських угідь від браконьєрства.

8) випадків інфекційних захворювань диких тварин та птахів не зафіксовано;

9) проводяться заходи для захисту рідкісних і ендемічних видів рослин і тварин, які є унікальними для регіону, шляхом моніторингу популяцій, проведенння освітніх та навчальних програм для місцевого населення, які спрямовані на підвищення свідомості щодо біорізноманіття та важливості його збереження. Залучення дітей та молоді до освітніх заходів та лекцій щодо біорізноманіття та екології сприяє підвищенню свідомості молодого покоління.

Тваринний та рослинний світ Кіровоградської області охорона флори і фауни Кіровоградської області: Кіровоградська область, розташована в центральній частині України, має різноманітний та унікальний тваринний і рослинний світ.

Тваринний світ: За даними досліджень, відомо про існування 413 видів наземних хребетних тварин, які характерні для Дніпровсько-Бузького лісостепового зоогеографічного району. З цього числа, на території Кіровоградської області було виявлено 368 видів тварин (таблиці 22 і 23).

Таблиця 22

Розподіл видів тварин
за групами на території Кіровоградської області

Група тварин (види тварин)	Кількість видів, од.
1	2
Ссавці (Косуля, лось, дикий кабан, заєць-русак, лисиця, вовк, горностай, куниця, ондатра, видра, єнотоподібний собака, їжак, бобер річковий, кріт, кажани та інші)	65
Гризуни	25
Птахи (горобці, шпаки, синиці, ластівки, щиглики, снігурі, гави, сороки, яструб великий, канюк звичайний, сокіл-дербник, кулики, чайка (чибіс), травник, веретенник великий, зуйок малий, качині, крижень, чирок-тріскунок, широконіска, чернь червоноголова, сови (сіра, вухата, болотяна), чапля (сіра, руда), квак, бугай і бугайчик.)	279
Плазуни (ящірка прудка, ящірка зелена, ящірка живородяча, вуж звичайний, вуж водяний, черепаха болотяна, мідянка, полоз жовточеревий, гадюка степова)	13
Земноводні (жаби озерна, жаби ставкова, кумка червоночеревна)	11
Рідкісні види (борсук, свиня дика, заєць сірий, їжак звичайний, козуля європейська, зяблик, славка чорноголова, дрізд чорний, соловейко східний, синиця велика, жулан, малинівка, вівсянка звичайна, сіра чапля та інші)	Різні

Таблиця 23

Розподіл видів птахів за групами на території Кіровоградської області

Група птахів	Кількість видів, од.
1	2
Осілі птахи	42
Перелітні птахи	120
Пролітні птахи	64
Птахи, що прилітають на зимівлю	13
Залітні птахи	40
Усього	**279**

Відповідно до статті 44 Закону України "Про тваринний світ" рідкісні та такі, що перебувають під загрозою зникнення в природних умовах на території України види тварин, підлягають особливій охороні і заносяться до Червоної книги України та міжнародних угод та червоних списків.

На території області підлягають охороні майже 198 видів тварин, що мають той чи інший ранг охорони. Станом на 01 січня 2026 року було класифіковано 98 вид тварин, які занесені до Червоної книги України, 103 видів, які підлягають захисту, у рамках Бернської конвенції; 13 види, які підлягають захисту у рамках CITES (Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою вимирання); 39 види, які підлягають захисту, у рамках CMS (Угоди про збереження африканських і євразійських мігруючих видів); 9 видів, які підлягають захисту, у рамках AEWA; 7 видів рукокрилих, які підлягають захисту, у рамках EUROBAT (Угоди про захист європейських рукокрилих); 15 видів тварин, які підлягають захисту, у рамках Європейського Червоного списку; 137 видів, які підлягають захисту у межах міжнародних спільних організацій з охорони природи.

З метою охорони та збереження видів тварин, які занесені до Червоної книги України рішенням Кіровоградської обласної ради від 08 червня 2018 року № 498 "Про затвердження Переліків видів тварин і судинних рослин, які підлягають особливій охороні на території Кіровоградської області" визначено 90 вид тварин, які підлягають особливій охороні на території Кіровоградської області,

Рослинний світ: Природна рослинність займає 15-16% площі території області та представлена лісовим, степовим, лучним, болотним і водним типами рослинності.

1. Степи: Велика частина області покрита степами, які характеризуються різноманітністю трав'янистих рослин (полин, верблюдник, шавлія, майоран та численні види квітучих трав).

2. Лісостеп: У північних частинах області можна знайти лісостеповий тип ландшафту, де ростуть дуби, ясені, граби, клени, а також численні види кущів та трав'янистих рослин.

3. Луки: В пониженнях та прибережних зонах можна знайти лучну рослинність. Сюди включаються різні види трав'янистих рослин, які ростуть на вологих ґрунтах.

4. Болота: Деякі райони Кіровоградської області мають болотисту рослинність, яка включає водяники, очерет, ряску та інші рослини, які процвітають в умовах високої вологості.

3. Водні рослини: Багатство водних джерел в області створює сприятливі умови для росту водних рослин, таких як рогізки, очерет, тризубці, ряска та інші.

4. Дерева і кущі: У лісистих областях області можна зустріти дерева, такі як сосни, ялини, дуби, берези, а також кущі, які включають глід, шипшина, калина, бузина та інші.

Відповідно до Закону України "Про рослинний світ" рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, види рослин, які зростають у природних умовах на території України підлягають особливій охороні і **заносяться до Червоної книги України та міжнародних угод та червоних списків.**

На території області підлягають охороні майже 160 видів рослин, що мають той чи інший ранг охорони.

Станом на 01 січня 2026 року було класифіковано 64 видів рослин, які занесені до Червоної книги України, 9 видів рослин, які підлягають захисту, у рамках Бернської конвенції; 95 видів рослин, як регіонально рідкісний, 7 видів рослин, які підлягають захисту, у рамках CITES (Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою вимирання); 5 видів рослин, які підлягають захисту, у рамках Європейського Червоного списку і 72 видів рослин, які підлягають захисту, у межах Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи (МСОП)

З метою охорони та збереження видів рослин, які не занесені до Червоної книги України, рішенням Кіровоградської обласної ради від 08 червня 2018 року № 498 "Про затвердження Переліку видів тварин і судинних рослин, які підлягають особливій охороні на території Кіровоградської області" визначено 95 видів судинних рослин регіонально рідкісними або такими, що перебувають під загрозою зникнення.

2.2.7 Лісові ресурси

Лісові ресурси Кіровоградщини представлені 154,3 тис.га земель. Рівень лісистості області становить 7,4% при оптимальній 11 % (в Україні – 15,9%). Лісові масиви розповсюджені, переважно, в північних та південних районах.

Лісова рослинність представлена переважно широколистяними лісами.

В загальній кількості переважають твердолистяні породи (дуб, ясен) – 90%, хвойні насадження – 7%, м’яколистяні насадження – 2%; інші деревні породи та чагарники – 1%.

Одним із найбільших лісних масивів є Чорний ліс, розташований на правому березі верхів'я р.Інгулець, та Нерубайський ліс, у степовій частині

області - невеликі байрачні ліси, степові чагарники (глід, терен, жостір тощо) і типчаково-ковилове різнотрав'я.

Упродовж 2026 року створено національний приодний парк "Чорний ліс" .

Відповідно до Указу Президента України від 11 серпня 2026 року № 719/2026 до території національного природного парку "Чорний Ліс" включено включено 13710,2441 гектара земель державної та комунальної власності, а саме:

12844,5 гектара земель державної власності (землі лісогосподарського призначення) на території Кропивницького району Кіровоградської області, що перебувають у постійному користуванні Державного спеціалізованого господарського підприємства "Ліси України", вилучаються у землекористувача і надаються національному природному парку в постійне користування;

865,7441 гектара земель комунальної власності (землі водного фонду, сільськогосподарського, лісогосподарського призначення) на території Кропивницького району Кіровоградської області, що включаються до території національного природного парку без вилучення у землекористувачів.

Розвиток та охорону лісового господарства області забезпечують:

1) 2 надлісництва (Чорноліське й Оникіївське) та 29 лісництв, що входять до складу ДП "Ліси України" та Дослідно-селекційний дендрологічний лісовий центр "Веселі Боковеньки" на площі 536,3 га, що входять до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України.

В постійному користуванні філій ДП "Ліси України" перебуває 131,1 тис.га земель лісогосподарського призначення, з яких безпосередньо вкрито лісовою рослинністю 113,5 тис.га.

На території лісового господарства виділено 55 об’єктів природно-заповідного фонду, в тому числі дендрологічний парк, заповідні урочища, заказники, пам’ятки природи загальною площею 23,8 тис. га, що складає 0,9 % площі області. Серед них 11 об’єктів загальнодержавного значення та 445 об’єктів місцевого значення. Щороку мережа природно-заповідного фонду розширюється.

2) квартирно-експлуатаційний відділ м. Кропивницький, що належить до сфери управління Міністерства оборони України. Загальна площа земель лісогосподарського призначення, наданих йому у постійне користування, становить 2,8 тис. га;

3) регіональна філія "Одеська залізниця" АТ "Українська залізниця". Загальна площа земель лісогосподарського призначення (в адміністративних межах області), наданих їй у постійне користування, становить 3,7 тис. га, у тому числі: Знам’янська дистанція захисних лісонасаджень – 2,8 тис. га; Шевченківська дистанція захисних лісонасаджень – 803,1 га;

4) КП "Спеціалізоване лісогосподарське підприємство "Ліси Новопразької громади" Новопразької громади (Олександрійський район) - загальна площа земель лісогосподарського призначення, наданих йому у постійне користування, становить 241,9 га;

5) Новоєгорівська сільська рада Новоукраїнського району - загальна площа земель лісогосподарського призначення, наданих їй у постійне користування, становить 12,8 га.

З початку 2026 року вживалися заходи, спрямовані на збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень:

1) створено лісових культур на площі 60,2 га та захисних лісових насаджень на еродованих землях на площі 20 га.;

2) надлісництвами, що здійснюють свою діяльність в межах області проведено ряд профілактичних та попереджувальних заходів з охорони лісів від пожеж. Зокрема:

влаштовано 168 км мінералізованих смуг;

проведено догляд за мінералізованими смугами протяжністю 2217 км;

перекрито позапланових доріг 104 шт, виставлено 53 шт наглядної агітації;

проведено: 14 виступів в засобах масової інформації, 305 лекцій і бесід та 87 рейдів.

Охорона лісів:

З початку 2026 року:

1) Державною лісовою охороною виявлено ряд незаконних рубок лісів на землях лісогосподарського призначення підприємств, що підпорядковані Державному агентству лісових ресурсів України загальним обсягом 71 куб.м, сума заподіяної шкоди державі склала 1,2 млн. гривень. Обсяг деревини, вирубаної невиявленими лісопорушниками, склав 49 куб.м, розмір шкоди склав 867 тис. гривень. У добровільному порядку лісопорушниками відшкодовано 281 тис. гривень. Державною лісовою охороною області до правоохоронних органів скеровано 8 справи. За результатами порушено 6 кримінальні справи.

Крім того, в лісових насадженнях регіональної філії "Одеська залізниця" акціонерного товариства "Українська залізниця" (виробничий підрозділ служби колії "Знам'янська дистанція захисних лісонасаджень") виявлено незаконні порубки лісу, обсяг незаконно зрубаної деревини становить 1253 куб.м. сума заподіяної державі шкоди становить 25,4 млн. гривень. Всі матеріали передані до органів досудового розслідування.

2) проводиться комплекс організаційних та практичних заходів, спрямованих на запобігання виникненню пожеж в природних екосистемах, лісових масивах та сміттєзвалищах.

Відповідно до доручення начальника обласної військової адміністрації від 10 березня 2026 року № 01-26/42/0.1 утворено робочі групи за участю представників підрозділів ДСНС, органів місцевого самоврядування, Державної екологічної інспекції та Національної поліції.

Робочими групами проведено комісійні обстеження населених пунктів, розташованих у межах лісових масивів, щодо їх готовності до пожежонебезпечного періоду. Перевірено стан систем оповіщення, наявність

матеріальних резервів, а виявлені порушення зафіксовано в актах і доведено до відома керівників територіальних громад для реагування.

З метою удосконалення навичок керівників у приведенні підпорядкованих органів управління в готовність до дій за призначенням з виконання завдань під час гасіння пожеж у природних екосистемах 08 квітня 2026 року проведено спільне штабне тренування з органами управління цивільного захисту територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту Кіровоградської області (із залученням органів з евакуації) щодо виконання завдань при запобіганні та протидії пожежам лісів і сільгоспугідь у весняно-літній період 2026 року.

Протягом 14–16 квітня 2026 року проведено спільні семінари за участю представників лісогосподарських підприємств, під час яких розглянуто питання пожежної безпеки у лісах, особливості гасіння пожеж, організацію взаємодії та проведення інформаційно-роз’яснювальної роботи.

Організовано із залученням медіа проведення роз’яснювальної роботи серед населення щодо дотримання заходів пожежної безпеки під час перебування у лісових масивах, лісосмугах, сільгоспугіддях, присадибних ділянках та недопущення спалювання залишків рослинності та сміття.

З початку 2026 року в засобах масової інформації розміщено понад 359 матеріалів профілактичного спрямування. Щоденно транслюються аудіоролики на радіостанціях та через мережі вуличного радіомовлення, а також відеоматеріали на регіональних телеканалах.

Щоденно здійснюється трансляція аудіороликів на тему: "Дотримання правил безпеки при користуванні пічного опалення" та "Дотримання правил при користуванні газовими приладами", "Якщо пожежа сталась" у рекламних блоках на хвилях FM-радіо "Байрактар", радіо "Мелодія", районних радіомережах міста Долинська, селища Петрове та на відкритих локаціях вуличного радіо м. Кропивницького (зупинки громадського транспорту, ринки, торговельно-розважальні заклади).

Виготовлено та розповсюджено інформаційні листівки на теми пожежної безпеки загальним тиражем 18 тис. примірників, які розміщуються в місцях масового перебування людей і поширюються під час проведення профілактичних заходів

Здійснюється сприяння утворенню у територіальних громадах центрів безпеки та підрозділів місцевої пожежної охорони ГУ ДСНС. Зокрема, з початку 2026 року:

розроблено перспективний План утворення пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної та місцевої пожежної охорони в територіальних громадах на 2026 рік;

проведено 44 робочі зустрічі із керівниками територіальних громад області з питань створення та забезпечення функціонування підрозділів добровільної та місцевої пожежної охорони;

забезпечується трансляція аудіоролику на тему: "Популяризація підрозділів місцевої пожежної охорони" на хвилях "Українського радіо "Кропивницький", районних радіостанціях міста Долинська та селища Петрове.

Забезпечується співпраця з міжнародними організаціями щодо надання підтримки для забезпечення пожежної охорони. Зокрема, з початку 2026 року:

Кіровоградською обласною організацією Товариства Червоного Хреста України та партнерами Британського Червоного Хреста передано підрозділам місцевої та добровільної пожежної охорони області 37 комплектів пожежного спорядження;

в рамках співпраці зі Scottish Emergency Rescue Association отримано пожежний автомобіль для забезпечення пожежної охорони у Кам'янецькій територіальній громаді;

за сприяння благодійної організації Freunde helfen Konvoi та Головного управління Приютівська місцева пожежна команда отримала пожежний автомобіль з Німеччини.

2.2.8 Природні об'єкти Кіровоградської області

На підставі статті 15 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", статті 7 Закону України "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки" та статті 15 Закону України "Про екологічну мережу України" **затверджена регіональна схема екологічної мережі Кіровоградської області (рішення обласної ради від 23 червня 2017 року № 329).**

Регіональна схема екомережі складається із 99 регіональних центрів біорізноманіття та 186 екологічних коридорів.

Таблиця 24

Площі земельних угідь – складових національної екомережі
(передбачено статтею 5 Закону України "Про екологічну мережу України")

Складові елементи екомережі	Площа, тис. га
1	2
Об'єкти природно-заповідного фонду	116,9
Водно-болотні угіддя	25,3
Відкриті заболочені землі	10,6
Водоохоронні зони	58,3
Прибережні захисні смуги	23,3
Ліси та інші лісовкриті площі	154,3
Курортні та лікувально-оздоровчі території	-
Рекреаційні території	0,8
Землі під консервацією	-
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	13,3
Пасовища, сіножаті	246,8
Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються в господарстві	-
Загальна площа екомережі	**649,6**
Загальна площа Кіровоградської області	**2458,8**

Території та об’єкти природно-заповідного фонду:

З початку 2026 року в області налічується 258 природно-заповідних територій та об’єктів, загальною площею 116,9 тис.га, з них: 27 територій та об’єктів, площею 19,6 тис.га, мають статус загальнодержавного значення, решта (231 територія та об’єкти) площею 97,3 тис.га – місцевого значення. Показник заповідності від загальної площі області становить 4,75 % (2025 рік – 4,18%).

Із існуючих 258 природно-заповідних території та об’єктів, загальною площею 116,9 тис. га, встановлено межі та внесено відомості про обмеження у використанні земель до Державного земельного кадастру України щодо 155 територій та об’єктів природно-заповідного фонду загальною площею 7990,8713 га.

Також в ході проведення робіт з інвентаризації та встановлення меж земель лісогосподарського призначення, які знаходяться в постійному користуванні Державного спеціалізованого господарського підприємства "Ліси України" до Державного земельного кадастру внесено відомості про обмеження у використанні 30 земельних ділянок загальною площею 7312,4371 га, які включені до 11 територій та об’єктів природно-заповідного фонду.

Упродовж 2026 року створено національний приодний парк "Чорний ліс" та оголошено 4 нові заповідні території природно-заповідного фонду місцевого значення площею 372,7542 га, з яких 2 ботанічні пам'ятки природи та 2 ландшафтні заказники.

Це заповідні територій місцевого значення в адміністративних межах:

Компаніївської селищної громади: ландшафтний заказник "Балка Бузова" (97,65 га), що розміщений на землях лісогосподарського призначення, що знаходяться у постійному користуванні ДП "Ліси України"; ботанічна пам'ятка природи "Балка тисячі шафранів" (52,4 га);

Новопразької селищної громади: ландшафтного заказника "Балка Диківська" (117,2063 га);

Пантаївської селищної громади: ботанічна пам'ятка природи "Фіолетові пагорби" (105,7 га).

Станом на 01 жовтня 2026 року погоджено матеріали на створення ще 35 територій та об’єктів природно-заповідного фонду, загальною площею 1934,784 га, в адміністративних межах Бобринецької, Долинської міських, Добровеличківської, Компаніївської, Новоархангельської селищних, Великоандрусівської, Великосеверинівської, Глодоської, Гурівської, Кетрисанівської, Первозванівської та Тишківської сільських територіальних громад, на сьогодні розробляються проєкти створення цих територій.

У 2026 році заплановано розроблення проєктів землеустрою щодо організації та встановлення меж та внесено до Державного земельного кадастру відповідні відомості про обмеження по 22 заповідній території, орієнтовною площею 2360 га.

Найбільша кількість природно-заповідних територій розташована в адміністративних межах Долинської, Гурівської, Великоандрусівської,

Кетрисанівської, Новомиргородської, Онуфріївської та Устинівської територіальних громад.

Таблиця 25

Динаміка структури природно-заповідного фонду Кіровоградської області

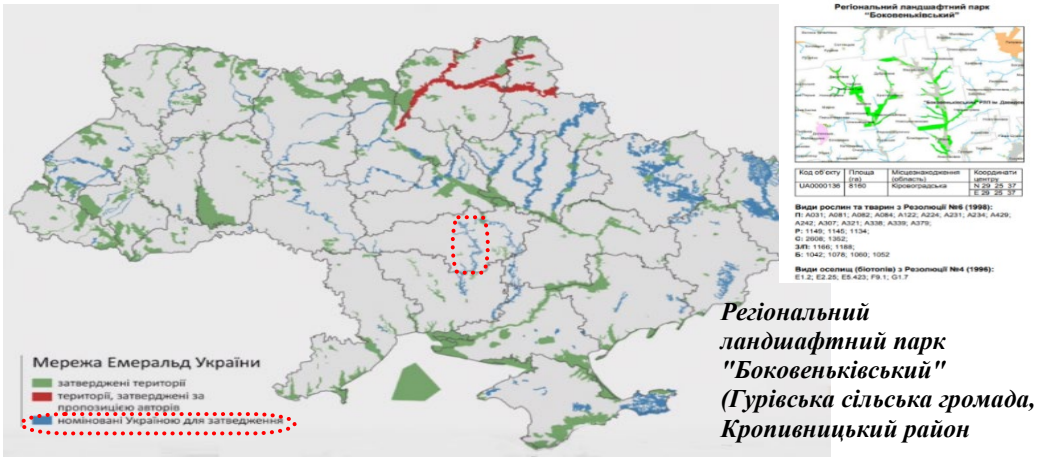
Категорії територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2026		На 01.10.2026	
	Кількість, од.	Площа, га	Кількість, од..	Площа, га
1	2	3	4	5
Природні заповідники	0	0	0	0
Біосферні заповідники	0	0	0	0
Національні природні парки	0	0	1	13710,2441
Регіональні ландшафтні парки	2	78758,08	2	78758,08
Заказники загальнодержавного значення	21	5722,00	21	5722,00
Заказники місцевого значення	109	14246,0682	111	14456,1416
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	2	9,10	2	9,10
Пам'ятки природи місцевого значення	53	694,4515	55	852,5515
Заповідні урочища	56	3169,2250	56	3162,6250
Ботанічні сади загальнодержавного значення	0	0	0	0
Ботанічні сади місцевого значення	0	0	0	0
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	1	109,00	1	109,00
Дендрологічні парки місцевого значення	0	0	0	0
Зоологічні парки загальнодержавного значення	0	0	0	0
Зоологічні парки місцевого значення	0	0	0	0
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	2	61,70	2	61,70
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	7	114,6523	7	114,6523
РАЗОМ:	**253**	**102884,2770**	**258**	**116956,0945**
в тому числі:				
загальнодержавного значення	**26**	**5901,80**	**27**	**19612,0441**
місцевого значення	**227**	**96982,4770**	**231**	**97344,0504**

Формування Смарагдової мережі:

Формування екологічної мережі передбачає зміни в структурі земельного фонду Уряїни шляхом віднесення (на підставі обґрунтування екологічної безпеки та економічної доцільності) частини земель господарського використання до категорій, що підлягають особливій охороні з відтворенням притаманного їм різноманіття природних ландшафтів.

На території Кіровоградської області експертами було визначено такий потенційний Смарагдовий об'єкт: Регіональний ландшафтний парк "Боковеньківський" (Гурівська сільська громада, Кропивницький район).

Флора і фауна Кіровоградської області номіновані Україною до затвердження.

Регіональний ландшафтний парк "Боковеньківський" (Гурівська сільська громада, Кропивницький район

Мал.7 Мережа Емеральд України

Смарагдова мережа Кіровоградської області

Кадастровий статус: Оскільки об'єкт має статус регіонального ландшафтного парку (входить до Природно-заповідного фонду України), його межі офіційно внесені до Державного земельного кадастру. На Публічній кадастровій карті України (Кадастр 2.0), та Інтерактивній карті Смарагдової мережі - ці землі мають спеціальне маркування з обмеженням на зміну цільового призначення (заборона приватизації та розорювання).

Проте, відповідно до постанови Кабінету міністрів від 07 травня 2022 року № 564 "Деякі питання ведення та функціонування Державного земельного кадастру в умовах воєнного стану" функціонування та ведення кадастрової системи здійснюватиметься в обмеженому режимі.

Таблиця 26

Затверджені території (Інтерактивна карта Смарагдової мережі)_

Код	Name	Назва	Площа (га)	Биогеорегион
1	2	3	4	5
UA0000304	Upper Inhul river valley	Верхня долина річки Інгул	18734.2	STE
UA0000135	Dniprodzerzhynske Reservoir	Дніпродзержинське водосховище	54004.0	CON, STE
UA0000307	Gromoklia river valley	Долина річки Громоклія	21519.5	STE
UA0000305	Middle Inhul river valley	Долина річки Середній Інгул	31029.1	STE
UA0000255	Znamianskyi Chornyi Lis	Знам'янський Чорний ліс	14187.0	CON
UA0000110	Kremenchutske	Кременчуцьке	222530.0	CON

1	2	3	4	5
	Reservoir	водосховище		
UA0000319	Kryvorizka part of Inhulets river	Криворізька частина р Інгулець	22472.9	STE
UA0000341	Nyzhniopodilskyi	Нижньоподільський	5138.1	STE
UA0000318	Oleksandriyska part of Inhulets	Олександрійська частина Інгулця	10377.4	STE
UA0000205	Pokrovsko-Dolynivskyi	Покровсько-Долинівський	1064.0	STE
UA0000136	Bokovenkivskyi Regional Landscape Park	Регіональний ландшафтний парк Боковеньківський	8154.0	STE

Довідково: *В Україні триває процес створення Смарагдової мережі (Emerald Network), який впроваджується у рамках Бернської конвенції під егідою Ради Європи. Це важливо для імплементації зобов'язань України перед Європейським Союзом.*

Проєкт Закону "Про території Смарагдової мережі"передбачає виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами та заходів щодо наближення національного законодавства до Директиви № 2009/147/ЄС про збереження диких птахів та Директиви № 92/43/ЄС про збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори. Україна, як Сторона Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція) виконує зобов'язання щодо створення Смарагдової мережі.

*Затверджені Радою Європи **377 територій** охоплюють близько **8 млн гектарів** (понад 13% площі країни).*

Водно-болотні угіддя міжнародного значення. Біосферні резервати програми ЮНЕСКО "Людина і біосфера". Об'єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО:

Згідно пункту 9 додатку до Закону України "Про національну інфраструктуру геопросторових даних" **природоохоронні території та об'єкти - території та об'єкти природно-заповідного фонду Кіровоградської області <u>не увійшли до:</u>**

1) переліку угідь, офіційно визнаних Рамсарською конвенцією про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення. (на території України 50 водно-болотних угіддя, офіційно визнаних Рамсарською конвенцією).

2) Світової мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО (відповідно до програми ЮНЕСКО "Людина і біосфера" нараховується 727 об'єктів, включаючи 22 транскордонний резерват, у 131 країнах світу);

3) Національної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО, яка складається з восьми об'єктів, в тому числі чотирьох транскордонних - двох тристоронніх та двох двосторонніх)

4) об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортно-рекреаційної сфери. Збереження культурної спадщини:

Одним із основних рекреаційних ресурсів є клімат. Завдяки помірно-теплому клімату, наявності родовищ мінеральних і радонових вод, неповторних природних і рукотворних пам'яток Кіровоградщина володіє значним туристично-рекреаційним потенціалом та має всі необхідні умови для відпочинку та лікування.

У Кіровоградській області рекреаційна сфера представлена:

ландшафтними заказниками "Чорноліський" (Суботцівська територіальна громада, Кропивницький район) та "Монастирище" у с.Завтуровому (Устинівська селищна громада, Кропивницький район), "Велика і Мала Скелі" у с.Протопопівка (Приютівська територіальна громада, Олександрійський район);

ландшафтним парком "Світловодський" (Великоандрусівська сільська рада, Олександрійський район);

геологічною пам'яткою природи "Каскади" у с.Злинці (Злинська сільська громада, Новоукраїнський район);

парками-пам’ятками садово-паркового мистецтва, території історико-культурного призначення (пам’ятки архітектури та містобудування, історико-архітектурні заповідники) та оздоровчі ресурси (цілющі джерела) мережа яких налічує 29 музеїв - юридичних осіб та 121 громадський музей.

Для розвитку регіонального туризму в територіальних громадах розроблено понад 120 туристичних маршрутів, створено спеціальну промо картотеку з короткою інформацією про кожен маршрут, контактами екскурсоводів та QR кодами. Зокрема, на території міста Кропивницького найпопулярніші туристичні об’єкти оснащено відповідними технічними засобами туристичної навігації, а саме встановлено – 30 сучасних двомовних табличок разом з QR-кодами та інформацією про пам’ятки культурної спадщини міста, а також аудіогідами. Біля трьох "туристичних магнітів" міста - КЗ "Кіровоградський академічний обласний український музично-драматичний театр ім.М.Л.Кропивницького", КЗ "Центральноукраїнський обласний краєзнавчий музей" та Дендропарку встановлено інформаційні пілони з корисними даними про сам об’єкт та туристичний маршрут, пов'язаний з ним.

На території області функціонує 7 туристично-інформаційних (6 при територіальних громадах та 1 обласний) центрів. У м. Кропивницький функціонує туристично-інформаційний центр відповідно до міжнародних норм та стандартів. Здійснюється робота зі збору, узагальнення та поширення актуальної інформації для населення в туристично-інформаційному цифровому просторі – туристичному вебпорталі. Зокрема, надається інформація щодо роботи туристичних об’єктів. Крім того, на базі інформаційно-туристичного центру проводилися майстер-класи, творчі та освітні заходи для дітей.

На території Кіровоградської області потенційно привабливими туристичними об’єктами є:

Архітектурний ансамбль історичного центру міста (вул. Театральна, м. Кропивницький) та КЗ "Кіровоградський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. М.Л. Кропивницького";

Кропивницькі обласні краєзнавчий та художній музеї; Заповідник-музей І.К. Тобілевича (Карпенка-Карого) "Хутір Надія" (с. Миколаївка, Соколівська сільська територіальна громада Кропивницький район);

Блакитне озеро (Олександрійський район);

Вузькоколійна залізниця (селище Побузьке, Голованівський район);

дендропарки (м. Кропивницький) та Веселі Боковеньки ім. М. Давидова (с. Іванівка, Гурівська сільська територіальна громада, Кропивницький район);

пам'ятка садово-паркової архітектури XIX століття Онуфріївський дендропарк, музей ракетних військ стратегічного призначення (селище Побузьке, Голованівський район);

Хресто-Воздвиженський храм (с. Іскрівка, Петрівська селищна територіальна громада Олександрійський район);

цілющі джерела (с. Покровське, Голованівський район та Петрівська селищна територіальна громада, Олександрійський район).

З метою реалізації проєкту "Туристичні магніти України" в територіальних громад області підготовлена оновлена інформація по всім туристичним магнітам Кіровоградщини.

В області визначено 44 туристичних магніти з яких виділено 13 основних та 10 локальних (з них працювали у 2024 році – 38, інші 6 зможуть приймати туристів після завершення воєнного стану) (таблиця 27 і 28).

Таблиця 27

Перелік
туристичних магнітів Кіровоградської області

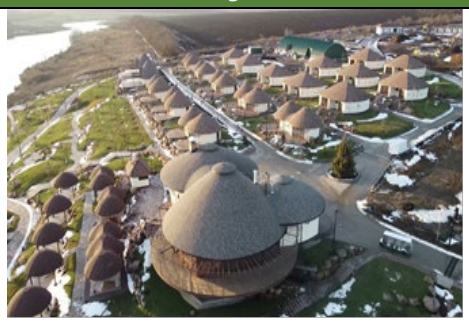
Кількість туристичних магнітів	Туристичні магніти:
1	2
13 основних туристичні магніти	парк-готель "Скіфія" (с. Захарівка, Новоукраїнський район); вузькоколійка (м. Гайворон, Голованівський район); ландшафтний парк "Приютівська набережна" (селище Приютівка, Олександрійський район); ландшафтний заказник "Велика і Мала Скелі" (с. Протопопівка, Олександрійський район); затоплений кар'єр "Морозівський розріз" (селище Пантаївка, Олександрійський район); архітектурний ансамбль історичного центру міста Кропивницького по вул. Театральна та Кіровоградський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. М.Л. Кропивницького (м. Кропивницький); музей ракетних військ стратегічного призначення (селище Побузьке, Голованівський район); ландшафтний заказник загальнодержавного значення "Монастирище" (с. Завтурове, Кропивницький район); заповідник - музей І.К. Тобілевича (Карпенка-Карого) "Хутір Надія" (с. Миколаївка, Кропивницький район); геологічна пам’ятка природи "Каскади" (с. Злинка, Новоукраїнський район); Кропивницький дендропарк (під час цвітіння тюльпанів, м. Кропивницький); дендрологічний парк "Веселі Боковеньки" ім. М.Л. Давидова (с. Веселі Боковеньки, Кропивницький район); туристично-розважальний комплекс "Хутір "Козацька Долина" (с. Карбівка, Новоукраїнський район);

1	2
10 локальних туристичні магніти	лавандове поле на Бобринечині (с. Шляхове, Кропивницький район); готельно–розважальні комплекси "У Дідуся" та "Йолки – Палки" (селище Вільшанка, Голованівський район); водяний млин, який побудований в 1901 році на р. Південний Буг (с. Луполове, Голованівський район); гідрологічна пам'ятка джерело "Кам'яна криниця" (с. Кам'яна Криниця, Голованівський район); пам'ятка садово-паркового мистецтва Благовіщенський парк (м. Благовіщенське, Голованівський район); рибальський комплекс "Землянка" (с. Синицівка, Голованівський район); екоферма "Климівка" (м. Благовіщенське, Голованівський район); Покровська церква (Свято – Богоявленський жіночий монастир) середина XIX (с. Диківка, Олександрійський район).

Таблиця 28

Перелік найпопулярніших туристичних об'єктів Кіровоградської областів

Назва	Адреса	Фото (1-2)
1	2	3
Дендрологічний парк "Веселі Боковеньки" ім. М.Л.Давидова	с. Веселі Боковеньки, Давидова алея, 1, Гурівська сільська громада, Кропивницький район Кіровоградська область	
Музей - заповідник І.К.Тобілевича (Карпенка-Карого) "Хутір Надія"	с. Миколаївка, Соколівська сільська громада, Кропивницький район, Кіровоградська область	
Загальнодержавний ландшафтний заказник "Монастирище"	Біля с. Завтурове, Устинівська селищна громада, Кропивницький район, Кіровоградська область	

1	2	3
Парк-готель "Скіфія"	с. Захарівка, вул. Озерна, 1, Новоукраїнська міська громада, Новоукраїнський район, Кіровоградська область	
Гідрологічна пам’ятка природи "Каскади"	с. Злинка, Злинська сільська громада, Новоукраїнський район, Кіровоградська область	
Туристично - розважальний комплекс "Хутір "Козацька Долина"	с. Карбівка, Добровеличківська селищна громада, Новоукраїнський район, Кіровоградська область	
Ландшафтний заказник місцевого значення "Велика і мала Скелі" та Приютівський парк	с. Протопопівка, Приютівська селищна громада, Олександрійський район, Кіровоградська область	
Музей ракетних військ стратегічного призначення	селище Побузьке, Побузька селищна громада, Голованівський район, Кіровоградська область	

1	2	3
Історичний комплекс с. Розумівка: Урочище "Чорний Ворон", Свято-Хрестовоздвиженська церква	с. Розумівка, Олександрівська селищна громада, Кропивницький район, Кіровоградська область	
Парк-готель "Хвиля"	вул. Заводськая 4Л, ж/м "Ревівка-2" Світловодська міська громада, Олександрійський район, Кіровоградська область	
Яхт-клуб "Кристал"	Цибульниківська Затока 2, Світловодська міська громада, Олександрійський район, Кіровоградська область	
Готельно – розважальний комплекс Маєток "Country Club"	селище Петрове, вул. Декабристів, 4б, Петрівська селищна громада, Олександрійський район, Кіровоградська область	

На обліку і під охороною держави на території області перебуває 6012 (з них 20 – національного значення) пам'яток та щойно виявлених об'єктів культурної спадщини, зокрема: 2174 пам'яток історії; 2933 – археології; 876 – містобудування та архітектури; 22 – монументального мистецтва; 2 – науки техніки, 5 – садово-паркового мистецтва та заповідники (таблиця 29).

Таблиця 29

Кількість об'єктів історико-культурної спадщини Кіровоградської області різних видів і категорій

Кількість об'єктів історико-культурної спадщини	Роки:						
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
2	3	4	5	6	7	8	
Загальна кількість об'єктів культурної спадщини, яка перебуває під охороною, од.	**5022**	**5623**	**5930**	**5960**	**6011**	**6010**	**6012**
у тому числі: ***національного значення, од.***	***22***	***22***	***22***	***22***	***22***	***22***	***20***
Кількість пам'яток історії, од.	**2139**	**2161**	**2153**	**2153**	**2173**	**2174**	**2174**
Кількість пам'яток археології, од.	**2382**	**2574**	**2911**	**2923**	**2927**	**2930**	**2933**
Кількість об'єктів містобудування та архітектури, од.	**472**	**857**	**861**	**879**	**882**	**877**	**876**
Кількість пам'яток монументального мистецтва, од.	**25**	**26**	**26**	**26**	**22**	**22**	**22**
Кількість пам'яток садово-паркового мистецтва та заповідників, од.	**4**	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**
Кількість пам'яток науки техніки	**-**	**-**	**-**	**-**	**2**	**2**	**2**

Таблиця 30

Перелік об'єктів культурної спадщини національного значення, які занесено до державного реєстру нерухомих пам'яток України

Назва	Номер (в державному реєстрі нерухомості памяток України)	Фото (1-2)
1	2	3
Кропивницький район:		
Садиба "Хутір Надія", 1870 р., с. Миколаївка, вул. Шевченка, 1а, Соколівська сільська рада, Кропивницький район, Кіровоградська область	№ 110006-Н	
Могила драматурга, актора, режисера і театрального діяча І. Карпенко-Карого (І.К. Тобілевича), 1907 рік, с. Корлюгівка, Кропивницький район, Кіровоградська	№ 110003 –Н	

1	2	3
область		
Кропивницька міська територіальна громада		
Двірцевий корпус	№ 110008-Н	
Військове училище	№ 110009-Н	
Манеж	№ 110010-Н	
Штабний корпус	№ 110011-Н	
Суботцівська сільська територіальна громада:		
Городище чорноліське і	№ 110001-Н	-

1	2	3
курганний могильник		
Дмитрівська сільська територіальна громада:		
Городище чорноліське "Великий городок"	№ 110002-Н	-
Голованівський район:		
Підвисоцька сільська територіальна громада		
1. Поселення трипільське "Володимирівка"	№ 110004-Н	-
Олександрійський район:		
Великоандрусівська сільська територіальна громада		
1. Городище "Тясминське"	№ 110005-Н	-

З метою створення позитивного іміджу Кіровоградщини, підвищення якості надання туристичних послуг, здійснювалася реалізація заходів обласної програми розвитку туризму в Кіровоградській області на 2022-2027 роки рамках якої з початку 2026 року проведено ряд заходів:

1) спрямованих на розвиток туристичної, курортно-рекреаційної сфери, зокрема:

в рамках реалізації національного проєкту "Маршрути місцями пам’яті" здійснюється робота щодо встановлення інформаційних (стандартизованих) стендів біля визначених у 2025 році локацій для творення єдиного туристичного маршруту (Кропивницька, Новомиргородська, Компаніївська громада). Перший відповідній стенд встановлено в червні 2026 року біля Центральноукраїнського обласного краєзнавчого музею у місті Кропивницькому;

створюються умови для розвитку сільського зеленого та агротуризму для сімейного відпочинку. Так, на території Приютівської громади у с. Березівка відкрито для відвідувачів зелену садибу "Червона ружа";

в громадах розробляються локації цілковитого комфорту, усамітнення, затишку та мальовничої природи довкілля. Зокрема, туристично-молодіжним центром "Олександрія" розроблено тематичний маршрут до Дня закоханих (екскурсія включала відвідини місцевого Палацу урочистих подій, КЗ "Олександрійський міський музейний центр імені Худякової Антоніни Федорівни", де туристи дізналися історію традиційного воскового весільного віночка, прогулянка романтичними туристичними локаціями міста, гру в крокет та майстер клас з виготовлення валентинки).

забезпечується популяризація туристичних можливостей Кіровоградщини, зокрема:

КЗ "Кіровоградський обласний центр туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді" провів на базі КЗ "Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського" XIV обласну краєзнавчу конференцію учнівської молоді в

рамках якої відбулась презентація освітньо-культурного проекту "Громади: туристичний вимір", спрямованого на популяризацію туристичного потенціалу області;

в рамках реалізації мотиваційного проєкту "Українська - легко" туристично-інформаційним центром міста Кропивницький було створено серію відеороликів, які популяризують українську мову, культуру та туристичних потенціал міста;

забезпечено представлення туристичного потенціалу області на регіональних та всеукраїнських спеціалізованих туристичних заходах, а саме взято участь у:

першому Київському туристичному форумі "Українські дестинації: трансформація міст і регіонів" (м.Київ);

IV Туристично-економічному форумі "Туризм в Україні: вимоги сьогодення" (м. Умань, Черкаська область). В рамках форуму підписано меморандум про співпрацю між Місцевою асоціацією органів місцевого самоврядування "Кластер "Шляхами Трипільської Праматері" та Вінницькою, Кіровоградською та Черкаською обласними військовими адміністраціями. Документ має на меті консолідувати зусилля регіонів в цілому у формуванні єдиного міжнародного туристичного продукту, розробки та впровадження проєкту "Агротуристичний кластер "Шляхами Трипільської Праматері" та Європейського культурно-історичного маршруту "Кукутень-Трипілля".

На постійній основі функціонує обласний інформаційно-туристичний центр при комунальному закладі "Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І. Чижевського". На базі закладу проведено засідання інформаційно-туристичного клубу "Attraktive Krop", присвячене популяризації внутрішнього туризму та презентації найкращих куточків області для літніх мандрівок. Фахівці центру разом із гостями детально проаналізували рекреаційний потенціал регіону, здатний задовольнити найрізноманітніші запити.

Проводиться робота щодо реалізації в області концепції ветеранського туризму.

Новоукраїнською міською громадою створено новий туристичний маршрут для ветеранів та їх родин "Сила. Єдність. Відновлення", відкрито новий туристичний маршрут для ветеранів у Приютівській селищній громаді.

Вживаються заходи щодо фізичного облаштування туристичних маршрутів та об'єктів туристичних відвідувань, цифрового їх супроводу та підвищення рівня безпеки для відвідувачів.

У місті Кропивницькому найпопулярніші туристичні об’єкти оснащено відповідними технічними засобами туристичної навігації – сучасними двомовними табличками з QR-кодами, інформацією про пам’ятки культурної спадщини міста та аудіогідами. Біля трьох "туристичних магнітів", а саме, Кіровоградського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені Марка Кропивницького, Центральноукраїнського обласного краєзнавчого музею та Дендропарку встановлено інформаційні пілони з корисними даними про сам об’єкт та туристичний маршрут, пов'язаний з ним.

Загалом на території області більше 150 туристичних локацій та об’єктів, 76 з яких мають QR-коди з відповідною інформацією.

Долинською територіальною громадою продовжуються роботи зі створення парку відпочинку біля водойми "Молодіжненський" (с. Молодіжне): встановлено альтанку на 40 осіб, облаштовано мангальну зону, роботи по благоустрою прилеглої території.

Здійснюється інформаційна робота щодо промоції туристичного потенціалу обласного центру в цифровому просторі на таких платформах: туристичному вебпорталі міста Кропивницького (https://kroptravel.gov.ua), на якому можна знайти інформацію про "туристичні магніти" міста, що сформовані за категоріями: "Музеї", "Галереї", "Парки", "Історичні Вали", "Шедеври архітектури", "Скульптурні композиції", "Храми"; тематичних профілях в соціальних мережах Instagram (https://www.instagram.com/kroptravel), а також Facebook (https://www.facebook.com/Krop.tourisminfo), на яких забезпечується постійна активність та періодичне оновлення контенту.

Проведено заходи щодо адаптації туристичного порталу міста Кропивницького (https://kroptravel.gov.ua/) до вимог доступності (стандарт ДСТУ EN 301 549:2022).

З метою вивчення ролі родини Тобілевичів у створенні професійного театру та формуванні суспільного культурного простору міста на базі туристично-інформаційного центру міста Кропивницького спільно з громадською організацією "Екскурс-інформ" продовжено освітній персоналізований краєзнавчо-туристичний проєкт "Митці єдності", на якому обговорюються життя та творчий шлях відомих особистостей минулого, зокрема й корифеїв українського професійного театру.

2) з охорони та збереження культурної спадщини. Зокрема, протягом звітного періоду:

внесено дані до системи "Є-Пам'ятка" по 20 пам'яткам національного значення та 96 пам'яткам місцевого значення;

направлено до Міністерства культури та стратегічних комунікацій України подання щодо 7 пам'яток історії для занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України;

видано 4 розпорядження щодо приведення пам'яток культурної спадщини до належного стану;

проведено засідання Консультативної ради з питань охорони культурної спадщини.

У територіальних громадах області продовжується реалізація місцевих програм охорони культурної спадщини, виготовлення облікової документації, технічної документації із землеустрою, укладення охоронних договорів, проведення моніторингу, технічних обстежень та інвентаризації пам'яток. Зокрема:

укладено 61 охоронний договір у Долинській міській громаді та 58 – у Кам'янецькій селищній громаді;

виготовлено документацію на пам'ятки археології, історії та архітектури у Світловодській, Новопразькій, Знам'янській, Гурівській, Соколівській, Устинівській та інших громадах;

здійснено паспортизацію та інвентаризацію 11 курганів і курганних груп у Побузькій селищній громаді;

забезпечено виконання заходів із розроблення місцевих програм та планів охорони культурної спадщини.

2.2.9 Утворення та накопичення відходів

Утворення відходів поділяють на два ключові сектори: промислові відходи (виробничі) та побутові відходи (комунальні).

Аналіз структури та динаміки утворення відходів є важливою складовою оцінки ефективності функціонування системи управління відходами, визначення основних джерел їх утворення та планування заходів щодо зменшення обсягів утворення, збільшення рівня підготовки до повторного використання, рециклінгу та інших операцій з відновлення.

У 2025 році обсяг утворених відходів склав 391 тис. тонн відходів, що на 7,1% менше порівняно із 2025 роком (2024 рік – 421,1 тис. тонн).

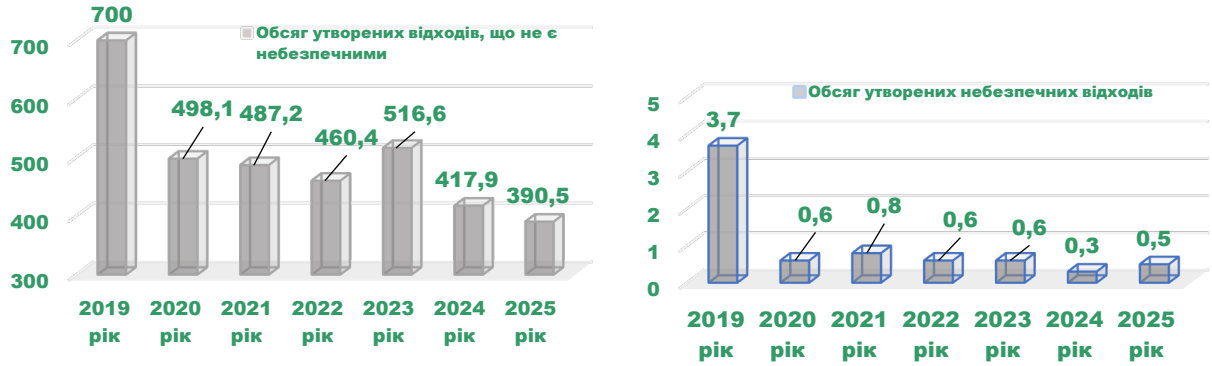
Переважну їх частину становили відходи, що не є небезпечними 390,5 тис.т (99,9%) та 0,5 тис.т (0,1%) небезпечних відходів, проте, саме вони створюють ризики для здоров'я людей і навколишнього середовища. У 2025 році відновлено 98,5 тис.т, або 25,2% від загальної кількості утворених відходів (у 2024 році – 17,6%) та 174,5 тис. т видалено у спеціально відведені місця чи об’єкти (у 2023 році – 215,5 тис. т).

У формуванні загального обсягу відходів області визначальну роль відіграють промислові відходи. У 2025 році їх обсяг склав 240,9 тис. тонн, або 61,6% від загального обсягу утворених відходів.

Утворення промислових відходів насамперед пов’язане із діяльністю підприємств добувної та переробної промисловості, енергетики, машинобудування, будівництва та інших видів економічної діяльності. Найбільші обсяги припадають на відходи видобування та збагачення корисних копалин, що зумовлено розвитком гірничодобувної галузі в регіоні.

Водночас, у статистичних даних не враховано промислові відходи, які утворюються на території області ПрАТ "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат", який є найбільшим підприємством-забруднювачем атмосферного повітря, оскільки згідно форми державного статистичного спостереження № 1-відходи (річна) респонденти, які утворюють відходи, звітують не по фактичному місцю розташування промислових майданчиків, а відповідно до державної реєстрації суб’єкта господарювання. Відповідно до декларації про відходи, оприлюдненої на Єдиній екологічній платформі "ЕкоСистема", ПрАТ "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат" у 2025 році утворило 26,6 млн. тонн відходів видобування металевих корисних копалин (розкривних порід), з яких було перероблено лише 1,5 млн. тонн.

З метою вирішення проблемних питань у сфері управління відходами на території Кіровоградської області розроблено та впроваджується Регіональний план управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року, затверджений розпорядженням голови Кіровоградської обласної державної адміністрації від 18 лютого 2026 року № 349-р.

Діаграма 3 Динаміка утворення відходів, тис.т

Таблиця 31

Динаміка показників утворення та поводження з відходами

№ з/п	Показники	Роки:							
		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Обсяг утворених відходів, тис.т.	**37902,0**	**37410,3**	**498,6**	**488,0**	**461,0**	**517,2**	**421,1**	**391,0**
2	Обсяг спалених відходів, тис.т *у т.ч. з метою*	**26,5**	**60,3**	**52,9**	**46,5**	**43,6**	**98,8**	**56,7**	**51,1**
	1) отримання енергії, тис.т	*25,2*	*59,3*	*52,4*	*46,0*	*43,2*	*98,3*	*56,6*	*51,1*
	2) теплового перероблення	*1,2*	*1,0*	*0,5*	*0,5*	*0,3*	*0,5*	*0,07*	*0,008*
3	Обсяг відновлених відходів, тис.т	**1854,8**	**1696,4**	**78,5**	**83,6**	**68,3**	**69,4**	**74,0**	**98,5**
4	Обсяг видалених відходів у спеціально відведені місця та об'єкти, тис.т	**35743,6**	**35329,0**	**179,2**	**152,8**	**164,4**	**167,5**	**215,5**	**174,5**
5.	Утворення відходів у розрахунку на 1 км^2, т/км^2	8,2	7,1	6,8	х	…х	…х	…х	…х

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6.	Утворення відходів у розрахунку на 1 особу, кг/особу	211,0	185,7	178,1	х	…х	…х	…х	…х

Примітка: х - статистична інформація за 2021 рік не оприлюднена Держстатом України
…х - статистична інформація за 2022-2025 роки буде оприлюднена та поновлена після отримання органами державної статистики необхідних адміністративних даних у повному обсязі (по всіх адміністративно-територіальних одиницях) та проведення чергового Всеукраїнського перепису населення.

Таблиця 32

Динаміка показників щодо обсягу відходів на зберіганні у виробників та переробників відходів

Показник	Роки:							
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
2	3	4	5	6	7	8	9	10
Загальний обсяг відходів, на зберіганні у виробників та переробників відходів, тис.т, *у тому числі:*	516621,9	546028,5	4651,3	х	70,9	29,2	90,3	29,8
1) обсяг небезпечних відходів на зберіганні, тис.т	14,1	14,2	7,3	х	0,6	0,2	0,2	0,012
2) обсяг відходів, що не є небезпечними на зберіганні, тис.т	516607,8	546014,3	4644,0	х	70,3	28,95	90,1	29,8

Примітка: х - статистична інформація за 2021 рік не оприлюднена Держстатом України

Таблиця 33

Утворення відходів у розрізі районів у 2025 році

Адміністративно-територіальна одиниця	Обсяг утворених відходів	У тому числі:	
		від економічної діяльності	від домогосподарств
1	2	3	4
Голованівський район	105,7	**87,7**	18,0
Кропивницький район	**131,7**	60,1	**71,6**
Новоукраїнський район	24,3	7,7	16,5
Олександрійський район	**129,3**	**111,5**	**17,8**
Кіровоградська область	**391,0**	**267,0**	**123,9**

У сфері управління побутовими відходами:

Продовжується робота щодо забезпечення реалізації заходів по впровадженню в населених пунктах області роздільного збирання побутових відходів, забезпечення утилізації відходів.

В області функціонує 48 підприємств, які здійснюють господарську діяльність у сфері управління побутовими відходами, з них 41 комунальне та 7 приватних.

З початку 2026 року:

послугами зі збирання побутових відходів охоплено 64,8% населення області;

роздільним збиранням охоплено 26 населених пунктів області на територіях 17 громад. Для забезпечення роздільного збирання використовуються
632 спеціалізовані контейнери;

спеціалізованими підприємствами для збирання та вивезення твердих побутових відходів використовується 89 сміттєвозів, з них комунальної власності 73 од., приватної 16 од.

У сфері управління твердими побутовими відходами з початку 2026 року ліквідовано 570 несанкціонованих звалищ безхазяйних відходів орієнтовним обсягом 5,2 тис.м куб. та складено 100 протоколів щодо порушення санітарного стану та поводження з відходами. На території області експлуатується 399 місць видалення побутових відходів.

З метою впровадження сортування та переробки твердих побутових відходів у м. Кропивницькому у штатному працює мобільний сортувальний комплекс МСПК-50.

За підсумками І півріччя 2026 року обсяг відходів, направлених на сортувальну лінію становить 16,7 тис. тонн, обсяг відсортованих відходів 0,5 тис. тонн, або 2,8%. На даний час об’єкт експлуатується у нормативному режимі, що дає можливість сортувати більше 90% відходів.

2.2.10 Радіаційна безпека

Область посідає провідне місце в Україні за запасами урану та займає монопольне становище за його видобутком. Розвідано 16 родовищ, з яких розробляється чотири, це Мічурінське і Центральне родовища на території Кропивницького району та Ватутінське і Новокостянтинівське родовища на території Новоукраїнського району.

ДП "СхідГЗК" здійснює видобуток уранових руд, які є природним радіоактивним матеріалом, на Інгульській (Кропивницький район), Смолінській та Новоконстянинівській (Новоукраїнський район) шахтах. Переробка уранових руд здійснюється на гідрометалургійному заводі (ГМЗ) підприємства в м. Жовтих Водах Дніпропетровської області. Основним видом продукції, що випускається, є концентрат природного урану (закис-окис урану) і технічна сірчана кислота.

Радіаційний стан на територіях промислових майданчиків Новокостянтинівської, Смолінської та Інгульської шахт, в їх санітарно-захисних зонах та зонах спостереження характеризується даними гамма-зйомки, що включає вимірювання потужностей еквівалентної дози гамма-випромінювання над поверхнею землі у відповідності до діючої методики виконання вимірів.

Радіаційний фон на території промислових об'єктів підприємства протягом 2026 року залишається стабільним.

За результатами досліджень ДП «СхідГЗК», вміст природних радіонуклідів у ґрунтах, рослинності та продуктах харчування у районах розташування шахт і

хвостосховища відповідав коливанням природного фону; ознак наднормативного радіоактивного забруднення об'єктів довкілля не встановлено.

2.3 Демографічна ситуація

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, отримання органами державної статистики адміністративних даних, які є джерелом формування офіційної державної статистичної інформації щодо чисельності населення та його складу, у повному обсязі (по кожній адміністративно-територіальній одиниці) з березня 2022 року є неможливим. Враховуючи ситуацію, що склалася оприлюднення якісної статистичної інформації щодо чисельності населення, починаючи із 2022 року, призупинено.

Згідно з Методологічними положеннями державного статистичного спостереження "Чисельність та природний рух населення" (https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2024/292/292.pdf) у випадку отримання адміністративних даних у неповному обсязі (не по кожній адміністративно-територіальній одиниці) оцінка показників щодо чисельності населення не здійснюється.

Оприлюднення статистичної інформації щодо чисельності населення буде поновлено після отримання органами державної статистики необхідних адміністративних даних у повному обсязі (по всіх адміністративно-територіальних одиницях) та проведення чергового Всеукраїнського перепису населення.

Враховуючи ситуацію наведено наявні статистичні дані станом на 01 січня 2022 року.

Кіровоградська область є однією з найменш населених областей України з дуже низькою щільністю населення (36,7 осіб на км^2).

Чисельність населення області (за останніми статистичними даними) станом на 01 січня 2022 року склала:

наявне – 903,7 тис. осіб, з яких міське – 63,7 % (575,9 тис. осіб), сільське – 36,3% (327,8 тис. осіб)

постійне – 897,3 тис. осіб, з яких міське – 63,5 % (569,8 тис.осіб), сільське – 36,5% (327,5 тис. осіб).

З моменту Всеукраїнського перепису населення (05 грудня 2001 року) до початку 2022 року наявне населення області зменшилося на 229,3 тис. осіб, або на 20,2%, у тому числі міське – на 106,1 тис. осіб (на 15,6%), сільське – на 123,2 тис. осіб (на 27,3%).

Серед регіонів, наближених за чисельністю населення, Кіровоградщина до початку війни видрізнялася найскладнішою демографічною ситуацією:

чисельність наявного населення в області на 01 січня 2022 року – була однією із найменших в Україні – 903,7 тис. осіб (24 місце в Україні), Чернігівська – 959,3 тис. осіб (23 місце в Україні), Херсонська – 1001,6 тис. осіб (22 місце в Україні), Волинська – 1021,4 тис.осіб (21 місце в Україні), Тернопільська – 1021,7 тис. осіб (20 місце в Україні);

рівень смертності населення був вищим від середнього в Україні (18,5 випадки на 1000 осіб наявного населення) – 20,8 випадки на 1000 осіб наявного населення (19-20 місце в Україні), Дніпропетровська - 20,8 випадки (19-20 місце в Україні), Харківська - 21 випадки (21 місце в Україні), Запорізька 21,6 випадки (22 місце в Україні). Чернігівська - 22 випадки (23 місце в Україні).

Зменшення спостерігалося, особливо в сільській місцевості.

Зміни чисельності наявного населення Кіровоградської області є результатом впливу двох чинників: природного приросту населення та сальдо міграції.

За 5 років *(станом на 01 січня 2018 - 2022 років)* населення області зменшилося (за оцінкою) на 52,5 тис. осіб, або на 5,5%, у тому числі в міських поселеннях – на 27,2 тис осіб (на 4,5%), в сільській місцевості – на 25,3 тис. осіб (на 7,2%).

Таблиця 34

Розподіл наявного населення за типом місцевості станом на 01 січня 2002 та 2018-2022 років

Роки:	Населення - всього, осіб		
	Міська та сільська місцевості, осіб	міська місцевість, осіб	сільська місцевість, осіб
1	2	3	4
2002*	**1 133 052**	**681 980**	**451 072**
2018	956 250	603 049	353 201
2019	945 549	597 950	347 599
2020	933 109	591 944	341 165
2021	920 128	585 056	335 072
2022	**903 712**	**575 858**	**327 854**

Зменшення чисельності населення обумовлено, в першу чергу, внаслідок його природного скорочення (перевищення кількості смертей над кількістю народжень).

Природний приріст населення з 1990 року залишається від'ємним, різниця по абсолютній величині між показником народжуваності і смертності залишається значною. Показник природного приросту у 1991 році становив по області – - 2,8; у 2019 році – -9,6; у 2020 році – -11,4; у 2021 році - -14,7 на 1000 осіб наявного населення.

У 2021 році в області:

народилося 5533 немовлят (у 2017 році – 7845 дітей). Рівень народжуваності знизився з 8,2‰ у 2017 році до 6,1‰ у 2021 році, у тому числі у міських поселеннях – з 8,1‰ до 6‰, у сільській місцевості – з 8,3‰ до 6,2‰;

природне скорочення населення – склало 13472 особи, або 14,7 особи на 1000 наявного населення;

зареєстровано 19005 померлих осіб (у 2017 році – 15694 осіб). Рівень смертності зріс з 16,3 осіб на 1000 жителів наявного населення області у 2017 році до 20,8 особи – у 2021 році.

Таблиця 35

Природній рух населення області за типом поселень

	Міські поселення та сільська місцевість		Міські поселення		Сільська місцевість	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7
Кількість живонароджених, осіб	6048	5533	3657	3481	2391	2052
Кількість мертвонароджених, осіб	51	33	28	26	23	7

1	2	3	4	5	6	7
Кількість померлих, з них	16624	19005	10118	12024	6506	6981
діти у віці до 1 року	52	45	19	24	33	21

Склад населення області характеризується гендерною диспропорцією.

У структурі постійного населення області протягом 5 років *(станом на 01 січня 2018 - 2022 років)* чисельність постійного населення за статтю порівняно з початком 2018 року зменшилася, зокрема:

за статтю "чоловіки" – на 23,2 тис. осіб, або на 5,3% порівняно з початком 2018 року і склала 414,3 тис. осіб (*на 01 січня 2018 року – 437,4 тис. осіб),* питома вага склала 46,2 % від загальної чисельності постійного населення області
(*на 01 січня 2018 року – 46,1%);*

за статтю "жінки" - на 29,4 тис. осіб, або на 5,7% порівняно з початком 2018 року і склала 483 тис. осіб (*на 01 січня 2018 року – 512,4 тис. осіб),* питома вага склала 53,8 % від загальної чисельності постійного населення області (*на 01 січня 2018 року – 53,9%);*

Таблиця 36

Розподіл постійного населення за статтю станом на 01 січня 2018-2022 років

Роки:	Кількість населення, осіб	Чоловіки		Жінки	
		Усього, осіб	**% від загальної кількості населення**	**Усього, осіб**	**% від загальної кількості населення**
1	2	3	4	5	6
2018	**949 835**	**437 439**	**46,1**	**512 396**	**53,9**
2019	939 134	432 988	46,1	506 146	53,9
2020	926 694	427 496	46,1	499 198	53,9
2021	913 713	421 594	46,1	492 119	53,9
2022	**897 297**	**414 272**	**46,2**	**483 025**	**53,8**

На середню очікувану тривалість життя при народженні впливає вікова структура населення області.

Збільшується кількість населення старшого віку, а молодшого – зменшується.

Так, станом на 01 січня 2022 року у віковій структурі населення області за останні 5 років *(станом на 01 січня 2018 - 2022 років)* відбулися певні зміни, зокрема чисельність постіійного населення за віком:

від 0 до 15 років (діти) – зменшилася на 12 тис. осіб, або на 7,8% порівняно з початком 2018 року і склала 141,1 тис. осіб (*станом на 01 січня 2018 року – 153,1 тис. осіб),* його питома вага склала 15,7 % від загальної чисельності постійного населення області (*станом на 01 січня 2018 року – 16,1%);*

від 15 до 49 років – зменшилася на 30,6 тис. осіб, або на 7% порівняно з початком 2018 року і склала 406,6 тис. осіб (*на 01 січня 2018 року –*

437,2 тис.осіб), його питома вага склала 45,3 % від загальної чисельності постійного населення області (*на 01 січня 2018 року – 46%);*

від 16 до 59 років - зменшилася на 40 тис. осіб, або на 7% порівняно з початком 2018 року і склала 525,6 тис. осіб (*на 01 січня 2018 року – 565,6 тис. осіб),* його питома вага склала 58,6 % від загальної чисельності постійного населення області (*на 01 січня 2018 року – 59,56%);*

від 16–64 років - зменшилася на 37,6 тис. осіб, або на 6% порівняно з початком 2018 року і склала 588,7 тис. осіб (*на 01 січня 2018 року – 626,3 тис. осіб),* його питома вага склала 65,6 % від загальної чисельності постійного населення області (*на 01 січня 2018 року – 65,9%);*

від 60 років і старше - зменшилася на 513 осіб, або на 0,2% порівняно з початком 2018 року і склала 230,7 тис. осіб (*на 01 січня 2018 року – 231,2 тис. осіб),* його питома вага склала 25,7 % від загальної чисельності постійного населення області (*на 01 січня 2018 року – 24,3%);*

65 років і старше - зменшилася на 2,9 тис. осіб, або 1,7% порівняно з початком 2018 року і склала 167,5 тис. осіб (*на 01 січня 2018 року – 170,5 тис. осіб),* його питома вага склала 18,7 % від загальної чисельності постійного населення області (*на 01 січня 2018 року – 17,9%).*

Таблиця 37

Розподіл постійного населення за основними віковими групами (осіб) станом на 01 січня 2018-2022 років

Роки:	2018		2019	2020	2021	2022		(+/-) до початку 2018 року	
	усього	% від загальної кількості населення	усього	усього	усього	усього	% від загальної кількості населення	осіб	скорочення, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кількість населення, осіб	**949835**		**939134**	**926694**	**913713**	**897297**		**-52538**	**-5,5**
0–15	**153052**	**16,1**	151139	148130	144742	**141052**	**15,7**	-12000	-7,8
15–49	**437213**	**46,0**	429651	422491	414390	**406583**	**45,3**	-30630	-7,0
16–59	**565582**	**59,5**	556416	546461	536569	**525557**	**58,6**	-40025	-7,0
16–64	**626327**	**65,9**	617539	607464	599387	**588701**	**65,6**	-37626	-6,0
60 років і старше	**231201**	**24,3**	231579	232103	232402	**230688**	**25,7**	-513	-0,2
65 років і старше	**170456**	**17,9**	170456	171100	169584	**167544**	**18,7**	-2912	-1,7

Таблиця 38

Чисельність молоді за віковими групами, статтю та місцем проживання у 2021 році

Вікова група, років	Міські поселення		Сільська місцевість		Всього по області
	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	
1	2	3	4	5	6
15-19	13 363	12 792	8 045	7 488	41 688
20-24	12 279	11 566	8 982	8 433	41 260
25-29	17 168	15 987	11 891	9 949	54 995
30-34	23 493	22 540	14 000	11 066	71 099
Всього: 15-34	**66 303**	**62 885**	**42 918**	**36 936**	**209 042**

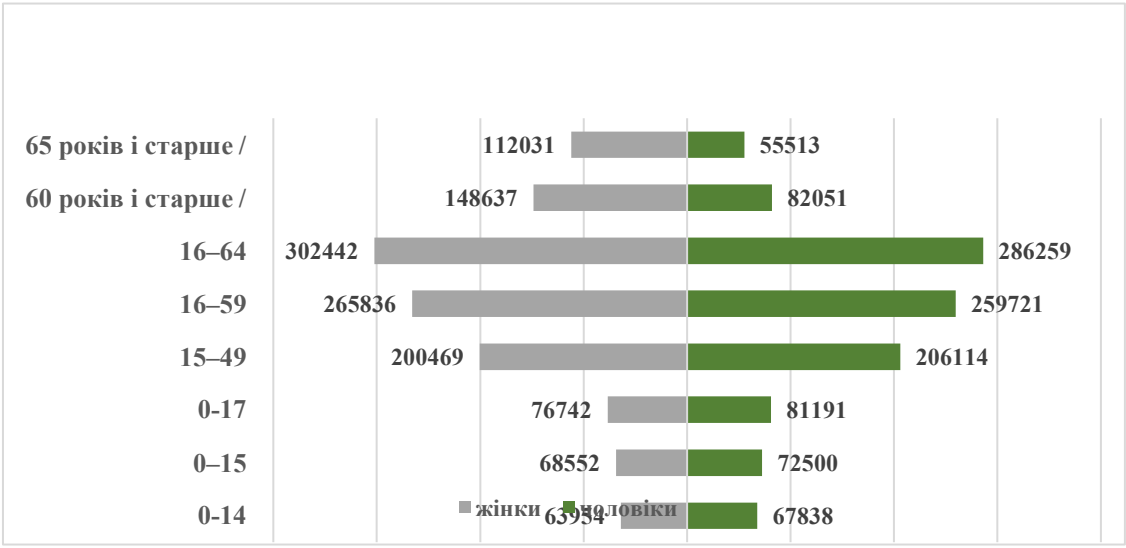
Співвідношення між чоловіками та жінками коливається в залежності від вікових груп:

молодші вікові групи та вікова група до 33 років – більша частка чоловічого населення;

вікова група 35-39 років – співвідношення відносно пропорційне;

вікові групи 40-49 років – зростає частка жіночого населення;

вікова група старше 50 років – найбільша диспропорція між чоловічим та жіночим населенням.

Діаграма 4 Розподіл постійного населення за статтю та віком станом на 01 січня 2022 року, особи

За 5 років відбувалося зменшення середньої очікуваної тривалості життя при народженні з 70,5 у 2017 році до 68,6 років у 2021 році, лише у 2018 році вона збільшилася з 70,8 до 71,2 років у 2019 році.

Спостерігалася значна різниця між тривалістю життя чоловіків та жінок.

Середня очікувана тривалість життя при народженні зменшилася: у чоловіків з 65,36 у 2017 році до 63,9 років у 2021 році та у жінок – з 75,53 до 73,1 року.

Різниця між тривалістю життя жінок і чоловіків зменшилася з 10,17 років у 2017 році до 9,4 років у 2021 році.

Загальне демографічне навантаження у розрахунку на 1000 осіб у віці 16-59 років за останні 5 років зросло на 27 осіб. При цьому, відбулося зростання навантаження у старшому віці (60 років і старше) на 30 осіб та зменшення особами у віці (від 0-15 років) на 3 особи.

2.3.1 Народжуваність населення області

В області за останні роки зменшується рівень народжуваності, що простежується як в абсолютних, так і у відносних показниках. Так, у 2021 році чисельність новонароджених була на 8,2% нижчою ніж за 2020 рік і становила 5,6 тис.дітей.

В абсолютних показниках чисельність живонароджених склала – 5,5 тис. осіб *(у 2020 році - 6 тис. осіб*), з них 2,8 тис. чоловічої та 2,7 тис. жіночої статі, що на 8,5% є нижчою ніж за 2020 рік. На 100 дівчаток народилось 104 хлопчика. Кількість живонароджених дітей у розрахунку на 1 тис. осіб наявного населення становила: у 2021 році – 6,1 дітей, *у 2020 році – 6,5 дітей, у 2019 році – 6,8 дітей.*

Таблиця 39

Народжуваність населення області за типом поселень

	Міські поселення		Сільська місцевість	
	Кількість живонароджених на 1000 осіб наявного населення			
	2020	2021	2020	2021
1	2	3	4	5
Кіровоградська область	6,2	6,0	7,1	6,2

Майже 83% від загальної чисельності новонароджених дітей в області у 2021 році народилися у молодих жінок віком 15–34 роки, найбільш активне дітонародження у жінок вікової групи 25-29 роки. Якщо у 2019 році показник середнього віку матері при народженні дитини становив 27 років*, у 2020 році – 27,2 років,* то у 2021 році – 28,2 років маємо збільшення на 1,2 роки до 2019 року та на 1 рік до 2020 року**.**

У 2021 році народжуваність дітей жінками віком 25-29 року у розрахунку на 1 тис. жінок становила 60,5 народжень, у 2019 році – 60,7 (таблиця 44). Рівень дітородної активності останніми роками зменшився в усіх групах жінок репродуктивного віку. Зниження рівня народжуваності у молодих жінок прискорюється.

При цьому, збільшується питома вага дітей, народжених жінками середньої і старшої репродуктивних груп, що свідчить про "старіння материнства".

Таблиця 40

Коефіцієнти народжуваності у жінок за віком матері у 2019-2021 роках живонароджених на 1000 жінок відповідного віку

Роки	Вікова група			
	15-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
1	2	3	4	5
2019	24,9	69,8	60,7	42,1
2020	23,5	65,8	62,9	41,1
2021	20,2	60,2	60,5	39,8

2.3.2 Смертність населення області

Рівень смертності в області є високим. У 2021 році в області померло 19 тис. осіб (16,6 тис.осіб), що на 14,5% більше, ніж у 2020 році, з них 12 тис. осіб - у міських поселенях і 7 тис. осіб – у сільській місцевостях.

Загальний коефіцієнт смертності складав 20,8 осіб на 1000 наявного населення *(за 2020 рік - 17,9 осіб; за 2019 рік – 16,4 осіб).*

Показник смертності дітей у віці до 1 року за 2021 рік склав 7,89 на 1000 живонароджених проти 8,53 у 2020 році і зменшився на 7,5%.

Середня очікувана тривалість життя при народженні склала 68,63 роки *(у 2020 році 70,11 роки, у 2019 році – 71,22 років).* У структурі постійного населення області значне перевищення смертності відбулося жінок над чоловіками 9,9 тис. жінок та 9,1 тис. чоловіків.

Таблиця 41

Кількість померлих за статтю, віковими групами та типом поселень по області у 2021 році

	Усього померлих	У тому числі у віці, років		
		0–15	16–59	60 і старше
1	2	3	4	5
Міські поселення та сільська місцевість, *у тому числі*	**19005**	**92**	**3447**	**15464**
чоловіки, осіб	9091	56	2390	6643
жінки, осіб	9914	36	1057	8821

Проблемою області є передчасна смертність населення.

Протягом 2021 року в області померло 1,1 тис. осіб віком від 15 до 34 років, серед них – 288 жінок та – 810 чоловіків.

Показники смертності істотно різняться за віковими групами молоді та статтю.

Таблиця 42

Показники смертності за віковими групами молоді та статтю за 2021 рік

Вікова група, років	Коефіцієнт смертності, на 100 тис. осіб відповідного віку		Індекс надсмертності чоловіків, рази
	чоловіки	жінки	
1	2	3	4
15-19	75,7	35,1	**2,2**
20-24	128	39,0	**3,3**

1	2	3	4
25-29	233,3	88,9	**2,6**
30-34	373,2	125,4	**2,9**

Перевага чоловічої статі зумовлена природним приростом при народженні але зазнає суттєвого скорочення зі зростанням віку чоловіків через їх надсмертність. Рівні смертності за трьохрічними віковими групами демонструють значне перевищення смертності молодих чоловіків над жінками. Найвища смертність чоловіків у віковій групі 30-34 роки. При цьому, найвищою чоловічою надсмертністю вирізняється група молоді 20–24 роки.

Висока передчасна смертність молодих чоловіків зумовлює втрати репродуктивного потенціалу як через втрати потенційних батьків, так і опосередковано через обмеження або й неспроможність реалізації репродуктивної функції й народження дітей жінками, які залишаться без пари через статеві диспропорції у населенні.

2.3.3 Міграція населення області

У результаті міграційних процесів протягом 5 років в Кіровоградській області склалося міграційне скорочення, за цим показником область знаходиться на 23 місці в Україні. Обсяг міграційного скорочення населення у 2021 році зріс на 1,3 тис. осіб. порівняно із 2017 роком.

Таблиця 43

Міграційний приріст, скорочення (–) населення за 2017-2021 роки

Регіон	Роки:				
	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6
Кіровоградська область, осіб	–1657	-2294	-3345	-2405	-2944

Протягом 5 років величина міграційного скорочення (-) у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення постійно збільшувалася з 17,2 у 2017 році до 32,3 у 2021 році *(величина міграційного скорочення (-) у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення у 2018 році – 24,1; у 2019 році – 35,6; у 2020 році – 25,9).*

Таблиця 44

Міграційний рух населення

	2021			2020		
	кількість прибулих	кількість вибулих	міграційний приріст, скорочення (-)	кількість прибулих	кількість вибулих	міграційний приріст, скорочення (-)
1	2	3	4	5	6	7
Всі потоки, осіб у тому числі:	**9238**	**12182**	**-2944**	**10061**	**12466**	**-2405**
міждержавна міграція, осіб	125	161	-36	133	109	24

Таблиця 45

Кількість мігрантів за віком, статтю та типом місцевості за всіма потоками у2021 році

Вікова група, років	Кількість прибулих		Кількість вибулих		Сальдо міграції	
	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки
1	2	3	4	5	6	7
Усього	**4021**	**5217**	**5067**	**7115**	**-1046**	**-1898**
у тому числі у віці, років						
0-4	197	192	533	285	-88	-56
5-9	231	224	715	373	-142	-118
10-14	187	183	565	278	-91	-104
15-19	**503**	**633**	**1864**	**823**	**-320**	**-408**
20-24	**668**	**892**	**1123**	**427**	**241**	**196**
25-29	**422**	**590**	**1319**	**490**	**-68**	**-239**
30-34	**350**	**476**	**1277**	**490**	**-140**	**-311**
35-39	272	396	987	400	-128	-191
40-44	215	267	691	292	-77	-132
45-49	196	228	594	247	-51	-119
50-54	191	185	477	242	-51	-50
55-59	151	217	480	171	-20	-92
60-64	**177**	**186**	**471**	**208**	**-31**	**-77**
65-69	**110**	**157**	**366**	**146**	**-36**	**-63**
70-74	**60**	**119**	**283**	**91**	**-31**	**-73**
75-79	**40**	**102**	**151**	**38**	**2**	**-11**
80-84	**38**	**121**	**209**	**52**	**-14**	**-36**
85 і старше	**13**	**49**	**77**	**14**	**-1**	**-14**

Таблиця 46

Обсяги міждержавної міграції молоді віком 15–34 роки за статтю у 2021 році

Вікова група, років	Кількість прибулих		Кількість вибулих		Сальдо міграції	
	чоловіки, осіб	жінки, осіб	чоловіки, осіб	жінки, осіб	чоловіки, осіб	жінки, осіб
1	2	3	4	5	6	7
15–19	6	2	6	-	-	+2
20–24	21	8	16	8	+5	-
25–29	17	5	9	6	+8	-1
30–34	7	4	5	8	+2	-4
Всього: 15-34	**51**	**19**	**36**	**22**	**+15**	**-3**

Відчутно впливає на формування і зміну структури населення і внутрішньодержавна міжрегіональна міграція. Міграційні процеси, що активно посилюються серед молоді, негативно впливають на демографічну та економічну ситуацію в області. Найвища інтенсивність постійної міграції припадала на великі міста та високоіндустріальні області. Міграційні процеси серед населення у віці 15-19 років збільшуються, більш ніж в інших вікових групах. Найбільше негативне міграційне сальдо серед жінок.

Таблиця 47

Обсяги загальної міграції молоді віком 15–34 роки за статтю у 2021 році, *(осіб)*

Вікова група, років	Кількість прибулих		Кількість вибулих		Сальдо міграції	
	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки
1	2	3	4	5	6	7
15–19	503	633	**823**	**1041**	-320	-408
20–24	668	892	427	696	241	196
25–29	422	590	490	829	-68	-239
30–34	350	476	490	787	-140	-311
Всього 15-34:	**1943**	**2591**	**2230**	**3353**	**-287**	**-762**

2.4 Вплив забруднення довкілля на здоров'я людини

2.4.1 Фізичні фактори впливу на довкілля та здоров`я населення

Фізичні чинники (шум, вібрація, електромагнітна дія) підвищують ризик захворюваності органів чуття, хвороб нервової системи, а іонізуюче випромінювання може провокувати розвиток новоутворень.

Шум і вібрація – одна з форм фізичного забруднення природного середовища, адаптація до якого організму людини практично не можлива. Інтенсивність шумового забруднення (тиску) вимірюється в децибелах (дБ). Шуми інтенсивністю більше 80 дБ призводять до фізіологічних і психологічних негативних наслідків на нервову систему, сон, емоції, працездатність. ДСТУ-Н Б В.1.1-33:2013. Згідно з даними досліджень, "шумове забруднення", скорочує тривалість життя людини на 10-12 років.

Кіровоградську область перетинають автомобільні дороги міжнародного і національного значення: 2 - автошляхи європейського значення; міжнародний Критський транспортний коридор; 4 - автодороги міжнародного значення; 5 - автодорог національного значення. Протяжність області з півночі на південь становить майже 148 км, із заходу на схід – 335 км.

Транспортні засоби створюють близько 8090 всіх шумів, проникаючих в місця перебування людей. Це призводить до дисбалансу слухової адаптації, регуляторних процесів центральної нервової системи, шлунково-кишкового тракту, порушення гемодинаміки, розвитку шумової хвороби.

Мережа існуючих доріг європейського, міжнародного та державного значення знаходиться в належному технічному стані, і забезпечує ефективне зовнішнє транспортне сполучення із дотримання вимог за акустичним режимом. Дороги місцевого значення забезпечують транспортне сполучення в межах області із дотриманням вимог по територіальним розривам за акустичним станом, але їх технічний стан потребує проведення робіт із реконструкції, середнього капітального ремонту, та посилення. За умови дотримання даних вимог, негативної дії на довкілля та стан здоров'я населення не прогнозується.

Організація та проведення постійного моніторингу стану якості атмосферного повітря в населених пунктах; озеленення населених пунктів з

метою зменшення шуму, вмісту пилу, інших забруднюючих речовин у повітрі та насичення атмосферного повітря киснем; висадка та збереження лісосмуг для попередження виникнення пилових бур, зменшення родючого шару сільськогосподарських угідь.

Променева хвороба - захворювання, яке розвивається в результаті дії іонізуючого випромінювання в дозах, що перевищують допустимі. У залежності від характеру впливу (однократний масивний або тривалий повторний у відносно невеликих дозах) розрізнюють відповідно гостру і хронічну форми променевої хвороби різного ступеня тяжкості (з переважанням місцевих або загальних змін). Потрапляючи до організму, радіоактивні речовини заносяться кров'ю у різні тканини та органи і стають джерелом внутрішнього опромінювання.

Онкологічна захворюваність потребує уваги аналіз причин високих показників захворюваності, смертності, занедбаності та летальності до року від онкологічних захворювань. Однією з основних причин є недостатній рівень організації медичної допомоги населенню, несвоєчасна діагностика передпухлинних станів та злоякісних захворювань, в тому числі низький рівень використання скринінгових методів діагностики та недостатній рівень інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення області з питань онкології.

Кіровоградська область має особливості радіаційного фону, оскільки її територія розташована в межах Українського кристалічного щиту, породи якого мають підвищений вміст природних радіонуклідів уран-торієвого ряду та є потужним джерелом формування радононебезпечних зон.

У Кіровоградській області ризики у сфері радіаційної безпеки обумовлені виробничою діяльністю підприємств уранодобувної промисловості, а саме підрозділами ДП "СхідГЗК".

Радіаційний стан на територіях промислових майданчиків Новокостянтинівської, Смолінськоїта Інгульської шахт, в їх санітарно-захисних зонах та зонах спостереження характеризується даними гамма-зйомки, що включає вимірювання потужностей еквівалентної дози гамма-випромінювання над поверхнею землі у відповідності до діючої методики виконання вимірів. За результатами радіоекологічного контролю якості атмосферного повітря радіаційний фон на території промислових об'єктів підприємства залишився стабільним.

Розташування виробничих і житлових приміщень над джерелами природних радіонуклідів спонукає накопиченню альфа-випромінюючих газів у повітрі підвальних приміщень та перших поверхів різного призначення. Це стає небезпечним для людей, які живуть, або працюють в таких приміщеннях.

Особливу увагу привертають укриття в підвальних приміщеннях, де перебувають люди під час загроз повітряних атак в умовах воєнного стану. Постійне і довгострокове перебування людей, особливо дітей, в зоні дії іонізуючої дози радону може привести до онкологічних захворювань та інших порушень різних органів і систем організму.

Заходи щодо вирішення — систематичний лабораторний контроль рівня еквівалентної рівноважної об’ємної активності радону-222 у приміщеннях підвалів, перших поверхів, де постійно перебувають люди; проведення заходів протирадіаційного захисту для зниження концентрації радону у повітрі приміщень.

Поширення радону - 222 з надр на поверхню землі відбувається також через воду колодязів, свердловин і каптажів, які є найпоширенішими джерелами децентралізованого водозабезпечення населення області. Накопичення радіонуклідів та продуктів їх розпаду відбувається саме у підземних та ґрунтових водах, які проходять через поклади уранових руд чи знаходяться над їх поверхнею. В такому разі потрапляння радону в організм людини відбувається шляхом вживання води з його підвищеною концентрацією, що є прямою загрозою нормальному проходженню обмінних процесів в організмі людини, потенціює канцерогенну, мутагенну дію.

Також на стан грунтових вод впливає сільськогосподарська діяльність, зокрема, застосування мінеральних добрив, агрохімікатів; порушення поводження з відходами; порушення містобудівної діяльності, в частині необлаштованих або облаштованих з порушеннями, вигрібних ям, малих очисних споруд тощо. Індикаторами таких порушень є перевищений вміст у питній воді нітратів, амонію, солей важких металів, радіонуклідів, виявлення мікробного забруднення.

У 2024 році перевищений вміст нітратів у питній воді становив 110 - на об'єктах централізованого водопостачання, 5490 - в громадських колодязях ісвердловинах; мікробне забруднення питної води відмічено у 1,696 – у водогонах та 21906 - громадських колодязях і свердловинах; забруднення природними радіонуклідами громадських джерел зафіксовано у 8,7У6 (від загальної кількості досліджених проб).

Заходи щодо вирішення - систематичний лабораторний контроль стану питної води; проведення заходів зі зниження та попередження її забруднення перед споживанням людьми; своєчасна ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ та вивезення відходів, контроль зі сторони органів місцевого самоврядування за їх виникненням; добросовісне контрольоване застосування мінеральних добрив, агрохімікатів суб'єктами господарювання та населенням; уникнення порушень містобудівної діяльності та несанкціонованого розорювання земель, наближених до населених пунктів та джерел водопостачання.

Забруднення атмосферного повітря.

Головним джерелом впливу на повітря є викиди твердопаливних котелень, промислових підприємств та автотранспорту. Моніторинг забруднення атмосферного повітря проводиться на перехрестях вулиць, завантажених автотранспортом, на межі санітарно- захисних зон промислових підприємств, у житловій забудові населених пунктів. Тривалий вплив забруднення атмосферного повітря токсичними речовинами: пилом, діоксидом азоту,

формальдегідом та іншими хімічними сполуками негативно впливає на здоров'я людини.

При цьому зростає загальна захворюваність населення, зумовлена ураженням, перш за все, органів дихання (бронхіальна астма, хронічний бронхіт, алергічні риніти та інші хронічні обструктивні захворювання легень). Особливо викиди шкідливих речовин, як від стаціонарних, так і пересувних джерел, є небезпечними для здоров'я дітей. За умов забруднення атмосферного повітря, знижуються адаптивні можливості дитячого організму, що призводить до зміни дихальних функцій, збільшення рівня легеневої патології. За результатами лабораторних досліджень Центру, протягом 2024 року зафіксовані |перевищення середньомісячних концентрацій пилу в м. Кропивницький (особливо, під час пилових бур, які двічі спостерігались на території області впродовж 2024 року. При цьому, виявлялись перевищення гранично допустимих концентрацій пилу в 1,6 рази.

Неіонізуюче випромінювання - електромагнітне випромінювання в діапазоні довжин електромагнітних хвиль від 100 нм до 10 км (ультрафіолетове випромінювання, оптичне випромінювання, інфрачервоне випромінювання, радіочастотне випромінювання тощо).

Несприятливий вплив на організм людини мають і електромагнітні випромінювання промислової частоти (50 герц) та частот радіохвильового діапазону. У помешканнях електромагнітні поля створюють: радіоапаратура, телевізори, холодильники тощо, що має певну небезпеку.

Результатом дії на організм людини електромагнітних випромінювань є: загальна слабкість, підвищена втома, порушення сну, головний біль та біль в ділянці серця. З'являється роздратованість, втрачається увага, сповільнюються рухово-мовні реакції.

У рамках Програми визначено ряд заходів, які спрямовані:

у сфері дорожнього господарства на:

1) проведення належної організації та оптимізації маршрутної мережі міжміських та приміських автобусних маршрутів загального користування відповідно до адміністративно-територіального устрою та потреб громад;

2) поліпшення експлуатаційного стану мережі автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах області та інженерних комунікацій і споруд на цих дорогах;

3) забезпечення розвитку інфраструктури електричного та іншого екологічного чистого комунального транспорту;

в охороні здоров'я на:

1) на раннє виявлення та лікування хворих на онкологічні захворювання;

2) імплементацію сучасних інноваційних технологій для удосконалення і розвитку онкологічної допомоги, паліативної допомоги, охорони психічного здоров'я, реабілітації;

3) розвиток екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, забезпечення надання якісних та доступних медичних послуг пацієнтам у

невідкладних станах;

4) вжиття оперативних заходів, необхідних для забезпечення захисту здоров'я населення, що застосовуються у разі наявності потенційних ризиків для здоров'я та епідеміологічного благополуччя населення;

5) врахування інтересів здоров'я та безпеки населення при організації і наданні медичних послуг та усунення і зменшення негативних наслідків для здоров'я населення громад від різних видів поведінки та видів діяльності людини в системі громадського здоров'я;

6) покращення доступності послуг з охорони психічного здоров'я, реалізація в області заходів в рамках Всеукраїнської програми ментального здоров'я "Ти як?".

Аналіз поширеності захворюванності та аналіз за окремими показниками смертності населення Кіровоградської області наведено у Підрозділі 2.4.3. Захворюваність населення.

2.4.2 Забруднення довкілля внаслідок військової агресії росії

Повномасштабне вторгнення росії в Україну вже завдало і продовжує завдавати руйнівної шкоди екосистемі та несе ризик для здоров'я населення.

Кіровоградська область не стала виключенням, російська федерація завдала ракетних ударів по об'єктам критичної інфраструктури та по цивільній інфраструктурі, які знаходяться на територіях громад області.

Як, стверджують фахівці з екології внаслідок детонації ракет та артилерійських снарядів утворюється низка хімічних сполук: чадний газ (CO), вуглекислий газ (CO_2), водяна пара (H_2O), бурий газ (NO), закис азоту (N_2O), діоксид азоту (NO2), формальдегід (CH_2O), пари ціанистої кислоти (HCN), азот (N_2), а також велика кількість токсичної органіки, окислюються навколишні ґрунти, деревина, дернина, конструкції. Під час вибуху всі речовини проходять повне окиснення, а продукти хімічної реакції вивільняються в атмосферу.

Основні з них - вуглекислий газ і водяна пара - не є токсичними, а шкідливі в контексті зміни клімату, оскільки обидва є парниковими газами.

В атмосфері оксиди сірки та азоту можуть спричинити кислотні дощі, які змінюють pH ґрунту та викликають опіки рослин, до яких особливо чутливі хвойні. Кислотні дощі мають негативний вплив і на організм людини, інших ссавців та птахів, впливаючи на стан слизових тканин та органів дихання.

Обстріли об'єктів промисловості та інфраструктури призводять до пожеж, які спричиняють додаткове забруднення повітря, ґрунту та води. Продукти горіння, які потрапляють, у повітря складаються з токсичних газів і твердих частинок. Фіксація фактів екологічної шкоди від російського вторгнення здійснюється у рамках функціонування інформаційної панелі "Екозагроза" та роботи оперативного штабу при Держекоінспекції.

Процедуру визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії визначено Порядком визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської федерації, затвердженим

постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 326 (далі – Порядок) та відповідними методиками, затвердженими наказами Міндовкілля.

Державною екологічною інспекцією Придніпровського округу (Держекоінспекцією розраховано збитки, завдані довкіллю у Кіровоградській області, внаслідок збройної агресії Російської Федерації наростаючим підсумком з 24 лютого 2022 року станом на 01 липня 2026 року:

за викиди в атмосферне повітря на загальну суму 319,8 млн. гривень;

за забруднення грунтів та засмічення земельних ресурсів на загальну суму 18,2 млрд. гривень;

за засмічення водних об'єктів на загальну суму 361,2 млн. гривень.

За результатами моніторингу оцінки шкоди та збитків, завданих довкіллю внаслідок збройної агресії Російської Федерації, не встановлено пошкоджень територій і об'єктів природно-заповідного фонду області.

Проте, якщо продовження ракетних обстрілів по території Кіровоградської області триватимуть існують ризики важких наслідків як для довкілля, так і для здоров'я людей.

2.4.3 Захворюваність населення

Стан здоров'я населення є важливою складовою характеристики соціально-економічного розвитку території та одним із показників, що враховуються під час стратегічної екологічної оцінки. Рівень та структура захворюваності населення формуються під впливом комплексу соціально-економічних, демографічних, медичних, поведінкових та екологічних чинників.

Для Кіровоградської області актуальним є врахування можливого впливу на здоров'я населення якості атмосферного повітря, питної води та водних ресурсів, стану ґрунтів, поводження з відходами, промислового і транспортного навантаження, фізичних факторів, а також санітарно-епідемічного стану території.

У 2025 році у структурі поширеності захворювань серед усього населення на:

першому місці знаходяться: хвороби системи кровообігу, на які приходиться 29,4% (2024 рік – 28,8%) від всіх захворювань;

другому – хвороби органів дихання – 19,8% (2024 рік - 19,3%);

на третьому – хвороби органів травлення – 7,8% (2024 рік – 7,8%);

далі: хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини – 6,6% (2024 рік – 6,5%), хвороби ендокринної системи, розлади харчування, порушення обміну речовин – 6,1% (2024 рік – 5,7%), хвороби ока та придаткового апарату – 5,4% (2024 рік – 5,4%), хвороби сечостатевої системи – 4,8% (2024 рік – 4,7%), розлади психіки і поведінки – 4,3% (2024 рік – 4,0%), травми, отруєння та інші нещасні випадки – 4,0% (2024 рік – 3,9%), хвороби шкіри та підшкірної клітковини – 2,5% (2024 рік – 3,7%), новоутворення – 2,4% (2024 рік – 2,6%), хвороби нервової систем – 2,2% (2024 рік – 2,3%), хвороби вуха та соскоподібного відростка – 1,8% (2024 рік – 2,0%), інфекційні та паразитарні

хвороби – 1,5% (2024 рік – 1,9%), всі інші захворювання – 1,4% (2023 рік – 1,4%).

Показник поширеності захворювань серед всього населення у 2025 році становить 124310,7 на 100 тис. населення проти 133424,1 у минулому році, тобто зменшився на 6,8%.

При зниженні загального показника поширеності у порівнянні з попереднім роком показник поширеності захворювань серед всього населення області (у розрахунку на 100 000 населення) по всіх класах захворювань також відмічається зниження.

У розрізі районів найвищий показник поширеності захворювань відмічається в Новоукраїнському районі – 161902,9 проти 166028,3 у 2024 році. Найнижчий: в Олександрійському районі – 108471,6 проти 112056,9 у 2024 році.

Показник захворюваності з діагнозом, встановленим вперше в житті на 1000 дітей у віці 0-17 років зменшився з 1028,8 у 2024 році до 951,3 у 2025 році, або на 7,5%.

Збільшення показника захворюваності спостерігається лише за класом хворобсистеми кровообігу з 1,8 в 2024 році до 2,1 в 2025 році, або на 16,6%.

Показник поширеності захворювань серед населення підліткового віку (15-17 років) в 2025 році зменшився на 2,9% порівняно з 2024 роком (з 1490,1 у 2024 році до 1446,1 у 2025 році).

Таблиця 48

Динаміка показників поширеності захворювань серед дітей віком 15-17 років

Показник	2023 рік	2024 рік	2025 рік
1	2	3	4
Показники поширеності захворювань на 1 тис. дітей віком 15 – 17 років, випадки	1414,5	1490,1	1446,1

У структурі поширеності захворювань дітей віком від 15-17 років:

перше місце займають хвороби органів дихання – 44,9% (2024 рік – 41,5%);

друге - хвороби ока та придаткового апарату – 10,2% (2024 рік – 11,3%);

третє – травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин - 7,5% (2024 рік – 6,8%);

далі: четверте – хвороби органів травлення – 5,9% (2024 рік – 6,7%); хвороби ендокринної системи – 5,4% (2024 рік – 5,7%), хвороби шкіри та підшкірної клітковини – 5,3% (2024 рік – 5,8%); хвороби кістково-м’язової системи – 4,5% (2024 рік – 4,8%).

Кількість зареєстрованих вперше в житті хвороб на 1 тис. дітей серед населення підліткового віку (15-17 років) у 2025 році зменшилась на 0,3% порівняно з 2024 роком (з 1107,0 у 2024 році до 1103,8 у 2025 році).

Таблиця 49

Динаміка показників захворюваності зареєстрованих вперше в житті хвороб серед дітей віком 15-17 років

Показник	2023 рік	2024 рік	2025 рік
1	2	3	4
Показники захворюваності на 1 тис. дітей віком 15 – 17 років, випадки	1025,8	1107,0	1103,8

В структурі первинної захворюваності дітей віком від 15-17 років:

перше місце займають хвороби органів дихання – 56,3% (2024 рік – 51,8%);

друге – травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин – 9,8% (2024 рік – 9,0%);

третє - хвороби ока та придаткового апарату – 6,8% (2024 рік – 7,5%);

далі: хвороби шкіри та підшкірної клітковини – 5,5% (2024 рік – 6,4%); хвороби органів травлення – 5,3% (2024 рік – 5,8%); хвороби вуха та соскоподібного відростка – 2,8% (2024 рік – 3,6%).

Низькі показники захворюваності підлітків зареєстровано у Голованівському — 824,2 та Кропивницькому — 1061,5 випадку на 1000 підлітків, при середньообласному показнику — 1103,8 випадку на 1000 підлітків.

Вищі за середньообласний показник рівні захворюваності зареєстровано у Новоукраїнському — 1375,6 та Олександрійському — 1168,3 випадку на 1000 підлітків.

Серед дорослого населення (18 років і старше) показник поширеності захворювань у 2025 році становив 125627,2 на 100 тис. відповідного населення проти 134989,3 у 2024 році, або зменшився на 6,9%.

Вище середньообласного показника поширеності захворювань серед дорослого населення (125627,2 на 100 тис. дорослого населення) зареєстровані показники в Новоукраїнському районі – 169939,0 проти 172906,4 у 2024 році.

Нижче середньообласного показника (125627,2 на 100 тис. дорослого населення) зареєстровані показники в Олександрійському районі – 107119,4 проти 109339,5 у 2024 році, Кропивницькому районі – 121365,1 проти 133308,6 у 2024 році та Голованівському районі – 125198,9 проти 146021,3 у 2024 році.

Показник захворюваності з діагнозом встановленим вперше в житті серед дорослого населення за 2025 рік склав 41016,5 у розрахунку на 100 тис. жителів проти 44652,8 у 2024 році, зменшився на 8,1%.

Показник захворюваності з діагнозом встановленим вперше в житті серед дорослого населення у розрахунку на 100 тис. населення відповідного віку збільшився по наступних класах хвороб та окремих захворюваннях:

хвороби ендокринної системи, розлади харчування, порушення обміну речовин – у показнику з 1005,7 у 2024 році до 1032,1 у 2025 році, або на 2,6%,

у тому числі - тиреотоксикоз у показнику з 17,2 у 2024 році до 21,9 у 2025 році, або на 27,3%;

розлади психіки та поведінки у показнику з 353,8 у 2024 році до 374,0 у 2025 році, або на 5,7%

катаракта у показнику - з 412,2 у 2024 році до 418,3 у 2025 році, або на 1,5%;

хвороби системи кровообігу у показнику з 3897,1 у 2024 році до 4078,4 у 2025 році, або на 4,6%,

у тому числі – гіпертонічна хвороба у показнику з 1486,8 у 2024 році проти 1625,3 у 2025 році, або на 9,3%,

ішемічна хвороба серця – у показнику з 994,4 у 2024 році проти 1022,1 у 2025 році, або на 2,8%,

цереброваскулярні захворювання – у показнику з 421,6 у 2024 році до 486,9 у 2025 році, або на 15,5%;

бронхіальна астма у показнику з 39,0 у 2024 році до 39,6 у 2025 році, або на 1,5%;

хвороби кістково-м'язової системи у показнику з 2865,0 у 2024 році до 2947,5 у 2025 році, або на 2,9%

ревматоїдний артрит та інші запальні артропатії у показнику з 138,5 у 2024 році до 177,6 у 2025 році, або на 28,2%,

анкілозуючий спондиліт у показнику з 4,2 у 2024 році до 6,0 у 2025 році, або на 42,8%;

хронічний гломерулонефрит у показнику з 2,7 у 2024 році до 3,2 у 2025 році, або на 18,5%.

Туберкульоз – одна з найбільш актуальних проблем сучасної медицини.

Головні причини погіршення епідемічної ситуації з туберкульозу: економічний спад, військові конфлікти, міграційні процеси, зниження життєвого рівня населення, погіршення екологічної ситуації.

За підсумками 2025 року епідситуація щодо туберкульозу в Кіровоградській області залишається напруженою.

Показник захворюваності на туберкульоз (вперше зареєстровані випадки та рецидиви) **зменшився у порівнянні з 2024 роком на 12,3%** та склав

66,2 випадку на 100 тис.населення, зареєстровано 594 осіб (2024 рік – показник 75,4 випадку на 100 тис. населення, 677 осіб), **з них вперше зареєстровано - 470 осіб.**

Показник захворюваності серед вперше зареєстрованих зменшився на 13,8% та склав 52,4 на 100 тис. населення (2024 рік – 60,7 на 100 тис. населення, 545 осіб).

Основним дестабілізуючим фактором є зростання питомої ваги несвоєчасно виявлених форм туберкульозу: показник зріс на 10,5%: з 23,4% у 2024 році до 33,9% у 2025 році.

З туберкульозом легень взято на облік 440 осіб, показник захворюваності серед хворих на туберкульоз легень **зменшився на 12,2%** та - склав 49,0 на 100 тис. населення (2024 рік – 55,8 на 100 тис. населення, 501 особа).

Найвища питома вага людей з несвоєчасно виявленими формами туберкульозу серед вперше зареєстрованих людей з туберкульозом (нові випадки) зареєстрована у Голованівському районі (42,3%), далі - Олександрійський район – 39%, Новоукраїнський район – 31,4%, Кропивницький район -28,3%.

Показники захворюваності серед вперше діагностованого туберкульозу в розрізі районів: Новоукраїнський – 69,5 на 100 тис. населення, Кропивницький – 63,5 на 100 тис. населення, Олександрійський – 36,1 на 100 тис. населення, Голованівський – 22,8 на 100 тис. населення.

Серед вперше виявлених хворих на туберкульоз у 2025 році показник бацилярного туберкульозу зменшився на 1,4% та склав 31,3 на 100 тис.. населення (2024 рік – 31,8 на 100 тис. населення).

За підсумками 2025 року спостерігається тенденція до зниження реєстрації випадків туберкульозу серед дітей віком до 14 років на 33,8%: 2025 рік: 35,7 на 100 тис. дитячого населення (47 дітей); 2024 рік: 53,9 на 100 тис. дитячого населення (71 дитина).

Показники захворюваності на туберкульоз серед дітей віком до 14 років **в розрізі районів:** Новоукраїнський – 18 дітей, показник 89,0 на 100 тис. дитячого населення; Кропивницький – 21 дитина, показник 31,6 на 100 тис. дитячого населення; Олександрійський – 6 дітей, показник 20,8 на 100 тис. дитячого населення; Голованівський – 2 дітей, показник 12,3 на 100 тис. дитячого населення.

Захворюваність на туберкульоз серед підлітків (нові випадки+рецидиви) зменшилася на 21%, виявлено 15 осіб, показник склав 57,4 на 100 тис. підліткового населення (2024 рік – 19 осіб, показник – 72,7 на 100 тис. підліткового населення).

У розрізі районів області: Кропивницький – 10 підлітків, показник 75,6 на 100 тис. підліткового населення; Голованівський – 2 підлітки, показник 63,5 на 100 тис. підліткового населення; Новоукраїнський – 2 підлітки, показник 51,1 на 100 тис. підліткового населення, Олександрійський – 1 підліток, показник 17,1 на 100 тис. підліткового населення.

У 2025 році кількість випадків лікарсько-стійкого туберкульозу зменшилась на 39,7% порівняно з 2023 роком.

Вперше зареєстровано 111 випадків лікарсько-стійкого туберкульозу, показник склав 12,4 на 100 тис. населення (2024 рік – 184 особи, показник – 20,5 на 100 тис. населення).

Захворюваність на активний туберкульоз у поєднанні зі СНІДом збільшилась на 8,6%, порівняно із минулорічними даними, та склала 76 осіб,

показник – 8,5 на 100 тис. населення (2024 рік –70 осіб, показник 7,8 на 100 тис. населення).

Злоякісні новоутворення є однією з найнебезпечніших медико-біологічних і соціально-економічних проблем. Захворюваність і смертність від раку постійно зростають у зв'язку з несприятливою екологічною ситуацією та значним старінням населення.

За оперативними даними обласного канцер-реєстру **показник захворюванності на злоякісні пухлини зменшився** знизився з 459,9 на 100 тис. населення у 2024 році до 452,2 у 2025 році (на 1,7%).

У 2024 році у структурі захворюваності перше місце посідає посідає:

перше місце посідає рак шкіри (15,0%); друге – рак легені (10,5%); третє – рак молочної залози (10,1%); четверте – рак передміхурової залози (6,8%); п'яте – рак ободової кишки (5,7%); шосте - рак прямої кишки (5,2%).

Рівень захворюваності на злоякісні пухлини коливається від 617,8 на 100 тис. населення у м.Кропивницькому до 205,1 в Онуфріївській громаді. Найвищі рівні захворюваності зареєстровано у м. Кропивницькому 617,8, Кам'янецькій - 563,2, Знам'янській – 524,7, Кропивницькій – 616,1 громадах і м.Олександрії – 446,9.

Зростання показника захворюваності на злоякісні пухлини відбулося у Голованівській громаді з 332,9 на 100 тис. населення у 2024 році до 357,7 у 2025 році, Долинській з 292,3 до 3405, Компаніївській з 389,8 до 446,5, Кам'янецькій з 471,1 до 563,2, Олександрівській з 353,5 до 430,7, Устинівській з 265,8 до 385,8, Маловисківській з 431,5 до 436,5, Петрівській з 311,9 до 339,0 і Світловодській з 220,9 до 250,4 громадах територій області, який знизився у порівнянні з 2024 роком на 1,7% у 2025році (по Україні зріс на 1,1% у 2024р. у порівнянні з 2023р.). У всіх інших громадах територій області відбулося зниження.

Значне зниження показника захворюваності на злоякісні новоутворення зареєстровано у Новомиргородській території з 510,8 у 2024 році до 333,0 у 2025 році, Бобринецькій з 432,1 до 306,2, Кропивницькій з 655,9 до 616,1, Добровеличківській з 415,8 до 380,7 та Онуфріївській з 331,8 до 205,1.

В жодній території області крім Долинської за останні п'ять років не спостерігалась рівномірна крива росту чи зниження показника захворюваності, а лише хвилеподібного характеру, що свідчить про несвоєчасну діагностику злоякісних пухлин та допущені похибки їх реєстрації в популяційному канцер-реєстрі.

Особливо це стосується громад Благовіщенської, Олександрійської, Новоархангельської, Петрівської, Онуфріївської, Устинівської, Кам'янецької, Новоукраїнської і Світловодської територій та м.Олександрії.

Відсоток виявляємості раку при профоглядах значно знизився у 2025 році і склав 6,9% проти 9,2% у 2024 році, та являється значно нижчим середньоукраїнського показника 2024 року – 15,3%.

Низький він по м.Олександрії – 2,6%, Олександрійській – 3,0%, Маловисківській – 0,7%, Добровеличківській – 0,9%, Кам'янецькій – 1,4% територіях.

Відсутня виявляємість у громад Світловодської, Новомиргородської, Новоукраїнської, Олександрівської, Кіровоградської, Бобринецької і Голованівської територій.

У порівнянні з 2024 роком зріс відсоток онкозанедбаності і склав 23,8% (2024 рік – 22,3%) при середньоукраїнському 20,1% у 2024 році. Незадовільний стан своєчасної діагностики злоякісних пухлин у громад Голованівської території, де відсоток занедбаності склав 30,0%, Благовіщенської – 29,6%, Вільшанської – 28,9%, Маловисківської – 29,7%, Новоукраїнської – 30,7%, Олександрівської – 32,2%, Світловодської – 44,2% та Петрівської – 28,6%.

Зберігається високий рівень занедбаності при раку глотки – 49,0%, раку шлунка – 60,3%, раку ротової порожнини – 37,5%, раку легені – 54,4%, раку передміхурової залози – 32,4%, раку нирки – 30,8%, раку ободової кишки – 31,7%, раку прямої кишки – 23,7%.

Відсоток хворих серед вперше виявлених у 2025 році які отримали спеціальне лікування склав 73,7%, 26,3% хворих на злоякісні новоутворення не були охоплені спеціальним лікуванням.

Із кількості онкохворих, які перебувають на обліку на кінець 2025 року (35108), 5 і більше років з моменту встановлення діагнозу складає 67,0%.

Найвищий відсоток зареєстровано при раку кісток і сполучної тканини – 78,5%, раку губи – 79,3%, щитоподібної залози – 76,9%, раку шийки матки – 80,9%, тіла матки – 75,4%, яєчника – 76,5%, найнижчий при раку стравоходу лише 29,1%, раку легень – 42,8% і раку передміхурової залози – 49,3%.

Аналіз структури смертності за причинами смерті:

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України статистична інформація за 2022-2025 роки стосовно причин смертності від захворювань буде оприлюднена після завершення встановленого згідно з пунктом 1 Закону України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни" терміну для подання статистичної та фінансової звітності

Враховуючи ситуацію, яка склалася наведено дані за 2021 рік:

першому місці, знаходяться хвороби системи кровообігу і становлять від загальної кількості смертей 57,6% *(2020 рік – 62,4%, 2019 рік – 64%);*

другому – смерті від злоякісних новоутворень – 9,8% *(2020 рік – 11,6%, 2019 рік – 12,8%);*

третьому – хвороби органів дихання – 8,3% *(2020 рік – 3,3%, 2019 рік – 2,2%);*

четвертому - смерті від симптомів та неточно визначених станів – 7,9% *(2020 рік – 8,4%, 2019 рік – 8,4%),* що свідчить про низький рівень посмертної діагностики;

п’ятому місці – смерті внаслідок короновірусної інфекції – 6,6% *(2020 рік – 1,5%);*

шостому місці - нещасні випадки, отруєння, травми – 4,3% *(2020 рік - 5,7%, 2019 рік – 5,5%);*

далі - хвороби органів травлення – 2,9% *(2020 рік – 3,6%, 2019 рік – 3,2%).*

За даними Мін'юста за 2025 рік у Кіровоградській області: чисельність померлих склала 14559 осіб (2024 рік – 14898 осіб), що на 2,3% меньше порівняно з 2024 роком. Природний приріст (скорочення) є відємним і складає (-10664 особи). Рівень смертності в області у 3,6 раза перевищив рівень народжуваності.

За даними Головного управління статистики області, включаючи дані межрегіонального обміну за 2025 рік померло 39 дітей до року, а показник дитячої смертності склав на 10 тис.новонароджених становить 35 дітей 1 року життя, порівняно з минулим роком більше на 3 дітей, або на 9,4%.

У 2025 році зареєстровано 1 випадок материнської смертності в КНП "Кіровоградська обласна лікарня Кіровоградської обласної ради" (причина смерті - двобічна крупновогнищева пневмонія). У Головному управлінні статистики області повідомили, що зазначений випадок материнської смертності врахований за місцем проживання жінки (Київська область).

Показник материнської смертності у розрахунку 100 тисяч народжених живими становить 27,72 проти 48,11 у 2024 році та проти 20,82 у 2023 році (за 2022 рік – 18,90, за 2021 рік – 36,15, за 2020 рік - 66,14, за 2019 рік – 15,73, за 2018 рік -14,13, за 2017 рік випадків материнської смертності в області не було зареєстровано).

Показник дитячої смертності за підсумками 2025 року становить 8,57 на 1000 народжених живими проти 6,66 у 2024 році та проти 7,20 у 2023 році, що більше 2024 року на 28,7%.

За даними департаменту охорони здоров'я проведено аналіз за окремими показниками смертності:

1) за причинами смерті серед померлих дітей 1-го року життя на:

першому місці знаходяться стани, що виникають у перинатальному періоді – 36,74 на 10 тисяч народжених живими (2024 рік – 29,85), або 42,9% (2024 рік – 44,8%);

другому місці – вроджені вади розвитку – 22,04 на 10 тисяч народжених живими (2024 рік – 9,18), або 25,7%;

третьому місці - хвороби ендокринної системи – 9,8 на 10 тисяч народжених живими (2024 рік – 18,4), або 11,4%;

четвертому місці – хвороби органів дихання (пневмонія) – 7,35 на 10 тисяч населення проти 4,59 у 2024 році, або 8,6%;

нещасні випадки отруєння, травми – 4,90 на 10 тисяч народжених живими (2024 рік – 0), або 5,7%.

У розрізі районів показник дитячої смертності у 2025 році становив:

у Голованівському районі – 7,8 проти 12,80 у 2024 році, у Кропивницькому районі – 4,26 проти 7,16, у Новоукраїнському районі – 10,95 проти 11,76, у Олександрійському районі – 11,44 проти 5,79 на 1000 живороджених;

2) показник смертності від туберкульозу зменшилась на 13,5% та склала 32 особи. Показник смертності становить 3,6 на 100 тисяч населення (2024 рік – 37 осіб, показник – 4,1 на 100 тисяч населення). Це пов'язано переважно з впровадженням пацієнт-орієнтованих моделей лікування та короткострокових схем лікування, як чутливого, так і лікарсько-стійкого туберкульозу. У розрізі районів області Голованівський – 1 особа, показник – 0,8 на 100 тисяч населення, Олександрійський – 6 осіб, показник - 2,7 на 100 тисяч населення, Новоукраїнський – 4 особи, показник - 3,0 на 100 тисяч населення, Кропивницький– 21 особа, показник 4,9 на 100 тисяч населення;

3) показник смертності від злоякісних пухлин зріс і склав 197,7 у 2025 році проти 196,3 на 100 тисяч населення у 2024 році (по Україні у 2024 році – 103,9). Стабільно високий він у м.Кропивницькому, який у звітньому році склав 224,7 на 100 тисяч населення, у громад Знам'янської території 258,1, Кропивницької – 264,0, Маловисківської – 201,9, високий він і у громад Голованівської території – 205,4, Новоукраїнської – 205,6, Новомиргородської – 211,9, Петрівської – 221,5 та Олександрівської – 219,4;

4) відбувається щорічне зростання показників смертності при раку легень, який у 2025 році склав 37,6, раку молочної залози – 25,5, раку передміхурової залози – 22,4, прямої кишки і ануса – 14,6;

5) показник смертності від ВІЛ-інфекції зменшився на 1,1%, **в тому числі від СНІДу** у 1,5 рази. Кількість померлих ВІЛ-інфікованих осіб від загальної кількості вперше взятих під медичний нагляд протягом року складає 29,5% проти 24,4% за 2024 рік.

Від ко-інфекції (туберкульоз/ВІЛ-інфекція) померло 4 особи, проти 3 у 2024 році.

З 88 померлих ВІЛ-інфікованих осіб АРТ - терапію отримували всі 88 осіб (100,0%), з них отримували більше 12 місяців 84 осіб (95,4%) проти 98 померлих за 2024 рік,

Серед 18 померлих від СНІДу АРТ - терапію отримували 18 осіб (100,0%), з них отримували більше 12 місяців 18 особи (100 %) проти 27 померлих за 2024 рік, з яких 22 (81,4%) осіб отримували АРТ, а більше 12 місяців 45 осіб (86,5%). Не дивлячись на високий відсоток охоплення хворих АРТ, антиретровірусна терапія виявилась неефективною та не вплинула на перебіг захворювання, коли підвищується ризик розвитку ускладнень та смертності.

5) показник смертності внаслідок аварії на ЧАЕС зменшився на 8,8% порівняно з 2024 роком і становить 146 постраждалих (2024 рік – 160 осіб), з них : 133 ліквідатора, 2 евакуйованих, 11 переселенців.

За причинами смерті: 81 особа померла (55,5%) – від хвороб системи кровообігу; 47 померло внаслідок новоутворень, у тому числі 44 (30,1%) – від

злоякісних новоутворень; 8 (5,5%) – від хвороб органів дихання; 4 (2,7%) – від захворювань органів травлення; 3 (2,1%) – від травм і отруєнь; 2 (1,4%) – внаслідок хвороб нервової системи; 1 (0,7%) – від інфекційних хвороб.

6) показник смертності від інших захворювань, не пов'язаних з ВІЛ-інфекцією складає 49 (55,6%) особи проти 52 (53,0%) за 2024 рік, у тому числі померло від інших захворювань 19 осіб (21,5%) проти 28 (53,8%) та від інших причин (нещасні випадки, суїцид, отруєння алкоголем і т.д.), які складають 26 випадки (29,5%) проти 24 (46,1%) за 2024 рік (серед померлих від інших причин найбільшу частку складають навмисні самоушкодження - 4 (4,5%) випадків та транспортні нещасні випадки – 5 (5,6 %) випадків проти відповідно 7 (29,2%) випадків навмисного самоушкодження та 5 (13,5%).

Серед основних причин смерті від інших захворювань, не пов'язаних з ВІЛ-інфекцією, переважають захворювання серцево-судинної системи, цироз печінки та вірусний гепатит С, злоякісні новоутворення, інсульти.

Причина смерті невідома зареєстрована у 11 (12,5%), від загальної кількості померлих проти 19 (19,4%) за 2023 рік.

Заходи, які вжитті з початку 2026 року для зниження показника смертності, зокрема:

1) 5 медичних закладів області уклали з НСЗУ договори на отримання пакету медичних послуг "Готовність закладу охорони здоров'я до надання медичної допомоги в надзвичайних ситуаціях" (КНП "Обласна клінічна дитяча лікарня Кіровоградської обласної ради", КНП "Кіровоградська обласна лікарня Кіровоградської обласної ради", КНП "Центральна міська лікарня Кропивницької міської ради", КП "Центральна міська лікарня м. Олександрії" Олександрійської міської ради, КНП "Новоукраїнська міська лікарня" Новоукраїнської міської ради).

Відповідно до специфікацій контрактування за цим пакетом медпослуг, заклад має надавати медичну допомогу постраждалим у надзвичайних ситуаціях, включаючи травми/політравми, ураження хімічного та радіаційного характеру, отруєння, інфекційні захворювання, зокрема, особливо небезпечні інфекційні хвороби.

2) забезпечено надання якісних та доступних медичних послуг вагітним, роділлям, породіллям, новонародженим, здійснення розширеного неонатального скринінгу, впровадження допоміжних репродуктивних технологій;

3) збільшено рівень охоплення населення профілактичними заходами, зокрема скринінгом груп ризику (75%) та профілактичним лікуванням (95,4%), що сприяє ранньому виявленню та попередженню розвитку захворювання.

4) здійснювалися заходи з профілактики, ранньої діагностики і лікування серцево-судинних захворювань.

5) здійснюються заходи щодо раннього виявлення та лікування хворих на туберкульоз, зокрема проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів на туберкульоз, скринінг, профілактичні щеплення та профілактичне лікування серед осіб з груп найвищого ризику розвитку туберкульозу, тощо.

За підсумками І півріччя 2026 року відмічається подальше зниження показників захворюваності на туберкульоз, зокрема загальна захворюваність (нові випадки+рецидиви) зменшилась на 30% порівняно з відповідним періодом 2025 року, серед вперше виявлених випадків – на 28,6%.

Для раннього виявлення онкологічних захворювань закладами охорони здоров'я укладено договори з Національною службою здоров'я України на пакети "Мамографія", "Гістероскопія", "Езофагогастродуоденоскопія", "Колоноскопія", "Цистоскопія", "Бронхоскопія".

Крім того, з метою раннього виявлення та лікування хворих на туберкульоз, онкологічні захворювання закладами охорони здоров'я області для підвищення обізнаності населення постійно ведеться інформаційно-просвітницька робота, зокрема підготовка та розміщення друкованих інформаційних матеріалів у медичних закладах області, засобах масової інформації, соціальних мережах, виступи по теле- радіопередачах тощо.

За звітний період на ВІЛ-інфекцію було обстежено 45170 осіб, з них у 118 осіб виявлені позитивні результати, швидкими тестами було обстежено 37126 особи. Усім ВІЛ- позитивним особам розпочато АРТ.

6) забезпечується надання якісних та доступних медичних послуг пацієнтам у невідкладних станах.

За І півріччя 2026 року бригадами екстреної (швидкої) медичної допомоги області виконано 89,2 тис. виїздів (за І півріччя 2025 року – 84,6 тис. виїздів). Під час виїздів медичну допомогу надано 51,3 тис. особам, що на 6,1 тис. осіб більше порівняно з відповідним періодом 2025 року. Амбулаторно швидка медична допомога надана 4,7 тис. хворим;

7) в ДУ "Кіровоградський ОЦКПХ МОЗ" створені та функціонують групи оперативного реагування на надзвичайні ситуації для реалізації для здійснення хімічного, біологічного, радіаційного спостереження. Групи оперативного реагування переведені в режим підвищеної готовності та забезпечені засобами індивідуального захисту, відповідним обладнанням, приладами для індивідуального дозиметричного контролю, автомобільним транспортом, запасом пального не менше 5 діб. Центр працює в режимі постійної готовності для вжиття оперативних заходів, необхідних для забезпечення захисту та санітарно-епідемічного благополуччя населення.

2.5 Охорона здоров'я

2.5.1 Ресурси охорони здоров'я

До мережі медичних закладів області входять 6 надкластерних, 5 кластерних та 16 загальних закладів охорони здоров'я області.

Станом на 01 липня 2026 року медичну допомогу населенню області надавали 78 закладів охорони здоров'я (у тому числі: 32 лікарняні заклади; 4 диспансери; 32 самостійні амбулаторно-поліклінічні заклади (з них, 29 ЦПМСД, 1 самостійна АЗП/СМ, центр репродуктивного здоров'я, поліклінічне об'єднання), 3 стоматологічні поліклініки; 1 санаторій; 1 обласний територіальний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф;

1 станція переливання крові; 1 бюро СМЕ; 1 регіональний центр громадського здоров'я; 1 будинок дитини; 286 ФАПів/ФП (в складі ЦПМСД 275, в складі селищної лікарні – 11).

Станом на 30 червня 2026 року в стаціонарах лікувально-профілактичних закладів області налічувалось 6511 розгорнутих лікарняних ліжок, а показник забезпеченості стаціонарними ліжками в розрахунку на 10 тис. постійного населення складав 72,6 (за І півріччя 2025 року – 71,9).

За І півріччя 2026 року збільшилась кількість ліжок у КНП "Обласний клінічний онкологічний центр Кіровоградської обласної ради" на 50 од. Водночас, скорочено кількість ліжок в КНП "Кіровоградська обласна лікарня Кіровоградської обласної ради" (20 од.) та КНП "Знам'янська міська лікарня ім. А.В. Лисенка" Знам'янської міської ради (10 од).

Показник забезпеченості населення амбулаторіями у розрахунку на 10 тис. населення становить 1,73 проти 1,74 за відповідний період 2025 року.

Таблиця 50

Мережа закладів охорони здоров'я в області

Показники	Роки:						
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Січень-червень 2026 року
1	2	2	9	10	11	12	
Кількість лікарняних закладів, од.	35	36	36	34	33	32	32
Кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів, які надають допомогу од.	82	83	82	76	34	32	32
Кількість лікарняних ліжок – всього, од.	6999	6509	6382	6445	6496	6467	6511
Кількість лікарняних ліжок - на 10 тис. населення, од.	76,6	72,5	71,1	71,83	72,4	72,1	72,6

Станом на 01 липня 2026 року у закладах охорони здоров'я області працювало 2703 лікаря (з них, 239 осіб з числа ВПО), що на 10 тис. населення складає 30,1%; середніх медичних працівників 6045 осіб (з них, 298 з числа ВПО), що на 10 тис. населення складає 67,4%.

Показник укомплектованості закладів охорони здоров'я області лікарями складав 66,4%, молодших спеціалістів з медичною освітою – 84%. Потреба у доукомплектуванні закладів охорони здоров'я області лікарями складає 284 особи, середнім медичним персоналом – 161 особа.

Найбільший дефіцит лікарів спостерігається за спеціальностями: "Загальна практика – сімейна медицина", "Педіатрія", "Анестезіологія", "Терапія", "Неврологія", "Хірургія", "Фізична та реабілітаційна медицина".

Задля поліпшення забезпеченості лікарськими кадрами закладів охорони здоров'я, зокрема сільської місцевості, здійснюється їх укомплектування лікарями з числа внутрішньо переміщених осіб. Наразі в закладах охорони

здоров'я області працює 545 медичних працівників внутрішньо переміщених осіб, із них 257 лікарів.

Всі заклади охорони здоров’я області цифровізовані і працюють в електронній системі охорони здоров’я.

2.5.2 Показники медичного обслуговування дітей та підлітків

Чисельність дітей, яка обслуговується закладами охорони здоров'я області на 01 січня 2025 року зменшилася на 9,5 тис. осіб порівняно з 2024 роком та становить 111,6 тис. осіб (станом на 01 січня 2025 року – 121 тис. особи), зменшення відбулося за рахунок: дітей віком від 0 до 14 років на 9,3 тис.осіб та віком 15-17 років – на 0,2 тис. осіб порівняно з 2024 роком.

Чисельність новонароджених, **зареєстрованих в органах РАЦС за 2024 рік зменшилася** на 242 особи порівняно з 2024 роком та становить 3,9 тис. осіб (2024 рік – 4,1 тис. особи).

Число пологів зменшилось у 2025 році на 321 випадки порівняно з 2024 роком (2022 рік – на 328 випадки).

Чисельність дітей у віці до 1 року зменшилася на 428 дітей порівняно з 2024 роком і становить 2592 дитини (2024 рік – 3020 особи).

Чисельність дитячого населення з інвалідністю віком від 0 до 17 років становить 3,7 тис. осіб (станом на 01 січня 2025 року 3,8 тис. осіб), включаючи дітей інвалідів, що знаходяться під спостереженням приватних закладів та ФОП.

Показник інвалідності дітей у віці 0 – 17 років на 10 тис.дітей відповідного віку становить 234,5 проти 235,8 у 2024 році та проти 248,2 у 2023 році.

Вперше визнано інвалідами у звітному році 343 дитини проти 271 дитина у минулому році, показник – 21,7 проти 17,2 в розрахунку на 10 тис.дітей у 2024 році.

Серед дітей-інвалідів до 17 років найбільшу частку займають діти у віці 7–14 років – 58,5% (2024 рік – 58,6%), у віці 15 – 17 років – 27,0% (2024 рік – 25,4%), від 3 - 6 років –11,7% (2024 рік – 13,7%), 0 – 2 роки – 2,7% (2024 рік – 2,2%).

Питома вага дітей, які вперше визнані інвалідами у 2025 році через вроджені аномалії – 21,9% (2024 рік – 22,9%), розлади психіки і поведінки 32,2%
(2024 рік – 28,8%), хвороби нервової системи – 11,9% (2024 рік – 12,2%), хвороби ендокринної системи – 15,2% (2024 рік – 9,2%).

Показник забезпеченості дитячого населення від 0 до 17 років включно лікарняними ліжками становив на кінець 2025 року 52,11 (2024 рік – 53,31) на 10 тис. дитячого населення, в тому числі педіатричними (соматичними) ліжками склав 20,7 (2023 рік – 19,76).

Чисельність лікарів-педіатрів включно з педіатрами-неонатологами станом на 01 січня 2026 року зменшилася на 10 фізичних особи, порівняно з 2024 роком і становить 153 особи.

Показник забезпеченості дітей від 0 до 17 років лікарями-педіатрами становить 1,37 на 1000 дітей проти 1,35 у 2024 році.

Відсоток укомплектованості штатних посад зайнятими посадами становить 77,1%, фізичними особами – 68,8%(2024 рік відповідно 79% і 68,8%).

Чисельність дитячого населення підліткового віку (15-17 років) зменшилась на 0,2 тис.особи (на 0,9%), порівняно з 2024 роком та становить 24,8 тис. осіб (станом на 01 січня 2025 року – 25 тис. осіб) за рахунок переходу дітей, яким виповнилось 15 років в іншу вікову категорію (підлітковий вік).

Заходи, які вжитті з початку 2026 року для поліпшення якості і доступності медичних послуг:

1) з метою розвитку та підтримки закладів системи охорони здоров'я, поліпшення доступу жителів області до якісної діагностики та лікування, здійснюється реалізація обласної програми розвитку та підтримки комунальних закладів охорони здоров’я, які перебувають в управлінні обласної ради, на період 2024-2027 роки. На виконання заходів цієї програми з обласного бюджету на 2026 рік передбачено видатки у сумі 9 млн. гривень, з яких станом на 01 липня 2026 року профінансовано 6,1 млн. гривень.

2) для поліпшення матеріально-технічної бази станом на 01 липня 2026 року здійснювалася закупівля медичного, технологічного обладнання в закладах системи охорони здоров’я обласного підпорядкування за рахунок власних надходжень, Національної служби здоров’я України тощо на загальну суму 68,5 млн. гривень.

3) з метою збільшення обсягів надання медичних послуг населенню області створення належних умов для розширення можливостей контрактування нових пакетів НСЗУ закладами охорони здоров'я незалежно від форми власності укладено договори про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій НСЗУ.

Програмою медичних гарантій на 2026 рік були передбачені пакети послуг, які охоплювали всі основні види медичної допомоги: первинну, спеціалізовану та високоспеціалізовану допомогу, екстрену, паліативну допомогу та медичну реабілітацію.

4) лікарняні заклади повністю забезпечені імунобіологічними препаратами (вакцинами) для проведення профілактичних щеплень як населенню області так і для внутрішньо переміщених осіб. Також в області в наявності лікарські засоби для осіб, які хворіють на інфекційні хвороби високого рівня летальності (правець, ботулізм, дифтерія, малярія та сказ).

У Кіровоградській області постійно функціонують 98 пунктів щеплень в усіх ЦПМСД та ФОПах області.

Під час 6 виїзних вакцинальних сесій до територіальних громад проведено 1392 щеплення проти дифтерії, правця та COVID-19.

5) закладами охорони здоров’я обласного підпорядкування (за оперативною інформацією) виконано протипожежних заходів на суму 853,6 млн. гривень. Закладами охорони здоров'я Кропивницької міської ради на протипожежні заходи спрямовано 526,9 тис. гривень.

6) проводяться просвітні заходи щодо формування здорового способу життя і гігієнічного виховання населення, зменшення негативних наслідків для здоров'я населення області від різних видів поведінки та вид діяльності людини в системі громадського здоров'я.

За інформацією КЗ "Регіональний центр громадського здоров'я Кіровоградської обласної ради" (далі – Регіональний центр) закладами охорони здоров'я області за І півріччя 2026 року:

проведено: бесід – 398090; лекцій – 4437; конференцій, вебінарів, круглих столів, телепередач – 708;

випущено: санбюлетнів – 2086; статей в пресі – 68;

інші заходи (соціальні мережі, сайти) – 1220.

Крім того, фахівцями Регіонального центру систематично поширюються дописи Міністерства охорони здоров'я України, Державної установи "Центр громадського здоров'я МОЗ України", Національної служби здоров'я України на власній сторінці Facebook стосовно інфекційних та неінфекційних захворювань, безоплатних медичних послуг для осіб з груп ризику тощо.

2.6 Прогноз екологічної ситуації

2.6.1 Кліматичний прогноз

Температура: У 2025 році в Кіровоградській області спостерігалися аномально високі температури, зниження кількості опадів у літній період, часті посушливі явища та зростання ризику теплових хвиль і природних пожеж.

Тенденція до підвищення температури та нерівномірності опадів продовжила проявлятися і у 2026 році. За узагальненими даними метеостанцій області, у березні 2026 року середня температура була на 4,85 °С, у червні – на 1,76 °С, а у серпні – на 4,58 °С вищою за кліматичну норму 1961–1990 років.

Особливо аномальним був серпень 2026 року: середня температура становила близько +24,5 °С, що приблизно на 4,6 °С вище кліматичної норми, а максимальна температура на окремих метеостанціях області перевищувала +36 °С.

Опади: Водночас у 2026 році спостерігалася значна нерівномірність розподілу атмосферних опадів як у часі, так і по території області. Чергування періодів достатнього зволоження з тривалими періодами без опадів, особливо у літній період, підвищувало ризик формування посушливих умов.

Екстремальні явища: Зростання частоти теплових хвиль. Підвищений ризик лісових пожеж через сухі умови.

Вплив на екосистеми: Погіршення стану грунтів через висушування. Зміни в біорізноманітті, зокрема зменшення чисельності водоплавних птахів.
Можемо припустити, що у подальшому це може призвести до:

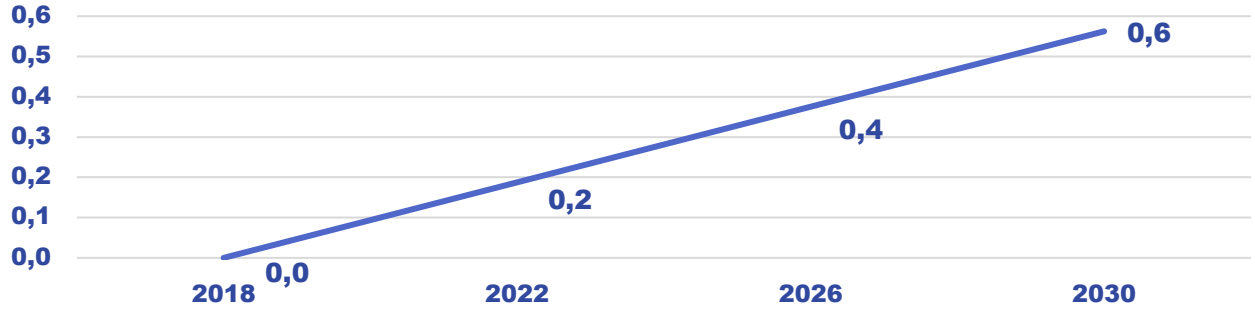
Вплив на здоров'я: Високі температури, що зберігалися протягом тривалого часу, негативно позначилися на здоров'ї населення. Лікарі відзначали зростання кількості звернень з приводу теплових ударів, загострення серцево-судинних захворювань, а також загального погіршення самопочуття людей, особливо вразливих груп - дітей, літніх людей та хронічно хворих.

Вплив на довкілля: Екстремальна спека сприяла підвищенню ризику виникнення лісових пожеж. Крім того, спека призвела до зниження рівня води в річках та озерах, що негативно вплинуло на водні екосистеми.

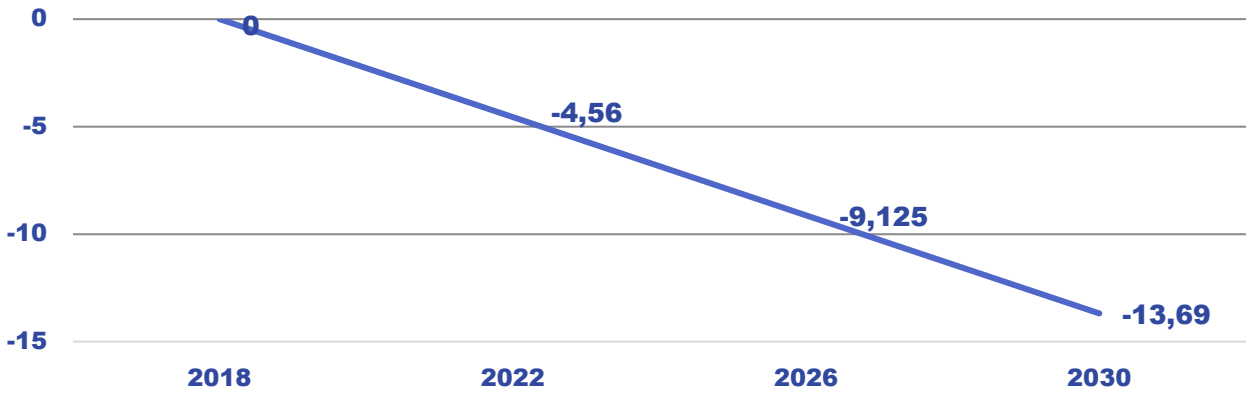
За даними кліматичного прогнозу ООН для територій Центральної України, до 2030 року середньорічна температура може зрости більш ніж на 0,5 °С, а кількість атмосферних опадів може зменшитися приблизно на 14 мм на рік порівняно з 2018 роком. За наведеним прогнозом, до 2030 року зміна середньорічної температури становить близько +0,6 °С, а зменшення річної кількості опадів – близько 13,7 мм.

Це може призвести до зміни господарського направлення регіону, суттєвої зміни промислового та демографічного профілю.

Кліматичний прогноз ООН Центральної України до 2030 року

Діаграма 5 Прогноз росту середньорічної температури, відносно 2018 року, °С

Діаграма 6 Прогноз щодо зменшення річних опадів, відносно 2018 року, мм

Висновок: З урахуванням довгострокового прогнозу для Центральної України та фактичних кліматичних тенденцій, які спостерігалися у Кіровоградській області у 2025–2026 роках, на 2027 рік можна прогнозувати подальше посилення проявів кліматичної мінливості, зокрема:

підвищення температурного режиму порівняно з кліматичною нормою та збільшення кількості періодів з аномально високими температурами;

зростання частоти та тривалості теплових хвиль, особливо у літній період, із можливістю повторення екстремально високих температур;

подальшу нерівномірність розподілу опадів у часі та по території області, із чергуванням короткочасних інтенсивних опадів та тривалих бездощових періодів;

зростання частоти та інтенсивності посух, особливо у весняно-літній період, що може посилювати дефіцит вологи у ґрунті;

підвищення ризику деградації ґрунтів та зниження їхньої продуктивності внаслідок тривалого дефіциту вологи та високих температур;

підвищення ризику виникнення природних пожеж, зокрема лісових та степових, через поєднання високих температур, сухої погоди та тривалих періодів без опадів;

посилення навантаження на водні ресурси, зокрема внаслідок збільшення випаровування та можливого зниження рівнів води у річках, ставках і водосховищах;

зростання негативного впливу екстремальних температур на здоров'я населення, передусім дітей, людей похилого віку та інших вразливих груп;

підвищення кліматичних ризиків для агропромислового комплексу, пов'язаних із дефіцитом вологи, тепловим стресом рослин, зниженням урожайності окремих культур та необхідністю адаптації технологій землеробства;

підвищення ризиків для енергетичної, водогосподарської та комунальної інфраструктури внаслідок екстремальних температур та інших небезпечних погодних явищ.

2.6.2 Прогноз використання води на господарсько-питні потреби

Центральноукраїнським національним технічним університетом проведені дослідження щодо поліпшення екологічної ситуації у питанні водних ресурсів.

Зміна клімату також може вплинути на обсяги використання води населенням на господарсько-питні потреби. Зі збільшенням температури, більше води витрачається на побутовому рівні, наприклад, на підтримання гігієни, на питні потреби.

Якщо прийняти середню потребу у воді на одиницю населення сталою величиною, то загальний показник використання свіжої води на господарсько-питні потреби області можливо спрогнозувати з досить високою точністю, так як він корелює із чисельністю населення.

Таблиця 51

Використання свіжої води на господарсько-питні потреби у Кіровоградській області

Показники	Роки:						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8
Чисельність наявного населення, тис.осіб	956,3	945,5	933,1	920,1	903,7	*	*
Використано свіжої води, на	19,0	18,4	17,8	15,9	14,7	15,4	16,3

1	2	3	4	5	6	7	8
господарсько-питні, млн. м^3							
Використано свіжої води у розрахунку на одну особу, м^3	**56,9**	**39,8**	**49,1**	**42,3**	**49,1**	*	*

Примітка:* - статистична інформація за 2022-2023 роки буде оприлюднена та поновлена після отримання органами державної статистики необхідних адміністративних даних у повному обсязі (по всіх адміністративно-територіальних одиницях) та проведення чергового Всеукраїнського перепису населення.

Таким чином, існує три сценарії щодо зміни обсягу потреби свіжої води на господарсько-питні потреби населення Кіровоградської області в залежності від зміни чисельності населення при фіксованому відносному середньому споживанні:

оптимістичний, що передбачає зменшення споживання води населенням ~ 23%. Споживання води на господарсько-питні потреби скоротиться нижче 15 млн. м^3/рік, що дозволить знизити навантаження на очисні споруди та джерела водопостачання;

середній (базовий), передбачає часткове зменшення населення області на ~ 13%. Споживання води на господарсько-питні потреби скоротиться до 16 млн. м^3/рік, що дозволить дещо знизити навантаження на очисні споруди та джерела водопостачання;

песимістичний, передбачає стабілізацію чисельності населення на рівні 2019 року. Споживання води на господарсько-питні потреби стабілізується на 18,5 млн. м^3/рік, що практично ніяк не відобразиться на навантаженні водоочисних споруд та джерел водопостачання, на фоні збільшення потреб на інші галузі, наприклад, зрошення.

Відповідно до наявних статистичних даних, відбувається поступове зниження відносного споживання води на одиницю населення (див. таблиця 45).

Відповідно до цих даних, господарсько-побутове використання води у Кіровоградській області найнижче у в Європі із великим відривом (середньоєвропейський показник сягає 128 л/день на 1 людину, у Кіровоградській обл. – 52,6 л/день). Це свідчить про можливу недостовірність офіційних статистичних даних і тому прогноз, заснований на цих даних буде носити лише орієнтовний характер.

На основі статистичних даних країн, що проводили політику економії води населенням, можливо очікувати зміни у обсягах використання води на господарсько-побутові потреби на 1 людину в межах 10% за 10 років. Тому, зменшення використання на 10% приймемо за оптимістичний сценарій, на 5% - за базовий, і стабілізацію на рівні 2018 року – за песимістичний. Прогноз зміни використання води на господарсько-побутові потреби у Кіровоградській області відносно базового сценарію зміни чисельності населення буде мати наступний вигляд:

Таблиця 52

Прогноз використання свіжої води на господарсько-питні потреби у Кіровоградській області до 2030 року, млн. м³/рік

Роки	Сценарії прогнозу:		
	оптимістичний	середній (базовий)	песимістичний
1	2	3	4
2012	20,11	20,11	20,11
2013	20,36	20,36	20,36
2014	19,31	19,31	19,31
2015	18,54	18,54	18,54
2016	18,9	18,9	18,9
2017	19,01	19,01	19,01
2018	18,35	18,35	18,35
2019	17,9	17,97	18,05
2020	17,4	17,6	17,76
2021	17,1	17,34	17,56
2022	16,78	17,07	17,36
2023	16,4	16,8	17,16
2024	16,1	16,53	16,96
2025	15,78	16,27	16,74
2026	15,45	16	16,55
2027	15,1	15,74	16,35
2028	14,8	15,48	16,15
2029	14,49	15,22	15,95
2030	14,2	14,96	15,75

Таким чином, ріст обсягу використання води на 1 людину внаслідок кліматичних змін, не зможе суттєво вплинути на загальний обсяг використання води на господарсько-питні потреби у Кіровоградській області, особливо, при проведені політики економії води. Причиною цього є швидка динаміка зменшення чисельності населення.

2.6.3. Прогноз використання свіжої води на потреби зрошення

Збільшення температури повітря та зменшення обсягу опадів однозначно призведе до збільшення потреби сільського господарства у зрошенні для утримання урожайності.

Для такого показника, як використання води на потреби зрошення, важко спрогнозувати чіткі обсяги через велику кількість факторів, які не піддаються точному підрахунку, наприклад, обсяги інвестицій у відновлення систем зрошення будуть залежати від економічної державної політики, міжнародної підтримки, рішення по ринку землі і т.д.

Але тенденцію можливо орієнтовно спрогнозувати, використавши наявні стратегії Мінагрополітики щодо збільшення обсягів виробництва експортної валової сільськогосподарської продукції в середньому на 20% до 2030 року.

При найбільш оптимістичному сценарії розвитку сільського господарства, буде відбуватись найбільш песимістичний сценарій використання води на зрошення, тому що це може значно збільшить

навантаження на водні екосистеми, з яких відбувається забір води та значно зросте вимивання біогенних речовин із пахотних земель.

Таким чином, за оптимістичний приймемо сценарій, при якому відбудеться збільшення земель, що зрошуються, на 50%; середній (базовий) – на 100%; песимістичний – на 150% із пропорційним збільшенням витрат свіжої води на зрошення.

Таблиця 53

Прогноз використання свіжої води на потреби зрошення у Кіровоградській області до 2030 року, млн. м³/рік

Роки	Сценарії прогнозу:		
	оптимістичний	середній (базовий)	песимістичний
1	2	3	4
2012	1,761	1,761	1,761
2013	1,409	1,409	1,409
2014	1,33	1,33	1,33
2015	1,356	1,356	1,356
2016	1,51	1,51	1,51
2017	1,668	1,668	1,668
2018	2,898	2,898	2,898
2019	3,038	3,14	3,242
2020	3,178	3,382	3,586
2021	3,318	3,624	3,93
2022	3,458	3,866	4,274
2023	3,598	4,108	4,618
2024	3,738	4,35	4,962
2025	3,878	4,592	5,306
2026	4,018	4,834	5,65
2027	4,158	5,076	5,994
2028	4,298	5,318	6,338
2029	4,438	5,56	6,682
2030	4,578	5,802	7,026

2.6.4 Прогноз використання свіжої води на виробничі потреби

Наступний за обсягом споживач води в Кіровоградській області – промисловість. Регіон має розвинуту харчову промисловість (переробка сільськогосподарської сировини), є підприємства машинобудування, виробництва будівельних матеріалів, металів, підприємства хімічної промисловості, велика кількість підприємств з видобутку копалин кар'єрним та шахтним методами, але згідно із правил ведення обліку водокористування, використання води на гірничі потреби не входить до категорії виробничих потреб. Річні водні потреби промисловості – величина, що коливається із спадною тенденцією, як мінімум, протягом останніх 7 років. Цей тренд також корелює із скороченням населення області і погіршенням економічного становища. Існує три сценарії розвитку профілю використання води на промислові потреби до 2030 року:

оптимістичний, який передбачає зниження антропогненного навантаження через скорочення потреб промисловості області на 10 % більш ефективно, ніж

це спрогнозовано лінією тренду. З економічної точки зору це буде означати зниження промислового потенціалу області по різним причинам, в тому числі – зменшення населення та погіршення якості води;

середній (базовий), передбачає поступове скорочення середньої потреби води для промисловості на 13%, відповідно до прогнозу по лінії тренду. Передбачає збереження тенденцій у розвитку промисловості на теперішньому рівні;

песимістичний, який передбачає не таке суттєве скорочення потреб промисловості області, на 10 % менш ефективно, ніж спрогнозовано лінією тренду. В результаті, середній обсяг потреб промисловості у воді знизиться несуттєво, і стабілізується біля теперішнього рівня. Також не можна виключати вірогідність зміни тренду в напрямку зростання при успішній державній економічній політиці.

2.6.5 Сценарії розвитку ситуації з водними ресурсами

Існує три загальні сценарії розвитку ситуації з водними ресурсами: оптимістичний, середній (базовий), та песимістичний.

Найбільш реалістичний – середній (базовий), якій передбачає збереження більшості тенденцій і відсутність суттєвих реформ у сфері водокористування. Але цей сценарій не може враховувати випадкові флуктуації розвитку економіки та технічного чи соціального прогресу.

Оптимістичний сценарій передбачає позитивний збіг обставин, при якому певні негативні фактори нівелюються.

Песимістичний сценарій передбачає негативний збіг обставин, при якому негативні процеси підсилюють деструктивний вплив одне одного.

Таблиця 54

Сценарії розвитку ситуації із водними ресурсами в області

Показник	Оптимістичний сценарій	Середній (базовий)	Песимістичний сценарій
1	2	3	4
Середньорічна температура	Ріст на ~ 0,5°С		
Річні опади	Зменшення на ~ 14 мм		
Клімат та гідрологія	Зміщення меж кліматичних зон на північ, зниження обсягу місцевого стоку, збільшення гідротермічного коефіцієнту		
Використання води на зрошення	Ріст на 50%	Ріст на 100%	Ріст на 150%
Господарсько-питні потреби при нинішньому відносному споживанні свіжої води	Зменшення на 20%	Зменшення на 10%	Не зміниться
Відносне споживання води на господарсько-питні потреби на 1 особу	Зменшення у межах 10%*		
Загальне використання води на господарсько-питні потреби при базовому сценарії зміни чисельності населення	Зменшення на 22%	Зменшення на 18%	Зменшення на 14%
Використання води на промислові потреби	Зменшення на 20%	Зменшення на 10%	Не зміниться

1	2	3	4
Загальне використання води	Зменшення на 15%	Зменшення на 5%	Ріст на 2%
Обсяг нормативно очищених зворотних вод	Зменшення на 10%	Зменшення на 20%	Зменшення на 25%
Річний обсяг добрив, внесених на с/г угіддях	Ріст на 15%	Ріст на 20%	Ріст на 25%
Концентрація забруднюючих речовин у поверхневих водоймах**	Ріст у межах 10%	Ріст у межах 15%	Ріст у межах 25%
Біологічне різноманіття водних екосистем***	Зменшення/зміна на 5%	Зменшення/зміна на 7%	Зменшення/зміна на 10%
Здатність екосистем до самовідновлення	Незначні порушення	Часткові та локальні порушення	Значне порушення
Рекреаційний потенціал області	Зменшення кількості водойм із високим рекреаційним потенціалом, погіршення санітарних умов більшості рекреаційних зон		

Примітка: * обсяг господарсько-питних потреб корелює із кліматом не напряму, а через культурні явища, а тому ця залежність складна і мінлива та не піддається чіткому прогнозу;
** через значну складність процесу міграції біогенних речовин та процесу самоочищення екосистем, зростання обсягів використання добрив та зростання обсягів недостатньо очищених стічних вод, мають нелінійну залежність із збільшенням концентрації забруднюючих речовин у водоймах і тому вона не піддається чіткому підрахунку;
*** зміна видового складу екосистем по відношенню до 2010-2019 років. Через складність взаємозв'язків у екосистемах прогноз носить приблизний характер.

Таким чином, можна зробити висновок, що спроба проведення економічного та демографічного розвитку регіону неможлива без одночасного проведення заходів по відновленню та збереженню водних ресурсів.

2.6.6 Поводження з відходами.

Прогноз утворення відходів у Кіровоградській області на період до 2034 року[1]

Розробниками Регіонального плану управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року здійснено прогноз обсягів утворення побутових відходів на 2025–2034 роки, з урахуванням:

прогнозу динаміки чисельності населення Кіровоградської області до 2034 року (сторінки 36-37 Регіонального плану управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року);

інформації про обсяги зібраних та перевезених побутових відходів протягом 2015-2024 років (сторінка 116 Регіонального плану управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року);

інформації щодо питомого утворення побутових відходів протягом 2015-2021 років (сторінка 115 Регіонального плану управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року).

За даними розробників Регіонального плану управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року для прогнозу утворення побутових

[1] джерело: [Регіональний план управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року], [розробники: КІРОВОГРАДСЬКА ОДА, ТОВ «КОМПАНІЯ «ЦЕНТР ЛТД»], [2025].

відходів на 2025-2034 роки взято усереднене значення – 1,51 м³/особа/рік. Дані щодо обсягів утворення відходів за 2021 рік (0,76 м³/особа/рік) – аномальний показник (період гострої фази COVID – не беремо до уваги), тому для коректності даних беремо усереднене значення питомого утворення відходів за 2015–2022 роки. Стабільний питомий показник утворення побутових відходів (1,51 м³/особа/рік) дозволяє прогнозувати динаміку обсягів відходів пропорційно до чисельності населення. Підвищення або зниження рівня споживання, зміни в пакувальних технологіях чи ставлення населення до сортування та переробки відходів також можуть вплинути на реальні обсяги утворення відходів.

На основі прогнозів чисельності населення регіону та питомого утворення побутових відходів зроблено прогноз утворення побутових відходів на 2025-2034 роки (дані наведено в таблиці 53[1]).

Таблиця 55

Прогноз утворення побутових відходів на 2025-2034 роки[1]

(джерело: [Регіональний план управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року], [розробники: КІРОВОГРАДСЬКА ОДА, ТОВ «КОМПАНІЯ «ЦЕНТР ЛТД»], [2025].**)**

Рік	Оптимістичний сценарій (який не враховує пандемію COVID та воєнний стан)		Реалістичний сценарій (враховуючи скорочення населення через пандемію COVID та воєнний стан)	
	Населення, тис осіб	Обсяг утворення побутових відходів (при 1,51 м³/особа/рік), млн м³	Населення, тис осіб	Обсяг утворення побутових відходів (при 1,51 м³/особа/рік), млн м³
1	2	3	4	5
2025	902,8	1,363	889,8	1,3444
2026	897,4	1,355	879,0	1,327
2027	892,0	1,347	868,3	1,311
2028	886,6	1,339	857,7	1,295
2029	881,3	1,331	847,3	1,279
2030	875,9	1,323	837,0	1,264
2031	870,6	1,315	826,8	1,248
2032	865,3	1,307	816,8	1,233
2033	860,1	1,299	806,8	1,218
2034	854,8	1,291	797,0	1,203

За висновками розробників Регіонального плану управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року щорічне скорочення населення в обох сценаріях призводить до поступового зниження загального обсягу утворення побутових відходів.

Зокрема, у 2027 році прогнозується: 1,347 млн м³ у оптимістичному сценарії; 1,311 млн м³ у реалістичному.

До 2034 року ці показники зменшуються до: 1,291 млн м³ (оптимістичний); 1,203 млн м³ (реалістичний). Таким чином, зменшення складе: 0,072 млн м³ (–5,3 %) у оптимістичному; 0,141 млн м³ (–10,5 %) у реалістичному. Найбільше скорочення побутових відходів очікується у реалістичному сценарії, який

враховує наслідки війни та епідемій: зниження чисельності населення є більш різким, тому і обсяги утворення відходів зменшуються значніше.

Такий прогноз свідчить про поступове зменшення обсягів утворення побутових відходів у Кіровоградській області внаслідок демографічного скорочення.

Навіть за оптимістичного сценарію обсяги побутових відходів щороку зменшуються, що варто враховувати при плануванні потужностей об'єктів інфраструктури.

Реалістичний сценарій, з більшим скороченням населення, може знизити доцільність нових великих інвестицій у розширення наявної інфраструктури, натомість варто робити акцент на її модернізацію та ефективність.

Для покращення ситуації з управління побутовими відходами буде забезпечено реалізацію заходів Регіонального плану управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року та місцевих планів управління відходами, зокрема щодо:

удосконалення системи управління відходами на інноваційних засадах;

створення сучасної інфраструктури у сфері управління відходами, запровадження новітніх технологій, зменшення обсягів їх захоронення; - покращення інфраструктури збирання та оброблення відходів, що передбачає залучення інвестицій;

налагодження схеми роздільного збирання побутових відходів, будівництво комплексу з переробки побутових відходів;

проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності громадян про негативний вплив відходів та важливість правильного управління відходами;

посилення спроможності контролюючих органів забезпечувати дотримання законодавства для недопущення спалювання зелених відходів та забезпечення їх компостування у відповідності до Правил компостування біовідходів;

ліквідація несанкціонованих звалищ сміття;

проведення рекультивації місць складування відходів;

виділення з відходів сировини, яка може бути використана повторно;

зменшення обсягів утворення відходів з урахуванням впровадження найкращих доступних технологій і методів управління у процесі промислового виробництва.

2.7 Прогноз чисельності населення Кіровоградської області

Демографічна ситуація в Кіровоградській області характеризується стійкою тенденцією до скорочення чисельності населення, зниженням народжуваності, старінням населення та наявністю статево-вікових диспропорцій.

Подальший розвиток демографічних процесів значною мірою залежить від соціально-економічних умов, рівня та якості життя населення, доступності медичних і соціальних послуг, можливостей працевлаштування, а також впливу воєнних дій і міграційних процесів.

За наявними статистичними даними, чисельність населення області скоротилася з 1 100,0 тис. осіб у 2004 році до 903,7 тис. осіб станом на 01 січня 2022 року. Таким чином, за зазначений період скорочення становило 196,3 тис. осіб, або близько 17,8 %.

За чисельністю наявного населення область посідала передостаннє місце серед регіонів України. Майже 40 % населення зосереджено у трьох містах — Кропивницькому, Олександрії та Світловодську, що свідчить про нерівномірність розселення та концентрацію значної частини людського потенціалу в найбільших міських центрах.

Для демографічної ситуації області також характерні суттєві територіальні відмінності за часткою міського населення, показниками міграції та демографічного навантаження, а також зниження кількості народжених. Негативний вплив має низька середня очікувана тривалість життя чоловіків, яка приблизно на 10 років менша, ніж у жінок, і зростання частки населення віком 65 років і старше.

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації посилила демографічні ризики, пов’язані з вимушеним переміщенням населення, невизначеністю щодо майбутнього, змінами у структурі зайнятості та сімейних відносин, а також погіршенням умов для природного відтворення населення.

Прогноз чисельності населення області

За умови продовження бойових дій та збереження негативних демографічних тенденцій чисельність наявного населення Кіровоградської області станом на 01 січня 2028 року може становити орієнтовно 835 тис. осіб. Зазначена величина є попередньою сценарною оцінкою, сформованою на основі екстраполяції попередньої тенденції скорочення населення, а не офіційним демографічним прогнозом.

Подальше скорочення чисельності населення може бути зумовлене сукупною дією таких чинників:

погіршення природного відтворення населення внаслідок зниження народжуваності, зростання частки населення старших вікових груп та несприятливих змін у статево-віковій структурі;

вплив воєнних чинників на здоров’я населення, зокрема підвищення ризиків передчасної смертності, погіршення фізичного та психологічного стану людей, а також ускладнення доступу до медичної допомоги;

активізація міграційних процесів, у тому числі виїзд населення за межі України, переміщення жінок і дітей, а також зміна місця проживання працездатного населення;

відкладення народження дітей та створення сімей через невизначеність майбутнього, безпекові ризики, житлові проблеми й економічну нестабільність;

скорочення чисельності населення працездатного віку, що може посилювати дефіцит трудових ресурсів і збільшувати демографічне навантаження на економічно активне населення.

Фактична чисельність населення на початок 2028 року залежатиме від тривалості воєнних дій, масштабів міграції, рівня повернення громадян,

динаміки народжуваності та смертності, а також умов соціально-економічного відновлення регіону.

Основні демографічні проблеми, що потребують розв'язання:

Проведений аналіз дозволяє визначити такі основні демографічні проблеми області:

стійке скорочення чисельності населення та погіршення показників його природного відтворення;

зниження рівня народжуваності та звуження демографічної бази для майбутнього відтворення населення;

нерівномірність розселення населення та висока концентрація його чисельності у трьох найбільших містах області;

суттєві територіальні відмінності за показниками міграції, часткою міського населення та демографічним навантаженням;

статево-віковий дисбаланс, збільшення частки населення старшого віку та зростання навантаження на населення працездатного віку;

нижча середня очікувана тривалість життя чоловіків порівняно з жінками;

ризики подальшого відтоку населення, передусім молоді та осіб працездатного віку, внаслідок війни й обмежених можливостей для працевлаштування, забезпечення житлом і професійної реалізації;

необхідність посилення системи охорони здоров'я, соціального захисту та підтримки сімей з дітьми в умовах зростання демографічних ризиків.

Основні напрями поліпшення демографічної ситуації

Поліпшення демографічної ситуації в області потребує комплексного підходу, спрямованого на збереження людського потенціалу, підвищення якості життя населення та створення умов для його закріплення на території регіону.

Відповідно до стратегічних пріоритетів розвитку Кіровоградської області основними напрямами мають бути:

Забезпечення безпеки та створення умов для мирного життя. Подолання наслідків збройної агресії, відновлення інфраструктури й формування безпечного середовища для проживання, праці та виховання дітей.

Підтримка сім'ї та створення умов для підвищення народжуваності. Розвиток доступних послуг догляду за дітьми, підтримка батьківства, забезпечення гендерної рівності, сприяння поєднанню сімейних обов'язків із зайнятістю та професійним розвитком.

Реалізація виваженої міграційної політики. Створення умов для повернення громадян України, утримання молоді та працездатного населення, інтеграції внутрішньо переміщених осіб і залучення людського потенціалу до розвитку громад.

Збереження здоров'я та зниження смертності. Залучення інвестицій у сферу охорони здоров'я, модернізація медичної інфраструктури, підвищення доступності та якості медичних послуг, розвиток профілактики захворювань і реабілітаційної допомоги.

Розвиток людського капіталу та економічних можливостей. Створення робочих місць, підтримка підприємництва, залучення інвестицій, розвиток

професійної освіти та підвищення конкурентоспроможності регіонального ринку праці.

Розвиток житлової, транспортної та соціальної інфраструктури. Розширення можливостей забезпечення населення житлом, розвиток дорожньої інфраструктури, закладів освіти, охорони здоров'я, соціального обслуговування та інших послуг, необхідних для комфортного проживання.

Забезпечення збалансованого територіального розвитку. Підвищення економічної спроможності територіальних громад, розвиток місцевої інфраструктури, покращення доступності послуг у сільській місцевості та створення можливостей для працевлаштування поза найбільшими міськими центрами.

Спрямування публічних фінансових ресурсів на розвиток територій і збереження людського потенціалу. Підвищення ефективності використання коштів державного та місцевих бюджетів, підтримка підприємств регіону, реалізація інвестиційних проєктів і розвиток інноваційної співпраці органів влади, бізнесу, освітніх і наукових установ та громад.

Очікувані результати реалізації визначених напрямів

Реалізація зазначених заходів має сприяти уповільненню темпів скорочення чисельності населення, поліпшенню показників здоров'я та тривалості життя, створенню сприятливіших умов для народження й виховання дітей, зменшенню вимушеного відтоку населення та підвищенню привабливості області для проживання, праці й інвестування.

Важливим результатом має стати збереження та відновлення людського потенціалу Кіровоградської області, підвищення економічної активності населення, зміцнення спроможності територіальних громад і формування передумов для сталого демографічного та соціально-економічного розвитку регіону.

2.8 Прогноз змін у довкіллі, якщо Програма не буде затверджена

У разі, якщо проєкт Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік не буде затверджено, основні екологічні проблемні питання, які потребують вирішення у 2026 році, і поточний стан довкілля залишаться незмінними (Розділ IV. Основні екологічні проблеми Кіровоградської області).

Детальніше, розглянемо зміни стану довкілля, якщо ДДП не буде затверджено.

Ймовірні зміни стану атмосферного повітря та стану кліматичних умов території, якщо ДДП не буде затверджено.

У випадку, якщо Програму не буде затверджено, а заходи з охорони атмосферного повітря не будуть реалізовані, **стан атмосферного повітря на території** області, **кліматичні умови території** більш ймовірно залишаться на рівні сучасних показників.

За умови нарощування об’ємів виробництва промислових підприємств на території області збільшення бюджетних, комунальних закладів та житлового сектору Кіровоградської області – **є ризик погіршення якості атмосферного повітря, який може призвести до зниження якості екологічних показників стану довкілля**. При цьому**,** рівень забруднення атмосферного повітря, швидше за все матиме тенденцію до зростання, що може знизити рівень комфортного проживання населення.

Тому, Програмою визначено ряд заходів, які спрямовані на покращення стану атмосферного повітря та запобігання змінам клімату:

1) реалізація заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2026-2030 роки;

2) впровадження державної системи моніторингу довкілля області (оперативний збір та оцінка інформації про стан довкілля області);

3) реалізація в області заходів, спрямованих на екологічну безпеку та адаптацію до змін клімату, досягнення в області "доброго" екологічного стану, зокрема шляхом виконання вимог Стратегій формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 та 2035 років, та відповідних операційний планів заходів з їх реалізації;

4) реалізація завдань та заходів обласної програми цивільного захисту Кіровоградської області на 2022-2027 роки;

5) створення захисних лісових насаджень на еродованих та малопродуктивних землях на території області;

6) збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень;

7) забезпечення через засоби масової інформації систематичної роз’яснювальної роботи з громадськістю, проведення спільно з працівниками Національної поліції рейдів в лісових масивах з виявлення порушників правил пожежної безпеки;

8) модернізація діючих промислових підприємств, впровадження новітніх інноваційних технологій за рахунок посилення інноваційної складової розвитку галузей промисловості;

9) сприяння проведенню робіт із стандартизації та сертифікації промислової продукції, підвищення стандартів її якості, безпечності та екологічності;

10) впровадження екологічно безпечних технологій проведення гірничих робіт, обов’язкової рекультивації та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок провадження виробничої діяльності гірничо-добувних підприємств;

11) забезпечення максимально повного використання видобутих корисних копалин, мінімізація відходів під час їх видобутку та переробки;

12) технічне переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проєктів, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів;

13) забезпечення "зеленого переходу" та екологічної модернізації діючих промислових і добувних підприємств, впровадження новітніх екоорієнтованих технологій;

14) реалізація в області завдань Стратегії розвитку циркулярної економіки України на період до 2035 року та операційного плану заходів з її реалізації у 2026-2028 роках, схвалених та затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2026 року №934-р.

15) продовження проведення робіт із забезпечення захисту об'єктів критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектору, відновлення пошкоджень об'єктів енергетичної інфраструктури внаслідок збройної агресії росії;

16) забезпечення своєчасного виявлення та оперативного реагування на пожежі в природних екосистемах з метою недопущення їх поширення на значні площі.

Враховуючи, якщо вищезазначені заходи Програми не будуть реалізовані на території області, забруднення атмосферного повітря та накопичення в ньому шкідливих речовин може проявлятися в зростанні показників захворюваності й смертності від хвороб органів дихання, створюватиметься подальше існування ризиків шкідливого впливу на здоров'я населення, що мешкає (перебуває) в межах області.

Ймовірні зміни стану земельних ресурсів та ґрунтів, якщо ДДП не буде затверджено.

У випадку, якщо Програму не буде затверджено, а заходи з охорони навколишнього природного середовища не будуть реалізовані, **є ризик погіршення якісного стану ґрунтів на території Кіровоградської області**.

Зокрема, без впровадження основних заходів Програми щодо:

1) сприяння впровадженню доступних ґрунтозахисних практик у сільськогосподарському виробництві шляхом поширення рекомендацій щодо раціонального використання орних земель, збереження сіножатей і пасовищ та підтримання родючості ґрунтів;

2) збереження та відтворення родючості ґрунтів. Оптимізація землекористування, системна протидія ерозійним процесам;

3) виконання заходів з охорони земель в частині виготовлення робочих проєктів землеустрою, у тому числі стосовно рекультивації порушених земель внаслідок бойових дій, їх подальша реалізація;

4) проведення заходів, спрямованих на охорону земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів за рахунок коштів, які надійшли в порядку відшкодування втрат лісогосподарського виробництва та знаходяться на спецрахунках відповідних територіальних громад;

5) упорядкування орних земель шляхом виведення з їх складу схилів, земель водоохоронних зон, ерозійно небезпечних та інших непридатних для розорювання угідь;

6) реалізація добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель;

7) розширення площ зрошуваних земель, зокрема через створення організацій водокористувачів, реконструкції зрошувальних систем, придбання поливної техніки та улаштування систем краплинного зрошення та забезпечення їх ефективного використання;

8) збільшення обсягів поширення новітніх сортів сільськогосподарських культур, адаптованих до умов вирощування і стійких до стресових кліматичних умов;

9) упорядкування орних земель шляхом виведення з їх складу схилів, земель водоохоронних зон, ерозійно небезпечних та інших непридатних для розорювання угідь;

10) проведення інвентаризації земель державної та комунальної власності та актуалізації нормативної грошової оцінки земель, встановлення меж населених пунктів;

11) наповнення Державного земельного кадастру відомостями про земельні ділянки що знаходяться у власності і користуванні фізичних та юридичних осіб.

12) проведення берегоукріплення водних об'єктів протяжністю 1,25 км;

Якщо вищезазначені заходи Програми не будуть реалізовані на території області це може призвести до погіршення родючості ґрунтів у зв'язку з неналежним веденням землеробств, до виснаження та деградація земель внаслідок вирубки лісосмуг та недодержання сівозмін сільськими господарствами (виробниками) тощо.

Ймовірні зміни стану рослинного та тваринного світу, якщо ДДП не буде затверджено.

У випадку, якщо Програму не буде затверджено, а заходи з охорони навколишнього природного середовища не будуть реалізовані, **скоріш за все залишиться на сталому рівні, але впровадження заходів з охорони навколишнього природного середовища може позитивно вплинути на чисельності різних видів флори та фауни**, зокрема:

1) реалізація заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2026-2030 роки;

2) проведення наукових досліджень з метою оновлення Переліків видів тварин і судинних рослин, які підлягають особливій охороні на території Кіровоградської області;

3) створення об’єктів природно-заповідного фонду місцевого значення на територіях Бобринецької, Долинської міських, Компаніївської, Новоархангельської селищних, Великоандрусівської, Великосеверинівської, Глодоської, Гурівської Кетрисанівської Первозванівської Тишківської сільських рад;

4) збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень;

5) створення захисних лісових насаджень на еродованих землях на території області;

6) сприяння координації діяльності в галузі охорони та відтворення водних біоресурсів з метою поліпшення внутрішніх рибогосподарських водних об'єктів області.

Якщо вищезазначені заходи Програми не будуть реалізовані на території області це може призвести до втрати природного біорізноманіття біологічної стійкості і витіснення цінних видів флори та фауни та втрат генофонду рідкісних видів лікарських та декоративних рослин завдає неконтрольована експлуатація їх ресурсів.

Ймовірні зміни стану геологічних та гідрографічних умови, якщо ДДП не буде затверджено.

Програмою не передбачається реалізація завдань та заходів, які можуть призвести до негативного впливу на геологічне і гідрогеологічне середовище на території Кіровоградської області.

Тому у випадку, якщо ДДП не буде затверджено, стан геологічного та гідрологічного середовища території Кіровоградської області більш ймовірно залишаться на рівні сучасних показників.

Але без впровадження заходів Програми щодо:

1) забезпечення стабільної роботи промислових підприємств області шляхом сприяння вирішенню за участі центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування проблемних питань у їх функціонуванні;

2) впровадження новітніх екобезпечних технологій з видобування й перероблення корисних копалин, проведення обов’язкової рекультивації та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок провадження виробничої діяльності гірничодобувних підприємств;

3) забезпечення максимально повного використання видобутих корисних копалин, мінімізація відходів під час їх видобутку та переробки;

4) забезпечення "зеленого переходу" та екологічної модернізації діючих промислових, добувних підприємств, впровадження нових і новітніх екоорієнтованих технологій;

5) технічне переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проєктів, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів.

6) здійснення заходів із закріплення берегової лінії Кременчуцького водосховища.

7) проведення берегоукріплення водних об’єктів протяжністю 1,25 км;

8) розчищення та регулювання русел річок і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок і водойм – 149,7 км;

9) замулення річок, ставків та водосховищ, що призводить до підняття рівня грунтових вод та як наслідок матеріальних збитків, виникнення

соціальної напруги у місцях проживання людей де мають місце процеси підтоплення повеневими та підземними грунтовими водами.

Якщо вищезазначені заходи Програми не будуть реалізовані на території області існує ризик активізації небезпечних фізико-геологічних явищ та процесів. Зокрема, проблеми щодо умов скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти скидання мінералізованих шахтних вод без очистки.

Ймовірні зміни стану водних ресурсів, якщо ДДП не буде затверджено.

З метою охорони водних ресурсів та їх раціонального використання у Програмі визначено ряд заходів щодо вирішення проблемних питань з охорони і раціонального використання водних ресурсів на території Кіровоградської області:

1) ведення державного обліку водокористування, водного кадастру;

2) паспортизація водних об'єктів;

3) розроблення та встановлення режимів роботи водних об'єктів;

4) проведення діагностичного моніторингу масивів поверхневих вод, забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення;

5) виконання заходів з ревіталізації та відновлення річок, здійснення реконструкції гідротехнічних споруд для забезпечення регулювання річкового стоку та підтримання екологічного стану водних об'єктів;

6) покращення стану поверхневих вод шляхом здійснення модернізації та будівництва нових каналізаційних очисних споруд на підприємствах житлово-комунального господарства, зокрема в рамках реалізації публічних інвестиційних проєктів;

7) здійснення заходів із закріплення берегової лінії Кременчуцького водосховища.

8) проведення моніторингу поверхневих вод в обсязі не менше 1440 вимірювань;

9) реконструкція 2 гідротехнічних споруд;

10) відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок – 149,7 км;

11) проведення берегоукріплення водних об'єктів протяжністю 1,25 км.

12) поліпшення якості питної води в системах централізованого водопостачання;

13) сприяння ОКВП "Дніпро-Кіровоград" в реалізації пріоритетних заходів та інвестиційних проєктів, спрямованих на оновлення основних фондів підприємства, вирішення проблемних питань щодо належного його функціонування,

14) впровадження альтернативних джерел водозабезпечення населених пунктів області;

15) встановлення на об'єктах тепло- та водопостачання об'єктів розподіленої генерації (когенераціних установок);

16) створення резервних запасів матеріалів, обладнання, палива, установок очищення води у підприємствах області, які надають послуги з централізованого водопостачання, водовідведення та теплопостачання;

17) підвищення якості надання послуг з постачання питної води та очищення стічних вод;

18) зменшення непродуктивних витрат та втрат теплової енергії і води;

19) збільшення протяжності нових та реконструйованих мереж водопостачання, водовідведення та теплопостачання в населених пунктах на 10 км;

Якщо вищезазначені заходи Програми не будуть реалізовані на території області, в майбутньому існує загроза погіршення якісного стану водних ресурсів через потрапляння забруднених стічних вод до водних об'єктів, подальший розвиток житлової та громадської забудови населених пунктів області, як і виробничо-промислового сектору, спричинятиме техногенне навантаження на водні об'єкти, що розташовані на території області.

Ймовірні зміни стану поводження з відходами, якщо ДДП не буде затверджено.

З метою забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів на території області Програмою визначено ряд заходів щодо:

1) реалізація заходів Регіонального плану управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року та місцевих планів управління відходами;

2) формування інфраструктури управління побутовими відходами, зокрема шляхом створення спеціалізованих підприємств, діяльність яких спрямована на збирання, вивезення, перероблення побутових відходів, з метою охоплення всіх населених пунктів громади цими послугами;

3) вжиття органами місцевого самоврядування заходів щодо ліквідації несанкціонованих місць розміщення відходів та стихійних смітників на територіях населених пунктів громад;

4) впровадження повного циклу управління побутовими відходами, перероблення/оброблення відходів і захоронення залишку від операцій сортування або непереробленого залишку з дотриманням вимог технологічного режиму захоронення;

5) забезпечення населених пунктів області спеціалізованою технікою для збирання та вивезення побутових відходів;

6) створення сприятливих умов для розвитку бізнесу у сфері управління побутовими відходами, залучення інвестиційних коштів у розвиток сфери управління побутовими відходами.

У разі не виконання заходів, передбачених Програмою, **фактор поводження з відходами матиме найбільше значення серед ризиків шкідливого впливу на довкілля на території області.**

Залишатиметься на низькому рівні надання послуг у сфері управління відходами та розвиток відповідної інфраструктури на території області, можливе збільшення кількості стихійних місць розміщення відходів і полігонів для їх захоронення, можливе накопичення промислових відходів та як слідство погіршення санітарного стану населених пунктів області.

Розвиток системи поводження з промисловими відходами є одним із першочергових завдань органів влади у сфері охорони навколишнього природного середовища. З цією метою передбачається реалізація заходів Регіонального плану управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року та місцевих планів управління відходами, що сприятиме вдосконаленню системи поводження з відходами та забезпеченню дотримання екологічних стандартів на регіональному й місцевому рівнях.

Ймовірні зміни стану здоров'я населення, якщо ДДП не буде затверджено.

З метою поліпшення здоров'я населення області, забезпечення доступу усіх громадян до медичних послуг належної якості, покращення якості та доступності надання всіх рівнів медичної допомоги населенню, формування у громадян пріоритету здорового способу життя Програмою передбачається реалізація основних завдань спрямованих на зниження смертності населення, збільшення середньої очікуваної тривалості життя та зниження показників захворюваності на "соціальні хвороби" – туберкульоз, наркотична та алкогольна залежності, від хвороб органів дихання, від злоякісних новоутворень, ВІЛ-інфекції та COVID-19 шляхом виконання завдань щодо:

1) організація спроможної мережі кластерних та надкластерних закладів охорони здоров'я, зокрема із створенням реабілітаційних відділень;

2) подальший розвиток амбулаторного рівня надання медичної допомоги, враховуючи профілактичний напрям, організація обов'язкових медичних оглядів;

3) розширення можливостей контрактування нових пакетів НСЗУ і збільшення обсягів надання медичних послуг;

4) створення умов для профілактики інфекційних та неінфекційних хвороб, забезпечення імунізації населення в громадах області відповідно до Календаря профілактичних щеплень;

5) здійснення заходів щодо раннього виявлення та лікування хворих на туберкульоз, онкологічні захворювання;

6) забезпечення тестування на ВІЛ пацієнтів з групи ризику та за медичними показаннями; впровадження доконтактної та постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції;

7) розвиток екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, забезпечення надання якісних та доступних медичних послуг пацієнтам у невідкладних станах;

8) забезпечення надання якісних та доступних медичних послуг вагітним, роділлям, породіллям, новонародженим. Здійснення розширеного неонатального скринінгу, впровадження допоміжних репродуктивних технологій;

9) поліпшення матеріально-технічної бази лікувально-профілактичних закладів області, зміцнення їх експлуатаційного стану (придбання медичного обладнання, автотранспорту, медикаментів, проведення модернізації та ремонтних робіт (у тому числі, закладів, які перебувають у спільній власності територіальних громад сіл, селищ і міст області тощо), та забезпечення безпекових умов в закладах охорони здоров’я в умовах воєнного стану;

10) виконання протипожежних заходів в закладах охорони здоров'я;

11) реалізація заходів обласної програми розвитку та підтримки комунальних закладів системи охорони здоров'я, які перебувають в управлінні обласної ради, на 2024-2027 роки;

12) створення належних умов праці та соціально-побутових умов для медичних працівників, зокрема, працевлаштування та забезпечення житлом, забезпечення своєчасної виплати заробітної плати;

13) подальший розвиток електронної системи охорони здоров’я, зокрема депаперизація та впровадження якісних і доступних електронних сервісів в системі охороні здоров’я;

14) забезпечення авторизації усіх закладів охорони здоров’я області в Єдиному порталі вакантних посад у державних та комунальних закладах охорони здоров’я;

15) забезпечення функціонування в області спроможної системи громадського здоров’я, зокрема:

проведення просвітницької роботи серед різних верств населення області щодо пропаганди здорового способу життя, профілактики, діагностики та ефективного лікування певних захворювань;

вжиття оперативних заходів, необхідних для забезпечення захисту здоров'я населення, що застосовуються у разі наявності потенційних ризиків для здоров’я та епідеміологічного благополуччя населення;

врахування інтересів здоров'я та безпеки населення при організації і наданні медичних послуг та усунення і зменшення негативних наслідків для здоров'я населення громад від різних видів поведінки та видів діяльності людини в системі громадського здоров'я;

16) поліпшення доступності послуг з охорони психічного здоров'я, реалізація в області заходів в рамках Всеукраїнської програми ментального здоров’я "Ти як?".

16) виконання протипожежних заходів в закладах охорони здоров’я.

17) продовження впровадження р’форми шкільного харчування, зокрема в рамках реалізації заходів обласної програми реалізації Стратегії реформування системи шкільного харчування на період до 2027 року;

18) забезпечення безкоштовним харчуванням учнів 1-4 класів та дітей пільгових категорій 5-11 класів, у тому числі – дітей учасників АТО, ООС та осіб, які постраждали під час військової агресії російської федерації;

19) вжиття заходів щодо забезпечення психологічної стійкості здобувачів освіти, зокрема шляхом:

забезпечення належних умов для роботи психологічних служб у закладах освіти області;

організації та проведення у закладах освіти області просвітницьких та інтерактивних заходів зі збереження ментального здоров'я з метою відновлення та зміцнення здоров'я учнів;

організації навчання педагогів та практичних психологів з надання першої психологічної допомоги.

20) створення безпечного середовища у закладах освіти, запобігання кризовим ситуаціям та профілактика правопорушень в освітньому середовищі, зокрема шляхом продовження будівництва та облаштування укриттів у закладах освіти області, реалізації проєктів "Офіцер освітньої безпеки" та "Безпечні школи";

21) проведення просвітницької роботи щодо запобігання дискримінації за ознакою інвалідності та стану здоров'я, подолання стигми щодо людей із захворюваннями;

22) охоплення реабілітаційними заходами дітей з інвалідністю;

23) реалізація в області завдань і заходів Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року відповідно до операційного плану заходів з реалізації у 2024-2027 роках Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року;

24) надання спеціалізованої медичної допомоги, послуг з реабілітації та психологічної підтримки ветеранам війни та членам їх сімей, членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, полонених військовослужбовців України та осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;

25) підтримка дітей, сім'ї:

забезпечення своєчасного виявлення та ефективної соціальної реабілітації дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, з метою попередження дитячої безпритульності та бездоглядності, недопущення вилучення із біологічної родини таких дітей, у тому числі із числа внутрішньо переміщених осіб;

забезпечення щотижневого проведення профілактичних заходів (рейдів) "Діти вулиці", "Вокзал" з метою своєчасного виявлення дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, недопущення соціального сирітства;

вжиття заходів щодо продовження розвитку патронату над дитиною, з метою тимчасового догляду, виховання та реабілітації дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин;

організація оздоровлення та відпочинку дітей області, які потребують особливої уваги і підтримки;

проведення профілактичної роботи, спрямованої на зменшення кількості відмов матерів від новонароджених дітей, та запобігання виникненню раннього соціального сирітства, в тому числі через забезпечення ефективної діяльності комунального закладу "Кіровоградський обласний соціальний центр матері та дитини" Кіровоградської обласної ради;

здійснення заходів, спрямованих на соціальну реабілітацію осіб, які опинились у складних життєвих обставинах, в тому числі через забезпечення ефективної діяльності Кіровоградського обласного центру соціально-психологічної допомоги;

вжиття комплексних заходів щодо забезпечення психологічної стійкості населення області та внутрішньо переміщених осіб

26) підвищення в умовах воєнного стану безпечності середовища та посилення життєстійкості молоді. Популяризація та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров’я серед молоді;

27) реалізація державної політики з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії домашньому насильству та/або насильству за ознакою статі;

28) реалізація заходів регіональної цільової програми протидії торгівлі людьми Кіровоградської області;

29) реалізація заходів обласної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству за ознакою статті;

30) забезпечення функціонування спеціалізованих служб підтримки для осіб постраждалих від домашнього насильства та/або за ознакою статі;

31) реалізація заходів обласної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року;

32) забезпечення в умовах воєнного стану функціонування існуючої мережі центрів фізичного здоров’я населення "Спорт для всіх", збільшення рівня охоплення громадян фізичною культурою і масовим спортом шляхом проведення різноманітних фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів, конкурсів, фестивалів, спортивних свят за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення;

33) продовження впровадження в області соціального проєкту "Активні парки – локації здорової України";

34) проведення громадськими організаціями фізкультурно-спортивного спрямування заходів, спрямованих на пропаганду здорового способу життя, та залучення широкого кола людей до регулярних занять фізичною культурою і спортом;

35) забезпечення надання державних гарантій для осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи (компенсації, санаторно-курортне лікування, безкоштовні ліки і зубопротезування тощо);

36) реалізація заходів комплексної програми підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, загиблих

(померлих) Захисників і Захисниць України, полонених військовослужбовців України та осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, у Кіровоградській області на 2025-2027 роки;

37) надання спеціалізованої медичної допомоги, послуг з реабілітації внутрішньо переміщеним особам;

38) надання соціальної та/або психологічної підтримки внутрішньо переміщеним особам;

39) організація охорони, оборони та протиповітряного прикриття об'єктів критичної інфраструктури й об'єктів, які забезпечують життєдіяльність населення області;

40) реалізація заходів Комплексної програми профілактики злочинності в Кіровоградській області на 2021-2027 роки;

41) протидія найбільш актуальним для воєнного стану кримінальним правопорушенням, зокрема, пов'язаним з незаконним обігом зброї, боєприпасів та вибухових речовин, збутом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, перекриття каналів їх надходження.

Враховуючи вищевикладене проєкт Програми передбачає комплекс завдань, спрямованих на вирішння конкретних проблем довкілля, які можуть виникнути у результаті техногенного втручання.

Реалізація пріоритетних завдання та заходів Програми це - відтворення якості ґрунтів на сильно забруднених локальних територіях області на основі моніторингових даних, збереження і відтворення якості природних і сільськогосподарських земельних ресурсів регіону, збереження та підтримка якості довкілля (забруднення повітря, водних об'єктів, ґрунтів, радіаційної ситуації тощо) тощо.

Реалізація Програми дозволить здійснити кроки у покращенні екологічної ситуації області, призведе до більш раціонального використання та відтворення природних ресурсів, поступового забезпечення екологічної безпеки та зниження рівня ризику виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру.

III. Характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності і здоров'я людей на територіях, які ймовірно зазнають впливу

Аналіз поточного стану навколишнього середовища, в тому числі здоров'я населення, дозволив виявити основні екологічні проблеми стану довкілля та умов життєдіяльності і здоров'я людей на територіях, які ймовірно зазнають впливу, що уповільнюють розвиток Кіровоградської області ***(Опис зазначених територій враховано у Розділі IV. Основні екологічні проблеми Кіровоградської області)***.

Для визначення найгостріших проблем та реальних можливих шляхів їх вирішення на рівні місцевої влади доцільно провести SWOT-аналіз.

SWOT-матриця дозволяє виявити взаємозв'язки між "внутрішніми" (сильні та слабкі сторони) та "зовнішніми" (можливості та загрози) факторами, що мають стратегічне значення для Кіровоградської області.

Таблиця 55

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Зручне географічне розташування у центрі України та розвинене транспортно-логістичне сполучення	1. Незадовільний стан ґрунтів. Деградація земель та опустелювання
2. Одні з найбільших площ родючих земель	2. Високий рівень техногенного навантаження на навколишнє природнє середовище та загострення екологічних проблем
3. Значна забезпеченість мінеральними ресурсами	3. Недостатність забезпечення місцевими водними ресурсами
4. Багатогалузевий промисловий комплекс	4. Забруднення поверхневих і підземних вод, цвітіння води у водосховищах
5. Наявність унікальних об'єктів природно-рекреаційного значення, об'єктів туризму	5. Забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств і автотранспорту
6. Наявність підземних мінеральних вод. Реакреаційний потенціал радонових вод	6. Наявність кар'єрів, вуглерозрізів, що не розробляються, відвалів гірничих порід з вмістом урану
7. Наявність потенційно вільних територій для розвитку рекреації	7. Слабо розвинена мережа об'єктів готельного господарства (готелів, мотелів, баз і зон відпочинку, об'єктів придорожнього сервісу тощо). Невідповідність сучасним вимогам щодо технічної якості туристичних об'єктів
8. Наявність історико-культурної спадщини і багаторічних культурних традицій.	8. Недостатній рівень забезпеченості населених пунктів області централізованим водопостачанням та не відповідність джерел питного водопостачання санітарним нормам
	9. Неналежний технічний стан значної більшості об'єктів дорожньо-транспортної інфраструктури та їх недостатність створюють додаткові обмеження у розвитку регіону
	10. Ерозійні процеси, руйнування берегів Кременчуцького водосховища
	11. Втрата матеріально-технічної бази галузі "культура" та об'єктів культурної спадщини

Таблиця 56

Можливості	Загрози
1. Модернізація виробничих потужностей промислових підприємств, встановлення новітніх технологій очистки шкідливих викидів від промислових підприємств	1. Складна демографічна ситуація. Зростання рівня захворюваності у населення внаслідок забруднення довкілля
2. Контроль (моніторинг) за станом довкілля та умовами життєдіяльності і здоров'я людей на територіях де зосереджені уранові шахти	2. Радіаційне забруднення грунтів в наслідок розробки уранових родовищ
3. Створення рекреаційних зон на основі зелених насаджень та водних об'єктів області сприятиме покращенню мікроклімату та запобігатиме негативним наслідкам змін клімату, підвищить показники якості життя населення його здоров'я	3. Забруднення повітря викидами автотранспорту та від стаціонарних джерел

Можливості	Загрози
4. Проведення заходів, спрямованих на охорону земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів	4. Висока розораність сільськогосподарських угідь, що призводить до деградації земель та створює загрозу екологічній безпеці області
5. Забезпечення споживачів області питною водою нормативної якості	5. Забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин зі зворотними водами промислових підприємств та підприємств житлово-комунального господарства;
6. Проведення робіт із розчистки і регулювання русел річок	6. Замулення річок, ставків та водосховищ, що призводить до підняття рівня грунтових вод та як наслідок - матеріальних збитків, виникнення соціальної напруги у місцях проживання людей, де мають місце процеси підтоплення повеневими та підземними грунтовими водами
7. Реалізація заходів Регіонального плану управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року та місцевих планів управління відходами	7. Відсутність сучасної системи поводження з твердими побутовими відходами, накопичення великої їх кількості у місцях видалення відходів
8. Оновлення рухомого складу всіх видів транспорту (модернізації об’єктів міського електротранспорту, оновлення рухомого складу громадського транспорту	8. Шумове, вібраційне забруднення у зонах впливу доріг, авіаінфраструктури та залізничного транспорту;
9. Розвиток "зеленої енергетики" та енергоефективності. Використання альтернативних джерел енергії.	9. Значні обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від неорганізованих джерел (газопилевої суміші), які сприяють загазованості житлових районів у населених пунктах облаі
10. Популяризація внутрішньообласного туризму для мешканців області, гостей з інших регіонів, та внутрішньо перемішених осіб. Збереження мережі існуючих туристичних об’єктів і маршрутів в умовах воєнного стану та впровадження нових.	10. Зростання кількості аварійних ситуацій через значний ступінь зносу основних засобів об’єктів інфраструктури у галузі житлово-комунального господарства, у першу чергу систем теплопостачання, водопостачання і водовідведення
11. Залучення коштів державного бюджету, грантових коштів на реалізацію проєктів регіонального розвитку	11. Низький рівень обізнаності населення щодо цінності територій та об’єктів природно-заповідного фонду та стану довкілля
12. Проведення моніторингу атмосферного повітря та діагностичного моніторингу масивів поверхневих вод, забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення	12. Відсутність механізмів економічного стимулювання для створення нових об’єктів природно-заповідного фонду
	13. Перевищення вмісту радону в атмосферному повітрі, питній воді (у свердловинах та громадських колодязях)

Виявлені при проведенні SWOT-аналізу слабкості, можливості і загрози можуть бути використані при прийнятті стратегічних, коротко- та довгострокових управлінських рішень.

На основі здійсненого аналізу поточного стану довкілля Кіровоградської області, у тому числі здоров'я населення (атмосферне повітря, водні та земельні ресурси, грунти, кліматичні фактори, рівня забруднення довкілля та здоров'я населення) та SWOT-аналізу сукупний вплив від реалізації Програми є екологічно допустимим.

Виконання заходів Програми, буде спрямовано на виконання екологічних індикаторів та передбачє реалізацію заходів, спрямованих на

встановлення новітніх технологій очистки шкідливих викидів від промислових підприємств, зокрема підприємств добувної та переробної промисловості, покращення енергопостачання та розвиток альтернативної енергетики, створення системи поводження з твердими побутовими відходами, раціональне використання водних ресурсів, зменшення забруднення навколишнього середовища стічними водами, створення системи спостереження за станом навколишнього середовища, охорони та розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду, буде мати незначний вплив на стан довкілля.

IV. Основні екологічні проблеми Кіровоградської області

Кіровоградська область має досить високий показник антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище. Забруднюються повітря, води і ґрунти, збіднюється ландшафтне і біотичне різноманіття, що негативно впливає на живі організми. Природокористування у багатьох аспектах є нераціональним та екологічно незбалансованим.

Основні проблемні питання розвитку сфери діяльності, які потребують вирішення у 2027 році:

1) забруднення:

атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств, автотранспорту та від викидів у повітряний басейн спричинених збройною агресією рф;

водних об’єктів недостатньо-очищеними стічними водами від комунальних та промислових підприємств;

2) вразливість до змін клімату через утворення великої кількості відходів руйнування у зв’язку із збройною агресією російської федерації;

3) неможливість функціонування державної системи моніторингу довкілля та її підсистем через збройну агресію російської федерації;

4) відсутність сучасних механізмів заповідання територій в умовах відсутності вільних територій, та безконтрольного використання земель для сільськогосподарського виробництва;

5) неузгодженість і недосконалість законодавства (земельного, лісового, природоохоронного та законодавства про місцеве самоврядування) у частині заповідної справи;

6) відсутність механізмів економічного стимулювання для створення нових об’єктів природно-заповідного фонду та відшкодування збитків землекористувачам, а також механізму викупу земельних ділянок для заповідання;

7) великий відсоток розораності земель області;

8) самовільні рубки лісів та громіздкість процедури відшкодування шкоди, заподіяних порушниками у примусовому порядку;

9) відсутність земель несільськогосподарського призначення для заліснення;

10) зволікання віднесення земельних ділянок до самозалісених призводить до знищення самостійних природніх лісів, чим завдається значної шкоди екосистемі області;

11) виникнення та поширення пожеж у природних екосистемах, зокрема на територіях лісових масивів, сільськогосподарських угідь, природоохоронних територій, відкритих територіях та в інших природних комплексах, що створює значне екологічне навантаження на довкілля, призводить до знищення рослинності, загибелі тваринного світу, погіршення стану ґрунтів та атмосферного повітря, а також спричиняє значні матеріальні та екологічні збитки;

12) недостатній рівень готовність окремих територіальних громад, підприємств та відповідальних служб до запобігання і реагування на пожежі в природних екосистемах, а також недостатня забезпеченість необхідною технікою та обладнанням, що ускладнює своєчасне виявлення та ліквідацію таких пожеж;

13) незадовільний технічний стан гідротехнічних споруд водосховищ та ставків;

14) замулення річок, ставків та водосховищ, що призводить до підняття рівня грунтових вод та як наслідок матеріальних збитків, виникнення соціальної напруги у місцях проживання людей де мають місце процеси підтоплення повеневими та підземними грунтовими водами;

15) система управління відходами області перебуває на критичному етапі розвитку, характеризуючись значним відставанням від сучасних екологічних стандартів та економічних викликів;

16) збільшення обсягів утворення відходів у різних галузях життєдіяльності людини, накопичення їх у місцях тимчасового зберігання, у тому числі і через руйнування внаслідок воєнних дій.

Найгострішими проблемами в області є тривале забруднення поверхневих та підземних вод, повітря та земель внаслідок господарської діяльності, накопичення промислових та побутових відходів (таблиця 57).

Таблиця 57

	Проблемні питання *(опис проблемного питання)*
1	**2**
Атмосферне повітря	**1. Забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств і автотранспортом.** Кіровоградська область має розвинений промисловий потенціал, що зумовлює значне техногенне навантаження на навколишнє середовище. Особливо актуальною є проблема забрудненості атмосферного повітря шкідливими викидами (оксиди вуглецю, оксиди азоту, сірчаного ангідриду та інші) промислових підприємств та аграрного сектору. У 2025 році серед найбільших забруднювачів атмосферного повітря в області за видами економічної діяльності є: переробна промисловість – 40,4% загального обсягу викидів (2,5 тис.т), сільське, лісове та рибне господарство – 27,2% (1,7 тис. т), добувна промисловість і розроблення кар'єрів – 18,5% (1,2 тис. т), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність - 5,9% (0,4 тис.т), постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 3,9% (0,3 тис.т).

1	2
	Зокрема, у переробній, добувній промисловості та сільському господарстві найбільші обсяги виробництва припадали на виробництво олії та тваринних жирів (1394,7 т), розведення свиней (862,7 т), добування залізних руд (791,9 т), а також вирощування зернових, бобових культур і насіння олійних культур (760,8 т). До переліку екологічно небезпечних об'єктів, розташованих у Кіровоградській області, які фактично справляють значний негативний вплив на довкілля, належать такі підприємства: ТОВ "Марлен-КД" (Кропивницький район, селище Компаніївка)- – викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря складають 801,7 т/рік (вид економічної діяльності - розведення свиней, виробництво м'яса); ПрАТ "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат" (селище Петрово, Петрівська селищна громада, Олександрійський район) - викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря складають 791,9 т/рік (вид економічної діяльності – добування залізних руд); ТОВ "Олександрійський цукровий завод" (селище Приютівка Олександрійський район) викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря складають 475,3 т/рік (вид економічної діяльності – виробництво цукру); ТОВ "Придніпровський олійноекстракційний завод" (м.Кропивницький) викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря складають 399,2 т/рік (вид економічної діяльності – виробництво олії та тваринних жирів). Для покращення стану атмосферного повітря області необхідно забезпечити: 1) модернізацію діючих промислових підприємств, впровадження новітніх інноваційних технологій за рахунок посилення інноваційної складової розвитку галузей промисловості; 2) сприяння проведенню робіт із стандартизації та сертифікації промислової продукції, підвищення стандартів її якості, безпечності та екологічності; 3) впровадження новітніх екобезпечних технологій з видобування й перероблення корисних копалин, проведення обов'язкової рекультивації та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок провадження виробничої діяльності гірничодобувних підприємств; 4) забезпечення максимально повного використання видобутих корисних копалин, мінімізація відходів під час їх видобутку та переробки; 5) забезпечення "зеленого переходу" та екологічної модернізації діючих промислових, добувних підприємств, впровадження нових і новітніх екоорієнтованих технологій; 6) технічне переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проєктів, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів. На стан повітря у містах (м.Кропивницький, м.Знам'янка, м.Олександрія і м.Світловодськ), в яких проживає майже половина усього населення Кіровоградщини, значний вплив має автотранспорт. Автомобільний транспорт залишається одним з основних джерел атмосферного забруднення, внесок якого становить приблизно 30% від загальної кількості атмосферних викидів. А у містах автомобільні викиди можуть сягати 85%, значно переважаючи над промисловими. На транспорт припадає 60% викидів вуглекислого газу, 42% оксидів азоту, 40% вуглеводнів, 18% чадного газу. Викиди автотранспорту містять до 200 хімічних сполук, частина з яких надзвичайно токсичні. Частка автомобільного транспорту у викидах шкідливих речовин становить 90%, у тому числі: 94% – у викидах оксиду азоту, 92% – у викидах оксиду вуглецю, 90% сажі, 75% викидів метану та неметанових органічних сполук, 70% викидів діоксиду сірки, 62–65% викидів діоксиду азоту Так, з початку 2026 року Перебільшення середньомісячних концентрацій спостерігалось у: у м. Кропивницькому - із пилу у 2 рази, формальдегіду - у 1,7 раза, оксиду

1	2
	вуглецю - у 1,1 раза (у 2025 році - із пилу у 1,9 раза, формальдегіду - у 1,4 раза, оксиду вуглецю - у 1,4 раза); у м. Олександрії - із пилу у 1,9 раза (у 2025 році - із пилу у 2 рази); у м. Світловодську - із формальдегіду у 1,7 раза (у 2025 році - концентрація діоксиду азоту перебувала на рівні гранично допустимої концентрації). Середньомісячні концентрації інших визначуваних інгредієнтів були нижче рівня ГДК.
Водні ресурси	**2. Недостатність забезпечення місцевими водними ресурсами, значна віддаленість основних річок (Дніпро, Синюха, Інгулець) від промислових центрів області, нерівномірність розподілу ресурсів підземних вод в області, що створює додаткові обмеження у розвитку регіону.** За власним річковим стоком (без врахування транзитного), Кіровоградська область одна із найменш забезпечених в Україні. Відповідно до доповідей ООН, території, забезпеченні стоком менше ніж на 2 тис. $м^3$/рік на 1 особу вважаються недостатньо забезпеченими водними ресурсами. Для Кіровоградської області цей показник складає 1.1 тис. $м^3$/рік в середньоводний рік. Характерним негативним явищем для області є те, що водні ресурси розподілені нерівномірно. Найбільша кількість водних ресурсів зосереджена в річках Південний Буг та Дніпро у прикордонних районах області, де потреба у воді незначна, а віддаленість від промислових центрів області не дає змоги їх використовувати. Річковий стік регулюється 57 водосховищами, загальним об'ємом 209,6 тис.$м^3$, площею водного дзеркала 8,6 тис.га, ставками в кількості 3187 загальним об'ємом 264,7 млн.$м^3$, площею водного дзеркала 19,5 тис. га. Наявні водні ресурси не забезпечують у повному обсязі потреби населення та галузей економіки, оскільки водні ресурси по території області розподілені нерівномірно. Покриття дефіциту водних ресурсів здійснюється шляхом забору води з річки Дніпро та її подачею в маловодні регіони.
	3. Недостатній рівень забезпеченості населених пунктів області централізованим водопостачанням та не відповідність джерел питного водопостачання санітарним нормам. Питне водопостачання області на 70 % забезпечується за рахунок поверхневих вод, які перекидаються із р. Дніпра водоводом Дніпро-Кіровоград. Якість води річки Дніпро є вирішальним чинником санітарного та епідемічного благополуччя населення. Складна в регіоні ситуація з водопостачанням. Централізованим водопостачанням охоплені лише 22 із 43 селищ, або 51,2 % від загальної кількості селищ; 217 із 972 сільського населеного пункту, або 22,3 % від загальної кількості сільських населених пунктів. Відсутнє централізоване водопостачання відсутнє у селищах Знам'янка Друга та Гайдамацьке Кропивницького району, Капітанівка Новоукраїнського району і Павлиш Олександрійського району. Тривожним фактом залишається те, що близько 4,5% сіл Кіровоградської області частково або повністю залежать від привозної води, і більше 78,2% не мають доступу до центрального водопостачання. У 5 населених пунктах Устинівської селищної територіальної громади та 16 населених пунктах Новоукраїнської міської територіальної громади населення забезпечується привозною питною водою. Незадовільною є ситуація з водопостачанням сільських населених пунктів області, адже переважна їх більшість забезпечена підземною питною водою (з колодязів), більша половина якої не відповідає вимогам гігієнічних нормативів.
	4. Проблеми із якостю водних ресурсів Річки області зазнають значного антропогенного навантаження у вигляді хімічного, мікробного, радіонуклідного забруднення та шкідливого біологічного і морфологічного впливу. Із-за змін клімату, зменшення опадів, відсутності повеней та підвищення температури повітря, річки все гірше справляються з

1	2
	самоочищенням, оскільки зміни клімату призвели до зменшення водності, замулення та засмічення. Природні води Кіровоградської області високомінералізовані, що призводить до підвищеного навантаження на очисні споруди. Але окрім цього, через сільськогосподарську направленість регіону, велику кількість несанкціонованих скидів забруднених вод, порушення водоохоронних заходів тощо, спостерігається високий рівень забруднення біогенними речовинами. Це явище посилюється в маловодні роки та в теплі періоди року, при посиленні випаровування із водних об'єктів. Майже в усіх водоймах регіону спостерігається явище "цвітіння води" - масового розмноження синьо-зелених водоростей у теплий період року. Сприятливі фактори для цього явища: низька швидкість течії, висока сонячна активність, висока концентрація біогенних речовин (лімітуючий фактор – концентрація фосфатів). В області спостерігається надмірне використання сільськогосподарськими виробниками пестицидів і агрохімікатів, неналежне поводження та зберігання відходів, неконтрольоване використання водних ресурсів для потреб сільського господарства. Спостерігається збіднiння та зміна видового складу берегової та водної флори і фауни. Періодично відбуваються замори риб. Щодо рекреаційних водних ресурсів, необхідно відмітити відносну обмеженість кількості і якості об'єктів рекреації, їх поганий санітарний стан.
	5. Досить високим залишається обсяг недостатньо очищених та забруднених вод, що скидаються у водні об'єкти. Протягом 2025 року загальне водовідведення по області склало 39,4 млн.м³ води в тому числі: 34,3 млн. м^3 - скинуто в поверхневі водні об'єкти, з них нормативно очищених вод – майже 6,44 млн. м^3 (18,8%), що пройшли очистку на біологічних та механічних очисних спорудах, нормативно чистих без очистки – 14,32 млн.м^3 (41,7 %), недостатньо очищених вод – 13,5 млн. м^3 які склали 39,4% від загального обсягу водовідведення у поверхневі води, (у 2020 році – 17 млн.м^3; 2021 рік – 3,96 млн.м^3; 2022 рік – 3,4 млн.м^3, 2023 рік -3,7 млн. м^3; 2024 році – 41,1 млн.м^3). Очевидна тенденція до зменшення кількості нормативно очищених стічних вод говорить про поступове зменшення потужностей очисних споруд, причиною чого є їх незадовільний технічний стан, та їх застарілість. На даний час в області в аварійному та ветхому стані знаходяться: 49,5% - комунальних водопровідних мереж (1,8 тис. км), показник аварійності мереж зріс з 0,91 до 0,93 аварії на 1 км мережі та 55,3% - комунальних каналізаційних мереж (0,6 тис. км), показник аварійності мереж зменшився з 0,23 до 0,16 аварії на 1 км мережі. У розрізі видів економічної діяльності найбільшими забруднювачами поверхневих водних об'єктів є секція Е (Водопостачання; каналізація, поводження з відходами) - якими скинуто 10,8 млн. м^3 забруднених стічних вод та секція С (Переробна промисловість) – скинуто 2,6 млн. м^3. До рейтингу "ТОП-100 найбільших підприємств-забруднювачів стічних вод" за 2025 рік, який створений на підставі даних офіційної статистики, сформованої за результатами поданої підприємствами звітності про обсяги скидів, увійшли підприємства Кіровоградської області, а саме: ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Кропивницьке ВКГ, Знам'янське ВКГ, Олександрійське ВКГ та Смолінське ВКГ) (Кропивницька, Знам'янська та Олександрійська міські громади), ДП "Східний гірничо-збагачувальний комбінат" (Інгульська шахта) (Первозванівська сільська громада) та КП "Теплоенергетик"КМР"(Кропивницька міська громада). Централізованим водовідведенням забезпечені споживачі 11 із 12 міст (крім міста Благовіщенське), або 91,7 % від загальної кількості міст; 18 із 43 селищ, або 41,9 % від загальної кількості селищ; 6 сільських населених пунктів, або 0,6 % від

1	2
	загальної кількості сільських населених пунктів. Пропускна спроможність очисних споруд перевищує обсяг стоків, які надходять на очищення, і використовуються у середньому по області на 28,4% до встановленої потужності, що зумовлює непродуктивні витрати паливно- енергетичних ресурсів та збільшення собівартості послуг. Технічний стан практично всіх каналізаційних очисних споруд потребує їх модернізації або реконструкції. Зволікання з введенням в дію оновлених систем централізованого водопостачання, каналізації та очистки стоків в населених пунктах області разом з негативними екологічними наслідками може надзвичайно ускладнити і санітарно-епідеміологічну ситуацію в регіоні.
Земельні ресурси та ґрунти	**6. Незадовільний стан ґрунтів. Деградація земель та опустелювання** Земельний фонд Кіровоградської області складає 2458,8 тис.га (4,1% від території України), з них 2031,4 тис.га або 82,6% займають сільськогосподарські угіддя. Сільськогосподарська освоєність Кіровоградщини – надзвичайно висока. Так, якщо освоєність країн Європи складає в середньому 53-65 %, України – понад 70 %, то в Кіровоградській області цей показник досяг 82,8 %. Наслідком цього є прогресуюча деградація земель, що створює загрозу екологічній безпеці області. Крім того, надмірне навантаження на земельні угіддя спричинило активізацію розвитку негативних процесів, серед яких особливої сили набули ерозійні. До такого стану призвело нехтування питаннями екологічної придатності земель для використання певних сільськогосподарських культур, зокрема необґрунтоване збільшення площ просапних культур. У деяких районах Кіровоградщини розораність сільськогосподарських угідь сягнула понад 90 %. Крім того, через ерозійні процеси площа ярів перевищує 3,5 тис. га, а площа деградованих та малопродуктивних земель склала 270 тис. га. Починаючи з 1993 року, у ґрунтах України на 75 % від площі сільськогосподарських угідь склався негативний баланс гумусу, який у 2-3 рази перевищує допустиму норму. Як і в інших областях України, у Кіровоградській області процес втрати гумусності прогресує. Структура орного шару значно зруйнована, що негативно позначається на водно-фізичних властивостях, повітряному режимі, викликає самочинне ущільнення поверхневого шару, утворення кірки після дощів. З цієї причини різко знижується запас продуктивної вологи та водопроникність ґрунтів, що призводить до активізації процесів ерозії. Ситуація, яка склалася, зумовлена головним чином тим, що протягом багатьох десятиріч екстенсивне використання земельних угідь, і особливо ріллі, не компенсувалося рівнозначними заходами щодо відтворення ґрунтів. Тому, головною причиною є низька ефективність засобів, які застосовуються з метою інтенсифікації землеробства, а комплекс деградаційних процесів виснажує ґрунтові виробничі ресурси, знижує врожаї сільськогосподарських культур. Найбільших збитків ґрунтам завдають водна та вітрова ерозії, безповоротні втрати гумусу та поживних речовин, засолення та закислення ґрунтів, висушування та перезволоження, в т. ч. заболочування, забруднення промисловими відходами та викидами, отрутохімікатами. Антропогенний вплив на довкілля постійно зростає і досягнув критичних значень, що позначилося на стані ґрунтового покриву. Погіршуються фізичні, хімічні й біологічні властивості ґрунтів, зростають площі деградованих земель, забруднених атмосферними викидами й стічними водами, хімічними речовинами та радіонуклідами. Площа порушених земель в області склала 4,8 тис.га, відпрацьованих – 0,7 тис.га. Для розв'язання проблеми рекультивації земель необхідні значні кошти та без державної фінансової підтримки вирішення проблеми в області на даному етапі не можливо.

1	2
Біорізноманіття та рекреаційні зони	**7. Проблеми природно-заповідного фонду та біорізноманіття** Природні території, сприятливі для відтворення дикої фауни і флори, є території природно-заповідного фонду, загальна площа яких у Кіровоградській області з початку 2026 року складає 116,9 тис.га, з них: 27 територій та об'єктів, площею 19,6 тис.га, мають статус загальнодержавного значення, решта (231 територія та об'єкти) площею 97,3 тис.га – місцевого значення. Показник заповідності від загальної площі області становить 4,75 % (2025 рік – 4,18%). Для збільшення показника заповідності на 1% необхідно надати статус природно-заповідних територій угіддям площею 25 тис.га, тобто треба заповісти ще 74 тис.га. В області великий відсоток територій, які використовуються в сільському господарстві, та високий рівень розораності земель, що ускладнює проведення роботи у цьому напрямку, а також проведення пошуку, створення нових та розширення існуючих територій природно-заповідного фонду (далі - ПЗФ). Обмеження, які передбачені на заповідних територіях, ускладнюють процес надання погоджень щодо створення нових або розширення існуючих заповідних територій. Крім того, є деякі проблеми, які стримують розвиток заповідної справи в області у практичному плані: неузгодженість і недосконалість законодавства (земельного, лісового, природоохоронного та законодавства про місцеве самоврядування) у частині заповідної справи; відсутність механізмів економічного стимулювання для створення нових об'єктів ПЗФ та відшкодування збитків землекористувачам, а також механізму викупу земельних ділянок для заповідання; передача під охорону територій та об'єктів ПЗФ; винесення меж в натуру вже існуючих територій та об'єктів ПЗФ; відсутність фінансування на місцевому рівні та недостатнє фінансування на державному рівні для виконання заходів щодо створення нових об'єктів ПЗФ та охорони і утримання існуючих об'єктів ПЗФ. Основною загрозою для біологічного та ландшафтного біорізноманіття є антропогенна діяльність. Найзначнішим на сьогодні є скорочення ареалів існування. До цього призводить знищення природних середовищ існування тварин і місць зростання рослин, їх фрагментації та деградації (включаючи забруднення), у глобальній зміні клімату, екологічно незбалансованій експлуатації, поширенні чужерідних видів, розповсюдженні хвороб та шкідників. Внаслідок необґрунтованого розорювання земель, вирубки лісів, осушення чи обводнення території, промислового, житлового та дачного будівництва відбувається знищення природних середовищ існування тварин і місць зростання рослин. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є обов'язковою умовою сталого (збалансованого) розвитку.
Відходи	**8. Поводженням з промисловими та побутовими відходами.** **1)** Відходи є одним з найбільш вагомих факторів забруднення навколишнього середовища і негативного впливу на всі компоненти довкілля та здоров'я людей. Найбільше утворюється відходів на підприємствах добувної промисловості і розроблення кар'єрів при добуванні та збагаченні руд і мінеральної сировини, що становить 96,7% від загального обсягу утворених відходів по області. Основна кількість накопичених відходів IV класу небезпеки припадає на хвости збагачення державного підприємства "Східний гірничо-збагачувальний комбінат" (далі – ДП "СхідГЗК") (м.Жовті Води Дніпропетровської області), що скидаються у хвостосховище в балці "Щербаківська" Петрівського району та відходи розроблення руди залізної ПрАТ "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат" Петрівський кар'єр, виробничо-технологічні відходи Інгульської шахти ДП "Схід ГЗК" та відходи виробництва графіту ПрАТ "Завалівський графітовий комбінат". Видалення відходів шляхом захоронення або знешкодження залишається основним призначенням спеціально відведених місць чи об'єктів.

1	2
	Не менш гострою, ніж у попередні роки, залишається проблема екологічно безпечного збирання, видалення побутових відходів. Відсутність підприємств із переробки та утилізації промислових і побутових відходів, полігони побутових відходів здебільш не відповідають екологічним нормам, не налагоджено систему збору побутових відходів у значній кількості сільських рад. Утворення побутових відходів в області збільшується, при цьому значні їх обсяги розміщуються на звалищах, які розташовані в неприйнятних місцях та неналежним чином спроектовані і експлуатуються. Значна частка місць розміщення відходів не відповідають вимогам природоохоронного законодавства та постає питання об'єднання територій у кластери по наданню послуг поводження з відходами і спорудження сучасних регіональних місць розміщення відходів на заміну діючим, що чинять негативний вплив на довкілля. У всіх територіальних громадах області будівництво полігонів побутових відходів не проводиться, наявна документація по проведенню реконструкції або добудови розроблена в цінах попередніх років, проекти не реалізовано, на теперішній час документація є застарілою та потребує коригування як у ціновому аспекті, так і щодо вимог природоохоронного законодавства. Роздільне збирання, переробка та видалення побутових відходів, вилучення і видалення біогазу на місцях розміщення області не проводяться, окрім полігону побутових відходів у місті Кропивницький. Проблеми утворення відходів і поводження з ними є гострими для області. Нераціональне використання ресурсів, застарілі технології й відсутність сфери вторинної переробки сприяють утворенню великих об’ємів відходів, зберігання яких потребує вилучення значних земельних ділянок. Зберігання та накопичення відходів, особливо токсичних, є джерелом тривалого негативного впливу на стан здоров’я людей і якість навколишнього природного середовища.
	2) Значні обсяги утворення промислових відходів у Кіровоградській області та недостатній рівень їх перероблення й відновлення. У 2025 році в області утворено 391,029 тис. тонн відходів, водночас додатково на території ПрАТ "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат" утворено 26,603 млн тонн відходів видобування металевих корисних копалин, з яких перероблено лише 1,496 млн тонн (близько 5,6 %). Можливі наслідки: накопичення промислових відходів, збільшення навантаження на земельні ресурси та довкілля, ризики забруднення ґрунтів і вод, вилучення значних площ земель під розміщення відходів, а також втрата ресурсного потенціалу вторинної сировини. Примітка: показники утворення відходів у регіоні не повністю відображають фактичні обсяги промислових відходів, оскільки статистична звітність формується за місцем державної реєстрації підприємств, а не за місцем розташування виробничих майданчиків.
Екзогенні геологічні процеси	**9. Небезпека екзогенних геологічних процесів на території Кіровоградської області:** **1) наявність зсувних процесів**. Поширення зсувних процесів на території Кіровоградської області. Зафіксовано 140 зсувів загальною площею 3,04 км², додатково методами аерофотозйомки виявлено 256 зсувів площею 7,616 км², які потребують обстеження та внесення до кадастру зсувів. Можливі наслідки: руйнування та деформація будівель і споруд, пошкодження автомобільних доріг та інженерних мереж, деградація земель, обмеження господарського використання територій, виникнення надзвичайних ситуацій і збільшення витрат на ліквідацію їх наслідків. **2) процеси підтоплення земель і населених пунктів регіону.** Підтоплення є одним із найбільш розповсюджених сучасних геологічних процесів, що розвивається як у природних умовах, так і під впливом техногенних

1	2
	чинників. Останні часто мають визначальне значення, особливо як наслідок проведення водогосподарських заходів (наявність іригаційних систем, водосховищ, каналів, втрат з комунікацій тощо). Поширення процесів природно-техногенного підтоплення території Кіровоградської області, яке охоплює 51 населений пункт загальною площею 57 км², зокрема 8 міст (6,8 км²), 4 селища міського типу (1,5 км²) та 39 сіл (48,7 км²). Додатковим чинником є підпір вод Кременчуцького та Кам'янського водосховищ, унаслідок якого площа підтоплення становить 10–15 км². Можливі наслідки: підтоплення житлової забудови та земельних ділянок, погіршення стану будівель і споруд, пошкодження інженерних мереж, погіршення санітарно-гігієнічних умов проживання населення та обмеження господарського використання земель. **3) утворення лесових просадних ґрунтів та осідання земної поверхні над гірничими виробками.** Значне поширення на території Кіровоградської області лесових ґрунтів, схильних до просідання, які займають 20,33 тис. км² (82,6 % території області), зокрема 6,83 тис. км² ґрунтів II типу за просіданням. Додатковим чинником ризику є просідання земної поверхні над закритими гірничими виробками, зафіксоване на площі 10 км², а також імовірне підвищення рівнів підземних вод після припинення водовідливу із шахт. Можливі наслідки: деформація та руйнування будівель і споруд, пошкодження інженерної інфраструктури, підтоплення населених пунктів і сільськогосподарських угідь, збільшення площ перезволожених земель та погіршення умов їх господарського використання.
Довкілля	**10. Завдання шкоди довкіллю Кіровоградської області внаслідок збройної агресії РФ, зокрема забруднення ґрунтів, засмічення земельних і водних ресурсів та забруднення атмосферного повітря.** За 2025 рік Державною екологічною інспекцією Придніпровського округу розраховано збитки за цими видами впливу на загальну суму майже 986,3 млн грн. Можливі наслідки: погіршення стану земель і водних ресурсів, забруднення компонентів довкілля, порушення природних екосистем, зниження якості земель для господарського використання та необхідність значних фінансових ресурсів для ліквідації наслідків забруднення й відновлення довкілля.

V. Зобов'язання у сфері охорони довкілля

Основними міжнародними зобов'язаннями щодо СЕО є:

1) Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (від 01 липня 2015 року № 562-VIII);

2) Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, а також Конвенція ООН з біологічного різноманіття;

3) Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року (Конвенцію ратифіковано Законом України від 29 листопада 1994 року № 257/94-ВР);

4) Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (Конвенцію ратифіковано Законом України від 29 жовтня 1996 року № 435/96);

5) Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів, (набрання чинності для України від 15 листопада 1997 року № 437/96-ВР);

6) Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці (Закон України України від 04 липня 2002 року № 61-IV);

7) Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (Кіотський протокол ратифіковано Законом України від 04 лютого 2004 року № 1430-IV);

8) Європейська ландшафтна конвенція, (Конвенцію ратифіковано Законом України від 07 вересня 2005 року № 2831-IV;

9) Паризька угода (Угоду ратифіковано Законом України від 14 липня 2016 року № 1469-VIII);

10) Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання до Конвенції про біологічне різноманіття (Протокол ратифіковано Законом від 02 грудня 2021 року № 1926-IX);

11) Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів, (Угоду ратифіковано Законом України від 04 липня 2002 року № 62-IV);

12) Угода про збереження кажанів в Європі (приєднання до Угоди Законом України від 14 травня 1999 року № 663-XIV).

Основними законодавчими і нормативно-правовими актами, норми і вимоги яких мають бути враховані та дотримані під час підготовки ДДП:

Конституція України; Водний кодекс України; Лісовий кодекс України; Земельний кодекс України; Повітряний кодекс України; Кодекс цивільного захисту України;

закони України: "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року"; "Про стратегічну екологічну оцінку"(із змінами); "Про охорону навколишнього природного середовища"; "Про ратифікацію Рамкової конвенції ООН про зміну клімату"; "Про ратифікацію Кіотського протоколу до Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату"; "Про ратифікацію Паризької угоди"; "Про оцінку впливу на довкілля"; "Про охорону атмосферного повітря"; "Про управління відходами"; "Про надра"; "Про питну воду та питне водопостачання"; "Основи законодавства України про охорону здоров'я"; "Про екологічний аудит"; "Про природно-заповідний фонд України"; "Про рослинний світ"; "Про тваринний світ"; "Про екологічну мережу України"; "Про охорону культурної спадщини"; "Про охорону археологічної спадщини"; "Про курорти"; "Про регулювання містобудівної діяльності"; "Про основи

містобудування"; "Про інвестиційну діяльність"; "Про систему громадського здоров'я", "Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази на період до 2030 року"; "Про Червону книгу України"; "Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року"; "Про об'єкти підвищеної небезпеки"; "Про охорону земель"; Про меліорацію земель; "Про державний контроль за використанням та охороною земель"; "Про землеустрій"; "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи"; "Про альтернативні джерела енергії";

укази Президента України: "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року" (№ 722/2019); "Про деякі заходи щодо збереження лісів та раціонального використання лісових ресурсів" (№ 511/2019); "Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду" (№ 381/2017); "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року "Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації" (№111/2021); "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 19 березня 2021 року "Про заходи щодо підвищення рівня хімічної безпеки на території України" (№104/2021);

Цілі сталого розвитку: Україна-2030 (Ціль 13. "Пом'якшення наслідків зміни клімату");

Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Закон України № 436/96-ВР (436/96-ВР) від 29 жовтня 1996 року);

Національного плану управління відходами до 2033 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 року №1353-р;

Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року, розроблена на виконання міжнародних зобов'язань України згідно з пунктом 19 Статті 4 Паризької угоди, пунктом 35 Рішення 1/CP.21 Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату;

Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2026 роках;

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року №695 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 року №940);

Національна економічна стратегія на період до 2030 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021року №179;

Рішення Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, створеної згідно з постановою Кабінету Міністрів

України від 18 січня 2017 року № 20, зокрема стосовно схвалення представлених НААН добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель за напрямом "Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах" (до 2020 року передбачалося досягнення стабільного рівня органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь не нижче за базову лінію станом на 2010 рік (3,14 % в середньому по Україні, у т.ч. у розрізі зон: Полісся - 2,24 %; Лісостеп - 3,19 %; Степ - 3,40 %), а до 2030 року – планується збільшення не менше ніж на 0,1 %), а також допоміжних заходів щодо досягнення НРДЗ за напрямами "Відновлення зрошення і поліпшення еколого-меліоративного стану зрошуваних земель" та "Відновлення та стале використання торфовищ";

постанови Кабінету Міністрів України від:

13 червня 1995 року № 420 "Про затвердження Положення про гігієнічну регламентацію та державну реєстрацію небезпечних факторів" (із змінами);

11 вересня 1996 року № 1100 "Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується" (із змінами);

18 грудня 1998 року № 2024 "Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів" (із змінами);

13 грудня 2001 року № 1655 "Про затвердження Положення про порядок здійснення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря" (із змінами);

13 березня 2002 року № 300 "Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря" (із змінами);

13 березня 2002 року № 302 "Про затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян - підприємців, які отримали такі дозволи" (із змінами);

13 березня 2002 року № 321 "Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування" (із змінами);

22 лютого 2006 року № 182 "Про затвердження Порядку проведення державного соціально-гігієнічного моніторингу, затверджений постановою Кабінету Міністрів України" (із змінами);

17 жовтня 2012 року № 1051 "Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру" (із змінами);

16 грудня 2020 року №1272 ″Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення″ (із змінами);

09 вересня 2020 року № 826 "Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України з питань діяльності Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів (із змінами);

21 жовтня 2020 року № 1567-р "Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року" (із змінами);

03 березня 2021 року № 179 "Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року" (із змінами);

15 грудня 2021 року № 1325 "Про затвердження нормативів гранично допустимих концентрацій небезпечних речовин у груетах, а також переліку таких речовин" (із змінами);

розпорядження Кабінету Міністрів України від:

19 серпня 2009 року № 990-р "Про схвалення Стратегії поводження з радіоактивними відходами в Україні" (із змінами);

22 жовтня 2014 року № 1024-р "Про схвалення Концепції боротьби з деградацією земель та опустелюванням";

16 вересня 2015 року № 980-р "Про схвалення Очікуваного національно-визначеного внеску України до проекту нової глобальної кліматичної угоди";

30 березня 2016 року № 271-р "Про затвердження Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням" (із змінами);

23 травня 2018 року № 353-р "Про затвердження Плану заходів щодо реалізації Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища";

22 травня 2019 року № 402-р "Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення" (із змінами);

27 грудня 2019 року № 1422-р "План заходів із впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення" (із змінами);

14 серпня 2019 року № 688-р "Про Стратегією зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року" (із змінами);

21 жовтня 2020 року № 1567-р "Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року" (із змінами);;

21 квітня 2021 року № 443-р "Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища" (із змінами);

30 липня 2021 року № 868-р "Про схвалення Оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди" (із змінами);

20 жовтня 2021 року № 1363-р "Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року та операційний план реалізації у 2022-2024 роках Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року" (із змінами);

29 грудня 2021 року № 1777-р "Про схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року";

19 січня 2022 року № 70-р "Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель";

09 грудня 2022 року № 1134-р "Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року" (із змінами);

24 лютого 2023 року № 176-р "Про схвалення Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки" (із змінами);

30 травня 2024 року № 483-р "Про схвалення Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року" (із змінами);

17 січня 2025 року № 34-р "Про схвалення стратегії розвитку системи здоров'я на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках" (із змінами);

накази Міністерства екології та природних ресурсів України від:

17 грудня 2012 року №659, затверджено Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації). Зокрема, відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність до вимог "Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище";

10 серпня 2018 року № 296 "Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування" (із змінами від 29 грудня 2018 року № 465; від 18 липня 2019 року № 260);

накази Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від:

28 жовтня 2020 року № 213 ″Про затвердження Критеріїв визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення″;

20 вересня 2024 року № 1175 "Про затвердження Інструкції про зміст та складання документації державного кадастру територій та об’єктів природно-заповідного фонду";

накази Міністерства охорони здоров’я України від:

19 червня 1996 року № 173 "Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів" (із змінами);

12 травня 2010 року № 400 "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною" (із змінами);

24 березня 2016 року № 234 "Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів" (із змінами);

22 лютого 2019 року № 463 "Про затвердження Державних санітарних норм допустимих рівнів шуму в приміщеннях житлових та громадських будинків і на території житлової забудови" (із змінами);

14 липня 2020 року № 1595 "Про затвердження Гігієнічних регламентів допустимого вмісту хімічних речовин у ґрунті" (із змінами);

25 вересня 2020 року № 2205 "Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти" (із змінами);

17 січня 2022 року № 89 "Про затвердження Методичних рекомендацій "Оцінка ризику для здоров'я населення від забруднення атмосферного повітря"(із змінами);

10 травня 2024 року № 813 "Про затвердження державних медико-санітарних нормативів допустимого вмісту хімічних і біологічних речовин в атмосферному повітрі населених місць" (із змінами);

Державні будівельні норми: ДБН А.2.2-1:2021 "Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС)", ДБН Б.1.1-13:2021 "Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях"; ДБН Б.1.1-14:2021 "Склад та зміст містобудівної документації на місцевому рівні"; ДБН Б.2.2-5:2011 "Благоустрій територій"; ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій"; ДБН В.2.3-5:2018 "Вулиці та дороги населених пунктів"; ДБН В.2.5-75:2013 "Каналізація. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування"; ДБН В.2.5-74:2013 "Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування";

Державні санітарні правила планування: ДСП – 173-96 "Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів";

Державні санітарні норми виробничого шуму: ДСН 3.3.6.037-99 "Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку";

Державні стандарти України: ДСТУ-Н Б Б.1.1-10:2010 "Настанова з виконання розділів "Охорона навколишнього природного середовища" у складі містобудівної документації"; ДСТУ-Н Б Б.1-1-12:2011 "Настанова про склад та зміст плану зонування території (зонінг)";

Державні Санітарні Правила і Норми: ДСанПіН 2.2.4-171-10 "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною";

СНіП 1.02.01 "Охорона навколишнього природного середовища";

посібник з інвентаризації джерел викидів в атмосферне повітря; максимальні допустимі концентрації та "можливі рівні безпечного ефекту" для забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для заселених територій.

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так, Законом України "Про інвестиційну діяльність" (№ 1560-XII від 18 версня 1991 року) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (статті 4).

У разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (статті 21). Крім цього, в ст. 8 зазначається, що інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, встановлених Законом України "Про оцінку впливу на довкілля"
(№ 2059-VIII від 23 травня 2017 року).

VI. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення від реалізації програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2025 рік/у тому числі вторинних, кумулятивних, синергетичних, коротко-, середньо- та довгострокових

(1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків/

Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік розроблена на короткострокову перспективу, визначає основні напрями економічного і соціального розвитку, враховує екологічні завдання в інтересах ефективного, стабільного соціально-економічного розвитку області та підвищення якості життя населення.

У рамках Програми планується реалізація завдань та заходів щодо розвитку галузей (сфер діяльності) та інвестиційних проєктів, які можуть підлягати оцінці впливу на довкілля.

Відповідно до статті 3 Закону України "Про оцінку впливу на довкілля" у разі прийняття рішень щодо реалізації таких завдань, заходів *(викладених у Розділах проєкту Програми*) та проєктів *(викладених у додатку 3 до проєкту Програми)* основними відповідальними виконавцями буде здійснена процедура оцінки впливу на довкілля до прийняття рішення про впровадження планової діяльності. Реалізація заходів Програми при існуючому стані дозволяє покращити соціально-економічні умови життя і діяльності Кіровоградської області.

Згідно "Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування", затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10 серпня 2018 року (із змінами), № 296 у даному розділі описуються наслідки довкілля, у тому числі для здоров'я населення - будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

Вторинні наслідки для довкілля – це непрямі впливи на довкілля, які виникають під дією природних чи антропогенних чинників, що не передбачають прямого впливу на довкілля.

Кумулятивні наслідки – це нагромадження в організмах людей, тварин, рослин отрути різних речовин внаслідок тривалого їх використання.

Синергічні наслідки – це сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

Для визначення ймовірних наслідків для довкілля, в тому числі здоров'я населення, від реалізації цілей і завдань, визначених у проєкті Програми було використано контрольний перелік питань наведеного в таблиця таблиця 58.

Таблиця 58

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації проєкту Програми відповідно до контрольного переліку

№ з/п	Чи може реалізація Програми причинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
1	2	3	4	5	6
	Повітря				
1.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел		*		+
2.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел		*		+
3.	Погіршення якості атмосферного повітря		*		+
4.	Появу джерел неприємних запахів			*	-
5.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			*	-
	Водні ресурси				
6.	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води		*		+
7.	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)		*		+
8.	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти			*	
9.	Значне зменшення кількості води, що використовується для водопостачання населенню			*	
10.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			*	+
11.	Появу загроз для людей і об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)			*	
12.	Зміни напрямків і швидкості течії поверхневих вод або обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкта			*	
13.	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону			*	+
14.	Зміни напряму або швидкості потоків підземних вод			*	
15.	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)			*	+
16.	Забруднення підземних водоносних горизонтів			*	+
	Відходи				
17.	Збільшення кількості утворюваних побутових відходів			*	+
18.	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки		*		+
19.	Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки			*	+
20.	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів			*	

1	2	3	4	5	6
	поводження з відходами				
21.	Утворення або накопичення радіоактивних відходів			*	+
Земельні ресурси					
22.	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару			*	+
23.	Посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			*	
24.	Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу			*	
25.	Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози, через нестабільність літо генної основи або зміни геологічної структури			*	
26.	Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			*	
27.	Виникнення конфліктів між ухваленими цілями стратегії та цілями місцевих громад			*	+
Біорізноманіття та рекреаційні зони					
28.	Негативний вплив на об’єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території)			*	
29.	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			*	+
30.	Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь у цілому			*	+
31.	Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин			*	
32.	Будь-який вплив на кількість і якість рекреаційних можливостей			*	+
33.	Будь-який вплив на об’єкти історико-культурної спадщини			*	+
34.	Інші негативні впливи на естетичні показники об’єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам’яток природи тощо)			*	+
Населення та інфраструктура					
35.	Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території			*	+
36.	Вплив на стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі			*	+
37.	Суттєвий вплив на транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків		*		+
38.	Необхідність будівництва нових об’єктів для забезпечення транспортних сполучень		*		+
39.	Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги			*	+
40.	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров’я людей			*	+
Екологічне управління та моніторинг					
41.	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки			*	+

1	2	3	4	5	6
42.	Погіршення екологічного моніторингу			*	
43.	Усунення механізмів впливу ОМС на процеси техногенного навантаження			*	+
44.	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			*	+
Інше					
45.	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів			*	
46.	Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу			*	+
47.	Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії			*	+
48.	Суттєве порушення якості природного середовища			*	+
49.	Появу можливостей для досягнення короткострокових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому			*	
50.	Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей			*	

Визначені у проєкті Програми, завдання та заходи дозволяють оцінити їх ймовірний вплив на стан довкілля, у тому числі здоров'я населення, у розрізі його окремих компонентів: атмосферне повітря, водні ресурси, земельні ресурси, біорізноманіття та природоохоронні території, культурна спадщина та рекреаційні території, управління відходами, здоров'я населення та інфраструктура.

Більшість заходів проєкту Програми не матимуть негативного впливу на довкілля і здоров'я населення, багато заходів матимуть позитивний вплив і лише деякі заходи ймовірно матимуть помірний негативний вплив.

Оцінка включає в себе величину та значення в якісному та кількісному відношенні, потенційних впливів Програми (прямих та непрямих, тимчасових або постіних, позитивних та негативних, короткострокових та довгострокових, транскордонних та кумулятивних).

Результати оцінки ймовірного виливу реалізації завдань та заходів Програми на компоненти довкілля наведені у таблиці 59.

Таблиця 59

Фактори впливу / Основні напрями розвитку Програми	Компоненти довкілля, що зазнають впливу									
	Атмосферне повітря	Клімат	Водні ресурси	Земельні ресурси та ґрунти	Природоохоронні території	Рослинний і тваринний світ	Культурна спадщина	Відходи	Населення і інфраструктура	Здоров'я та безпека
Розділ І."РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ"										
1. Розвиток аграрного сектору та земельних відносин	*0*	*IN/LT/ RE*	*IN/ LT/ LO/SI*	*DI/LT/ LO/SI*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
2. Розвиток промислового виробництва та забезпечення ефективного використання мінерально-сировинних ресурсів	*DI/ST/ LO*	*IN/MT/ RE*	*IN/MT/ RE*	*0*	*0*	*0*	*0*	*DI/ST/ LO*	*IN/MT/ RE*	*DI/ST/ LO*
3. Розвиток енергетичної інфраструктури	*IN/MT/ RE*	*IN/MT/ RE*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/LT/ LO/SI*	*0*
4. Цифрова трансформація, розвиток інформаційних технологій	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/LT/ LO/SI*	*0*
5. Розвиток інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності.	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/LT/ LO/SI*	*0*
6. Створення сприятливих умов для розвитку підприємництва та формування конкурентного середовища	*IN/MT/ RE*	*IN/MT/ RE*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/LT/ LO/SI*	*0*
7. Розвиток туристично-рекреаційної сфери та креативних індустрій	IN/ST/ RE	*0*	*0*	IN/ST/ RE	*0*	*0*	*0*	IN/ST / RE	IN/LT/LO/SI	IN/LT/ LO/SI
Розділ ІІ. "РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ"										
1. Розвиток системи охорони здоров'я	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*DI/LT/ RE/CU*	*DI/LT/ RE/CU*
2. Розвиток освіти, наукової та інноваційної діяльності	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/ST/ RE*	*DI/LT/ RE/CU*
3. Зайнятість населення та розвиток ринку праці. Доходи та пенсійне забезпечення населення	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/ST/ RE*	*IN/ST/ RE*
4. Соціальний захист населення, у т.ч. внутрішньо переміщених осіб	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/ST/ RE*	*IN/ST/ RE*
5. Соціальна підтримка ветеранів війни та членів їхніх сімей	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/ST/ RE*	*IN/ST/ RE*
6. Забезпечення підтримки дітей, сім'ї, молоді, гендерної рівності	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/ST/ RE*	*IN/ST/ RE*
7. Розвиток фізичної культури і спорту	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/ST/ RE*	*DI/LT/ RE/CU*

Фактори впливу	Компоненти довкілля, що зазнають впливу									
Основні напрями розвитку Програми	Атмосферне повітря	Клімат	Водні ресурси	Земельні ресурси та ґрунти	Природоохоронні території	Рослинний і тваринний світ	Культурна спадщина	Відходи	Населення і інфраструктура	Здоров'я та безпека
8. Розвиток культурного простору та збереження культурної спадщини	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*DI/LT/ RE/CU*	*0*	*DI/LT/ RE/CU*	*0*
9. Розвиток громадянського суспільства, інформаційного простору, міжнаціональних та державно-церковних відносин	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/ST/ RE*	*IN/ST/ RE*
Розділ ІІІ. "СТАЛИЙ РОЗВИТОК УСІХ ТЕРИТОРІЙ"										
1. Розвиток громад, відновлення територій та об'єктів	*DI/MT/ RE*	*IN/MT/ RE*	*DI/MT/ RE*	*?*	*DI/ST/ LO*	*?*	*DI/ST/ RE*	*DI/ST/ RE*	*IN/ST/ RE*	*IN/ST/ RE*
2. Розвиток міжнародного територіального співробітництва, впровадження євроінтеграційного курсу	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/LT/ LO/SI*	*0*
3. Розширення сфери та підвищення якості надання адміністративних послуг, зокрема і у цифровому форматі	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/LT/ LO/SI*	*0*
4. Посилення фінансової основи місцевих бюджетів та підвищення ефективності використання бюджетних коштів	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
5. Розвиток логістичної та дорожньо-транспортної інфраструктури	*DI/O/ LO*	*0*	*DI/ST/ LO*	*0*	*0*	*DI/ST/ LO*	*0*	*DI/ST/ LO*	*IN/LT/ LO/SI*	*DI/ST/ LO*
6. Споживчий ринок та захист прав споживачів	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*IN/LT/ LO/SI*	*DI//LT/ LO//SI*	DI//LT/LO/SI
7. Розвиток житлово-комунальної інфраструктури та житлового будівництва	IN/LT/ LO/SI	*0*	DI//LT/ LO/SI	IN/LT/ LO/SI	*0*	*0*	*0*	*DI/ST/ RE*	*DI//LT/ LO/SI*	DI//LT/LO/SI
8. Підвищення ефективності управління державною, комунальною та спільною власністю територіальних громад сіл, селищ та міст області	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Розділ IV. "ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМ ТА ПОЛІПШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ. ЗМЕНШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ДОВКІЛЛЯ"	*DI/LT/ RE/CU*	*DI/LT/ RE/CU*	*DI/LT/ RE/CU*	*DI/LT/ RE/CU*	*DI/LT/ RE/CU*	*DI/LT/ RE/CU*	*DI/LT/ RE/CU*	*DI/LT/ RE/CU*	*DI/LT/ RE/CU*	*DI/LT/ RE/CU*

Фактори впливу	Компоненти довкілля, що зазнають впливу									
Основні напрями розвитку Програми	Атмосферне повітря	Клімат	Водні ресурси	Земельні ресурси та ґрунти	Природоохоронні території	Рослинний і тваринний світ	Культурна спадщина	Відходи	Населення і інфраструктура	Здоров'я та безпека
Розділ V. "ПІДТРИМКА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ. ПОСИЛЕННЯ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ, ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ, ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ДОПОМОГА РЕГІОНАМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД БОЙОВИХ ДІЙ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ"	*0*	*0*	*0*	*0*	*DI/O/ RE*	*DI/O/ RE*	*DI/O/ RE*	*0*	*DI/O/ RE*	*DI/O/ RE*

Позначення	Пояснення
--	Значний негативний вплив. Значний негативний вплив слід звести до мінімуму із застосуванням заходів щодо пом'якшення наслідків, щоб він став незначним.
-	Помірний негативний вплив. Цей вплив є прийнятним.
0	Немає впливу або незначний вплив.
+	Помірний позитивний вплив
++	Значний позитивний вплив
(?)	Значення впливу не може бути оцінено з певністю через відсутність даних про стан складових довкілля, заплановану діяльність або з інших причин.
DI / IN	Прямий / Непрямий
LT/ MT/ ST / O	Довгостроковий (постійний 50-100 років) / Середньостроковий (10-15 років) / Короткостроковий (3-5 років) / Випадковий (тимчасовий, 1 рік)
LO / RE	Місцевий / Регіональний
CU / SI / TR	Кумулятивний / Синергетичний / Транскордонний

На основі наведених в таблицях 58 -59 оцінок можна зробити наступні висновки щодо ймовірних наслідків від реалізації завдань та заходів Програми для компонентів довкілля та здоров'я населення (таблиця 60):

Таблиця 60

Складові довкілля	Завдання	Очікувані результати та ключові індикатори оцінки виконання запланованих завдань
1.	2	3
Клімат та атмосферне повітря	Реалізація основних завдань Розділу І. "Розвиток реального сектору економіки" (Підрозділів 2. "Розвиток промислового виробництва та забезпечення ефективного використання мінерально-сировинних ресурсів", 3. "Розвиток енергетичної інфраструктури") Розділу ІІІ."Сталий розвиток цсіх територій" (Підрозділів 5. Розвиток логістичної та дорожньо-транспортної інфраструктури, 7. "Розвиток житлово-комунальної інфраструктури та житлового будівництва") ймовірно може призвести до збільшення викидів забруднюючих речовин через подальший розвиток підприємств добувної та переробної промисловості. Водночас ряд завдань проєкту Програми спрямовані на зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних і пересувних джерел та поліпшення клімату та якості атмосферного повітря, зокрема:	
	1) сприяння проведенню робіт із стандартизації та сертифікації промислової продукції, підвищення стандартів її якості, безпечності та екологічності; 2) впровадження новітніх екобезпечних технологій з видобування й перероблення корисних копалин, проведення обов'язкової рекультивації та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок провадження виробничої діяльності гірничодобувних підприємств; 3) забезпечення максимально повного використання видобутих корисних копалин, мінімізація відходів під час їх видобутку та переробки; 4) забезпечення "зеленого переходу" та екологічної модернізації діючих промислових, добувних підприємств, впровадження нових і новітніх екоорієнтованих технологій; 5) технічне переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проєктів, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів; 6) вжиття заходів щодо впровадження на об'єктах тепло- та водопостачання об'єктів розподіленої генерації (когенераційних установок) та альтернативних видів енергозабезпечення на підприємствах реального сектору економіки області; 7) поліпшення експлуатаційного стану мережі автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах області та інженерних комунікацій і споруд на цих дорогах; 8) забезпечення розвитку інфраструктури електричного та іншого екологічного чистого комунального транспорту; 9) проведення робіт з реконструкції та ремонту на автомобільних дорогах загального	1) поліпшення якості атмосферного повітря, зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від промислових підприємств, автотранспорту, ведення бойових дій та знищення або пошкодження інфраструктурних об'єктів на території області; 2) підвищення рівня екологічної безпеки, зменшення впливів наслідків зміни клімату, досягнення в області "доброго" екологічного стану; 3) забезпечення своєчасного лісовідновлення на лісових ділянках шляхом відновлення лісових ділянок, що були вкриті лісовою рослинністю на площі 110 га; 4) створення 350 км мінералізованих смуг та проведено догляд за ними протяжністю 3 тис. км; 5) вирощування 1,5 млн. штук садивного матеріалу в лісових розсадниках; 6) проведення рубок формування та оздоровлення лісів на площі 650 га; 7) забезпечення підприємств галузі резервними джерелами електропостачання; 8) зростання виробництва електроенергії з

1.	2	3
	користування державного та місцевого значення, вулицях і дорогах комунальної власності у населених пунктах області, залучення для цих цілей необхідних ресурсів; 10) проведення ремонтних робіт та належного експлуатаційного утримання комунальних доріг та об'єктів житлового фонду; 11) встановлення на об'єктах тепло- та водопостачання об'єктів розподіленої генерації (когенераціних установок); 12) поліпшення стану пожежної та техногенної безпеки в населених пунктах області, у тому числі на об'єктах соціальної інфраструктури; 13) сприяння утворенню у територіальних громадах центрів безпеки та підрозділів місцевої пожежної охорони у їх складі, для забезпечення оперативного реагування на надзвичайні події та ситуації; 14) реалізація заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2026-2030 роки; 15) вжиття заходів щодо мінімізації і усунення наслідків негативного впливу на довкілля та знищення або пошкодження інфраструктурних природоохоронних об'єктів через ведення бойових дій; 16) реалізація в області заходів, спрямованих на екологічну безпеку та адаптацію до змін клімату, досягнення в області "доброго" екологічного стану; 17) забезпечення реалізації в області Стратегії розвитку циркулярної економіки України на період до 2035 року та операційного плану заходів з реалізації у 2026-2028 роках Стратегії розвитку циркулярної економіки України на період до 2035 року, схвалених та затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2026 року №934-р	альтернативних джерел енергії на 1% порівняно з 2026 роком; 9) економія енергоресурсів – не менше 1% порівняно з 2026 роком за рахунок енергоефективної поведінки споживачів області. 10) зменшення непродуктивних витрат та втрат теплової енергії і води; 11) покращення та збереження дорожнього покриття автомобільних доріг загального користування державного, місцевого значення, комунальних доріг та технічного стану штучних мостових споруд; 12) експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення – 15% від загальної площі дорожнього покриття доріг місцевого значення та державного значення – 15% від загальної площі дорожнього покриття доріг державного значення; 13) покращення та збереження дорожнього покриття автомобільних доріг загального користування державного, місцевого значення, комунальних доріг та технічного стану штучних мостових споруд; 14) здійснення капітального та поточного ремонту автомобільних доріг загального користування місцевого значення – 18 км; 15) здійснення ремонту комунальних доріг на площі не менше 500 тис.м.кв; 16) зменшення кількості та площі пожеж у природних екосистемах; 17) зменшення негативного впливу пожеж на атмосферне повітря, ґрунти, рослинний і тваринний світ; 18) захист населення і територій області; 19) створення безпекових умов для належної життєдіяльності громадян в умовах воєнного стану;

1.	2	3
Водні ресурси	Реалізація основних завдань Розділу І."Розвиток реального сектору економіки", Підрозділу 1. "Розвиток аграрного сектору та земельних відносин" та Підрозділу 2. "Розвиток промислового виробництва та забезпечення ефективного використання мінерально-сировинних ресурсів", ймовірно може призвести до збільшення обсягів скидів у поверхневі води та до збільшення навантаження на каналізаційні системи і погіршення якості очисних споруд через подальший розвиток підприємств добувної та переробної промисловості та створення індустріальних парків зміни обсягів води поверхневих водних об'єктів внаслідок продовження тенденції зростання забору води на ведення сільського господарства та виробництво продуктів харчування. Водночас ряд завдань проєкту Програми спрямовані на зменшення обсягів скидів у поверхневі води, зменшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очисних споруд, зокрема:	
	1) поліпшення якості питної води в системах централізованого водопостачання; 2) координація роботи ОКВП "Дніпро-Кіровоград" щодо реалізації пріоритетних заходів, спрямованих на оновлення основних фондів підприємства та здійснення органом управління згідно з законодавчо визначеними повноваженнями контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства; 3) впровадження альтернативних джерел водозабезпечення населених пунктів; 4) створення резервних запасів матеріалів, обладнання, палива, установок очищення води у підприємствах області, які надають послуги з централізованого водопостачання, водовідведення та теплопостачання; 5) покращення стану поверхневих вод шляхом проведення модернізації та будівництва нових каналізаційних очисних споруд на підприємствах житлово-комунального господарства; 6) ведення державного обліку водокористування, водного кадастру; 7) паспортизація водних об'єктів; 8) розроблення та встановлення режимів роботи водних об'єктів; 9) проведення діагностичного моніторингу масивів поверхневих вод, забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення; 10) виконання заходів з ревіталізації та відновлення річок, реконструкції гідротехнічних споруд для забезпечення регулювання річкового стоку та підтримання екологічного стану водних об'єктів; 11) здійснення заходів із закріплення берегової лінії Кременчуцького водосховища	1) підвищення якості надання послуг з постачання питної води та очищення стічних вод; 2) зменшення непродуктивних витрат та втрат теплової енергії і води; 3) збільшення протяжності нових та реконструйованих мереж водопостачання, водовідведення та теплопостачання в населених пунктах на 10 км; 4) проведення берегоукріплення водних об'єктів протяжністю 1,25 км; 5) розчищення та регулювання русел річок і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок і водойм – 149,7 км; 6) реконструкція гідротехнічних споруд – 2 од.; 7) проведення моніторингу вод в обсязі не менше 1440 вимірювань.
Відходи	Ймовірне збільшення обсягу утворюваних промислових та побутових відходів може спричинити реалізація окремих завдань Програми, пов'язаних з розвитком підприємництва в регіоні, формуванням індустріальних парків, будівництвом тощо. Проєкт Програми передбачає реалізацію основних завдань, спрямованих на зменшення кількості утворюваних побутових відходів, впровадження сучасних методів переробки побутових відходів та обмеження їх поховання на полігонах. Серед таких завдань:	
	1) реалізація заходів та завдань Регіонального плану управління відходами у	зменшення обсягів утворених відходів, підвищення

1.	2	3
	Кіровоградській області до 2034 року та місцевих планів управління відходами; 2) створення сприятливих умов для розвитку бізнесу у сфері управління побутовими відходами, залучення інвестиційних коштів у розвиток сфери управління побутовими відходами; 3) зменшення обсягу утворення відходів, впровадження механізмів їх переробки та повторного використання на основі новітніх технологій та виробництв; 4) запобігання утворенню та зменшення обсягів утворення побутових відходів, зниження наслідків діяльності з управління побутовими відходами, сприяння підготовці відходів до повторного використання, рециклінгу і відновленню відходів; 5) забезпечення населених пунктів області спеціалізованою технікою для збирання та вивезення побутових відходів;	рівня їх повторного використання, відновлення та перероблення;
Земельні ресурси та грунти	Внаслідок реалізації Програми не передбачається будь-якого посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів, змін у топографії або характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози. Крім цього, Програма не передбачає змін у структурі земельного фонду, чинній або плановані практиці використання земель. Програма передбачає ряд завдань спрямованих на покращення стану земельних ресурсів, збереження якісного стану земель, відновлення деградованих і еродованих земель та грунтів, зокрема:	
	1) сприяння впровадженню доступних ґрунтозахисних практик у сільськогосподарському виробництві шляхом поширення рекомендацій щодо раціонального використання орних земель, збереження сіножатей і пасовищ та підтримання родючості ґрунтів; 2) збереження та відтворення родючості ґрунтів. Оптимізація землекористування, системна протидія ерозійним процесам; 3) виконання заходів з охорони земель в частині виготовлення робочих проєктів землеустрою, у тому числі стосовно рекультивації порушених земель внаслідок бойових дій, їх подальша реалізація; 4) проведення заходів, спрямованих на охорону земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів за рахунок коштів, які надійшли в порядку відшкодування втрат лісогосподарського виробництва та знаходяться на спецрахунках відповідних територіальних громад; 5) упорядкування орних земель шляхом виведення з їх складу схилів, земель водоохоронних зон, ерозійно небезпечних та інших непридатних для розорювання угідь; 6) реалізація добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель;	1) розширення площ зрошуваних земель, зокрема через створення організацій водокористувачів, реконструкції зрошувальних систем, придбання поливної техніки та улаштування систем краплинного зрошення та забезпечення їх ефективного використання; 2) актуалізація нормативної грошової оцінки земель – орієнтовно 206 населених пунктів; 3) встановлення меж – орієнтовно 576 населенні пункти; проведення берегоукріплення водних об'єктів протяжністю 1,25 км;

1.	2	3
Біорізноманіття та природоохоронні території	1) реалізація заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2026-2030 роки; 2) створення об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення на територіях Бобринецької, Долинської міських, Компаніївської, Новоархангельської селищних, Великоандрусівської, Великосеверинівської, Глодоської, Гурівської Кетрисанівської Первозванівської Тишківської сільських рад; 3) розроблення проєктів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду області; 4) розроблення проєктів створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду області; 5) проведення наукових досліджень з метою оновлення Переліків видів тварин і судинних рослин, які підлягають особливій охороні на території Кіровоградської області; 6) посилення профілактичних заходів щодо недопущення виникнення пожеж у лісових масивах, на сільськогосподарських угіддях, відкритих територіях та інших природних територіях; 7) проведення спільних профілактичних заходів територіальними громадами, підрозділами ДСНС, лісокористувачами, сільськогосподарськими підприємствами та іншими відповідальними суб'єктами; 8) забезпечення своєчасного виявлення та оперативного реагування на пожежі в природних екосистемах з метою недопущення їх поширення на значні площі; 9) підвищення спроможності територіальних громад та місцевих пожежно-рятувальних підрозділів щодо реагування на пожежі в природних екосистемах, зокрема шляхом забезпечення необхідною пожежною технікою, обладнанням та засобами зв'язку;	1) створення національного природного парку "Чорний ліс" загальною площею 13,7 тис. га земель державної та комунальної власності; 2) створення 16 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення; 3) розроблення 17 проєктів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду області орієнтовною площею 3 тис. га; 4) розроблення 16 проєктів створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду області орієнтовною площею 1,1 тис. га; 5) забезпечення своєчасного лісовідновлення на лісових ділянках шляхом відновлення лісових ділянок, що були вкриті лісовою рослинністю на площі 110 га; 6) зменшення кількості та площі пожеж у природних екосистемах;
Рекреаційні зони та культурна спадщина	Короткостроковий тимчасовий негативний вплив на рекреаційні зони регіону може відзначатися внаслідок напливу туристів в пікові відпочинкові періоди. Водночас Програма містить завдання, реалізація яких націлена на відновлення та розвиток рекреаційних зон та збереження культурної спадщини регіону. Зокрема:	
	1) реалізація програми розвитку туризму в Кіровоградській області на 2022-2027 роки, в умовах воєнного стану; 2) цифровізація туристичного продукту області, зокрема, розширення функціоналу вебресурсів і соціальних мереж для промоції регіону; розробка інтерактивної карти туристичних маршрутів області; впровадження онлайн-баз даних об'єктів туризму та спадщини (пам'ятки, музеї, садиби, природні локації тощо); 3) реалізація вимог чинного законодавства у сфері охорони культурної спадщини та відповідних нормативно-правових актів України з урахуванням розвитку області,	1) створення позитивного іміджу Кіровоградщини як безпечного і цікавого регіону для внутрішнього туризму; 2) збереження і забезпечення функціонування основних туристичних маршрутів та об'єктів в умовах воєнного стану; 3) підвищення рівня поінформованості мешканців області, внутрішньо переміщених осіб, та інших

1.	2	3
	посилення контролю та реагування на порушення законодавства; 4) здійснення заходів з охорони та збереження культурної спадщини; 5) застосування заходів реагування за порушення законодавства про охорону культурної спадщини задля збереження об'єктів культурної спадщини Кіровоградської області;	регіонів про туристичні можливості Кіровоградщини; 4) розширення мережі цифрових інструментів промоції туристичних об'єктів. 5) проведення відповідних заходів щодо переукладання/укладання охоронних договорів, розроблення облікової документації, технічної документації із землеустрою з визначенням меж територій пам'яток та їх зон охорони, інвентаризації пам'яток, та завершення робіт з розроблення історико-архітектурних опорних планів історичних населених місць та ін.; 6) здійснення ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках культурної спадщини, проведення протиаварійних заходів та технічних обстежень об'єктів;
Здоров'я, безпека населення та інфраструктура	Проєкт Програми не передбачає появу нових ризиків для здоров'я населення області, натомість: Розділ ІІ "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення" передбачає реалізацію основних завдань спрямованих на зниження смертності населення, збільшення середньої очікуваної тривалості життя та зниження показників захворюваності, на створення умов щодо правильного і якісного харчування дітей та їх перебування в освітніх закладах під час військових дій, на поліпшення надання медичної допомоги ВПО, соціальної реабілітації дітей із сімей у складних життєвих обставинах тощо, зокрема:	
	1) розроблення та реалізації проєктів регіонального розвитку, спрямованих на відновлення та економічний розвиток територіальних громад; 2) забезпечення розвитку інфраструктури електричного та іншого екологічного чистого комунального транспорту; 3) розвиток інфраструктури громадського транспорту, забезпечення безперешкодного доступу маломобільних груп населення до послуг транспорту; 4) забезпечення доступу громадян і бізнесу до якісних та зручних адміністративних послуг без корупційних ризиків; 5) покращення якості надання послуг культури населенню області; 6) соціальний захист сімей з дітьми, малозабезпечених верств населення, осіб з інвалідністю, та інших пільгових категорій громадян; 7) забезпечення безпечного очного навчання, виховання, розвитку учнів; 8) з метою запобігання впливу негативних наслідків на здоров'я населення: а) впровадження системи моніторингу атмосферного повітря, проведення оперативного збору інформації та оцінки інформації про стан атмосферного повітря області;	1) створення в територіальних громадах області належних умов життєдіяльності населення; 2) відновлення пошкоджених об'єктів життєзабезпечення та інфраструктури. 3) підвищення доступності та якості надання транспортних послуг усіма видами транспорту в області; 4) підвищення якості надання послуг з постачання питної води та очищення стічних вод; 5) надання населенню області якісних медичних послуг закладами охорони здоров'я; 6) зниження рівня захворюваності населення на найбільш поширені хвороби; 7) зменшення кількості хворих з уперше в житті встановленим діагнозом на активний туберкульоз на

1.	2	3
	б) проведення діагностичного моніторингу масивів поверхневих вод, забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення; в) проведення тестування на ВІЛ пацієнтів з групи ризику та за медичними показаннями; впровадження доконтактної та постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції; г) здійснення заходів щодо раннього виявлення та лікування хворих на туберкульоз, онкологічні захворювання д) сприяння проведенню робіт із стандартизації та сертифікації продукції, забезпечення досягнення високих стандартів якості, безпеки, екологічності продукції та товарів місцевого виробництва; е) впровадження новітніх безпечних технологій з видобування й перероблення корисних копалин, проведення обов'язкової рекультивації та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок провадження виробничої діяльності гірничо-добувних підприємств; ж) встановлення (модернізація) котлів на об'єктах соціальної інфраструктури для роботи на альтернативних видах палива; 9) врахування інтересів здоров'я та безпеки населення області при організації і наданні послуг та усунення і зменшення негативних наслідків для здоров'я населення громади від різних видів поведінки та видів діяльності людини в системі громадського здоров'я; 10) вжиття оперативних заходів, необхідних для забезпечення захисту здоров'я населення, що застосовуються у разі наявності потенційних ризиків для здоров'я та епідемічного благополуччя населення	5%; 8) зменшення дорічної летальності онкологічних хворих на 0,5%; 9) зменшення кількості хворих з уперше в житті встановленим діагнозом на ВІЛ-інфекцію на 2%. 10) збільшення кількості підприємств, що впроваджують інновації у промисловості; 11) приведення укриттів лікувально-профілактичних закладів системи охорони здоров'я у відповідність до нормативів; 12) забезпечення безпечних умов перебування дітей в закладах освіти, зокрема шляхом облаштування укриттів закладів освіти відповідно до рекомендацій ДСНС в Кіровоградській області; 13) забезпечення цивільного захисту та безпеки громадян; 14) захист критичної інфраструктури; 15) надання допомоги регіонам, які постраждали від бойових дій внаслідок воєнної агресії російської федерації;
Екологічне управління, моніторинг та інше	Проєкт Програми не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки. Водночас завдання Програми скеровані на підвищення значення екологічної складової у процесі розвитку регіону. Серед них:	
	1) впровадження системи моніторингу атмосферного повітря, проведення оперативного збору інформації та оцінки інформації про стан атмосферного повітря області; 2) проведення дослідження атмосферного повітря на вміст: окису вуглецю, окислів азоту, сірчаного ангідриду, пилу, сажі у населених пунктах області; 3) визначення стану атмосферного повітря на території області, прогнозування його змін і розроблення науковообгрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля; 4) проведення діагностичного моніторингу масивів поверхневих вод, забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення. проведення дослідження якості води для питних потреб, за хімічними та за	Проведення моніторингів базуватиметься на аналізі досягнення запланованих результатів з використанням визначених показників (індикаторів), серед яких є й екологічні індикатори

1.	2	3
	бактеріологічними показниками; 5) ведення державного обліку водокористування, водного кадастру, паспортизація водних об'єктів; 6) розроблення та встановлення режимів роботи водних об'єктів; 7) запровадження та використання систем енергетичного менеджменту та енергосервісу для підвищення енергетичної ефективності будівель бюджетних установ; 8) реалізація заходів та завдань Регіонального плану управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року та місцевих планів управління відходами; 9) здійснення контролю за станом дотримання вимог земельного законодавства; 10) забезпечено проведення заходів, спрямованих на охорону земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів за рахунок коштів, які надійшли до місцевих бюджетів в порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва; 11) посилення державного та самоврядного контролю за охороною, захистом і використанням земель природно-заповідного фонду; 12) проведення наукових досліджень з метою ведення державного кадастру територій та об’єктів природно-заповідного фонду Кіровоградської області; 13) проведення інвентаризації та передачі колишніх колгоспних лісів у постійне користування державного лісогосподарського призначення; 14) проведення інвентаризації захисних лісонасаджень, розроблення проектів землеустрою щодо встановлення їх меж та визначення власників; 15) охорони рослинного та тваринного світу; проведення відповідних заходів щодо переукладання/укладання охоронних договорів, розроблення облікової документації, інвентаризації пам'яток та завершення робіт з розроблення Історико-архітектурних опорних планів історичних населених місць та інше; 16) проведення тестування на ВІЛ пацієнтів з групи ризику та за медичними показаннями; впровадження доконтактної та постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції; 17) здійснення заходів щодо раннього виявлення та лікування хворих на туберкульоз, онкологічні захворювання; 18) здійснення моніторингу, фіксації та актуалізації відомостей про зруйновані та пошкоджені внаслідок збройної агресії російської федерації об’єкти соціальної та критичної інфраструктури, житлово-комунального господарства; 19) здійснення комплексу профілактичних заходів моніторингу, проведення навчань з	

1.	2	3
	попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій на об’єктах області та формування матеріальних запасів для проведення таких заходів;запровадження та використання систем енергетичного менеджменту та енергосервісу для підвищення енергетичної ефективності будівель бюджетних установ; 20) приведення укриттів лікувально-профілактичних закладів системи охорони здоров’я у відповідність до нормативів; 21) вжиття оперативних заходів, необхідних для забезпечення захисту здоров’я населення, що застосовуються у разі наявності потенційних ризиків для здоров’я та епідемічного благополуччя населення.	

VII. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2026 рік

Під час проведення аналізу ймовірних негативних наслідків для довкілля та з метою сприяння досягненню цілей екологічної політики, встановлених на національному, регіональному та місцевому рівнях, запропоновано ряд заходів для пом'якшення виявлених потенційних негативних наслідків для навколишнього середовища та здоров'я населення внаслідок реалізації Програми

Відповідні пропозиції наведені в таблиці 61.

Заходи, передбачені для запобігання, зменшення та пом'якшення ймовірного негативного впливу на компоненти довкілля, в тому числі здоров'я населення, внаслідок реалізації завдань Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік

Таблиця 61

Складові довкілля, у тому числі здоров'я населення	Заходи, які передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми
1	2
Атмосферне повітря	1) реалізація заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2026-2030 роки; 2) вжиття заходів щодо мінімізації і усунення наслідків негативного впливу на довкілля та знищення або пошкодження інфраструктурних природоохоронних об'єктів через ведення бойових дій; 3) реалізація в області заходів, спрямованих на екологічну безпеку та адаптацію до змін клімату, досягнення в області "доброго" екологічного стану; 4) збільшення кількості електро- та інших екологічних видів транспорту з дотриманням потреб безбар'єрності та інклюзії; 5) сприяння збільшенню використання підприємствами, установами та організаціями області розподіленої генерації та альтернативних джерел енергії; 6) розроблення та впровадження механізмів підтримки проєктів регіонального розвитку, спрямованих на розвиток пріоритетних видів економічної діяльності, та необхідності переходу до кліматично нейтральної економіки;
Водні ресурси	1) виконання заходів з ревіталізації та відновлення річок, реконструкції гідротехнічних споруд для забезпечення регулювання річкового стоку та підтримання екологічного стану водних об'єктів; 2) покращення стану поверхневих вод шляхом проведення модернізації та будівництва нових каналізаційних очисних споруд і модульних зливових станцій на підприємствах житлово-комунального господарства; 3) проведення діагностичного моніторингу масивів поверхневих вод, забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення (проведення дослідження якості води для питних потреб, за хімічними та за бактеріологічними показниками); 4) проведення мережі спостережень за станом підземних вод, радіації та проявів небезпечних геологічних процесів;
Земельні ресурси та грунти	1) забезпечення відновлення пошкоджених об'єктів життєзабезпечення та критичної інфраструктури; 2) збільшення обсягів поширення новітніх сортів сільськогосподарських

1	2
	культур, адаптованих до умов вирощування і стійких до стресових кліматичних умов; 3) впровадження у виробництво біоадаптивних технологій вирощування рослин сільськогосподарських культур, спрямованих на підвищення їх продуктивного потенціалу; 4) упорядкування орних земель шляхом виведення з їх складу схилів, земель водоохоронних зон, ерозійно небезпечних та інших непридатних для розорювання угідь; 5) розробка проектів землеустрою еколого-економічного обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь;
Надра	1) впровадження новітніх екобезпечних технологій з видобування й перероблення корисних копалин, проведення обов'язкової рекультивації та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок провадження виробничої діяльності гірничодобувних підприємств; 2) забезпечення максимально повного використання видобутих корисних копалин, мінімізація відходів під час їх видобутку та переробки; 3) забезпечення "зеленого переходу" та екологічної модернізації діючих промислових, добувних підприємств, впровадження нових і новітніх екоорієнтованих технологій; 4) технічне переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проєктів, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів;
Відходи	реалізація заходів та завдань Регіонального плану управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року та місцевих планів управління відходами;
Біорізноманіття та природоохоронні території	1) реалізація заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2026-2030 роки; 2) проведення наукових досліджень з метою оновлення Переліків видів тварин і судинних рослин, які підлягають особливій охороні на території Кіровоградської області; 3) створення об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення на територіях Бобринецької, Долинської міських, Компаніївської, Новоархангельської селищних, Великоандрусівської, Великосеверинівської, Глодоської, Гурівської Кетрисанівської Первозванівської Тишківської сільських рад;
Рекреаційні зони та культурна спадщина	1) розвиток туристичної інфраструктури шляхом облаштування зон для відпочинку та туристичних стоянок на популярних маршрутах; підвищення якості сервісу через навчання персоналу та впровадження стандартів гостинності; інформування туристів за допомогою QR-кодів, туристичних вказівників, карт, аудіогідів. 2) цифровізація туристичного продукту області, зокрема, розширення функціоналу вебресурсів і соціальних мереж для промоції регіону; розробка інтерактивної карти туристичних маршрутів області; впровадження онлайн-баз даних об'єктів туризму та спадщини (пам'ятки, музеї, садиби, природні локації тощо); 3) розроблення та промоція нових туристичних маршрутів (історико-культурних, природничих, гастрономічних, подієвих); 4) реалізація вимог чинного законодавства у сфері охорони культурної спадщини та відповідних нормативно-правових актів України з урахуванням розвитку області, посилення контролю та реагування на порушення законодавства; 5) здійснення заходів з охорони та збереження культурної спадщини;
Здоров'я населення	1) організація спроможної мережі кластерних та надкластерних закладів охорони здоров'я, зокрема із створенням реабілітаційних відділень;

1	2
	2) подальший розвиток амбулаторного рівня надання медичної допомоги, враховуючи профілактичний напрям, організація обов'язкових медичних оглядів; 3) розширення можливостей контрактування нових пакетів НСЗУ і збільшення обсягів надання медичних послуг; 4) створення умов для профілактики інфекційних та неінфекційних хвороб, забезпечення імунізації населення в громадах області відповідно до Календаря профілактичних щеплень; 5) здійснення заходів щодо раннього виявлення та лікування хворих на туберкульоз, онкологічні захворювання; 6) забезпечення тестування на ВІЛ пацієнтів з групи ризику та за медичними показаннями; впровадження доконтактної та постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції; 7) розвиток екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, забезпечення надання якісних та доступних медичних послуг пацієнтам у невідкладних станах; 8) забезпечення надання якісних та доступних медичних послуг вагітним, роділлям, породіллям, новонародженим. Здійснення розширеного неонатального скринінгу, впровадження допоміжних репродуктивних технологій; 9) поліпшення матеріально-технічної бази лікувально-профілактичних закладів області, зміцнення їх експлуатаційного стану (придбання медичного обладнання, автотранспорту, медикаментів, проведення модернізації та ремонтних робіт (у тому числі, закладів, які перебувають у спільній власності територіальних громад сіл, селищ і міст області тощо), та забезпечення безпекових умов в закладах охорони здоров'я в умовах воєнного стану; 10) виконання протипожежних заходів в закладах охорони здоров'я; 11) реалізація заходів обласної програми розвитку та підтримки комунальних закладів системи охорони здоров'я, які перебувають в управлінні обласної ради, на 2024-2027 роки.

VIII. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив

Проєкт Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік розроблений на короткостроковий період і є плановим документом, який спрямований на дотримання екологічних стандартів.

У контексті стратегічної екологічної оцінки Програми були прийняті і вивчені наступні альтернативи та їх можливий вплив на навколишнє середовище:

Таблиця 62

"Варіант нульової альтернативи" - при "варіанті нульової альтернативи" розглядається ситуація гіпотетичного сценарію, **за яким проект Програми не затверджується.**	
Альтернатива 1 "Нульовий сценарій":	Цей сценарій можна розуміти як продовження поточних *(в тому числі несприятливих) екологічних тенденцій, наведених у Розділах II, III та IV цього звіту.* За результатами аналізу визначено, що в рамках сценарію "нульової альтернативи" подальший сталий розвиток Кіровоградської області є неможливим, а зазначена альтернатива призводить до певної стагнації та неефективного використання потенціального ресурсу області, хаотичного будівництва та погіршення екологічної ситуації в області. Такий подальший розвиток не відповідає пріоритетам державної екологічної політики (*Розділ II 2.8 Прогноз змін у довкіллі, якщо Програма не буде затверджена).*

"Варіант реалізації проекту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік" у рамках, якого розвиток області може відбуватись за одним із альтернативних сценаріїв:	
1) Альтернатива 2 "Оптимістичний сценарій":	**Альтернатива 2 "Оптимістичний сценарій":** · військовий конфлікт з Росією завершується шляхом урегулювання на користь України; · гармонізація норм та правил з Європейським Союзом; · регіони забезпечені ресурсами та інструментами задля ефективного відновлення та подальшого розвитку; · підвищується інвестиційна привабливість області, та, відповідно, зацікавленість з боку міжнародних інвесторів; · економічно спроможні громади отримують території власної юрисдикції, у тому числі суттєвий обсяг земельних ресурсів для створення інвестиційно привабливих територій ("зелених" зон); · трудова міграція населення в країни ЄС поступово скорочується; · підвищується рівень оплати праці працівників у реальному секторі економіки, що стабілізує ситуацію із забезпеченням кваліфікованими кадрами; · зростає попит на туристичні продукти Кіровоградщини; · забезпечується збалансований підхід до збереження навколишнього природнього середовища та досягнення сталого розвитку, вирішення усіх нагальних екологічних проблемних питань *(Розділ IV цього звіту),* з урахуванням соціально-економічного розвитку регіону, фінанансової підтримки та підвищення екологічної свідомості у населення.
2) Альтернатива 3 "Реалістичний сценарій":	**Альтернатива 3 "Реалістичний сценарій" –** забезпечує: подолання негативних наслідків впливу російської збройної агресії шляхом відновлення зруйнованих та пошкоджених об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури, поступове поліпшення екологічної ситуації у регіоні, шляхом надання фінансового ресурсу на проведення наукових досліджень природних територій, реалізацію природоохоронних заходів; стимулювання інвестиційної діяльності та ділової активності малого і середнього бізнесу, подальшого підвищення енергоефективності об'єктів житлово-комунального господарства та соціальної сфери, створення сприятливих умов для відновлення розвитку територіальних громад. **Найбільш імовірним є реалістичний сценарій розвитку області**
3) Альтернатива 4 "Негативний сценарій":	Значне загострення соціальнополітичних, фінансово-економічних, комунальних проблем, погіршення екологічної ситуації в її межах, продовження подальшого зносу інфраструктури, неефективного використання енергоресурсів перешкоджаючих набуттю високої якості життя, комфортних умов життя та добробуту населення.

IX. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2026 рік для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Моніторинг наслідків виконання Програми для довкілля проводиться щороку разом із підготовкою інформації про підсумки її виконання.

Згідно з частиною першою статті 3 Закону України "Про оцінку впливу на довкілля" здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі

прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою цієї статті.

Відповідно до статті 3 Закону України "Про оцінку впливу на довкілля" у разі прийняття рішень щодо реалізації завдань, заходів *(викладених у Розділах проєкту Програми*) та проєктів *(викладених у додатку 3 до проєкту Програми)* основними відповідальними виконавцями буде здійснена процедура оцінки впливу на довкілля до прийняття рішення про впровадження планової діяльності.

Відповідно до вимог пункту 5 Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 року № 1272 щодо забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля, у тому числі за станом здоров'я населення, **визначено:**

I. Зміст заходів, передбачених для здійснення моніторингу, та строки їх виконання *(таблиця 63)*

II. Строки виконання заходів і системи ключових індикаторів: один раз на рік протягом строку дії документа державного планування та через рік після закінчення такого строку

III. Систему ключевих індикаторів для моніторингу наслідків виконання програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2026 рік (*(таблиця 64*), **яка включає:**

1) Кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

2) Кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

Враховуючи мінімальний характер наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення передбачається облік кількісних та якісних показників, що характеризують вплив на довкілля **без акцентування на дотримання їх цільових значень**. **Цільові значення показників мають відповідати санітарним нормам та правилам діючим в Україні.**

Здійснення моніторингу впливу, у тому числі на здоров'я населення за визначеними індикаторами з веденням щорічної звітності, дозволить виявляти недоліки і порушення, що можуть негативно впливати на комфортність проживання, визначити необхідні заходи по їх усуненню, а також проводити інформування громадськості про поточні ускладнення та прогнозні терміни їх усунення.

V. Методи визначення кожного із показників, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати:

Визначення ключевих індикаторів, зазначених у таблиці 64, має здійснюватися шляхом фіксації показників станцій моніторингу, лабораторних досліджень або наявних даних з відкритих джерел (спостереження - планомірний та організований збір).

Контроль забруднення поверхневих і ґрунтових вод та контроль якості питної води має здійснюватися на територіях в безпосередній контактній зоні з людьми: у межах житлової, громадської забудови та в межах рекреаційних територій (пляжні зони, та ін.).

Контроль вмісту забруднювачів має здійснюватися шляхом відбору проб води на моніторингових постах і гідрологічних постах у межах міста. Результати аналізу вмісту забруднювачів у поверхневих і ґрунтових водах є також індикатором забруднення ґрунтів і повітря.

Під час контролю забруднення ґрунтів основна увага має бути приділена територіям з відкритим ґрунтом, де є безпосередній контакт із людьми: дитячі ігрові та спортивні майданчики на території навчальних закладів, у межах житлової забудови. До контрольованих мають бути віднесені важкі метали (Pb, Cu, Zn та інші),пестициди, нафтопродукти, нітрати. Контроль вмісту забруднювачів має здійснюватися шляхом відбору зразків ґрунту, як депонуючого середовища, із визначенням валового і рухомого вмісту. Результати аналізу вмісту забруднювачів у ґрунтах є також індикатором забруднення повітря.

Контроль за станом здоров'я населення рекомендується здійснювати моніторингові дії щодо контролю за захворюваністю населення території за основними:

медико-статистичними показниками, зокрема, показник загальної захворюваності, інфекційної захворюваності, захворюваності із втратою працездатності та показник інвалідності. Бажано доповнювати ці показники кількісною (рівень захворюваності), якісною (структуру захворюваності) оцінкою;

медико-демографічними показниками, зокрема, показники природного руху населення (народжуваність, смертність, природний приріст населення) і показники механічного руху населення (міграція населення).

VI. Засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про СЕО.

Здійснення моніторингу впливів виконання рішень ДДП на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, **за визначеними в таблиці 64 ключевими індикаторами.**

Замовник у межах своєї компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення**, один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному вебсайті у мережі Інтернет та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для**

довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

Таблиця 63

ЗАХОДИ
передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Складові довкілля	Зміст заходів	Строки виконання
1	2	3
Реалізація Програма сприяє створенню системи екологічного контролю та моніторингу ефективності досягнення екологічних цілей Програми, зокрема:		
Атмосферного повітря	1) впровадження системи моніторингу атмосферного повітря, проведення оперативного збору інформації та оцінки інформації про стан атмосферного повітря області; 2) проведення дослідж ення атмосферного повітря на вміст: окису вуглецю, окислів азоту, сірчаного ангідриду, пилу, сажі у населених пунктах області; 3) визначення стану атмосферного повітря на території області, прогнозування його змін і розроблення науковообгрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля;	**Проведення моніторингу базуватиметься на аналізі визначених заходів на постійній основі**
Водні ресурси	проведення діагностичного моніторингу масивів поверхневих вод, забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення. проведення дослідження якості води для питних потреб, за хімічними та за бактеріологічними показниками; 3) ведення державного обліку водокористування, водного кадастру, паспортизація водних об'єктів; 4) розроблення та встановлення режимів роботи водних об'єктів;	
Енергетика	запровадження та використання систем енергетичного менеджменту та енергосервісу для підвищення енергетичної ефективності будівель бюджетних установ	
Відходи	реалізація заходів та завдань Регіонального плану управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року та місцевих планів управління відходами;	
Земельні ресурси	1) здійснення контролю за станом дотримання вимог земельного законодавства; 2) забезпечено проведення заходів, спрямованих на охорону земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів за рахунок коштів, які надійшли до місцевих бюджетів в порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва;	
Біорізноманіття та рекреаційні зони	1) посилення державного та самоврядного контролю за охороною, захистом і використанням земель природно-заповідного фонду; 2) проведення наукових досліджень з метою ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду Кіровоградської області; 3) проведення інвентаризації та передачі колишніх колгоспних лісів у постійне користування державного лісогосподарського призначення;	

1	2	3
	4) проведення інвентаризації захисних лісонасаджень, розроблення проектів землеустрою щодо встановлення їх меж та визначення власників; 5) проведення органами місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади організаційної роботи щодо закріплення полезахисних лісових смуг за землекористувачами і землевласниками, угіддя яких межують з ними; 5) охорони рослинного та тваринного світу;	
Культурна спадщина	проведення відповідних заходів щодо переукладання/укладання охоронних договорів, розроблення облікової документації, інвентаризації пам'яток та завершення робіт з розроблення Історико-архітектурних опорних планів історичних населених місць та інше;	
Населення та інфраструктура	1) проведення тестування на ВІЛ пацієнтів з групи ризику та за медичними показаннями; впровадження доконтактної та постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції; 2) здійснення заходів щодо раннього виявлення та лікування хворих на туберкульоз, онкологічні захворювання; 3) здійснення моніторингу, фіксації та актуалізації відомостей про зруйновані та пошкоджені внаслідок збройної агресії російської федерації об’єкти соціальної та критичної інфраструктури, житлово-комунального господарства; 4) здійснення комплексу профілактичних заходів моніторингу, проведення навчань з попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій на об’єктах області та формування матеріальних запасів для проведення таких заходів;запровадження та використання систем енергетичного менеджменту та енергосервісу для підвищення енергетичної ефективності будівель бюджетних установ; 5) забезпечення безпекових умов в умовах воєнного стану; 6) вжиття оперативних заходів, необхідних для забезпечення захисту здоров’я населення, що застосовуються у разі наявності потенційних ризиків для здоров’я та епідемічного благополуччя населення.	

Таблиця 64

СИСТЕМА КЛЮЧОВИХ ІНДИКАТОРІВ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ
наслідків виконання програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік

№ з/п	Найменування індикаторів	Значення індикаторів за:		Стан виконання індикатора *(з порівняльною оцінкою фактичного значення індикатора до значення індикатора попереднього року)*	Заходи, що вживалися для поліпшення ситуації
		2026 рік	2025 рік		
1	2	3	4	5	6
	Охорона атмосферного повітря				
1.	**Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення**, тис.тон		**6,3**		
2.	**Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел на одну особу становлять**, тис. тон		**…**[1]		
3.	**Щільність викидів у розрахунку на 1 кв.км**, кг		…[3]		
4.	**Викиди діоксиду вуглецю в атмосферне повітря,** тис. тон		**461,2**		
5.	**Викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення по регіонах**, тис.тон		…[1]		
6.	**Забрано води з природних джерел, усього**, млн. м^3		**439,0**		
7.	**Використано свіжої води, усього,** млн. м^3		**46,8**		
	у тому числі на потреби:				
	господарсько-питні, млн. м^3		**16,5**		
	виробничі, млн. м^3		**23,9**		
	сільськогосподарські, млн. м^3		**-**		
	зрошення, млн. м^3		**5,3**		
8.	**Використано свіжої води у розрахунку на одну особу**, м^3		**…**[1]		
9.	**Втрачено води при транспортуванні,** млн. м^3		**9,4**		
10.	**Скинуто зворотних вод, усього**, млн. м^3		**39,4**		
	у тому числі:				
	у підземні горизонти, млн. м^3		**1,38**		

1	2	3	4	5	6
	у поверхневі водні об'єкти, млн. м^3		**34,3**		
11.	**Із скинутих у поверхневі водні об'єкти зворотних вод, усього,** млн. м^3:		**34,3**		
	нормативно очищені, млн. м^3		**6,44**		
	нормативно (умовно) чисті без очищення, млн. м^3		**14,32**		
	забруднені, млн. м^3		**13,5**		
12.	**Розчищення та регулювання русел річок і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок і водойм**, км		**…**[2]		
13.	**Кількість введених в експлуатацію модернізованих каналізаційних очисних споруд**, од.		**-**		
14.	**Протяжність нових та реконструйованих мереж водопостачання та водовідведення в населених пунктах**, км.		**26,1/ 0,112**		
15.	**Розорюваність сільськогосподарських угідь**, %		**85,3**		
16.	**Частка сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом у загальній площі сільськогосподарських угідь України**, %		**0,033**		
18.	**Темп зростання виробництва електричної енергії з нетрадиційних відновлюваних джерел**, % до попереднього року		**…**[3]		
19.	**Частка відновлюваних джерел енергії у структурі споживання паливно-енергетичних ресурсів області**, %		**…**[3]		
20.	**Питома вага електроенергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, у загальному обсязі виробленої електроенергії**, %		**…**[3]		
21.	**Кількість укладених еко-договорів**, од.		**0**		
22.	**Кількість закладів, під'єднаних до системи енергоменеджменту**, од.		**0**		
23.	**Економія енергогоресурсів**, %		**…**[3]		
	Відходи				
24.	**Загальний обсяг утворення відходів**, тис.тон, усього		**391**		
25.	**Обсяг видалених відходів у спеціально відведені місця та об'єкти, тис.тонн**, тис.тон, усього		**174,5**		
26.	**Обсяг відновлених відходів**, тис.тонн		**98,5**		

1	2	3	4	5	6
	Біорізноманіття та рекреаційні зони				
27.	**Питома вага площі природно-заповідного фонду**, % до площі адміністративно-територіальної одиниці		**4,18**		
28.	**Питома вага об'єктів природно-заповідного фонду, межі яких винесені у натуру**, % до загальної площі		**10,24**		
29.	**Кількість видів рослин на території області, що підлягають охороні**, од.		**160**		
30.	**Кількість видів тварин на території області, що підлягають охороні**, од.		**198**		
31.	**Створення лісових насаджень на еродованих землях**, га		**20**		
	Здоров'я населення				
32.	**Кількість народжених на 1 тис. осіб наявного населення**		…[1]		
33.	**Середня очікувана тривалість життя**, років		…[1]		
34.	**Кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу,** од		**470**		
35.	**Кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом на СНІД**, од.		**87**		
36.	**Охоплення оздоровленням та відпочинком дітей віком від 7 до18 років**, %		**0**		
37.	**Охоплення послугами оздоровлення та відпочинку дітей**, % від загальної чисельності дітей пільгових категорій		**0**		
39.	**Охоплення населення всіма видами фізкультурно-оздоровчої діяльності**, % від загальної кількості населення області		**9,8**		

…[1] - статистична інформація за 2022-2025 роки буде оприлюднена та поновлена після отримання органами державної статистики необхідних адміністративних даних у повному обсязі (по всіх адміністративно-територіальних одиницях) та проведення чергового Всеукраїнського перепису населення.

…[2] - відсутність на місце-вому рівні фінансових ресурсів, необхідних для реалізації завдань і проєктів, через обмеження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09 червня 2021 року №590

…[3] - розрахунок індикатора здійснюється на основі статистичних даних. Статистична інформація за 2022-2025 роки буде оприлюднена після завершення встановленого згідно з пунктом 1 Закону України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни" терміну для подання статистичної та фінансової звітності

X. Опис ймовірних транскордоннихнаслідків для довкілля

Транскордонні наслідки виконання програми відсутні, оскільки її виконання не матиме наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, сусідніх держав.

XI. Резюме нетехнічного характеру інформації

1. За підсумками СЕО підготовлено "Звіт стратегічної екологічної оцінки Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік" щодо якого організовано інформування та обговорення громадськості регіону.

Під час підготовки звіту стратегічної екологічної оцінки визначено доцільність і прийнятність планової діяльності і обгрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки навколишнього середовища, а також оцінено вплив на навколишнє середовище в період будівництва та функціонування будівель і споруд підприємств, надано прогноз впливу на оточуюче середовище, виходячи із особливостей планової діяльності з урахуванням природних, соціальних та техногенних умов. Основним критерієм під час стратегічної екологічної оцінки є її відповідність законодавству у сфері охорони навколишнього природного середовища.

В ході проведення СЕО здійснено оцінку факторів ризику і потенційного впливу на стан довкілля, враховано екологічні завдання місцевого рівня в інтересах ефективного та стабільного соціально-економічного розвитку Кіровоградської області та підвищення якості життя населення.

2. Програма враховує принцип екологічної збалансованості (сталого розвитку) Кіровоградської області та зорієнтована на зниження антропогенного впливу на довкілля. У структурі Програми є окремий Розділ IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури. Зменшення екологічного навантаження на довкілля", в якому визначені основні завдання та заходи щодо розвитку екомережі та збереження різноманіття, зменшення екологічного навантаження на довкілля сфери діяльності, очікувані результати та ключові індикатори оцінки виконання запланованих заходів за умов їх планомірної реалізації, буде забезпечено дбайливе використання ресурсів, зберігання і поліпшення екологічного стану.

3. Програма відповідає принципам, пріоритетам, стратегічним, операційним цілям та завданням Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, Стратегії регіонального розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки та достатньо добре узгоджуються з національними стратегічними екологічними цілями.

Заходи Програми відповідають стратегічним цілям державної екологічної політики, визначеним Законам України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року".

4. Аналіз трендів стану довкілля області вказує на зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, певну стабілізацію

водоспоживання та водовідведення, надзвичайно високий рівень господарського освоєння земель, приблизно постійний рівень утворення та оброблення відходів (або видалення відходів), а також зростання загальних обсягів накопичених відходів I-IV класів небезпеки. Відсоток заповідності області становить 4,75%.

5. Основними екологічними проблемами області є забруднення атмосферного повітря, водних об'єктів і питної води, застарілі системи водопостачання і водовідведення, підтоплення земель і населених пунктів регіону, проблема поводження з промисловими та побутовими відходами, проблеми природно-заповідного фонду і біорізноманіття.

6. Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля області визначаються законами України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року", "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про охорону атмосферного повітря", "Про стратегічну екологічну оцінку", "Про оцінку впливу на довкілля", "Про управління відходами", "Про інвестиційну діяльність", Водним кодексом України, Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року (проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 та адаптовані з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді "Цілі сталого розвитку: Україна"), Указом Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року".

7. Реалізація Програми з великою долею вірогідності не повинна призвести до появи нових негативних впливів на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, але за умови пріоритетного фінансування реалізації всіх основних завдань та заходів, які викладені Розділ IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури. Зменшення екологічного навантаження на довкілля".

8. Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

9. Реалізація багатьох основних завдань та заходів Програми має призвести до покращення екологічної ситуації в регіоні.

10. Моніторинг екологічних індикаторів ефективності впровадження Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме Програма. Система запропонованих у Програмі ключових індикаторів оцінки виконання запланованих заходів включає еколого-економічні та екологічні індикатори. Кількість екологічних індикаторів можна розширити шляхом використання таких індикаторів, для яких є моніторингові дані.

Забезпечення доступу та врахування пропозицій і зауважень громадськості під час розроблення ДДП та здійснення СЕО

Відповідно до Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" (із змінами) забезпечено здійснення стратегічної екологічної оцінки проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік (далі - Звіту про СЕО).

У рамках проведення процедури:

1) відповідно до статті 8 та статті 10 Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" (із змінами) **з метою одержання та врахування зауважень і пропозицій громадськості та органів виконавчої влади:**

підготовлено заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік (далі – Заява), яку 16 жовтня_2026 року:

а) **розміщено на офіційному вебсайті Кіровоградської обласної військової адміністрації** (розділи "Актуально", "Корисні посилання" " та розділ "Громадянам" (*підрозділі "Консультації з громадськістю", рубрика "Електронні консультації", підрубрика "Інформаційне повідомлення"*));

б) внесено до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки (реєстраційний номер справи в Єдиному реєстрі № 16-10-39562-26).

Протягом строку громадського обговорення (10 днів) зауваження і пропозиції до Заяви отримано від департаменту екології та природних ресурсів Кіровоградської обласної військової (державної) адміністрації *(лист департамента екології та природних ресурсів облвійськадміністрації від 21 жовтня 2026 року № 26-01-22/2225/0.261)* та Державної установи "Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України" *(лист від 25 жовтня 2025 року № 5128/7).*

2) відповідно до статті 11 Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" складено Звіт про стратегічну екологічну оцінку проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік в якому врахувано зауваження і пропозиції, отриманих у процесі громадського обговорення заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки.

3) відповідно до пункту 4 статті 12 Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" **з метою одержання та врахування зауважень і пропозицій від громадськості:**

а) 26 жовтня 2026 року проєкт Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік, Звіт про стратегічну екологічну оцінку проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік та повідомлення про оприлюднення проєкту Програми, Звіту про СЕО:

а) **розміщено на офіційному вебсайті Кіровоградської обласної військової (державної) адміністрації** (розділ "Громадянам" (*підрозділ "Консультації з громадськістю"*, *рубрики "Електронні консультації", підрубрика "Інформаційне повідомлення" та "Публічні консультації", підрубрика "Інформаційне повідомлення*) та розділи "Актуально" та "Корисні посилання"));

б) внесено до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки (реєстраційний номер справи в Єдиному реєстрі 16-10-39562-26).

Початок громадського обговорення проєкту Програми, Звіт про СЕО проєкту Програми розпочато з 26 жовтня 2026 року та триватиме до 24 листопада 2026 року (30 днів).

4) відповідно до статтей 6-8 та статті 13 Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" з метою врахування зауважень і пропозицій центральних органів виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища *(Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України*) та у сфері охорони здоров'я *(Міністерству охорони здоров'я України)* та органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища *(департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації)* та у сфері охорони здоров'я *(департаменту охорони здоров'я облвійськадміністрації*) проєкт Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік, Звіт про стратегічну екологічну оцінку проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2027 рік та повідомлення про оприлюднення проєкту Програми, Звіту про СЕО внесено до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки.

Начальник відділу стратегічного прогнозування департаменту економічного розвитку та торгівлі Кіровоградської обласної військової адміністрації **Вікторія ПРИЖИГАЛІНСЬКА**

Заступник директора департаменту управління з питань державної регуляторної політики, розвитку підприємництва та споживчого ринку департаменту економічного розвитку та торгівлі Кіровоградської обласної військової адміністрації **Тетяна ШЕВЕЛЬОВА**

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Закон України "Про стратегічну екологічну оцінку" (із змінами). - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки (із змінами). – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text

Стратегія розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки (із змінами). – Режим доступу: https://oblrada.kr.ua/decission/2565/pro-strategiyu-rozvitku-kirovogradskoi-oblasti-na-2021-2027-roki-17-03-2020

Демографічна статистика. Населення та міграція. – Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/10/zb_nasel%20_2021.pdf

Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Кіровоградській області у 2025 році. Режим доступу – https://ekolog.kr-admin.gov.ua/index.php/diyalnist/stan-dovkillia

Екологічний паспорт Кіровоградської області за 2025 рік Режим доступу – https://ekolog.kr-admin.gov.ua/index.php/diyalnist/stan-dovkillia

Регіональний план управління відходами у Кіровоградській області до 2034 року], [розробники: КІРОВОГРАДСЬКА ОДА, ТОВ «КОМПАНІЯ «ЦЕНТР ЛТД»], [2025].

Статистичний збірник "Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я у Кіровоградській області за 2023-2025 роки";

Марушевський Г.Б. Стратегічна екологічна оцінка: методичний посіб. / Г.Б. Марушевський. К: Проект РЕОП, 2015. - 95 с.